

**UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”
INSTITUTUL DE STUDII DE SECURITATE**

UNIVERS STRATEGIC

REVISTĂ UNIVERSITARĂ ROMÂNĂ DE STUDII DE SECURITATE

CU APARIȚIE TRIMESTRIALĂ

Anul III Nr. 3 (11),

Iulie-Septembrie 2012

ISSN 2068 - 1682 Online

ISSN 2067-7464 Print

EDITOR: UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

INSTITUTUL DE STUDII DE SECURITATE

CONSILIUL EDITORIAL

- Prof. univ. dr. Momcilo Luburici,
președintele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
- Prof. univ. dr. Corina-Adriana Dumitrescu,
rectorul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
- Prof. univ. dr. Cristiana Cristureanu,
prorector al Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
- Conf. univ. dr. Constantin Degeratu,
directorul Institutului de Studii de Securitate „Dimitrie Cantemir”
- Conf. univ. dr. Mihai Tudose, director adjunct al Institutului
de Studii de Securitate „Dimitrie Cantemir”
- Prof. univ. dr. Florence Benoît-Rohmer,
președinte al Universității “Robert Shuman” din Strasbourg, Franța
- Dr. Richard Sousa, director adjunct al Institutului Hoover, SUA
- Yossef Bodansky, Senior Editor, GIS/Defense & Foreign Affairs
- Prof. univ. dr. Teodor Frunzeti, rectorul Universității Naționale de Apărare „Carol I”
- Prof. univ. dr. Cristian Dumitrescu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
- Prof. univ. dr. Dumitru Mazilu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
- Conf. univ. dr. Marian Zulean, Universitatea București

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

- Prof. univ. dr. Constantin Hlihor
Conf. univ. dr. Gelu Ciascai
Conf. univ. dr. Gabriel I. Năstase

COLEGIUL DE REDACȚIE

- Director : Conf. univ. dr. Constantin Degeratu
Redactor șef: CS I dr. Gheorghe Văduva

Responsabilitatea privind conținutul studiilor și articolelor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna conduită în cercetarea științifică.

CUPRINS

EDITORIAL

<i>Incertitudini ale certitudinii</i> Dr. Gheorghe VĂDUVA.....	7
---	---

DOCTRINE, STRATEGII ȘI POLITICI DE SECURITATE ȘI APĂRARE

<i>Who Can Save Romania?</i> Stefan MINOVICI.....	13
<i>Globalizarea, între cauze și consecințe</i> Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC	22
<i>Democrația suverană promovată de Vladimir Putin și consecințele posibile în mediul securității globale</i> Lect. univ. drd. Eugen LUNGU.....	46
<i>O Uniune Europeană de State, sau Statele Unite ale Europei? Cu privire la ontologia unor posibile cerințe de securitate</i> Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU.....	64
<i>Pumnale geopolitice (Posibile efecte marginale la revigorarea unor pivoți)</i> Dr. Gheorghe VĂDUVA.....	72

GEOPOLITICA MĂRII NEGRE

<i>Portul Constanța și facilitățile pe care acesta le-ar putea încă oferi</i> Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE.....	82
<i>Sărăcie, sărăcire, restratificare socială, acceptanță implicită</i> Dr. Gheorghe VĂDUVA.....	102
<i>Dobânda la împrumuturi – „măr la discordiei” ideologice, etnice și religioase</i> Lect. univ. drd. Marian COVLEA	113
<i>Rolul organelor de informații în combaterea crimei organizate, traficului de droguri și a terorismului internațional</i> Riad AWWAD Andrei Felix ROATĂ.....	128
<i>Abordări privind optimizarea structurilor de management din perspectivă sistemică și metasistemică</i> Asist.univ.dr. Tania STOEAN.....	166
<i>Instrumental Approaches Over ther Optimization of Management Structures from Systemic and Meta-Systemic Overview</i> Assistant professor Tania STOEAN, PhD.....	171
<i>Dimensiunea științifică, tehnică și tehnologică a securității naționale</i> Gabriel I. NĂSTASE.....	176

<i>Strategia de securitate în contextul cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării</i>	
Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE.....	184
<i>Securitatea umană și migrația ilegală</i>	
Doina-Elena MIHAI.....	194
<i>Pericole și amenințări potențiale pentru securitatea națională.</i>	
<i>Riscuri asociate</i>	
Doina-Elena MIHAI.....	206

EVENIMENT STRATEGIC

<i>Programul nuclear iranian – un pretext pentru un ”război rece” în zona Golfului Persic?</i>	
Lect.univ.drd. Eugen LUNGU.....	215

PUNCTE DE VEDERE

<i>”Toleranța zero” – o metodă eficientă de menținere a ordinii publice în statul de drept</i>	
Marian COVLEA.....	230
<i>Considerații cu privire la filosofia globalizării</i>	
Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU.....	238
<i>Regii statelor geto-dace și războaiele acestora</i>	
Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU.....	247
<i>Fabricile de terorism</i>	
Dr. Riad AWWAD.....	257

UNIVERS ȘTIINȚIFIC

<i>Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare pentru Fizica Pământului</i>	
Gabriel I.Năstase.....	261

NOTE DE LECTURĂ

<i>Echilibrul de putere și mediul de securitate.....</i>	267
<i>Armagedon România.....</i>	269

DOCUMENTAR ISS

<i>Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic.....</i>	281
---	-----

<i>AGENDA ISS</i>	306
--------------------------------	-----

CONTENTS

EDITORIAL

- The uncertainties of certainty*
Gheorghe VĂDUVA, Ph. D. 7

DOCTRINES, STRATEGIES AND SECURITY AND DEFENCE POLICIES

- Who Can Save Romania?*
Stefan MINOVICI..... 15
- Globalisation between causes and effects*
Gen. brig. (ret) Prof. Mircea UDRESCU, Ph. D.
Col. (ret) Prof. Benone ANDRONIC, Ph. D. 25
- Sovereign democracy promoted by Vladimir Putin and the possible
consequences on the global security environment*
Lecturer Eugen LUNGU, Ph. D student 48
- A European Union of States or the United States of Europe?*
- On the ontology of some security requisites*
Col. (ret) Eng. Prof. Eugen SITEANU, Ph. D. 60
- Geopolitical daggers (Possible side-line effects to the revival
of certain pivots)*
Gheorghe VĂDUVA, Ph. D. 72

BLACK SEA GEOPOLITICS

- Constanța port and the facilities it could still provide*
Reader Gabriel I. NĂSTASE, Ph. D. 82
- Poverty, impoverishment, rearrangement of social classes,
implicit acceptance*
Gheorghe VĂDUVA, Ph. D. 102
- The interest on loans- The apple of ideological, ethnic
and religious discord*
Lecturer Marian COVLEA, Ph. D. Student 113
- The role of the intelligence services in combating organized crime,
trafficking drugs and the international terrorism*
Riad AWWAD
Andrei Felix ROATĂ..... 128
- A systemic and meta-systemic approach on the optimization
of the management structure*
Assistant Tania STOEAN, Ph. D. 166
- A systemic and meta-systemic approach on the optimization
of the management structures*
Assistant Tania STOEAN, Ph.D..... 171
- The scientific, technical and technological scale of national security*
Gabriel I. NĂSTASE..... 176

The security strategy in the context of scientific research, technological development and innovation
Reader Gabriel I. NĂSTASE, Ph. D. 184
Human security and the illegal migration
Doina-Elena MIHAI..... 194
Dangers and potential threats to national security. Associated risks
Doina-Elena MIHAI..... 206

STRATEGIC EVENT

The Iranian nuclear program - an excuse for a «cold war» in the Persian Gulf area?
Lecturer Eugen LUNGU, Ph. D. Student 216

POINTS OF VIEW

«Zero tolerance» - an effective method of maintaining public order of the rule of law
Marian COVLEA..... 230
On the philosophy of globalization
Col (ret) Prof. Eng. Eugen SITEANU, Ph. D. 238
The kings of Geto-dacian states and their wars
Col (ret) Prof. Eugen SITEANU, Ph. D..... 247
Terrorism factories
Riad AWWAD, Ph. D. 257

SCIENTIFIC UNIVERSE

The National Institute of Research and Development for Earth Physics
Gabriel I.Năstase..... 261

REVIEWS

The balance of power and security environment..... 267
Armageddon România..... 269

ISS DOCUMENTARY

Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic..... 281

ISS AGENDA 306

Omenirea a atins un prag de unde, probabil, nu se va mai putea întoarce înapoi. Dar și peste el e foarte greu și, mai ales, foarte periculos să se treacă, în condițiile în care, tot probabil, nici nu se va mai putea opri vreodată. Inerția este mult prea mare și motoarele mult prea puternice pentru a trece pedala accelerației pe ralanti. Desigur, starea aceasta n-o poți vedea nici din avion și nici din tine însuși, întrucât ambele sisteme de referință sunt fie prea sus, prea largi și prea rapide, fie prea jos și prea înguste, sau prea personalizate, pentru ca, din interiorul sau din exteriorul lor, să poți cuprinde și înțelege complet realitățile, profunzimile, perspectivele și desfășurările lumii. Omul merge împreună cu lumea, având, totuși, impresia și chiar senzația că el este măsura ei, a lumii, că el este, de fapt, lumea, mai exact, atomul lumii, că lumea însăși n-ar exista dacă n-ar fi el s-o vadă, s-o multiplice și s-o care în spinare. Lumea este, pentru om, un fel de pietroi al lui Sisif, iar muntele pe care trebuie să-l care și să-l tot care nu pare a fi nici prea bine definit, nici prea bine cunoscut. El, omul, știe doar atât: că, atâta timp cât trăiește, trebuie să ducă în spinare povara lumii întregi. Povara acestei lumi de cele mai multe ori insensibilă și ingrată. Acesta este un lucru cert. Celelalte, adică cele care rezultă din ce-ar mai putea să fie, sunt doar niște paliative, adică niște mici incertitudini, fără vreo miză importantă pentru viață.

Dealtfel, nici lumea, ca pietroi sau ca noțiune de pietroi, nu este prea clar definită și prea clar localizată. Poate fi doar un fragment insignifiant, deasupra căruia se situează alte și alte fragmente, din ce în ce mai mari și din ce în ce mai arogante, ca în orice ierarhie de la sclav la Împărat, în fața cărora trebuie să te pleci sau să îngenunchezi, ca în fața oricărui unși, ca în fața oricărui sfinți, adică a oamenilor cu nimb.

Toate, dar absolut toate – de la pohtele pohtite, cum ar fi spus cronicarii, ale unor puteri mai mici sau mai mari sau ale unor birocrați ajunși și puși în fruntea sau în staff-ul unor instituții internaționale – sunt venite de undeva, de sus, de la Sus-ul nostru ce se crede cel mai de sus dintre Sus-uri, care-și spune democratic și prosper, care leagă și dezleagă toate misterele, în numele popoarelor și în folosul cui trebuie. Aceste instituții, la rândul lor, prin unii dintre acești funcționari ai lor mai mari sau mai mici, ce sunt foarte convinși că ei și numai ei sunt centrul vital al acestora și al lumii, că ei și numai ei sunt cei care cară în spate aceste instituții pe care le vor suprastatale (pentru că ei sunt suprastatali), cred că nu ele sunt în slujba statelor, ci statele sunt în ograda lor și, de aceea, nu uită să le dea, din când în când (sau mai mereu), unora dintre state, câte un bobârnac, atunci când cred ei, după

mintea lor globalizată peste măsură și peste orice virtute, că statele respective (care au, totuși, parlamente, guverne și Constituție) nu sunt prea ascultătoare și nu-și fac temele, așa cum li s-a spus și chiar îndrăznesc să creadă că sunt state suverane, dovedind acest lucru prin vot. Unii dintre acești funcționari suiți deasupra statelor servesc, cu un devotament demn de cartea unor foarte triste recorduri, niște interese pe care, probabil, toată lumea le știe, dar acești uriași vulturi ai lumii (sau cel puțin ai continentului european) nu vor să-și piardă prețiosul lor timp cu definirea lor. Aquila non capit muscas.

Este impresionant cum unii dintre acești oficiali ajunși în fruntea altor oficiali și mai oficiali pun etichete pe țări și popoare, definesc, într-o singură frază, chiar de tip monocuvânt, cam ce sunt și cam cum sunt unele dintre state și populațiile lor, iar concluzia implicită ar putea fi aceea că unele dintre state nu prea știu ce fac, că sunt imature, deși au vârste cuprinse în milenii, că populațiile sunt alcătuite din niște entități dubioase și chiar periculoase, care contează numai în măsura în care sunt cuminți sau cumințițe, ca niște demos ce sunt, demos fără kratos, și răspund cât mai prompt și cât mai exact cerințelor de la centru și nu votează ce vor ele și cum vor ele. Dacă votul lor – evident, al unora dintre ele – nu se înscrie în marja de percepție și de interes a unora dintre acești sus-puși, a acestor demnitari de la Înalta Poartă, atunci acest vot nu există, întrucât nu contează. Înalta Poartă nu dă explicații popoarelor de furnici și nu poate fi trasă la răspundere de nimeni.

Poate că, într-un fel, cele scrise mai sus poartă amprenta unei amărăciuni, a unei reprezentări, dar respingerea de către unele popoare din Europa a Proiectului Constituției Europene, elaborarea și punerea în operă a unor măsuri de austeritate de către unele state, la presiunea, recomandarea sau sugestia unora dintre instituțiile europene, cufundarea rapidă și greu explicabilă a unor țări într-o criză financiară care a apărut și pe teritoriul lor și pe care o suportă dramatic populațiile lor, deși aceste țări au cedat demult puterea financiară și, implicit, pe cea economică altora, elaborarea, pe spezele acestor țări, a unor proiecte de regionalizare sau de reîmpărțire administrativă care ar putea duce la adevărate catastrofe în aceste teritorii, elaborarea a fel de fel de reguli și de recomandări care scot unele state și unele populații din tradițiile lor milenare etc. pot avea consecințe dintre cele mai grave pentru unele dintre statele și populațiile europene încă suverane.

Dacă Europa se vrea a fi sau a deveni o țară fără frontiere interioare este, probabil, după reprezentarea și înțelegerea noastră, un posibil proiect foarte bun. Este un vis al multor europeni care au crezut și încă mai cred că o Europă fără frontiere, că o Europă-stat ar însemna o Europă fără războaie și conflicte majore, o Europă unitară și prosperă, ceea ce, de asemenea, poate fi foarte adevărat după cel mai simplu dintre silogismele Stagiritului. Războaiele europene au fost războaie frontaliere, iar dispariția frontierelor înseamnă dispariția războaielor – e simplu, nu, e la mintea cocoșului! –, numai că nimeni nu poate trece cu buretele peste niște identități care se numesc state și care s-au format în sute și chiar în mii de ani. Iar

dacă acel cineva o face, trebuie să o facă în mod corect și cinstit. Toate încercările de până acum de a face așa ceva s-au încheiat însă catastrofic. Mai mult, pentru că statele nu au atins toate încă limita maximă a propriei lor competențe, pentru a deveni, în felul acesta, în mod obiectiv, incompetente în noua dimensiune europeană și a ceda astfel locul unor noi forme de organizare politică, economică, socială, culturală, militară și teritorială, obligarea lor să facă așa ceva, fără un proiect serios și consistent de stat cât Europa sau măcar cât spațiul Uniunii Europene, ar duce, probabil, la frustrări nemărginite și la comportamente pe măsură. Ceea ce s-a realizat, de-a lungul mileniilor, prin politici, tratative, presiuni și războaie, deși, în multe privințe poartă amprenta politicilor de forță și dictat, a unor tratative sub presiunea forței și chiar a două mari războaie mondiale extrem de sângeroase, cele mai mari cunoscute vreodată de istoria lumii, precum și a unui Război Rece, dar și prin voința, înțelepciunea și puțința culturii europene, sunt uriașe sisteme de valori care, se știe, stau la temelia lumii democratice.

La ora actuală, statul este unitatea de bază a sistemului internațional, iar schimbarea voluntaristă și nechibzuită a acestei configurații, în părțile în care doresc unii și nu doresc alții, seamănă cu altceva decât cu un proiect pe măsura valorii continentului nostru. Actuala criză financiară, pozițiile diferite ale liderilor europeni, problemele grave pe care le pune sistemul financiar actual, care s-a autonomizat și generează evoluții haotice și imprevizibile, datorită atât speculațiilor, cât și unora dintre marile interese care nu sunt chiar în văzul lumii, bătălia continuă și nemiloasă pentru piețe, resurse, putere și influență sunt realități mai mult sau mai puțin vizibile, dar pe care, într-o formă sau alta, toată lumea le știe și le acceptă. N-ai ce să faci pentru a opri erupțiile vulcanice, frecarea plăcilor geofizice, căldura solară sau rotirea planetelor.

Cu toate acestea, oamenii nu se întorc la sapa de lemn, nu se mută în peșteri sau în bordeie, nu renunță la calculatoare sau la modul lor de viață specific civilizației tehnologice și informaționale actuale și viitoare, societății bazate din ce în ce mai mult pe cunoaștere și, mai ales, pe cunoașterea științifică. Aceasta este o certitudine în care trăim și care, în felul ei, ne aduce partea de bucurie și de fericire pe care și-o poate aduce calculatorul, rețeaua, GPS-ul, telefonul mobil, istoria, valoarea, viața și nemărginita iubire.

Dar omul trăiește sub sceptra amenințării. Aproape totul în jur este periculos și chiar amenințător: radiația penetrantă din timpul exploziilor solare, mersul pe stradă, prezența substanțelor nocive în alimente, insecuritatea locului de muncă și nesiguranța lui, șomajul, dar și certurile politicianilor, mediul de securitate în care sabia lui Damocles înseamnă arsenale nucleare ce pot fi oricând declanșate, state care nu respectă ceea ce le impun alte state, războiul continuu al piețelor, resurselor, puterii și influenței, proiectele gigantice care se opun altor proiecte gigantice de schimbare a structurii și configurației lumii, criminalitatea transfrontalieră, traficul ilegal de droguri, arme și persoane, fenomenul migrației, îndeosebi cel al migrației

ilegale, adică necontrolate, fundamentalismul de orice fel dus la extrem, adică extremismul, terorismul, intoleranța etc.

Omenirea trăiește sub presiunea complexă și complicată a intereselor de tot felul, a finanței și a armelor; a exploziei demografice și a catastrofelor demografice, a structurilor politice care, în loc să încerce cât de cât să armonizeze interesele, generează totdeauna conflict, a presiunilor geofizice care se intensifică (spre exemplu, erupțiile vulcanice și cutremurele s-au dublat față de perioadele anterioare), a temerilor și nesiguranței zilei de mâine...

Noi credem, totuși, că presiunea cea mai mare – chiar dacă ea nu pare vizibilă, ci, dimpotrivă, oarecum desuetă și nerealistă – o reprezintă arsenalele militare. Armele lumii sunt atât de perfecționate și atât de sofisticate, încât aproape că devin intangibile. Omul le-a creat pentru a se apăra și pentru a-și impune voința asupra altor oameni, dar ele au atins un prag care deja îl sugrumă pe om. Desigur, politicienii – cei care sunt totdeauna responsabili de declanșarea războaielor și conflictelor armate, a conflictelor politice, în general – se fac că nu le văd, că nu le pasă de acești monștri nucleari, tehnologici, informaționali, geofizici și chiar psihologici, care stau la pândă în vizuinele lor, că nu le acordă nicio atenție sau că țarcurile pe care le creează în jurul lor sunt foarte sigure. În realitate, la adăpostul amenințării acestor arme, ei continuă să se bată și prin alte mijloace pentru ce s-au bătut ei de când au apărut pe pământ: pentru putere și influență. Desigur, bătăliile de azi sunt sau par a fi strategice, inflamează Orientul Mijlociu, mențin un focar exploziv în Orientul Apropiat, pun pe butuci Africa, revigorează puterile emergente.

Totul pare sub control, dar râurile subterane devin fluvii, iar ceea ce se vede nu este decât o suprafață lustruită. Acolo, în adânc, magma fierbe. Crizele financiare sunt astfel de semnale care vin din adâncuri, iar comportamentul partidelor și grupărilor politice din toată lumea atinge cote intolerante și agresive îngrijorătoare. Violența devine intrinsecă. O regăsești aproape pretutindeni. Înseși populațiile devin tot mai nemulțumite, mai divizate și mai... neimportante. Politicienii se luptă între ei nu pentru a sluji aceste populații, ci pentru a le câștiga de partea lor, pentru a le capta, într-o formă sau alta, și, adesea, aproape prin orice mijloace, votul. Uneori, așa cum s-a văzut, spre exemplu, la referendumul românesc din august 2012 pentru destituirea președintelui României, votul populației nu a contat. El a fost pur și simplu invalidat prin praguri impuse în mod arbitrar și acceptate în mod iresponsabil, prin decizii prolixе, lipsite de orice argument logic, ale unei Curți Constituționale, ca urmare a unor jocuri și a unor presiuni venite și din afară, din partea unor oficiali ai altor țări și instituții europene, ca și cum, într-un stat suveran, deasupra voinței unei populații exprimată prin vot, ar mai putea fi, legitim, și altceva.

Desigur, nu s-a petrecut același lucru și cu voturile negative ale unor populații din unele țări europene care au respins unele proiecte ale Uniunii Europene, dar cazul României este tratat în mod simplist, arbitrar, ilegal și umilitor de către reprezentanți ai unor instituții și ai câtorva țări care nu aveau, în nici un caz, un

astfel de drept. Fără îndoială, într-un astfel de proces, intervin foarte multe elemente și foarte multe situații. Sperăm că, în anii următori, cazul acesta va fi reluat, cercetat în mod foarte amănunțit și explicat celor 8,4 milioane de români care și-au exercitat, prin vot, un drept constituțional, într-un stat de drept, dar și celorlalți, care, din varii motive, nu și l-au exercitat, adică au renunțat la el.

Facem referire la această situație, deși ea nu mai pare a fi de actualitate, întrucât ea reprezintă încă o dovadă a fragilității foarte mari a mediului de securitate și a amplificării tensiunilor și presiunilor care devin din ce în ce mai mult amenințări grave, de tipul celor din preajma celui de-Al Doilea Război Mondial. Presiunile care au fost exercitate asupra României nu s-au efectuat prin mecanisme legitime europene, prin sisteme de cooperare și parteneriat, ci prin persoane și personalități, prin oficiali, prin mijloace și proceduri neoficiale, ceea ce dezvăluie o fațetă a unor lucruri ascunse, extrem de îngrijorătoare.

Nu orientarea politică este importantă aici, nu lupta dintre partide, nu doctrina, ci intensitatea și natura confruntării și a impunerii, acceptanța și mecanismele absolut dictatoriale, de supunere a unei populații la presiuni specifice altor vremuri, în nerespect față de cetățeanul suveran, față de dreptul lui de vot.

Certitudinea democratică, exprimată prin ideea absolută de vot, într-un stat de drept, devine incertitudine prin crearea artificială a îndoielii cu privire la modul în care cetățeanul și-l poate exercita și asupra modului în care, poate, și l-a exercitat. Dar de aici nu rezultă că fiecare cetățean care iese la vot este un posibil autor al unui vot fraudulos, deci, un posibil infractor și, de aceea, trebuie suspectat, cercetat și interogat și nici că trebuie să dea socoteală asupra modului cum a votat. Desigur, procurorul trebuie să cerceteze orice reclamație, orice suspect care ar fi încălcat legea. De aici nu rezultă că cetățenii votanți ai României sunt suspecti și trebuie să facă obiectul investigației procuraturii, pentru că unii dintre reprezentanții acestei instituții, care se dorește a fi a statului de drept, cred că românii sunt suspecti de fraudă electorală și, deci, niște posibili infractori la legea electorală. Aceasta nu înseamnă independența Justiției, ci transformarea acesteia într-o instituție de terorism judiciar. Faptul că unii dintre procurori au mers din sat în sat și i-au pus pe votanți să jure cu mâna pe biblie, adesea pe capota unei mașini sau la poarta casei acestora, că spun adevărul și numai adevărul în legătură cu votul lor reprezintă cel puțin un exces de zel, ca să nu spunem o atitudine de dispreț profund față de cetățeanul român. Aceasta au înțeles sau înțeleg acei respectivi oficiali europeni prin asigurarea independenței Justiției? Acesta este motivul pentru care unii dintre ei au creat și întreținut suspiciuni asupra legalității și legitimității modului în care românii au votat la referendum? Dacă existau astfel de suspiciuni, de ce nu și-au trimis observatori în secțiile de votare? Un comportament – ca și avertismentul gratuit al fostului ambasador al SUA în România că este necesar ca, în această țară, care are, spre onoarea ei, un parteneriat strategic cu Statele Unite să se respecte statul de drept –, ni se pare a fi o atitudine cel puțin nechibzuită, ca să nu-i spunem

altfel. Iar când acest lucru se petrece din partea unui oficial american, care, în imaginea noastră, trebuie să fie un campion al democrației și adevărului adevărat, așa cum este America, dezamăgirea este teribil de mare.

Greșelile mari, impardonabile, făcute de reprezentanți de marcă din clasa politică românească, de-a lungul ultimilor 22 de ani, care se adaugă la cele făcute de cei de dinaintea lor, din vechiul regim, au dus la vulnerabilizarea fără precedent a țării, la falimentarea economică, politică și financiară a națiunii, la umilirea și înrobirea populației. Poate că, într-o formă sau alta, și alte țări, precum, spre exemplu, Grecia, trec prin situații grele, dar, din păcate, comportamentul oficialilor români din aceste două decenii a transformat țara într-o nevolnică, într-o moluscă, într-un spațiu pe care românii îl părăsesc în căutarea unui loc de muncă, a unor mijloace de supraviețuire, a unui alt spațiu de securitate, a unui alt adăpost.

Populația este amețită, dezorientată, vulnerabilizată, divizată și nesigură. Fiecare om caută să supraviețuiască cum poate, ca și cum ar fi venit, peste el, ciuma sau potopul lui Noe. Doar de Ziua Națională, românii au sărutat drapelul Țării și au simțit, probabil, în inima lor că pământul acesta încă ne aparține și că, într-un fel, mai suntem responsabili pentru el.

Actualele alegeri au dus la creșterea numărului parlamentarilor și, probabil, la noi fronturi și probleme ale bătăliei politice, televiziunile comentează copios, iarna se înstăpânește virulent, albind îndoielile și generând poate singura certitudine a acestui final de an: încă un an din suferința românească și din insecuritatea securității lumii este pe punctul de a trece.

Dr. Gheorghe VĂDUVA

Obama vs. Romney *or* Who can save Romania?

*By Stefan MINOVICI**

*'It is high-noon for American presidential politics in our country, with only days before one of the most bitterly contested elections will be finally over. The incumbent democrat Barak Obama, swept gloriously into office in 2008 had an assuring twelve-point advantage only two months ago. Now, a week before E-Day, the former mega star of World politics is struggling badly in key battle states from Ohio to Florida against a strong and relentless republican challenger, Mitt Romney'. [30 OCT 2012]***

The story of this Romanian-American writer and political observer starts during the winter of 1979, shortly after landing at JFK International Airport in New York. This was the era when the Soviets invaded Afghanistan and the US Special Forces botched an all-American hostage rescue attempt in the Iranian desert. Jimmy Carter, the Georgian peanut farmer and Ronald Regan's predecessor, was labeled (and rightfully so) as one of the weakest and most inept US presidents in history. It took the democrats twelve long and intense years and a lot of luck to regain the White House. It was in fact the time when any soul escaping communist oppression anywhere in the world could find sanctuary and a promising future in America. Arguably, this is why an Eastern European "escapee" from communism, living in the United States is conditioned to feel and think "republican", almost conditioned to settle to the right or center-right of the political spectrum in this adoptive land. So why this inherited Republican bias one may wonder? The obvious answer is simple and straight forward: the GOP (abbreviation for Grand Old Party) was always tough on communism, despots and dictators and had a history of liberating oppressed nations and peoples (many here and abroad will argue that "liberation" equals "occupation"; that one man's "liberator" is another's "dictator"). Then history has shown and proved that without Ronald Reagan's initiative and efforts, compounded by those of the last USSR leader, Mikhail Gorbachev, we would have all lived in a much different world today, a more sinister and gloomier place and universe.

Fast-forward to 2012, to a world changing at a dizzying speed, with China becoming an overnight world player and economic powerhouse. Add to that a despotic Russia that flexes its muscles again and shows unabated imperial ambitions. To make

matters worse, a nuclear Iran looks more and more like reality than a probability. Factor in as well the Arab Spring that is spiraling out of control, including the Benghazi incident as a sample terrorist attack. This is just a partial background facing incumbent President Barak Obama and the new hope of the Republican politics, Mitt Romney, next month. The world is watching this fascinating super-derby unravel, but the players are far different than the ones we knew less than four years ago. Take Mr. Obama, for instance, former senator from Illinois turned political mega-star, a most incredible meteoric rise from anonymity and mediocrity into the peak of world power. The US president remains by most accounts a sleek politician, with uncontested oratorical talents and a diminishing loyal following among hard-core democrats and minorities. Barak Obama may have almost four years of US presidency under his belt but continues to lack governing experience as well as military and international knowledge, all essential credentials for the leader of the free world. It was the very economy that has largely catapulted him into the Oval Office and the same stagnant and shaky economy that will most likely keep his legacy to a one term-presidency. One notable Washington insider and confidant of former Speaker of the House Nancy Pelosi complained recently that Obama has broken the cardinal rule in assuming any and all responsibilities of the Bush administration.

Obama convinced America and the World that he, and he alone is the man in charge and responsible for the state of the US economy, almost immediately after the 2009 inauguration. Major gaffe, costly mistake, he now concedes. The ill-advised president was forced by most Washington rules to continue to blame his predecessor well into his second presidential term under the “inheritance” excuse. If anything still went badly and there was turmoil home and abroad, then “that is what eight years of Bush era did to us” – should have been his steady and prompt excuse. Now, the fix-it-all, know-it all Chief Executive and Commander-in Chief is haunted by the very same issues that he pummeled former rival John McCain during the 2008 presidential race. Except that his current opponent, Mitt Romney, proves to be a real and formidable adversary. Romney, the self-made multimillionaire with Hollywood looks and a significant political expertise is a force to be reckoned with. As the chairman of the Boston-based Bain Capital with a portfolio exceeding \$60 billion and Governor of the State of Massachusetts among others, Mr. Romney certainly has an impressive resume and remains a solid contender for the top job in Washington. He is soft spoken, polished and is backed by deeds, not rhetoric. Romney is calculating and controlling, confident and calm which may or may not prove to be key assets going into next week’s final battle. Notwithstanding his Mormon religious faith, which may turn off liberals and some of the swing voters at the polls, Mr. Romney has made remarkable strides in showing a kinder, gentler side that may change the perception of a cold and distant candidate lacking compassion and charisma. Then again, Ronald Reagan had less going for him in that department against Jimmy Carter in 1980.

A Fast Fading Political Star, an unruly US Vice President and the Freelance Ambassador to Romania

The Obama administration took a serious beating in 2010, as it lost control of Congress and had republican John Boehner replace Nancy Pelosi as Speaker of the House, the third most powerful position in American politics. The so called mid-term elections stood as a clear indication of what was to come for the democrats in the 2012 election and most importantly, the regaining of the momentum by the republicans. To make matters worse for Obama, Iraq remains a hot-spot and the much trumpeted withdrawal of the US troops there may create more problems for the embattled nation than it solves. Insurgency in Afghanistan has pick up steam and the vigorous reemergence of the Taliban and Al Qaida in the region looks pretty gloomy on the “accomplishments” list of the White House. Add to that increasingly strained relationship with a besieged-by-crises Pakistan, an Egypt on the brink and we can see why Mitt Romney has the momentum in relentlessly attacking the President’s record. Then comes the internal power struggle within the White House, a well-kept secret that will soon break the news, regardless of who wins the White House in November (there was talk about Hilary Clinton taking over the job from Vice-president Joe Biden; nonsense, laughed-away an Oval Office top executive when pressed for an answer). Meanwhile, the newly energized Joe Biden, Vice-President of the United States is back in the spotlight after forcefully and rudely debating his contender Paul Ryan, three weeks ago. Back from hibernation and forced “abstention” imposed by a concerned president Obama, Mr. Biden showed the world (in a boisterous and patronizing manner during the debate) that he is the real number two in the US Government. Or so he thought. No self-respecting American politician gives Biden a chance to be anything but an average VP at best, a man who has a reputation for generating controversies and being a blunderer. This may explain behavior, attitude and lack of political and diplomatic depth in the case of one of Mr. Biden’s former top aide and confidants, ambassador extraordinaire to Romania, Mark H. Gitenstein.

His Excellency the ambassador managed to surprise, if not shock his peers in Bucharest, but most importantly, countless political observers and local party leaders. Mr. Gitenstein broke with the rules and the protocols of his office and turned into a staunch defender and ally of the embattled and disgraced Romanian president, Traian Basescu. Never in Romania’s tumultuous history has an ambassador, American or from any other nation, became a fixture on local TV, giving ample interviews and declarations in order to defend an administration and an acting head of State or government. Moreover, this ambassador has systematically scalded the opposition while lecturing with impunity the anaesthetized people of Romania, about the benefits of having a compromised President lead the nation into a political and economic abyss. “*At least, nobody shoots from rooftops at you and you don’t have to worry about genocide*” concluded in an imperial manner the ambassador, during a recent

TV interview in Bucharest. Mr. Gitenstein has traded at times his diplomatic position for that of a spokesperson and defender of a now semi-comatose administration. He became a *de facto* political advisor for Mr. Basescu in a bizarre, unorthodox and bewildering alliance. Whether the ambassador's marching orders come from the office of Mr. Biden (and not as prescribed by law, from the State Department), he simply does what he wants with obscene disregard for the limitations of his duties. Mr. Gitenstein has flirted repeatedly and contemptuously with State Department protocols and regulations. Should the democrats lose this election and Joe Biden become an ex-VP, it is likely that he could be summoned back to Washington pronto, to answer for what many high profile politicians in Romania regard as contempt for rules and diplomatic procedure and collusion with a local leader. The ambassador is already packing his bags, as his tenure comes to a bitterly contested end. Arguably, Mr. Gitenstein has earned the title of the worst US ambassador to Bucharest in the country's modern history from the local diplomatic community. Not true, may claim another far more powerful fan of Mr. Basescu. The Fuhrer of European politics and finance, German chancellor Angela Merkel, lead the European choir last month as the political frontrunner backing Mr. Basescu. She made the trip to Bucharest on October 24 to stress the importance of a "strong Romania" lead by a "committed leader-Mr. Basescu". Why then pick on a renegade US ambassador when he is not a lonely and isolated voice? Mrs. Merkel praised the Romanian president's fiscal discipline, his determination to maintain austerity and draconian measures in order to save his nation from financial collapse. From the outside, this was a measure to see the truth with a serious dose of prejudice. But there was another truth coming from those millions living under the rule of what most Romanians consider a selfish, dictatorial and irrational man who by most accounts made himself, his family and cronies rich beyond belief. In fact, one senior historian from the Romanian Academy of Sciences compared Basescu with a modern day Ceausescu, the deposed and swiftly executed dictator in the final days of 1989.

A former sailor (captain of a merchant ship) the Romanian president remains the consummate warrior, obsessed with getting even and then some with his enemies, real or imaginary. Basescu, the absolute politician, has no real friends, confidants and even fewer advisors. Vindictive, arrogant, unpredictable and vicious, Mr. Basescu opened war on almost any valuable and respectable institution in his country. Anyone and anything that posed a challenge or threat to him, his family and his career path had to be silenced or ruined. The Romanian army became his first casualty, as he presided over the disintegration of its forces from top to bottom, in less than seven years. He was mistreated and insulted by his superiors as a conscript, the leader once confessed. He then took on the national educational system, vowing to "bring it down" at any cost. Why? Because scholars and students mocked his daughter's Elena lack of basic knowledge of Romanian grammar and syntax, long after her graduation. Healthcare has been in a viral collapse in the country since he became

president and Basescu fled to Vienna for basic surgery, leaving his constituents wondering if this *modus operandi* will apply to more treacherous times in the future. When the economy began to further decline, he turned on the very people that elected him, calling them greedy, stupid, lazy and inept. Mass media was a natural target for Basescu, as news channels had field days in systematically uncovering multiple abuses and wrongs perpetrated by the country's leader. And so the alienation of a nation called Romania goes on reaching new and frightening heights.

While this abysmal scenario that plays like a Steven King's horror novel, Romania's best friend and ally in the West, the United States tells its people how to carry on. Yes, ambassador Gitenstein will do more talk shows to convince Romanians that it could be worse, a lot worse, with a different leader in place. And Basescu is no Bashar Assad, the butcher of Syria, so there is instant comforting reassurance, according to the US envoy. This brings us naturally to Mr. Gitenstein's real boss, Vice-President Biden and not Hillary Clinton, the Secretary of State, as it should be by law. Biden was for decades the Chairman of Foreign Relations Committee. By most accounts, a mediocre and a controversial one who almost lost it all once when he admitted to having plagiarized a law review article. Joe Biden should be the expert in international politics, but it is obviously not, as one Mr. Gitenstein is the living proof of that. Perhaps the real perception at the Obama White House and even at the State Department is that Romanians are - as depicted by their own president - sort of lazy, stupid and ignorant, especially those living in their homeland. After all, why challenge Basescu who labeled them as such? A bunch of docile and hopeless farmers and cowards, afraid to take a stand on anything and resigned to their so deserving orthodox faith. Forget the legends of international medicine, history, arts, the Oscars, Nobel Prizes and other major international awards winners all originating from Romania. Forget the NASA experts and Microsoft programmers, surgeons and scientists, Romanians are just a push over on all fronts according to current Democratic leaders and political "experts" on Romanian core, soul and character.

The truth, as republicans see it

Back at the White House, Barack Obama met quasi secretly with Basescu in September 2011. No State visit of course (Ceausescu had the last one in 1977), no dinner gala or reception. Basescu actually used Joe Biden's half-hour briefing time with the President on a Monday, the 13th, to snap a photo and a pad on the back from Barak Obama. The visit to the US from landing to take-off lasted in all less than four hours, an all-time record for the bilateral relations between the two allied countries. If asked, Ambassador Gitenstein will take the credit for this embarrassing and humiliating accomplishment. Here is a NATO member, a staunch US supporter, a pillar of support for America in Eastern Europe, even under Communism, that is ushered in like a disfigured pariah through the back door of the White House.

DOCTRINE, STRATEGII ȘI POLITICI DE SECURITATE

On the domestic front, the American President has real numbers to explain and he may not be able to bark up excuses, conveniently pointing the finger at the Republicans and the world events at large.

From a Romanian perspective (yes, there is such a thing indeed!) and according to undisputed US governmental and non-partisan sources, the Obama administration has simply failed his people, home and a broad and here is why according to and among others, The Wall Street Journal, The Bureau of Labor Statistics, The Census Bureau, The Federal Reserve, The U.S. Treasury, Standard& Poor's/Case-Shiller and FDIC;

Commodities, People, Banks and more...	January 2009	TODAY	% chg	Source			
Avg. Retail price/gallon gas in U.S.	\$1.83	\$3.44	84%	1			
Crude oil, European Brent (barrel)	\$43..48	\$99..02	127.7%	2			
Crude oil, West TX Inter. (barrel)	\$38..74	\$91..38	135.9%	2			
Corn, No.2 yellow, Central IL	\$3.56	\$6.33	78.1%	2			
Soybeans, No. 1 yellow, IL	\$9.66	\$13..75	42.3%	2			
Sugar, cane, raw, world, lb. Fob	\$13..37	\$35..39	164.7%	2			
Unemployment rate, non-farm, overall	7.6%	9.4%	23.7%	3			
Unemployment rate, blacks	12.6%	15.8%	25.4%	3			
Number of unemployed	11,616,000	14,485,000	24.7%	3			
Number of fed. Employees	2,779,000	2,840,000	2.2%	3			
Real median household income	\$50,112	\$49,777	-0.7%	4			
Number of food stamp recipients	31,983,716	43,200,878	35.1%	5			
Number of unemployment benefit recipients	7,526,598	9,193,838	22.2%	6			
Number of long-term unemployed	2,600,000	6,400,000	146.2%	3			
Poverty rate, individuals	13.2%	14.3%	8.3%	4			
People in poverty in U.S.	39,800,000	43,600,000	9.5%	4			
U.S. Rank in Economic Freedom World Rankings	5	9	n/a	10			
Present Situation Index	29.9	23.5	-21.4%	11			
Failed banks	140	164	17.1%	12			
U.S. Dollar versus Japanese yen exchange rate	89.76	82.03	-8.6%	2			
U.S. Money supply, M1, in billions	1,575.1	1,865.7	18.4%	13			
U.S. Money supply, M2, in billions	8,310.9	8,852.3	6.5%	13			
National debt, in trillions	\$10..627	\$16..052	61.2%				

Sources:

(1) U.S. Energy Information Administration; (2) Wall Street Journal; (3) Bureau of Labor Statistics; (4) Census Bureau; (5) USDA; (6) U.S. Dept. Of Labor; (7) FHFA; (8) Standard & Poor's/Case-Shiller; (9) RealtyTrac; (10) Heritage Foundation and WSJ; (11) The Conference Board; (12) FDIC; (13) Federal Reserve; (14) U.S. Treasury

The letdowns are evident and staggering at the same time in its domestic policies and as expected, in the international arena, as Americans do not live in a better and safer world as promised. Unemployment recently dropped to 7.9% from 8.3%, a much trumpeted accomplishment by the White House that will embarrass any real world leader, except Barak Obama. The United States remains as divided as it was during the republican years. The old tactics of using the policies of fear in describing Mitt Romney have backfired this time around. Obama should hear it from Prague to Bucharest and from Riga to Belgrade that his strategies in Central Eastern Europe are an utter failure. At home in the US, the struggle to stay in power from gay-marriage to the onslaught of Bain Capital management, to return to the Bush years of conservatism, seem a simple and almost a naïve strategy of divisiveness that has greatly eroded Obama's greatest asset, his likeability. It was this charming quality that largely defined his election, his first years in office and decided his faith in 2008. The President vowed to radically change Washington and make it an almost revolutionary administration. He did not. The large shadow of Bill Clinton and the face of wife-in-chief Hillary are omnipresent in American politics, as Obama functions and relies on the same structure and people that the Clintons cultivated and brought in since 1991. Obama is no Messiah, no savior, never was. He is no saint or a man above fray, but a brass-knuckled, pipe-hitting, scruplesless individual who will do whatever it takes this time around to hold on to power one more term. Barak Obama wants his second chance; four more years to finish off what he started so long ago. He is the recipient of the Nobel Peace Prize, but brokered no peace anywhere in the world, not even among Chicago School Teacher union members. He is no businessman, writer or developer. He can't even sing or dance. He is not athletic, as most African-Americans are. He graduated Harvard Law School but never pleaded one case in his life. He graduated Columbia University, but his academic records are forever sealed at both Ivy League schools, an obvious clear sign of a troubled academic record. He never built or created anything, never managed a company or run a store. Barak Obama was and will never be anything but only a sublime politician.

Romanians should make no mistake on whose side the partisan relationship is tilting unquestionably. They had no real "friends" within the democratic camp in the United States, from Franklyn Delano Roosevelt to Barak Obama. Their nation was violently thrown "under the bus" allowing the Soviets to take over Romania and

an entire Eastern Europe back in 1945. Under a democratic White House, Romania remains a second class friend and ally at best, an expandable comrade conceivably, if so required by greater interests *vis-à-vis* relations with Russia and smaller regional players such as Hungary or Ukraine. George H. W. Bush, but more appropriately, his son and late successor G.W. Bush have shown true commitment and devotion to Romania and East Central Europe, regardless of their multiple shortcomings. And it all started with Ronald Reagan during our times. That is something that Romanians cannot afford to forget. Another four years of Obama “love and empathy” for world affairs and international relations will simply be disastrous for Romania and the entire continent of Europe. Make no mistake, the global economic engine still rumbles in the United States and the world financial stability depends so heavily on its high and healthy RPM. Under Mr. Obama, the domestic spending will continue to skyrocket, while the focus on foreign relations and world economy will be further diminished by his socialist and inept policies. The incompetence and lack of focus that has plagued America four years in a row is guaranteed to continue under the current administration. Relations with China, Russia and especially the Middle East will follow the same convoluted path with a fast-fading populist skipper at the helm, but they will further and tragically deteriorate, to the demise of the United States, its economy and security. As a consequence, Romania will become another local casualty, one more Eastern European player left in the care of the Gitenstein kind, or worse. Finally and unmistakably, no US or foreign leader, republican or democrat, party or country can save Romania from its dire overall condition and demise. That will have to come from within, as unlikely as it may seem. But there is always faith in this whimsical Romanian-American relationship and that is a good thing. For if the European Union fails, Uncle Sam can always come to the rescue of the Romanians.

***Stefan A. Minovici**, (born 1957) the grand-nephew of the Minovici brothers is a Romanian-American businessman and developer who became the leader of the Minovici family.

In a bizarre twist of fate, Stefan A. Minovici fled communist Romania in 1979, and moved with his family to the United States, a century and-a-half after his ancestors escaped persecutions and civil war in Serbia and moved to Romania. In New York, he worked as a taxi driver, waiter and gofer in order to support his parents, as he studied at night to become a journalist, media entrepreneur and later on, a successful Wall Street businessman.

A graduate of Columbia University, SIPA – Stefan Minovici became involved with politics and public relations as well, becoming a Washington insider with relations to the White House, US Senate and The Congress. As a leader of the Romanian-American community, Stefan A.Minovici advocated strongly for Romania’s entry into NATO and worked with multinationals in defense and homeland security to

ensure stronger ties between the two countries.

In 2000, Stefan A. Minovici created the **Romania Day Festival on Broadway**, the largest event outside the county's borders, attended annually by more than 25,000 people. In 2011, he returned to his native land aiming to build the **Minovici Medical City University Hospital** and like his ancestors, to help the poor, the sick and the disadvantaged.

**This article was written before November American election to be published after the event.

GLOBALIZAREA, ÎN TRE CAUZE ȘI CONSECINȚE

*Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU¹
Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC²*

GLOBALIZATION, BETWEEN CAUSES AND EFFECTS

*Gen. brig. (ret) Prof. Mircea UDRESCU, Ph. D.
Col. (ret) Prof. Benone ANDRONIC, Ph. D.*

Abstract:

Globalization is at the same time a process and a state of affairs. It's a process because this phenomenon proves quantitative and qualitative changes in time. It is a state of affairs because its constituents can be analyzed comparatively at different moments of their evolution. Beyond its political motivation, globalization is justified the least by its two main components: technological developments and changes of the exchange markets. Therefore, one can understand why globalization does not trigger satisfaction, because neither technical nor scientific knowledge is uniform. Thus, the per capita income in the countries affected by globalization phenomenon does not necessarily have the tendency to stabilize. The aforesaid countries enjoy neither information nor knowledge, be they technical. But we could establish a connection between internal and external factors regarding productivity.

Key words: globalization, technology, exchange market, economy, Politics, state, international institutions, equipment, competitiveness, standardization, quality, sovereignty.

Abstract:

La mondialisation est, en même temps, un processus et un état de fait. C'est un processus parce que ce phénomène connaît des mutations quantitatives et qualitatives au long du temps et un état de fait, parce qu'on permet des actions de comparaison des éléments constitutifs sur les moments évolutives. Au-delà de sa raison politique, la mondialisation se justifie le moins par deux composantes majeures : l'évolution technologique et l'évolution des marchés de change. Ainsi, on peut comprendre pourquoi la mondialisation

¹ Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

² Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

ne produise pas des niveaux de satisfaction, parce que même la connaissance technique est scientifique n'est pas uniforme. Ainsi de suite, le revenu pour habitant dans les pays qui sont balayé des vagues de la mondialisation n'a pas, obligatoirement, la tendance de converger vers un équilibre, les pays envisagés n'en reçoivent, en même mesure, ni les informations, ni la connaissance, ni les connaissances techniques. Mais on peut établir un liaison entre les progresses de la productivité endogènes et des influences de l'extérieure.

Cuvinte cheie: globalizare, tehnologie, piață de schimb, economie, politică, stat, instituții internaționale, logistică, competitivitate, standardizare, calitate, suveranitate.

Dacă un bun se produce de către o țară mai bine situată economic, produsul respectiv devine mai bun pentru piața globală atât din punctul de vedere al calității, cât și al costurilor. Se dau drept exemple în acest sens microprocesoarele, automobilele, avioanele, telefoanele mobile etc., bunuri a căror calitate a crescut mereu, dar ale căror prețuri au scăzut pe măsură ce a crescut experiența. În mod implacabil, marea provocare pentru secolul în care am intrat este găsirea tuturor căilor de a folosi beneficiile pe care le aduc globalizarea și cuceririle tehnologice, crearea instituțiilor care să pună în valoare promisiunile globalizării și să evite crizele mondiale de proporții.

Dezvoltarea tehnologică a produs mutații semnificative în toate domeniile, iar cea din transporturi și comunicații (telecomunicații) a avut drept urmare scăderea spectaculoasă a costurilor. Pe ansamblu, putem aprecia că nu numai prețul transportului a scăzut, ci și importanța comerțului cu mărfuri în economia mondială. Transportul materiilor prime și al produselor alimentare neprelucrate a fost înlocuit în mare măsură prin bunuri manufacturate finite, care sunt făcute cu materiale mai ușoare și ocupă mai puțin spațiu. Cu alte cuvinte, produsele comercializate în prezent au astăzi o valoare de unitate mai mare, iar costul transportului a scăzut, reducând proporția precedentelor față de cele ulterioare. De fapt, s-au micșorat radical barierele naturale de timp și spațiu dintre țări și s-a redus costul expedierii mărfurilor, al serviciilor, al oamenilor, capitalurilor, tehnologiei sau informațiilor de la una la alta. Distanțele la scară mondială au scăzut prin internaționalizarea economiei și creșterea gradului de interdependență.

Cel de-al doilea factor, liberalizarea schimbului de mărfuri, de servicii și de capitaluri, s-a produs la scară planetară prin Acordul General cu privire la Comerț și Tarife (GATT), rezultat al acțiunii coordonate a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică și a Fondului Monetar Internațional, care este pus în practică prin numeroase acorduri bilaterale și regionale.

Modelele economice neoclasice consideră că finanțarea internă constituie motorul determinant al dezvoltării. Țările care economisesc mai mult pot investi mai mult și, pe cale de consecință, se dezvoltă mai rapid. Atingerea unei convergențe dorite

de venit diferă, totuși, deoarece productivitatea socială și ratele sumelor economisite nu sunt aceleași pretutindeni, diferind de la zonă la zonă și de la țară la țară. În aceste modele, liberalizarea comerțului poate să accelereze indirect creșterea economică, generând o eficiență economică mai mare prin realocarea de resurse productive în direcția acelor sectoare cu un avantaj relativ mai mare, competiția internațională făcând firmele să fie mai deschise spre inovație și asimilare de tehnologii străine, în timp ce economiile predominant închise sunt lipsite de fundamentele necesare inovării și creșterii productivității.

În asemenea tendințe, comerțul internațional stabilește, prin pârghiile avantajului competitiv, care sectoare sau produse sunt în creștere și care sunt în declin, eficiența și productivitatea cele mai mari aparținând domeniilor care se extind. Totodată, comerțul global promovează difuzarea tehnologiei, dând posibilitatea tuturor țărilor să învețe nu numai din experiența proprie, dar și din experiența partenerilor comerciali, beneficiind de dezvoltare superioară, specializare și schimburi. Dar competiția internațională și comercială obligă companiile să dirijeze mai multe resurse în direcția cercetării și dezvoltării (Departamentul C&D) de noi produse, pentru extinderea avantajelor competitive. Pe piețele globalizate, economiile țărilor dezvoltate inovează, iar economiile celorlalte asimilează inovații de la primele, creșterile în țările în curs de dezvoltare fiind dependente de bogăția lor inițială, de cunoaștere și de costurile imitațiilor. În situațiile în care costurile imitațiilor sunt mai mici decât costurile de inovație, pe care le suportă preponderent firmele globale, țările în curs de dezvoltare vor progresa mai repede decât economiile dezvoltate, ceea ce poate duce la concluzia că, cu cât economiile sunt mai deschise, cu atât este mai mare probabilitatea de a se afla tehnologii și produse noi, costul imitației fiind cu atât mai mic [1].

Desigur, liberalizarea comerțului își aduce o anumită contribuție la stimularea inovației și dezvoltării tehnologice, dar se pare că rezultatul final nu este întotdeauna cel corect, deoarece comerțul internațional are tendința să determine țările cu rămăneri în urmă din punct de vedere tehnologic să se specializeze în activități productive tradiționale, care se caracterizează printr-o productivitate mai scăzută, ceea ce face ca țările dezvoltate să obțină, pe ansamblu, beneficii mai mari din comerțul internațional liber.

Deși este evident că procesele de globalizare nu duc neapărat la dezvoltarea economică a unor țări, și în pofida validității relative a cercetărilor empirice, nici unul dintre reputații economiști ai vremii nu apără teza protejării comerciale. Dimpotrivă, se argumentează că distorsiunile din Uniunea Europeană impun un cost de 7% din PIB, iar Organizația Mondială a Comerțului folosește o evaluare simplă a protecției vizavi de comerțul internațional, în condițiile costului pentru consumatori. Ea consideră că fiecare barieră comercială duce la creșterea prețurilor de import și a costurilor naționale ale producției, restricționează alegerea consumatorului și scade calitatea. Aceste bariere acționează ca o taxă, spune OMC, așa că eliminarea lor

echivalează cu scăderea unei taxe. Uruguay Round din GATT este considerată a fi echivalentul a 214 miliarde de dolari de scădere anuală de taxe, ceea ce reprezintă aproape de 1% din PIB-ul mondial [2].

În consolidarea structurii globalizării, o problemă care necesită decizii extrem de importante este reprezentată de relația dintre finanțe și creșterea economică, cu precădere cea dintre liberalizarea financiară și creșterea economică. În legătură cu această problemă există opinii divergente. Pentru unii teoreticieni, creșterea economică mai rapidă, printr-o relație inversă, determină un sistem financiar mai eficient. Pentru alții, sistemul financiar joacă un rol fundamental în dezvoltarea economică, relevând o relație cauzală directă.

Unii teoreticieni susțin că modelele neoclasice de creștere sugerează un rol lipsit de importanță al integrării pieței internaționale de capital în dezvoltare. Pentru aceștia, abundența fluxului de capital extern este irelevantă în explicarea diferențelor dintre ratele de creștere, deoarece țările sărace continuă să aibă funcții de producție mai puțin eficiente și profituri de capital mai scăzute, iar aceste realități nu pot fi puse pe seama fluxurilor financiare [3].

Se pare, totuși, că marea majoritate a analizelor teoretice și empirice evidențiază o puternică corelare pozitivă între sistemul financiar și creșterea economică în timp. Ca atare, se atribuie un rol major creditului ca motor al cercetării, inovării și antreprenoriatului, motor care se face util atunci când oportunitățile de investiții promet profituri. În principiu, ratele de creștere ale țărilor în curs de dezvoltare sunt supuse la două tipuri de constrângeri: capacitatea proprie de a economisi și investi și posibilitatea de a obține bani externi necesari pentru a finanța importurile îndreptate spre susținerea creșterii economice. În aceste procese, este bine să nu se uite faptul că economiile de capital se îndreaptă, inevitabil, către sectoarele profitabile, din care au de câștigat țările și firmele care au acumulat mai mult și investesc mai mult. În asemenea fluxuri pot fi atrase și capitalurile disponibile din țările în curs de dezvoltare, astfel încât țările sărace se pot transforma în creditori ai țărilor dezvoltate, ceea ce înseamnă că o mai mare libertate a fluxurilor de capital, în loc să intensifice omogenizarea nivelurilor diferite de trai, dimpotrivă, va cauza creșterea discrepanțelor.

Oricum, se pun tot mai mult în valoare opinii respectate despre binefacerile globalizării, de maniera: „Capitalismul global este, desigur, cel mai promițător aranjament instituțional pentru prosperitatea mondială pe care l-a cunoscut, vreodată, omenirea. Speranțele atât de mult așteptate de convergență între regiunile bogate și cele sărace din lume sunt, în sfârșit, pe cale de a se împlini. Omenirea va avea nevoie, însă, de înțelepciune și tenacitate ca să culegă marile beneficii potențiale. Omenirea trebuie să fie pregătită să trateze cu onestitate și curaj regiunile rămase în urmă, dând atenție deosebită problemelor acute și nerezolvate ale dezvoltării tropicale. Și omenirea trebuie să învețe cum să conducă un sistem deschis bazat pe lege, în virtutea principiilor comune care acoperă aproape întreg pământul“ [4].

Asemenea opinii aveau drept punct de plecare convingerea că beneficiile unei liberalizări totale sunt mai mari decât cele rezultate din simpla deschidere pentru fluxurile de capital. Dar experiențele actuale dureroase conving că liberalizarea și globalizarea piețelor de capital nu exclud apariția de probleme, crizele financiare fiind, actualmente, tot mai frecvente, cu tendințe de generalizare. În timp ce unele țări sunt excluse de la finanțare, pe motiv că nu au atins un anumit prag de rentabilitate, pentru altele intrările intense de capitaluri au dat naștere la perturbații financiare, iar retragerea bruscă de capitaluri a provocat crize nu numai în țara de bază, ci în multe alte țări cu economii complementare sau integrate.

Desigur, globalizarea, convergența reală și repartizarea veniturilor sunt dependente de progresul tehnic, care stă la baza productivității muncii, de care se leagă nivelul salariilor și profiturilor. De aceea, globalizarea este privită ca un mecanism de difuzare în întreaga lume a progresului tehnic. Prin bunurile și produsele ce se importă din țările dezvoltate în condițiile liberalizării comerțului, țările în curs de dezvoltare se adaptează noilor tehnologii, devenind mai productive și mai performante. Prin liberalizarea capitalurilor se facilitează investițiile străine directe în țările mai puțin dezvoltate, realizându-se, concomitent, și un transfer de tehnologie performantă către acestea. Prin liberalizarea pieței muncii, muncitorii imigranți beneficiază de cunoștințe noi, care pot deveni utile în țările de origine. Acest raționament ne duce la concluzia că globalizarea poate ajuta convergența mondială, mai ales prin faptul că țărilor mai puțin dezvoltate li se oferă posibilitatea să importe și să exporte bunuri competitive, printr-un transfer tehnologic oportun.

Constatări recente relevă faptul că, deși sărăcia din lume s-a redus, nivelurile ei relative și absolute se mențin, totuși, în limite intolerabile. Deși diferența dintre țări a venitului personal global s-a redus, se constată alte situații îngrijorătoare: înrăutățirea evidentă a indicatorilor în unele țări africane, precum și accentuarea inegalităților de dezvoltare în raport cu țările din America de Sud și cele care au aparținut blocului comunist. În mod paradoxal, se constată o diferențiere aberantă între venituri în cadrul populațiilor din țările cele mai dezvoltate. Astfel, „În Statele Unite, media diferenței de câștig între un muncitor dintr-un atelier de producție și directorul executiv al companiilor de mărime medie s-a multiplicat de aproape șase ori între 1990 și 1998 și s-a ajuns, în medie, la de peste 400 de ori mai mult în cele 500 din cele mai mari corporații americane. Acesta este rezultatul marilor profituri de capital produse de recenta efervescență financiară și de larg răspândita utilizare a opțiunilor de stoc ca mijloc de remunerare al celor din conducerea companiilor. Cele mai bogate 1% din familiile din S.U.A. dețin 39% din activele întregii țări, adică 2,7 milioane de oameni dețin 39%, iar restul de 61 procente revin celor 270 milioane de americani.” [5].

Din punctul de vedere al teoriei economice referitoare la efectele globalizării asupra dezvoltării și convergenței, se detașează două opinii divergente, una optimistă și cealaltă pesimistă, la care se adaugă o mulțime de alte opinii, insuficient de bine

conturate.

Astfel, conform opiniilor optimiste, liberalizarea piețelor, mobilitatea mărfurilor, serviciilor și capitalurilor trebuie să aibă drept consecință creșterea economică, urmată de creșterea convergenței pe locuitor.

Modelele economice pornesc de la constatarea că diferențele internaționale și nivelul specializării sunt rezultatul nivelurilor diferite de utilizare a factorilor de producție. Ca atare, țările caracterizate printr-un grad mare de muncă înalt calificată au o productivitate și venituri mai mari decât țările în care acești indicatori sunt scăzuți. În acest context, prin globalizare se declanșează procese de integrare a piețelor și de mobilitate socială.

Teoretic, mobilitatea socială presupune că mâna de lucru calificată și capitalul au tendința de a se deplasa dinspre țările bogate spre țările sărace, de unde sunt mai multe și în curs de ieftinire spre locurile unde sunt mai puține și mai scumpe. În același timp, munca necalificată tinde să se deplaseze din țările sărace spre țările bogate, adică de la salarii mici către salarii mai mari.

Acest lucru duce la o egalizare graduală a factorilor de producție dintre țări și, implicit, la egalizarea prețurilor și a veniturilor. Pot să apară situații de genul celor în care țările bogate se specializează în capital și în produse și servicii care folosesc muncă foarte calificată, pe care le exportă în țările mai puțin dezvoltate, iar țările celelalte se specializează în produse care cer o muncă mai puțin intensivă, pe care le exportă în țările bogate.

Astfel, forțele de producție se pot mișca direct, trecând de la o țară la alta, sau indirect, prin liberalizarea comerțului internațional, circulația bunurilor reprezentând un înlocuitor al circulației de capital, muncă și tehnologie.

Dar acumularea de capital este întotdeauna în corelație cu descreșterea eficienței economice marginale. Când o țară este săracă și rezerva sa de capital este, de asemenea, mică, fiecare adăugare succesivă de capital la rezerva inițială nu poate duce la speranța unei creșteri marginale similare cu situațiile din țările dezvoltate. De aceea este necesară, în țările sărace, o dezvoltare în ritm mai mare decât în țările dezvoltate, fiindcă numai în acest fel se poate prognoza reducerea decalajelor dintre țări. Situațiile în care capitalurile caută o productivitate mai mare în țările mai sărace, iar capitalul social salarii mai mari în țările dezvoltate reprezintă substanța convingerilor optimiste.

De cealaltă parte a baricadei se găsesc cei care constată că funcțiile de producție din țările bogate sunt mai eficiente, fiindcă forța de muncă este mai bine dotată tehnic, factorii de productivitate fiind, evident, mai mari decât în țările sărace. Ca atare, se poate ca formele de comerț internațional să fie determinate de diferențe de productivitate și nu de diferențe de dotări de factori. Și, dacă unele țări sunt mai eficiente decât altele, se poate întâmpla ca circulația capitalurilor să se facă invers, adică de la țările sărace către țările bogate, ceea ce face puțin probabilă atingerea unor convergențe favorabile.

Potrivit viziunilor sceptice, mobilitatea capitalului poate face să crească diferențele de venit, pentru că acesta se va îndrepta către locurile în care productivitatea marginală a capitalului este mai mare, ceea ce face ca țările dezvoltate să câștige în viteză în domeniul dezvoltării, iar țările sărace, dimpotrivă, să piardă și din viteza pe care o aveau la un moment dat.

Sunt economiști care adaugă partidei optimiste rolul important al comerțului internațional în convergența veniturilor, dacă acesta ameliorează nu numai prețul factorilor de producție, ci și dotările și extinderile de inovații în țările mai puțin dezvoltate. Dar comerțul internațional nu poate fi văzut ca singurul element important în convergență, acestuia trebuind să i se alătore, după caz, economiile și coeficienții de investiții, capitalul uman, cercetarea și dezvoltarea tehnologică, schimbările demografice, transferurile internaționale de capital etc. În acest context, globalizarea, înțeleasă ca o combinație între comerțul internațional și mișcarea liberă a capitalurilor, poate contribui la convergență câtă vreme ea sporește difuzarea tehnologiei și asigură mondializarea ideilor.

Globalizarea are consecințe în distribuția teritorială a activității economice, în concordanță cu avantajul comparativ al țărilor și firmelor. În mod indubitabil, redistribuirea duce la schimbări în gestionarea forței de muncă, în mod deosebit în salarizarea acesteia, cu implicații în înțelegerea impactului globalizării asupra pieței muncii. În majoritatea cazurilor, modelele teoretice susțin că globalizarea antrenează omenirea spre competiție internațională, inducând o mai bună alocare a forței de muncă, capitalului și tehnologiei, prin aceea că se dă posibilitatea fiecărui stat ce intră în competiția globalizatoare posibilitatea specializării în producție prin fructificarea avantajelor comparative proprii tuturor factorilor de producție. În țările dezvoltate se accentuează cererea de muncă de înaltă calificare, în timp ce cererea de muncă mai puțin calificată are tendința de descreștere. Pe cale de consecință, crește probabilitatea ca muncitorii mai puțin calificați să primească oferte de salarii mai scăzute, ceea ce poate genera nemulțumiri și șomaj.

În același timp, în țările în curs de dezvoltare cererea de muncă, atât calificată, cât și mai puțin calificată, cunoaște o tendință de creștere, și, deși firmele care investesc, străine sau locale, au capacitatea de a intra în competiție internațională, în sensul de a atrage forță de muncă la salarii cât mai mici, gradul de șomaj tinde să scadă, fiind evidentă o tendință de convergență. Prin liberalizarea muncii și creșterea competiției internaționale în acest domeniu, se reduce puterea piețelor naționale, forțele angajatoare având posibilitatea să reacționeze mai rapid la modificările costurilor muncii. Aceasta înseamnă că mobilitatea mai mare a capitalurilor face posibilă realocarea producției acolo unde se constată o mai bună corelație între costurile muncii și productivitate, acolo unde speranța de profit economic este mai mare.

Procesele de convergență specifice forței de muncă, ce sunt legate de globalizare, se justifică prin tendința înclinației spre eficiență dată, după caz, de:

comerțul sporit – bunurile produse în țările slab dezvoltate, cu costuri ale forței de muncă mici și cu prețuri mici, intră în competiție cu cele produse în țări dezvoltate la costuri ale muncii mai mari; investițiile străine directe – firmele își reamplasează afacerile în zone unde costurile aferente forței de muncă sunt mai mici decât în țările de origine; emigrație – muncitorii din țările în curs de dezvoltare emigrează în țările dezvoltate și concurează forța de muncă internă.

Se constată, totuși, o schimbare radicală față de forma tradițională de organizare a producției, în sensul că, în mod paradoxal, integrarea în creștere a piețelor determinată de globalizare a dus nu la integrarea producției, ci la dezintegrarea lanțului productiv, cu localizare în diferite entități statale și geografice. Producția de bunuri și servicii din fiecare țară poate să încorporeze acum activitatea productivă din toate țările, de acolo de unde se poate exploata avantajul comparativ.

Delocalizarea activităților productive este dată de urmărirea avantajului comparativ, și aceasta constituie un fenomen ce însoțește globalizarea, susținută de liberalizarea piețelor, capitalurilor și forței de muncă. Spre exemplu, firma Martel comercializează păpușile *Barbie*. O bună parte din acestea sunt expediate din Hong Kong, avându-se în vedere următorul lanț productiv și comercial: materiile prime de bază – material plastic și păr fals – vin din Taiwan și Japonia. Asamblarea se face în China, Indonezia și Malaezia. Mulajele și vopseaua pentru decorare vin din Statele Unite. China mai furnizează materialele din bumbac pentru îmbrăcăminte. Păpușile sunt exportate din Hong Kong la prețul de 2 dolari bucata, ceea ce include 35 cenți pentru munca chinezească și 65 cenți pentru materiale; ceea ce rămâne se împarte la transport, costuri de administrație și profit. Păpușile se vând în Statele Unite cu 10 dolari bucata, din care un dolar se constituie ca profit la firma Martel, iar restul merge la transport, distribuție și marketing. Pe această filieră, firma Martel a avut vânzări, numai în anul 1995, de peste 4 miliarde de dolari [6].

Același lucru se confirmă pentru multe companii americane, dar și europene. Astfel, se apreciază că mai mult de jumătate din forța de muncă de la IBM este din afara SUA. General Electric a devenit cel mai mare angajator de forță de muncă din Singapore, unde un total de aproximativ 100.000 de oameni lucrează pentru companie, producând sau asamblând componente electronice, care apoi sunt trimise în Statele Unite. La începutul anilor '90, se aprecia că aproape 20% din producția companiilor din Statele Unite a fost realizată de cetățeni din afara țării. Ca urmare a acestui proces, activitatea industrială în țările OECD a scăzut de la 30% din PIB în 1960, la mai puțin de 20% în 2000 și este în scădere. De asemenea, angajarea industrială a scăzut de la 28% în 1970, la 17% în 2000 și continuă să scadă [7].

Celor care privesc cu scepticism aceste fenomene li se argumentează că, pentru țările dezvoltate, reducerea personalului angajat în industrie poate fi suplinită prin creșterea personalului angajat în servicii, domenii în care se obțin salarii mai mari, la o muncă mai interesantă decât în industrie. Acum, în industria țărilor OECD se întâmplă ceea ce s-a întâmplat cu agricultura secolului XX. Astfel, la începutul

secolului, 68% din numărul angajaților din Japonia, 44% din numărul angajaților din Statele Unite, 20% din numărul angajaților din Anglia etc. lucrau în agricultură. La sfârșitul secolului XX, doar circa 5,5% din angajații din Statele Unite și circa 2% din angajații Angliei mai lucrează în agricultură. În același timp, în țările cele mai sărace aproape 80% din angajați lucrează în agricultură, iar condițiile de viață sunt dintre cele mai grele. Schimbarea acestor proporții ține de dezvoltarea serviciilor, care va face ca numărul de angajați în industrie în țările membre OECD să scadă în următoarele decenii la 10%, concomitent cu scăderea proporțională a angajaților din agricultura celorlalte țări [8].

Comerțul internațional și salariile în condițiile globalizării au creat discuții aprinse în rândul economiștilor, ale căror modele teoretice au fost, tot mai repede, infirmate de realitate.

Unii cercetători cred că salariile sunt puternic influențate de comerțul internațional prin diferențele ce apar între prețul importurilor și prețul exporturilor. Deși toate țările, atât cele dezvoltate, cât și cele mai puțin dezvoltate, beneficiază într-un fel sau altul de pe urma comerțului internațional, muncitorii cu calificare joasă din țările dezvoltate pot pierde pentru că prețurile relative ale produselor făcute de ei scad, datorită concurenței făcute de mărfurile de același fel importate din țările mai puțin dezvoltate. Și se crede că acest fenomen ține mai mult de volumul comerțului decât de prețul produselor, deoarece importul de bunuri din țările mai puțin dezvoltate este echivalent cu importul muncii locale folosite în producerea lor, iar importul mărfurilor produse cu o muncă mai puțin calificată, dar folosită intensiv, este similar cu o creștere a acestei munci în țara importatoare, ceea ce duce la o scădere a salariilor în țările importatoare, pentru o parte din salariați.

Alți economiști din domeniul forței de muncă, descoperind creșterea inegalităților salariale din Statele Unite, au identificat că schimbarea tehnologică este principala responsabilă de această situație, în timp ce alții consideră comerțul internațional și imigrația ca fiind factorii principali aflați în spatele reducerilor salariale în rândul unor muncitori din țările dezvoltate, imigrația și comerțul având o pondere de circa 40% în scăderea salarială specifică pentru muncitorii cu calificare inferioară și de 20% din totalul scăderilor salariale [9].

În bună măsură, impactul schimbării tehnologice asupra inegalității salariale se consideră a fi fost mai mare decât comerțul internațional, cu toate că schimbarea tehnologică este complex legată de comerț. Competiția generată de importuri poate avea efect major asupra salariilor, dacă obligă celelalte firme să introducă și ele acea tehnologie care face să fie înlocuită munca necalificată, progresele tehnologice realizând structura producției și, pe cale de consecință, fluxurile comerțului internațional. Dar competiția internațională, în contextul globalizării, poate duce la scăderea prețurilor mărfurilor prin utilizarea de muncă intensivă, slab calificată, și la creșterea prețurilor mărfurilor care utilizează muncă înalt calificată.

În condițiile globalizării, mișcările de capitaluri și prețurile importurilor

pot avea efecte identice asupra salariilor [18]. Presupunând că o firmă dintr-o țară dezvoltată reamplasează o capacitate de producție într-o altă țară, ca să profite de costul scăzut al forței de muncă, aceasta face să scadă volumul capitalurilor în țara dezvoltată în raport cu cerințele forței de muncă, ceea ce are drept efect scăderea în ansamblu a salariilor.

Globalizarea este susținută de mirajul realizării unei convergențe globale de venituri și de nivel de trai, prin liberalizarea capitalurilor și liberalizarea forței de muncă. Realitatea demonstrează faptul că gradul de imigrare se menține încă foarte mic. O cauză a acestei situații poate fi explicată prin tendința de convergență a veniturilor, prin susținerea unor creșteri salariale modice în țările cu nivel de dezvoltare scăzut. Comerțul internațional influențează, de asemenea, volumul de emigrare, deoarece comerțul internațional este un substitut pentru mișcarea factorilor de producție. Astfel, importurile de bunuri și servicii obținute cu munca mai puțin calificată, dar folosită intensiv, din țările sărace către cele dezvoltate constituie o frână în calea migrației de forță de muncă în aceeași direcție. Atâta vreme cât muncitorii au locuri de muncă în industrii arondate exportului, ei sunt mai puțin motivați să emigreze, și-și vor exporta munca prin produsele exportate. Din acest motiv, emigrarea poate avea același efect asupra pieței muncii, asupra inegalității salariale în țările dezvoltate, ca și comerțul internațional [19].

Dincolo de corelațiile salariale între muncitorii din diferite țări, există suficiente dovezi cu privire la legătura dintre globalizare și inegalitatea salariilor în țări puternic dezvoltate, ca SUA, Anglia și alte țări din Europa.

Interesante discuții se poartă pe marginea corelațiilor dintre globalizare și mărirea firmelor multinaționale, concluzia dominantă susținând ideea că globalizarea promovează dezvoltarea rapidă a companiilor globale sau multinaționale, iar companiile globale reprezintă intermediarul principal prin care se înfăptuiește globalizarea.

În acest sens, Raportul de Investiții Mondiale al Națiunilor Unite (UNCTAD, 2004) releva următoarele: 61.000 de multinaționale inițiale, dintre care 50.000 aparținând țărilor dezvoltate, au înființat 900.000 de sucursale, în toate țările lumii; sucursalele acestora au avut vânzări în valoare de aproape 8.000 de miliarde dolari, dublul exportului mondial; ele se dezvoltă cu o rată mai mare decât exporturile, cu valori între 20% și 30%; numai sucursalele multinaționalelor SUA vând singure, în țările în care operează, de trei ori totalul exporturilor americane și, cu toate acestea, Statele Unite înregistrează un imens deficit bugetar; multinaționalele realizează două treimi din exportul mondial de bunuri și servicii și aproape 10% din toate vânzările interne din lume etc.

Explicația cea mai coerentă care justifică dezvoltarea multinaționalelor este centrată pe existența economiilor dezvoltate în specializare, tehnologie, cumpărare, publicitate și experiență. Aceste economii fac multinaționalele mai eficiente și mai puțin vulnerabile în contextul accidentelor de piață.

Punctele de vedere referitoare la conduita companiilor multinaționale se raportează, după caz, la două teorii: teoria locației – a producției în mai multe țări și nu numai în una – și teoria internaționalizării – a controlului sucursalelor de aceeași firmă și nu de altele.

Teoria locației [10] pornește de la realitatea că producția este fundamental determinată de resursele naturale și se bazează, ca atare, pe aceleași argumente ca și teoria generală a comerțului. Astfel, industria aluminiului se amplasează acolo unde există bauxită și electricitate, la care se adaugă considerente de transporturi, de forță de muncă, de context legislativ etc.

Teoria internaționalizării [11] are ca punct de plecare ideea conform căreia operațiile răspândite în mai multe țări implică mari costuri legate de tranzacții, iar firmele internaționale le fac să scadă substanțial. Este mai ușor și mai ieftin de coordonat un număr de filiale decât de a le conduce separat, atunci când totul este gândit ca producția dintr-o filială să alimenteze o alta și invers și când tehnologia dezvoltată dintr-o filială poate fi folosită și în altele.

În ultima etapă, prind tot mai mult contur subcontractarea și externalizarea, adică subcontractarea serviciilor sau a unei părți a procesului de producție companiilor din interior, sau, tot mai mult, în exteriorul grupului multinațional (*offshoring*). Se tinde către o companie în care rolul celei inițiale se reduce la minimum, dar se menține controlul asupra proiectării, tehnologiei, calității, numelui *brand*-ului, marketingului, publicității, finanțării și distribuției. Restul este subcontractat în diferite țări, pentru aprovizionarea la termene stabilite, totul fiind generat de costul angajării muncitorilor în diferite contexte culturale, legale, educaționale, lingvistice etc.

În teorie, se disting două feluri de multinaționale, unele cu o structurare verticală și altele cu o structurare orizontală.

Multinaționalele verticale, potrivit intensității factorilor de producție folosiți, distribuie etapele procesului de producție în plan geografic, în țările avansate concentrându-se activitățile intense de muncă înalt calificată, așa cum activitățile intense cu muncă mai slab calificată se dirijează către țările în curs de dezvoltare, mai ales dacă acolo se găsesc și materiile prime și materialele necesare. Multinaționalele verticale operează cu precădere în țări caracterizate prin mai multe niveluri de dezvoltare, centrul decizional și de creație fiind plasat în țara cu cel mai bun nivel de dezvoltare.

Multinaționalele orizontale sunt considerate a fi companiile care reproduc, în esență, aceleași activități productive în mai multe locuri, profitând de toate facilitățile economice oferite în plan geografic. Ele operează, preponderent, în țări cu nivel de dezvoltare similar cu cel ce se află în țara de origine.

În legătură cu ambele tipuri de multinaționale se fac deosebiri între uzinele amplasate pentru a produce pentru piețele naționale locale și cele amplasate pentru a produce pentru export, caz în care costurile muncii și de transport joacă un rol determinant.

În condițiile globalizării, companiile care trec granița și încearcă să servească piața mondială sunt cele care prosperă cel mai mult, dar, în acest context, și competiția este mai acerbă, ele fiind mai rezistente la micile fluctuații economice. Așa se face că două treimi din cele mai puternice multinaționale care se găsesc acum pe evidențele oficiale se găseau pe acestea și cu zece ani în urmă. Dar se constată, totuși, și o practică a închiderii sucursalelor, în situații de faliment: procesul începe cu entitățile aflate în regiunile cu cel mai scăzut nivel de performanță al factorilor de producție, și acestea nu se găsesc în țările dezvoltate.

Dezvoltarea evidentă a multinaționalelor a fost permanent însoțită de critici multiple. La dislocare, pentru facilitățile pe care le obțin de la statele interesate, ele devin obiect de critică, deoarece se diminuează componente majore ale suveranității și autorității de stat. Criticile devin și mai acerbe la reamplasare, atunci când o companie multinațională ia decizia să se mute într-un alt loc, unde munca, mediul, impozitele etc. devin mai atractive. Companiile multinaționale sunt aspru criticate și în țările de origine, mai ales de către mediile sindicale, care le acuză de creșterea somajului și scăderea salariilor.

Cu toate acestea, toate țările mai puțin dezvoltate încearcă să atragă cât mai multe investiții directe, prin atragerea firmelor multinaționale, dar, paradoxal în ultimii ani, cam 60% din investițiile directe ale multinaționalelor au fost amplasate în țările dezvoltate, mai ales în Statele Unite, dar și în Europa, și 40% în țările în curs de dezvoltare, mai ales în noile piețe cu cel mai mare potențial de creștere [12].

Dincolo de orice campanii de critică, se pare că multinaționalele și guvernele au nevoie unele de altele și, de regulă, ajung la o soluție de compromis, în care companiile maximizează un anumit nivel rezonabil de profit, iar guvernele maximizează un nivel rezonabil de venituri fiscale și de angajare de personal. Pe ansamblu, devine tot mai evident faptul că, din cauza proceselor de globalizare, companiile, mai degrabă decât statele, devin actorii principali ai economiei mondiale. Cu toate acestea, statele își mai mențin rolul reglator în reducerea consecințelor negative care decurg din concurența necontrolată.

Globalizarea economică a avut, are și va avea influențe asupra instituției statale. Este evident că globalizarea s-a remarcat prin destructurarea statală, din moment ce în 1946 erau 74 țări și astăzi sunt cu mult peste 200 și există indicii că numărul acestora va continua să crească. Numai decolonizarea Africii a dus la apariția a peste 48 de noi state și numărul acestora a sporit prin decupări naționaliste. Dezmembrarea imperiului sovietic a dus la apariția a încă 15 state, iar destrămarea Iugoslaviei a adus pe planetă, inițial, încă 5 state.

Ca tendință, statele mici independente pot să se mențină într-o asemenea stare numai prin deschiderea totală a piețelor proprii, ceea ce garantează consolidarea procesului de globalizare. Dacă se iau drept exemple cazurile Coreei și Indoneziei, țările mici, pe măsură ce se deschid proceselor globalizatoare, devin tot mai dispuse acceptării principiilor specifice unei vieți democratice. De asemenea, o lume tot mai

deschisă și globalizată face tot mai posibilă dezintegrarea entităților naționaliste, minoritățile naționale devenind tot mai intransigente față de majoritatea statală. În acest mod se explică separarea Slovaciei de Republica Cehă, precum și separarea regiunii Kosovo de Serbia.

După alte opinii, nu globalizarea a fost cea care a dus la dezmembrarea Cehoslovaciei și a Iugoslaviei, ci manevrele oculte ale Germaniei în zona Cehoslovaciei și, respectiv, cele ale SUA și Angliei în problema Kosovo. Astfel, pe de o parte, Cehoslovacia devenise una dintre cele mai puternice țări industrializate dintre țările socialiste europene, iar, pe de altă parte, în 1945, Cehoslovacia rezolvase problema „sudetă” prin expulzarea – în 24 de ore – din țară a tuturor germanilor. Ca măsură de retorsiune, Germania a complotat la divizarea Cehoslovaciei și, cum se știe, a ridicat, apoi, contenciosul „problemei sudete”.

SUA și Anglia au complotat pentru divizarea Serbiei pentru a-și implanta acolo un cap de pod contra Federației Ruse, iar independența acordată regiunii Kosovo a fost doar ultimul afront la adresa Rusiei. Stârnirea orgoliilor naționaliste ale unor grupuri etnice a fost doar ambalajul ideologic pentru a le convinge să ceară separarea. Generalul Tudjman și-a dat seama că fusese păcălit și, înainte să moară, a recunoscut public acest lucru – dar era prea târziu: separarea Croației se realizase, și încă prin crunte războaie fratricide.

Ca definiție sintetică și exactă a globalizării putem afirma că este doar „noua formă de mișcare a capitalismului imperialist american, formă dusă prin mijloace subtile, persuasive”, în consens cu noile lozinci: a „corectitudinii politice” și a „apărării drepturilor omului”. În Occident au apărut multe cărți, scrise de occidentali, unii chiar americani, care dezvăluie – chiar din titlul lucrărilor – că SUA au rămas singurul imperiu neocolonial contemporan.

Fundamentele economice și politice ale statelor au fost subminate de globalizare. Prin liberalizarea comerțului, prin creșterea investițiilor internaționale, prin scăderea costurilor de transport, prin viteza sporită cu care serviciile ajung dintr-un colț în altul al lumii, autarhia națională a fost puternic zdruncinată. Consumurile interne au început să fie asigurate prin importuri la prețuri moderate sau scăzute din exporturi. Creșterea accentuată a mobilității forței de muncă a condus la lărgirea gradului de orizont al oamenilor și, implicit, la scăderea naționalismului ca forță de coeziune statală. Un element structural important al statului-națiune, securitatea națională, a fost pur și simplu înlăturat prin globalizare. Securitatea națională este foarte importantă, dar ea nu se mai poate garanta decât prin integrarea în structuri supranaționale sau internaționale; lipsa tot mai mare de independență națională în fața problemelor economice, politice și de securitate obligă statul-națiune să cedeze treptat din suveranitate și să se alinieze unor comandamente de integrare regională și unor instituții internaționale.

Globalizarea economică a fost însoțită de apariția unor organisme care monitorizează comportamentul statelor în respectarea reglementărilor de piață liberă.

Astfel, când guvernele iau decizii pe plan intern, trebuie să țină seama nu numai de forțele interne politice și economice, ci și de agențiile internaționale și regionale, care înregistrează și monitorizează toate deciziile interne. În acest context, guvernele care dobândesc credibilitate internațională beneficiază de fluxuri financiare privilegiate, iar cele care nu reușesc să se conformeze reglementărilor globale sau regionale pot fi supuse unor acțiuni restrictive. Retragerile masive de fonduri financiare pot influența nivelul de trai al cetățenilor, precum și stabilitatea politică, încrederea în guvernele aflate la putere suferind o erodare masivă. Astfel, globalizarea devine un factor fundamental în dirijarea vieții politice interne, arbitrând, prin intermediul opiniei publice, conduita guvernelor.

Adevărata revoluție produsă de globalizare pe piețele internaționale a obligat statele să-și regândească funcțiile, adaptându-le la noile realități, caracterizate prin faptul că investitorii, respectiv, capitalul financiar și firmele globale, pun statele la început în competiție unele cu altele, după care se dezvoltă opiniei publice zona în care se va investi. Din moment ce componenta macroeconomică a statelor a început să decadă, ele sunt dirijate obiectiv să se implice mai mult în îmbunătățirea capitalului lor uman propriu și a condițiilor generale de piață pe plan intern: un sistem educațional performant, o infrastructură bună, un sistem financiar bine structurat și articulat, un sistem judiciar imparțial etc. devenind ingredientele pe care se sprijină statele în atragerea finanțării de mari proiecte.

Totodată, se constată că o anumită realitate socială, caracterizată prin combinarea corupției instituționalizate cu o insecuritate juridică și politică, ce se regăsește în multe țări mai puțin dezvoltate, dar și în unele state dezvoltate, încurajează finanțările și investițiile speculative, care, în loc să fie urmate de ridicarea nivelului general de viață, aduc o și mai mare sărăcie și frustrare în rândul celor ce muncesc.

De aceea, statele care capătă o frumoasă recunoaștere internațională sunt acelea care contribuie transparent la corecta funcționare a piețelor, printr-o clară colaborare între sectorul public și cel privat, fie național, fie internațional. Asemenea state se asigură că reglementările proprii sunt bine înțelese și sancționate, sunt în deplină concordanță cu standardele internaționale, cu liniile directe transmise de organismele internaționale pentru fiecare țară în parte și sunt favorabile dezvoltării sistemelor practice de educație, sănătate, protecție socială și de eliminare a violențelor. Ca răspuns la cerințele globalizării, statele renunță la unele prerogative macroeconomice, dar se concentrează mai mult pe politici microeconomice și pe colaborarea echilibrată dintre stat și societatea civilă.

Deși există teorii care susțin binefacerile globalizării și politicilor economice globale, existând și cazuri concrete care demonstrează impactul benefic al globalizării asupra dezvoltării generale, realitatea ultimelor decenii nu poate face abstracție de tendința de marginalizare, de regres economic și social ale unor țări, mai ales ale acelor care se află într-o poziție dezavantajată din cauza nivelului lor scăzut de educație, instruire și calificare.

Actorii lumii globalizate obligă statele să renunțe la o politică monetară națională, deoarece nici o țară nu poate stabili rata ei de schimb, pentru a se bucura de binefacerile mobilității capitalului, și, în același timp, să urmeze o politică monetară specifică atingerii obiectivelor economice naționale. Guvernele se găsesc în situația de a acționa în una din următoarele situații, astfel: dacă se hotărăsc să ducă o politică monetară națională, menită să stăpânească inflația și să asigure o oarecare stabilitate macroeconomică, atunci trebuie să abandoneze piața de capital deschisă și rata de schimb controlată strict; dacă optează pentru piața liberă de capital și rata de schimb stabilă, atunci trebuie să renunțe la politica monetară independentă, dacă statele doresc să mențină o rată de schimb stabilă și o politică monetară independentă, atunci trebuie să introducă taxe care să descurajeze influxurile de capital pe termen scurt, nedorite sau speculative.

Sunt interese care justifică marea explozie a fluxurilor de capital de până acum prin ratele de schimb flexibile, care pot permite piețelor naționale să se deschidă capitalului internațional, fără a se renunța la o politică economică independentă, îndreptată spre obiective economice naționale. Aceste idei se sprijină pe sugestia de a se institui independența băncilor naționale centrale față de guvernele lor, care trebuie să fie conduse de persoane competente și cu o recunoscută probitate etică, deoarece politicile partizane și „managementul amatorist al monedei naționale este prea costisitor pentru țările sărace care aspiră la prosperitate și credibilitate internațională“ [13].

Globalizarea financiară, în forma liberalizării fluxurilor de capital și integrare a piețelor, a transformat radical discuția dacă ratele de schimb trebuie să fie stabile sau flexibile.

Este cert că majoritatea țărilor dezvoltate, în mod individual sau în politici de coordonare, au utilizat sisteme de rate de schimb fixe, cu scopul de a-și impune o disciplină internă mai riguroasă, o stabilitate mai mare, și de a semnaliza piețelor financiare mesajul că ele sunt pregătite să adopte o poziție bugetară realistă, prin eliminarea politicii monetare interne în interesul eliminării inflației, pentru dobândirea unei mai mari credibilități.

Cu toate că rezultatele au fost temporar încurajatoare, pe ansamblu se consideră că acestea nu s-au ridicat la nivelul așteptărilor, rata de schimb, deși declarată stabilă, nu a fost permanent percepută ca fiind stabilă, iar politicile fiscale nu au fost atât de credibile precum au promis autoritățile. Ca atare, în timp, sistemele de rate de schimb stabile au căzut pradă atacurilor speculative corosive ori au fost supuse unor contagiuni financiare, având ca origine țările cuprinse de flagelul unor crize, context în care unele au făcut implozie, în timp ce altele supraviețuiesc prin tenacitatea cu care băncile centrale încearcă să-și apere monedele naționale cu orice preț. După tot ce a cunoscut economia mondială, se pare că au avut dreptate economiștii care au atras atenția asupra faptului că o rată de schimb stabilizată necesită un volum mare de rezerve în monede străine, pentru a putea duce lupta cu atacurile speculative,

încurajate de libertățile globalizării, iar o rezolvare a situațiilor prin devalorizare devine dramatică și foarte costisitoare.

La rândul lor, economiile mai puțin dezvoltate care au ales rate de schimb flexibile, după ce au suferit o devalorizare dureroasă și forțată, au constatat că economiile lor nu au fost exceptate de la șocurile externe, deoarece economiile nu mai sunt izolate, nu s-au putut introduce rate de schimb interne reale și nu s-au putut realiza rate scăzute ale dobânzilor, confruntându-se cu mari volatilități și cu destabilizări. Liberalizarea pieței capitalurilor a adus cu sine, pe lângă interesul major pentru atragerea de fonduri, și teama de fluctuație, care atenționează asupra faptului că, dacă unele bănci au făcut un volum mare de împrumuturi într-o monedă sau valută, o depreciere masivă, uneori speculativă, le poate duce la faliment, cu consecințe sociale și economice greu de anticipat.

Sunt puține țările care au reușit să genereze suficientă credibilitate în piețe pentru susținerea sistemului, în final suferind consecințele inevitabile ale retragerilor masive de capitaluri pe termen scurt, destabilizarea și deprecierea. Pe măsură ce globalizarea avansează, țările mai puțin dezvoltate sunt tot mai mult împinse spre crearea unei monede unice, sau spre adoptarea uneia din monedele de rezervă mondială (dolarul, yen-ul, euro etc.). Un sistem financiar global, care face ca monedele din diferite țări să intre în competiție liberă, conduce entitățile interesate din spatele acestuia să prefere monedele de calitate superioară și să renunțe la monedele naționale.

La nivel teoretic, comerțul și globalizarea financiară, trecând prin integrarea producției și a piețelor financiare, trebuie să aducă ciclurile economice din diferite țări către convergență. De asemenea, comerțul mondial intensificat tinde să egalizeze prețurile produselor omogene de pe piața integrată, iar mișcările de capital și muncă au tendința să ducă spre convergență ratele dobânzilor și salariile pentru locuri de muncă similare. Dar comerțul dezvoltat și integrarea financiară înseamnă ca șocurile economice dintr-o țară integrată economic să se transmită și celorlalte, globalizarea și integrarea făcând să crească frecvența șocurilor care afectează ansamblul economiilor.

În încercarea de a explica unele discrepanțe dintre teorie și evidența empirică, în ceea ce privește magnitudinea șocurilor de țară, în principiu asimetrice, dar la fel de importante ca și cele colective, suficienți cercetători în domeniu dezvoltă teoria conform căreia integrarea comerțului s-a făcut preponderent prin blocuri regionale (Uniunea Europeană, NAFTA etc.) și, ca atare, șocurile transmise de comerțul internațional nu au atins amplitudinea estimată de teoria globalizării la blocurile comerciale superior integrate. Această situație este explicabilă și prin faptul că dezvoltarea comerțului interregional a fost cu mult mai mare decât comerțul intraregional, ceea ce justifică volatilitatea mai accentuată în interiorul grupurilor integrate, decât cea sesizată la nivel mondial.

Globalizarea confirmă accentuarea proceselor de specializare, deoarece, în contextul dispariției barierelor protecționiste, fiecare economie tinde să se specializeze în acele produse și servicii justificate din punctul de vedere al avantajului

comparativ. Desigur, tendința de specializare face să crească specificul de țară, dar face să se acumuleze pericole specifice șocurilor asimetrice, ce pot avea drept sorginte o scădere pronunțată a cererii sau o creștere surprinzătoare a ofertei, la care se pot adăuga șocuri colective, cu exprimare asimetrică, generate de unele modificări de prețuri la materiile prime, cum ar fi creșterea prețului petrolului, al gazelor etc.

Spre deosebire de globalizarea comercială, globalizarea financiară tinde să transmită mai rapid șocurile negative dintr-o țară în alta, în comparație cu cele pozitive. Astfel, accentele pozitive ce țin de economiile puternice nu se propagă la fel de repede și în aceleași proporții la toate țările integrate în complexul financiar. Spre exemplu, marea expansiune a Statelor Unite din jurul anilor 1990 nu s-a transmis cu aceeași amplitudine tuturor țărilor din regiune, cu excepția Canadei și Mexicului, care au înregistrat câteva influențe pozitive. Șocurile pozitive americane nu s-au transmis și țărilor europene sau țărilor asiatice, pe când criza sistemului financiar american, din primul deceniu al secolului XXI, a cuprins toate țările din zona americană, din zona europeană, precum și țările din zona asiatică. Iată o situație care îi îndreptățește pe mulți oameni să se întrebe dacă, de fapt, globalizarea financiară, realizată după standarde americane, nu reprezintă tocmai cauza transmiterii asimetrice a nenorocirilor generate de un sistem financiar luat drept model? Și dacă acest lucru este evident, numărul întrebărilor se multiplică, pe măsură ce se multiplică numărul falimentelor și numărul dramelor umane.

Aproape de neînțeles, teoria globalizării financiare a sugerat și continuă să sugereze faptul că liberalizarea financiară, combinată cu mișcarea liberă a capitalurilor, constituie factorii fundamentali ai creșterii economice, dacă această libertate este însoțită de rate mari de economisire, de disciplină bugetară, de inflație scăzută, de instituții de calitate, de un înalt capital uman etc. Atunci, ce se întâmplă în realitatea tenebrelor, de se ajunge la situația ca un proces aparent pozitiv să conțină probabilitatea crizelor de diferite amplitudini, inclusiv posibilitatea crizelor globale, așa cum se întâmplă în acești ani?

În teorie, țările dezvoltate reușesc să aloce mai eficient capitalurile, devenind modele pentru economiile mai puțin dezvoltate. Globalizarea financiară le permite o și mai mare dezvoltare economică, deoarece entitățile financiare externe aduc competiție și inovație, la care se adaugă scăderea ratelor dobânzilor. Cu toate acestea, Alan Greenspan, președinte al Rezervelor Federale afirma: „Piețele financiare globale eficiente expun și sancționează evidențiind dificultățile economice, totodată însă ele facilitează transmiterea distorsiunilor financiare, cu cea mai mare viteză și mai eficient ca oricând“ [14].

Desigur, nu toate crizele financiare sunt la fel, dar toate au în conținut, mai mult sau mai puțin, o criză de încredere – care promovează răspândirea mai mare de devalorizare monetară, o criză a principiilor de bază – care se datorează unei rate de creștere cu mult mai scăzute față de cea prognozată și o criză a politicii economice – care rezultă din deficite bugetare mari.

Volatilitatea și viteza de reacție a piețelor financiare a crescut o dată cu globalizarea, dând naștere la crizele financiare recurente, care au putut fi stagnate, prin intervenția de restabilire a piețelor și autorităților economice, evitându-se efectele de contagiune. Din punct de vedere istoric, s-a constatat că, atunci când a avut loc o criză într-o bancă, pe probleme de solvabilitate, criza a avut efecte de același gen și la alte bănci prin așa-numita panică bancară sau contagiune. Când deponenții simt că o bancă are probleme, crește masa retragerilor, care poate să declanșeze reacții similare și la alte bănci, aparent stabile. Acestea tind să-și vândă activele proprii și să-și recupereze creditele și împrumuturile. Dar mulți dintre debitori nu mai pot să-și achite ratele, la rândul lor fiind nevoiți să-și vândă activele, pentru a-și face rost de lichidități. Rezultatul este o scădere drastică a prețurilor activelor, care accentuează sindromul de panică și contagiune, nu numai în țara de origine a băncii cu probleme, ci în toată lumea, băncile fiind strâns legate între ele prin *holding*-uri asociate pe piața interbancară. La cel mai mic semnal de slăbiciune, deponenții încep să-și retragă economiile. Dacă banca nu reușește să-și restabilească credibilitatea, volumul retragerilor se mărește și, de regulă, banca se declară în incapacitate de plată. Teoretic fenomenul este clar, dar în realitate numai o parte dintre deponenți își mai obțin economiile. Din această cauză, fenomenul de retragere poate deveni torențial, de nestăvilit, ceea ce face ca sistemul bancar să fie instabil și supus permanent panicii. Pe cale de consecință, realitatea actuală confirmă faptul că globalizarea financiară a accentuat la maximum fenomenul globalizării, din moment ce întreaga omenire face cu greu față crizei financiare generalizate.

În acest moment, se poate afirma că, în condițiile globalizării puternice a sistemului financiar, criza financiară a început în 1997 în Thailanda, s-a răspândit în toată lumea asiatică, a trecut în Rusia și America Latină, după care a lovit Statele Unite și Europa, devenind o adevărată criză financiară și economică mondială. În Thailanda, totul s-a declanșat pe fondul unor retrageri masive de fluxuri de capital, urmate de retrageri asemănătoare de fonduri de investiții, ajungându-se ca în Statele Unite criza să fie declanșată de mărirea șocantă a dobânzii la credite, urmată de neputința achitării ratelor scadente și scăderea masivă a prețurilor unor active, în mod deosebit a celor din domeniul imobiliar.

Tot teoretic, contagiunea se întinde de la economiile în criză, având la bază principii mai precare, la cele care au reglementări mai riguroase, dar și ele sunt vulnerabile la șocurile externe. Este mai greu de înțeles fenomenul contagiunii când acesta se propagă de la o țară considerată fără riscuri potențiale, cum sunt Statele Unite, și angajează în vârtejul crizei țări care nu au decât singura vină că au crezut în iluziile sistemului financiar globalizat.

Discuțiile din zona schimbărilor bruște de direcție a fluxurilor de capital, mai ales în economiile emergente, despre creșterea și scăderea rapidă a piețelor, despre repercusiuni și contagiune se cantonează între raționalitate și iraționalitate. Unii analiști consideră că fenomenele de contagiune sunt rezultatul comportamentului

irațional al piețelor financiare, în timp ce o bună parte dintre aceștia înclină să creadă că și contagiunile financiare se încadrează în teoriile de raționalitate și eficiență proprii economiei de piață. Desigur, pentru entitățile bancare, comportamentul celor care vor să-și recupereze economiile cinstite este irațional, și, de multe teorii economice, este înțeleasă acțiunea speculativă în acest domeniu, mergându-se până acolo încât progresul economic poate fi explicat și prin prisma acțiunilor speculative, în urma cărora unii actori economici câștigă și alții pierd. De foarte multă vreme, din moment ce nu se cunoaște agentul speculator, care se găsește de partea învingătorilor, se constată mereu și mereu că iraraționalitatea piețelor financiare stă la originea multora dintre crize. Chiar și John Mayard Keynes atrăgea atenția asupra faptului că „Pe măsură ce organizarea piețelor de investiții se ameliorează, crește, la rândul său, riscul predominării speculației. Este posibil ca speculatorii să nu provoace agitație într-un lanț de întreprinderi stabile. Situația este însă gravă când întreprinderea intră în vârtejul speculației“ [15].

Teoriile economice utilizează frecvent termenii certitudine, incertitudine și risc. Certitudine este atunci când se cunoaște sigur că un fenomen se produce sau nu se produce, deci probabilitatea producerii lui este fie zero, fie unu. Riscul pur este dat de situația în care probabilitatea producerii un fenomen este cuprinsă între zero și unu, interval deschis, iar incertitudinea desemnează starea în care nu se cunoaște nimic despre probabilitatea ca un fenomen să se poată produce. Este evident că, în majoritatea împrejurărilor, oamenii acționează între incertitudinea pură – nu se cunoaște nimic despre probabilitatea ca un fenomen să se întâmple – și riscul pur.

Acum, se pare că majoritatea crizelor financiare care s-au declanșat în ultimii 20-30 de ani, în plin proces de globalizare, s-au produs atât pe fondul unei incertitudini foarte mari, cât și al unui risc tot mai crescut, politicienii și agenții piețelor fiind puși în situația de a nu mai putea prevedea și evalua genurile de risc generate de complexitatea globalizării, ceea ce face să crească nesiguranța față de sistemul financiar mondial. În conformitate cu ipoteza pieței eficiente, echilibrul se atinge doar când informațiile au cost foarte scăzut sau când investitorii informații obțin informații exacte. Deoarece aceste informații au un cost, prețurile nu pot reflecta toate informațiile care sunt disponibile pentru că, dacă o fac, cei care plătesc pentru informații nu pot primi o răsplată compensată.

Literatura de specialitate referitoare la contagiunea financiară susține o intercondiționare de factori diferiți și de canale care facilitează răspândirea crizelor de la o țară la alta. Astfel, crizele pot apărea dintr-o cauză comună pentru mai multe entități, care este, de obicei, un șoc extern, ce poate afecta mai multe țări. O asemenea cauză poate proveni din o creștere a ratelor dobânzii pe plan mondial, o restrângere a cererii generale dintr-un mare număr de țări, o scădere a prețurilor la materiile prime de bază, o schimbare semnificativă a ratelor de schimb între monedele naționale etc. O altă categorie de factori care influențează contagiunea o constituie relațiile comerciale. Astfel, o țară în criză are tendința de a devaloriza moneda națională, ca

atare ea devine mai competitivă pe termen scurt față de principalii săi parteneri, dar, pe termen lung, intră în recesiune deoarece scad importurile. Dar prin devalorizarea monedei naționale se efectuează presiuni asupra ratei de schimb, totul putând să ia un efect de domino. La aceste cauze se asociază cele specifice de sorginte financiară. Piețele financiare sunt tot mai mult interconectate prin operațiuni interbancare, împrumuturi, contracte de vânzare-cumpărare de mărfuri cu livrare la termen etc., la anumite rate ale dobânzii. Când izbucnește o criză și prețul activelor băncii începe să scadă, investitorii încearcă să-și reducă expunerea la risc, el devenind acum mai mare decât anterior. Un alt canal de contagiune este denumit „efectul de trezire“ [16]. Acesta surprinde modul în care situația din Thailanda a acționat ca un strigăt de alarmă pentru investitorii internaționali, ducând la reevaluarea solvabilității celorlalte țări din zonă care au apelat la împrumuturi și, din moment ce s-au constatat sectoare financiare slabe, supervizare slabă, rate de schimb supraevaluate, capacitate excesivă în multe industrii, urmarea a fost retragerea din alte economii asiatice, care, de acum, prezentau un risc mărit. Guillermo Calvo și Enrique Mendoza [17] au considerat efectul de turmă și contagiunea ca produse ale informației deficitare. Pentru ei, globalizarea pieței financiare descurajează căutarea de informații de încredere, intensificând efectul de turmă, când așteptările se formează într-un context de informații asimetrice, ceea ce face ca unii manageri, în loc să cerceteze eficiența și profitul marginal, îi urmează pe cei ce deja investesc, urmează turma, în loc să se angajeze într-o cercetare proprie de valoare.

Pe ansamblu, globalizarea este însoțită de evidente reușite pe multiple planuri, dar și de numeroase crize economice și financiare. Globalizarea pare să favorizeze pe toată lumea, dar este percepută ca fiind vinovată de adâncirea discrepanței dintre săraci și bogați, chiar printr-o sărăcire și mai mare a celor care erau deja săraci, și prin diferențieri de nivel de dezvoltare în rândul celorlalte țări.

Forța motrice din spatele globalizării este competiția tot mai mare dintre firme, determinată de deschiderea largă a economiilor, care ușurează mobilitatea extinsă a mărfurilor și serviciilor, a capitalurilor financiare și a forței de muncă, statele fiind obligate să se supună unor standarde internaționale de intrare în competiție pentru obținerea de fonduri și de investiții, menite să le asigure o mai mare dezvoltare. Teoriile favorabile globalizării susțin faptul că țările cu instituții democratice consolidate și cele cu politici economice care pun accentul pe educație și instruire și sunt deschise afacerilor internaționale au acces mai mare la dobândirea de investiții străine decât țările cărora le lipsesc astfel de instituții și politici de dezvoltare. În contextul creșterii fenomenului de globalizare, se pare că cei câștigați sunt consumatorii din întreaga lume, pentru că aceștia constată că prețurile produselor scad și au senzația că veniturile lor reale sunt în creștere, aspecte ce survin concomitent cu producerea de mutații serioase în componenta de suveranitate a tuturor statelor.

Această imagine benefică a globalizării este sprijinită de următoarele coordonate: volumul comerțului crește datorită dezvoltării și liberalizării comerțului

și scăderii costurilor generale de transport, ceea ce face să crească oferta de bunuri și servicii, cu impact benefic asupra calității ofertei nivelului, în scădere, al prețurilor; o dată cu creșterea fluxurilor de capital, scad costurile acestora, ceea ce face posibilă înlesnirea accesării de împrumuturi pentru consum și pentru investiții; transferurile de capitaluri sunt urmate de transferuri de tehnologii moderne, ceea ce se răsfrânge asupra nivelului general de pregătire profesională și de educație, cu implicații în direcția creșterii productivității muncii, nivelurilor de salarizare, consumurilor și exporturilor; fluxurile de migrare a forței de muncă dinspre țările mai puțin dezvoltate spre țările dezvoltate permit mărirea veniturilor familiale, concomitent cu creșterea consumurilor și economiilor în țările de origine.

Oamenii de pe planetă, în măsura în care muncesc și se împrumută, pot beneficia de bunuri și servicii la prețuri mici, niveluri scăzute ale ratelor dobânzii, acces ușor la educație, pregătire profesională și migrare. Evident, se pare că forța de muncă din țările în care există un coeficient mare de globalizare, instituții democratice stabile și un nivel superior de competiție, adică cea din țările dezvoltate, are acces mai mare la beneficiile globalizării decât cea care aparține celorlalte țări. În contextul acestei egalități ce însoțește globalizarea, realitatea constată faptul că diferențele salariale se adâncesc, inclusiv în rândul populației din țările bogate, iar proporția oamenilor săraci în cadrul piramidei sociale mondiale se mărește în termeni reali.

Mișcarea liberă a capitalurilor permite investirea oriunde există un avantaj comparativ, diminuându-se responsabilitatea acestora față de forța de muncă națională. Cuvântul de ordine în diversificarea activităților, în reamplasarea industriilor și serviciilor etc. este dat de nivelul de profit care este urmărit de companii și nu de considerente de politici statale. Prin asemenea acțiuni, marile companii multinaționale reduc acțiunile sindicale îndreptate spre mărirea salariilor în țările de origine și satisfac profitabil dorința de venituri salariale mai mari din țările mai puțin dezvoltate. În acest mod, forța de muncă devine mult mai ascultătoare, disciplinarea acesteia făcându-se după criteriile strict economice, obiectivul central constând în creșterea productivității muncii și maximizarea profitului firmei globale.

Deși economia politică pare o disciplină elitistă, destinată numai celor inițiați, este adevărat că politicile economice bine elaborate au forța de a schimba în bine viețile oamenilor. Pentru aceasta, statele trebuie să adopte politici care să ducă la creșterea economică și, totodată, să asigure o repartitie echitabilă a acestei creșteri economice. Spre exemplu, privatizarea companiilor de stat face posibil ca ele să devină mai eficiente, dar acest lucru devine profitabil numai dacă piața este competitivă și foarte bine reglementată.

În plan internațional, există numeroase exemple din care rezultă că impunerea de politici economice recomandate de FMI, care au vizat preponderent privatizarea și reducerea drastică a cheltuielilor sociale, nu au dus la rezultatele sperate de țările sărace. Cu toate acestea, „deși toată lumea era nemulțumită de suferința care, adesea, însoțea programele FMI, în interiorul FMI se credea pur și simplu că aceasta era o

parte necesară a durerii pe care țările trebuia s-o resimtă pe drumul către o economie de piață funcțională și că măsurile propuse de organizație urmau, de fapt, să atenueze durerea pe care țările ar fi resimțit-o pe termen lung. Fără doar și poate, un pic de durere era necesară, dar, după opinia noastră, durerea provocată în țările în curs de dezvoltare de procesul globalizării și dezvoltării, așa cum s-a desfășurat acesta sub supravegherea FMI și a altor organizații economice internaționale, a fost inutil de mare. Reacția împotriva globalizării este alimentată nu numai de daunele evidente provocate țărilor în curs de dezvoltare de politicile adoptate pe criteriile ideologice, ci și de inechitățile din comerțul internațional” [18].

La aproape 50 de ani de la apariția sa, FMI are probleme de reprezentativitate, deoarece, în loc să fie reduse, crizele economice și financiare au devenit tot mai dese și mai profunde. Mai grav este faptul că multe din politicile FMI prin care s-a forțat în special liberalizarea prematură a pieței de capital au contribuit la instabilitatea globală. Iar când țara a intrat în criză, fondurile și programele FMI nu numai că nu au reușit să stabilizeze situația, dar de multe ori au înrăutățit-o, mai ales în dauna celor săraci. FMI nu numai că nu și-a îndeplinit misiunea inițială de promovare a stabilității globale, dar nu a avut mai mult succes nici în noile misiuni pe care le-a întreprins, cum ar fi cea de coordonare a procesului de tranziție a țărilor de la comunism la economia de piață. La originea problemelor tuturor instituțiilor internaționale se pare că se găsește moralitatea conducerii, deoarece conducerea acestora hotărăște ce fac instituțiile respective, de ce fac ceea ce fac și ce trebuie să facă statele și instituțiile statale ce se găsesc în spectrul acțional al acestora.

Primele semne de întrebare au ca obiect alegerea conducerii acestor organisme internaționale. Spre exemplu, deși Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială își desfășoară preponderent activitățile cu țările în curs de dezvoltare și cu țările sărace, ele sunt conduse numai de reprezentanți ai țărilor puternic dezvoltate. În mod tradițional, șeful Fondului Monetar Internațional este un european, iar cel al Băncii Mondiale este un american, care sunt aleși în spatele ușilor închise, ceea ce poate să însemne că instituțiile respective nu sunt, în fapt, reprezentantele națiunilor pe care le deservesc.

Unele semne de întrebare sunt legate și de cei care reprezintă țările în discuțiile cu aceste instituții internaționale. Astfel, în cadrul FMI, acest rol revine miniștrilor de finanțe și guvernatorilor băncilor centrale, în cadrul OMC, de către miniștri comerțului. Dar fiecare ministru, ales sau numit mai mult sau mai puțin vremelnic, este indisolubil implicat în comunitățile de afaceri locale. Ca atare, conducătorii instituțiilor internaționale provin, preponderent, din rândul țărilor foarte bogate și reprezintă grupuri de interese financiare și comerciale din aceste țări, iar miniștrii de finanțe și cei ai comerțului reflectă preocupările comunităților de afaceri ale țărilor din care provin și nu numai ale acestora. Pe cale de consecință, deciziile acestor instituții, de cele mai multe ori, reflectă în mod normal concepțiile și interesele celor care le iau, politicile instituțiilor economice internaționale fiind de prea multe ori subordonate

intereselor comerciale și financiare ale comunităților de afaceri dominante.

Grupurile de interese din țările dezvoltate și cele din țările solicitante de asistență se înțeleg prin intermediul instituțiilor internaționale, dar pentru țărani din țările în curs de dezvoltare care trudesă să plătească datoriile țărilor lor către FMI sau pentru oamenii de afaceri care sunt afectați de nivelul înalt al taxelor pe valoarea adăugată aplicate la insistența FMI, sistemul actual administrat de acesta este unul de impozitare fără reprezentare.

Dezamăgirea legată de sistemul internațional al globalizării sub egida FMI crește pe măsură ce săracii beneficiază de subvenții mai mici pentru combustibil și hrană și văd cum SIDA se răspândește din cauza reducerii, impuse de FMI, a cheltuielilor cu sănătatea, iar familiile din multe țări în curs de dezvoltare, nevoite să plătească școlarizarea copiilor lor în cadrul așa-numitelor programe de „recuperare a costurilor”, aleg să nu-și mai trimită odraslele la școală.

Cu mulți ani în urmă, Charlie Wilson, fost președinte al companiei General Motors și secretar de stat al Apărării în guvernul SUA, susținând că „ceea ce este bine pentru General Motors este bine și pentru țară”, a definit simbolul concepției specifice a capitalismului american. La rândul său, FMI pare să aibă o concepție similară, susținând cu putere că ceea ce comunitatea financiară consideră că este bine pentru ea este bine și pentru economia mondială și pentru economiile naționale și așa trebuie să se procedeze. În puține cazuri aceste directive au avut succes, în cele mai multe cazuri însă nu s-au constatat rezultate pozitive, deoarece ceea ce comunitatea financiară internațională crede că este în interesul său în fapt se îndreaptă împotriva sa, deoarece ideologia dominată de liberalizarea piețelor și capitalurilor întunecă judecățile cu privire la modalitățile de rezolvare a problemelor din economiile naționale. Muncitorilor din țările dezvoltate, globalizarea le oferă perspectiva de a se adapta mai repede la noua revoluție științifică, de a se specializa în servicii de înaltă tehnologizare, ceea ce poate avea drept rezultat mărirea relativă a nivelului de salarizare. Din această perspectivă, muncitorii cu calificare mai redusă sunt obligați să accepte meserii cu o productivitate relativ mai scăzută și, implicit, cu salarii mai mici. Pe ansamblu, marea majoritate a muncitorilor din țările în curs de dezvoltare speră să câștige de pe urma globalizării, în sensul că vor putea scăpa de starea de șomaj, vor putea să se angajeze la nivelul calificării lor, vor obține salarii corespunzătoare, vor evita emigrarea, deoarece vor găsi mai multe locuri de muncă în țările de origine etc. În același timp, muncitorii din țările dezvoltate speră ca cel puțin nivelul veniturilor lor să nu se reducă, prin accesul preferențial la niveluri tot mai mare de tehnicitate. În mod implacabil, marea provocare pentru secolul în care am intrat este găsirea tuturor căilor de a folosi beneficiile pe care le aduc globalizarea și cuceririle tehnologice, crearea instituțiilor care să pună în valoare promisiunile globalizării și să evite crizele mondiale de proporții. O alternativă la economia capitalistă de tip liberal și neoliberal pare a fi capitalismul de stat, singurul care poate preveni și depăși crizele economice-financiare ciclice.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Cf. Rogoff, Kenneth, *The purchasing power parity puzzle*, Journal of Economic Literature, June, 1996, p. 34
2. Cf. Messerlin, Patrick, *Measuring the Costs of Protection in Europe*, Institute for International Economic, Washington, D.C., 1999
3. Pe larg în Schumpeter, Joseph, *The Theory of Economic Development*, Harward University Press, Cambridge, M.A. 1911 și Levine R., Foreign Banks, financial development and economic Growth, in Barfeld, Claude, *International Financial Markets, Harmonization versus competition*, American Enterprise Institute, Washington D.C., 1996
4. Sach, Jeffrey, *The limits of convergence*, *The Economist*, 1997, June, p. 140
5. Cf. *The Economist*, Executive Pay, 2003, October, p.11
6. Tempest, R., Barbie and the world economy, 1996, *Los Angeles Times*, September, 22
7. Cf. Feenstra, R., Integration of Trade and Desintegration of Production in Global Economy, 1998, *Journal of Economic Perspectives*, 12(4).
8. Cf. Brown, R. și Julius, D. A., Is manufacturing still special in the New World Order?, *Anex Bank Review*, 1993, First Prize, London.
9. Cf. Borgas, G. și Ramey, V., *The relationship between vage inequality and international trade*, in Jeffrey Bergstand (ed), *The Chancing Distribution of Income in an Open US Economy*, New Holland, Amsterdam, 1994
10. Dicken, P., Loyd, P., *Location in Space*, Harper and Row, New York, 1990.
11. Willianson, O., *Markets and Hierarchies: Analyses and Antitrust Implications*, 1975, Free Press, New York.
12. Guillermo de la Dehera, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007, p.145
13. Dornbush, R., When funny money is no joke, *Financial Times*, 2000, January, 3
14. Greenspan, A., *Testimony at the Hause Banking Commitee*, 1998, September 18, Federal Reserve Board, Washington, D.C.
15. Keynes, I. M., *The General Theory of Employment Interest and Money*, Macmillian, London, 1936, p.159
16. Goldstein, M., *The Asian financial crisis causes curent and systemic implications*, 1998, Institute for International Economics, 55, July
17. Calvo, G. A. și Mendoza, E. G., *Rational contagion and the globazation of securities markets*, 1999, NBER Working Paper 7153
18. Stiglitz, J., *Globalizarea*, Editura Economică, București, 2005, p. 17.

DEMOCRAȚIA SUVERANĂ PROMOVATĂ DE VLADIMIR PUTIN ȘI CONSECINȚELE POSIBILE ÎN MEDIUL SECURITĂȚII GLOBALE

Lect. univ. drd. Eugen LUNGU¹

Abstract:

Different international relations analysts estimate that in this moment Russia is not a democratic country, comparing Russia with the political performance of Western countries. President Vladimir Putin promotes sovereign democracy, believing that this current political organization of Russia will restore its past glory. There are fears that failure of the sovereign democracy in Russia could turn this country to an authoritarian regime, in the first stage, and after, to a dictatorship. In the event that Russia would become a dictatorship, we could talk about serious consequences in the global security environment, because this country is the world's second military power.

Keywords: Russia, liberal democracy, security, sovereign democracy, dictatorial regime, great power.

Dezmembrarea sistemului totalitar sovietic și declanșarea proceselor democratice în Federația Rusă precum și în celelalte state care s-au format pe ruinele Imperiului Sovietic reprezintă una dintre temele de mare interes ale științei politice actuale. Ineditul acestei teme constă în faptul că nu a existat un bagaj teoretic, dar nicio experiență istorică anterioară care să orienteze modul în care se puteau face “primii pași” de la un regim totalitar comunist, către un model de societate democratică. Dispariția Rusiei din prim-planul politicii mondiale, odată cu trecerea la sistemul unipolar la începutul anilor ‘90, nu a însemnat și scăderea interesului specialiștilor în studii de securitate față de evoluțiile politice din Rusia. Acest interes permanent s-a datorat faptului că, în ciuda dispariției Rusiei ca putere globală așa cum fusese în perioada Războiului Rece, această țară continua să rămână o putere militară impresionantă, cu un arsenal militar nuclear comparabil cu cel deținut de SUA. În aceste condiții, evoluțiile democratice ale Rusiei au fost privite

¹ Universitatea „Lumina”

cu mare atenție și de către specialiștii în problemele democratizării, enunțându-se deseori ideea că o întoarcere a Rusiei la dictatură ar fi fost, categoric, în defavoarea statelor democratice.

În raport cu conținutul teoretic al conceptului de democrație liberală, considerată de specialiști ca fiind tipul de democrație superioară celorlalte forme pe care le-a cunoscut omenirea, ne propunem, în cadrul acestui demers, să formulăm unele răspunsuri la câteva întrebări: *”Ce tip de democrație se construiește în prezent în Federația Rusă?”*, *”Ce a însemnat pentru Rusia Epoca Elțin din punct de vedere al evoluțiilor democratice?”*, *”Este Vladimir Putin un promotor al democrației liberale în Federația Rusă?”*, *”Sunt interesate SUA de evoluțiile democratice din Federația Rusă?”*, *”Procesul democratic din Federația Rusă poate avea consecințe asupra mediului global de securitate?”*.

Răspunsurile la aceste întrebări vor avea în vedere analiza realităților politice, economice și sociale ale Rusiei actuale, în raport cu principiile și judecățile de valoare promovate de specialiști în elaborarea studiilor despre democrația liberală. Dincolo de transformările politice din Rusia ultimilor douăzeci de ani, analiza își propune să țină seama de două evenimente politice majore: alegerile parlamentare de la sfârșitul anului 2011 și alegerile prezidențiale din Federația Rusă care au avut loc în luna martie 2012. Studiul realităților democratice ale Rusiei actuale va urmări, atât domeniul democrației formale, ca set de reguli, proceduri și instituții, cât și cel al democrației substanțiale, ca ”proces de reglare a relațiilor de putere astfel încât să se maximizeze oportunitățile indivizilor de a influența condițiile în care trăiesc, de a influența și participa la dezbaterile privind deciziile-cheie care afectează societatea”[□].

Democrația în Federația Rusă

Dizolvarea vechilor structuri comuniste a făcut ca ”Rusia să intre, la începutul anilor ‘90, în cel mai amplu proces de reformă structurală de la eliberarea de sub Hoarda de Aur”[□]. Asemenea celorlalte state foste comuniste din Europa Centrală și de Est, Rusia a fost obligată să se adapteze noilor condiții istorice și să-și reformeze întregul său sistem politic, economic și social. Comparativ cu celelalte state care s-au desprins și format din fosta URSS, ”Rusia s-a aflat în fața unor mari provocări, legate în primul rând, de organizarea național-statală”². Este vorba de transformările profunde care s-au declanșat în societatea rusă, încă din perioada primului mandat al președintelui Boris Elțin, având în vedere trei componente: ”tranziția de la sistemul politic dictatorial la unul democratic, de la economia de stat planificată la economia de piață, de la imperiu excepțional la stat-național normal”³. Necesitatea acestor transformări era cu atât mai stringentă cu cât Federația Rusă, cea care a moștenit ”activul și pasivul” fostei URSS, avea din punct de vedere instituțional o situație

² Universitatea Europei de Sud-Est „Lumina”

³ Mary Kaldor și Ivan Vejvoda, *Democratization in Central and East European Countries*, International Affairs, nr.72, Vol 1, p.67.

mult diferită de celelalte state independente născute din fostele republici unionale sovietice. Astfel, analiza instituțiilor politice și administrative existente în fosta URSS conduce la concluzia că Republica Sovietică Federală Socialistă Rusă (RSFSR), cea mai mare dintre republicile sovietice ca teritoriu și populație, care s-a transformat ulterior în Federația Rusă după colapsul Imperiului Sovietic, nu avea structuri instituționale proprii, cele de la nivel central deservind, practic, și RSFSR. Odată cu dispariția Imperiului Sovietic, RSFSR a rămas fără instituții, comparativ cu celelalte state independente, care s-au format din fosta URSS și care aveau instituții proprii în perioada comunistă (minister de interne, servicii de securitate, Academie de Științe, etc.). Datorită faptului că cetățenii ruși, în perioada comunistă, priveau URSS-ul ca fiind statul lor și nicidecum ca pe o structură imperială, dispariția Imperiului Sovietic a fost perceput de către ruși ca o ”dispariție a propriului stat”. Dezmembrarea acestui imperiu comunist cu o vechime de peste șaptezeci de ani a avut ca efect un vid instituțional caracterizat de lipsa unei structuri instituționale viabile, a atribuțiilor privind funcționarea instituțiilor și a mecanismelor de control instituțional. Noul stat care s-a format – Federația Rusă –, având organisme statale extrem de fragile, a înregistrat serioase dificultăți din punct de vedere al îndeplinirii funcțiilor sale specifice. În acest sens, referindu-se la acea perioadă, Egor Gaidar remarca faptul că ”statalitatea Rusiei era o simplă butaforie (...), întrucât nu are armată proprie, nici serviciu de securitate, nici minister de interne, nici control asupra regiunilor (...), în general, lipsește absolut totul, cu excepția denumirii: statul rus”⁴. Interesant este că Federația Rusă nu a preluat decât în parte instituțiile Uniunii Sovietice, Rusia fiind cu totul altceva decât URSS. Așadar, începutul acestui proces de democratizare a ”Noii Rusii”, având în fruntea statului pe președintele Boris Elțin, a fost unul extrem de dificil, datorită inexistenței unui cadru constituțional care să faciliteze reforma politică (Constituția fostei URSS fusese elaborată în 1977, iar acum nu mai avea sens), datorită existenței vechilor structuri comuniste care nu se împăcau cu dispariția URSS, dar și a unei crize de autoritate a președintelui rus, cu toate că fusese ales în urma votului popular.

Ce a însemnat ”Epoca Elțin” în evoluția democratică a Rusiei? Specialiștii în studii despre democrație repropoază lui Boris Elțin faptul că, din punct de vedere instituțional, în ambele mandate prezidențiale, Federația Rusă a făcut progrese nesemnificative. Ba mai mult, Elțin a slăbit toate centrele de putere cu care se afla în competiție – legislativul, tribunalele, autoritățile locale. Datorită perioadei extrem de complexe pe care a parcurs-o Rusia la începutul primului mandat al lui Elțin, ca urmare a existenței dualității puterii (se menținea încă Sovietul Suprem, ca al doilea pol de putere), președintele a apelat la măsuri care au ieșit în afara cadrului democratic. Astfel, eludând normele democratice, Elțin a apelat la măsuri de forță, către sfârșitul anului 1993, în urma cărora ”a fost lichidat Sovietul Suprem

⁴ Stanislav Secieru, *Rusia lui Elțin: de la liberalism internațional euforic la civilizaționism geopolitic agresiv*, articol apărut în Revista Echidistanțe, Nr. 3-4, Institutul European, Iași, 2008, p.74.

moștenit din timpul URSS, dar și sovietele locale, iar vechea stemă a RSFSR a fost înlocuită cu stema actuală cu vulturul bicefal”⁵. Chiar dacă a fost adoptată o nouă Constituție în 1993, aceasta a fost destul de criticată de către specialiștii în studii despre democrație, deoarece nu se atribuia suficientă forță parlamentului, justiția era departe de a fi independentă, iar instituția prezidențială avea niște puteri mult prea mari în comparație cu celelalte instituții importante ale statului rus. Totuși, noua Constituție, votată de 54,8% din alegători, a marcat constituirea unui nou sistem politic în Federația Rusă, aceasta devenind o republică prezidențial-parlamentară, în care rolul-cheie a revenit președintelui.

Dificultăților de natură politică din anii '90 li s-au adăugat marile probleme economice, Rusia înregistrând o cădere economică dramatică ce a împins-o într-o zonă extrem de periculoasă pentru stabilitatea sa internă. ”Terapia de șoc aplicată la începutul anilor '90 unei economii nepregătite pentru măsuri atât de severe (liberalizarea prețurilor și a comerțului, stabilizarea financiară și privatizarea) s-a soldat cu efecte dezastruoase pentru nivelul de trai al populației”⁶. Astfel, Rusia a intrat într-o profundă criză economică, înregistrându-se un declin foarte mare al producției industriale, o dependență puternică față de importul de produse agricole, dar mai ales contactarea unor împrumuturi financiare importante de la organizații și instituții financiare internaționale. Se apreciază că au existat două cauze importante ale crizei economice care a cuprins Rusia acelor ani. Este vorba, pe de o parte, de existența unui management defectuos la nivel macroeconomic și, pe de altă parte, de dificultățile create de menținerea complexului militar industrial preluat de la fosta URSS. Se consideră că aceste două cauze s-au manifestat, cu certitudine, în perioada ambelor mandate ale președintelui Boris Elțin, chiar dacă în partea finală a celui de-al doilea mandat s-au înregistrat anumite progrese din punct de vedere al stabilității economice și al restructurării complexului militar industrial.

Epoca Elțin a însemnat pentru Federația Rusă și perioada în care au avut loc privatizarea sălbatică în ramurile industriei extractive (gaze și petrol), dar și în industria metalurgică, proces economic care va avea consecințe sociale și politice cu totul neprevăzute în următorii ani. Conform unor autori care au studiat realitățile politice din Rusia anilor '90, această privatizare a dus la polarizarea puternică a societății ruse, odată cu apariția unor noi clase-oligarhii, care vor avea o influență importantă în viața politică a Federației Ruse în perioada care a urmat. Din această perspectivă, apariția oligarhilor ca urmare a procesului de privatizare din ramurile importante ale economiei Rusiei, și influența pe care acestea au început s-o exercite în cercurile conducătoare, a fost considerat în primul rând un fenomen politic. Astfel, analiștii vieții politice a Federației Ruse nu greșesc atunci când afirmă că ”fenomenul oligarhilor” nu a reprezentat o etapă pozitivă din punct de vedere al dezvoltării economice a statului rus, iar în același timp, a încetinit democratizarea societății

⁵ Corneliu Vlad, *Rusia după URSS*, Editura Top Form, București, 2011, p.2.

⁶ Stanislav Secieru, *Op.Cit.* p.75.

rusești. Deoarece procesul de democratizare a Rusiei s-a desfășurat în paralel cu cel economic, în mod firesc cele două procese s-au interferat și s-au influențat reciproc. Menținerea unui mediu politic impredictibil în Rusia ultimului deceniu al secolului al XX-lea, agravarea continuă a problemelor sociale ale populației precum și apariția și creșterea influenței oligarhilor în viața economică și politică, au reprezentat doar trei dintre cauzele care au determinat o ”expansiune” moderată a capitalismului în societatea rusă. Ca urmare, capitalul străin nu a fost interesat de Rusia, acest aspect punându-și amprenta asupra evoluției economice în următorii ani. Se reconfirmă un adevăr al științei politice, acela conform căruia ”corporațiile transnaționale preferă în general să facă afaceri în statele democratice – nu datorită vreunei preferințe filosofice inerente pentru libertate politică și egalitate, ci pentru că democrațiile tind să fie mai stabile decât alte tipuri de state. Iar stabilitatea și predictibilitatea sunt esențiale pentru maximizarea profiturilor”⁷.

Evoluția Federației Ruse spre democrație a fost mai lentă și datorită faptului că, atât pe timpul guvernărilor președintelui Boris Elțin, cât și pe perioada mandatelor prezidențiale ale lui Vladimir Putin și Dimitri Medvedev, statul s-a manifestat ca un aparat politic și administrativ care, ca funcționalitate, a continuat să păstreze o parte din caracteristicile vechiului sistem, anterior anului 1991. Datorită vechimii sistemului totalitar din fosta URSS precum și a dimensiunii noului stat care s-a născut odată cu dispariția vechiului stat sovietic, se apreciază că Rusia post-sovietică ”este cel mai mare proiect de convertire democratică din al treilea val de democratizare”⁸. Pentru evaluarea performanțelor vieții democratice din Rusia, este extrem de important de remarcat modul în care funcționează instituțiile statului rus, care sunt raporturile statornicite între aceste instituții, precum și relațiile existente între organismele statului și cetățeni. De altfel, teoriile despre democrația liberală susțin fără rezerve ideea că statul, prin instituțiile sale, trebuie să ofere cadrul care să permită manifestarea neîngrădită a drepturilor și libertăților democratice.

Un adevăr binecunoscut în știința politică spune că democrația presupune un stat responsabil și deschis, capabil să-și modeleze politicile în conformitate cu nevoile și aspirațiile cetățenilor săi. ”Statul rus – susține Jean Grugel – continuă să fie dificil de accesat și refractar la a furniza informații cetățenilor săi. Există și dovezi potrivit cărora reprezentanții oficiali ai statului nu au încredere în public și nu declară întotdeauna adevărul. Cultura statului rus, așadar, nu este radical diferită de cea a statului sovietic”⁹. Deseori, atunci când se discută despre modul în care statul rus a reușit să evolueze conform cerințelor societăților democratice, se aduce în actualitate felul în care conducerea de la Kremlin, în perioada primului mandat al președintelui Vladimir Putin, a gestionat criza generată de scufundarea submarinului nuclear rusesc Kursk în Marea Barents, în august 2000. O serie de aspecte, remarcate de analiștii occidentali pe timpul acestei crize, au conturat existența unui stat rus la aproape

⁷ Egor Gaidar, *Dni Porajenii i Pobed* (Zilele victoriilor și înfrângerilor), Editura Vegrius, Moscova 1997, p.254.

⁸ Corneliu Vlad, Op.cit. p.3.

⁹ Ibidem. p. 2.

un deceniu de la dispariția URSS care continua să păstreze o serie de caracteristici ale statului sovietic: ascunderea adevărului de către guvern imediat după accident; respingerea inițială a ofertelor de asistență din partea unor state occidentale, cu toate că Marina rusă nu deținea echipamentele necesare intervenției; tratarea superficială de către guvernul rus a informării publice referitoare la catastrofă; continuarea vacanței de către președintele Putin, până când s-a emis comunicatul că întregul echipaj al submarinului nu mai este în viață etc.

Pentru a demonstra că statul rus de astăzi se aseamănă, într-o bună măsură, cu cel din perioada existenței URSS, o serie de specialiști în studiul democrației au comparat reacțiile statului totalitar sovietic determinate de accidentul nuclear de la Cernobîl cu cele ale statului din ”epoca Putin” cu ocazia accidentului submarinului Kursk. Comparația a pus în evidență multe reacții asemănătoare, fie că ne referim la instituțiile megastatului sovietic, fie la statul rus intrat în mileniul al III-lea, demonstrând că progresele Federației Ruse spre o democrație liberală sunt departe de a fi înregistrate în mod real. Astfel, acest tip de reacție a statului rus nu putea să nu fie remarcată în sens negativ de către o serie de specialiști preocupați de evoluția democrației în Federația Rusă, deoarece a readus în actualitate unele teme cum ar fi secretomania, dezinformarea, desconsiderarea propriilor cetățeni, neîncrederea în alți actori statali care și-au oferit ajutorul etc., teme care au reprezentat un ”segment” important al politicii de stat a epocii comuniste.

Deși au trecut mai bine de zece ani de la catastrofa submarinului Kursk, opinia unor importanți specialiști care urmăresc realitățile politice ale Rusiei actuale este că nu s-au înregistrat schimbări spectaculoase în urma acestui tragic eveniment din punct de vedere al reacțiilor structurilor statale. Se consideră că statul rus are încă multe de perfectat pentru a produce schimbări importante în modul de acțiune în astfel de situații, la nivel instituțional, dar și din punct de vedere al comunicării publice, pentru a avea un comportament asemănător entităților statale din statele democratice. Catastrofa submarinului Kursk a demonstrat că, în afară de instituția prezidențială, celelalte organisme ale statului au roluri minore iar întreaga atenție a opiniei publice din Federația Rusă se orientează, în astfel de situații, spre puterea de la Kremlin. De altfel, una din lecțiile recunoscute ale gândirii republicane despre stat spune că ”dacă statul este autoritar, cetățenii vor deveni pasivi; dacă este prea sofisticat, ei se vor îndepărta de stat; dacă se dovedește prea modest, atunci cetățenii își vor plasa în altă parte aspirațiile și ambițiile”¹⁰.

Împărtășim opinia acelor specialiști în studii despre democrație care susțin că Federația Rusă constituie astăzi un stat de tip autoritar, reprezentat de un sistem piramidal în care puterea este concentrată, în cea mai mare parte, în mâinile aparatului de la Kremlin. Așa cum bine se cunoaște, ”acolo unde condițiile nu sunt încă apte pentru democrație, există un avantaj relativ al autoritarismului”¹¹. Promovarea unui

¹⁰ Anthony Giddens, *Sociologie*, Ediția a V-a, Editura All, București, 2010, p. 809.

¹¹ Stanislav Secrieru, Op.Cit. p.79.

sistem piramidal de conducere a statului rus, atât în mandatele lui Boris Elțin, Vladimir Putin, cât și al lui Dimitri Medvedev, își are originea în tradiția imperială a Rusiei, însă nici perioada comunistă nu a modificat această percepție în rândul populației ruse. Privind la istoria Rusiei, nu este greu de observat apetitul celor care au format pătura conducătoare pentru promovarea sistemului ierarhic în care conducerea să fie exercitată de o minoritate, remarcându-se faptul că ”elita rusă a păstrat de-a lungul timpului o predilecție pentru o guvernare foarte centralizată”¹². Se poate spune, deci, că instaurarea unui regim autocratic în Federația Rusă după 1991 a fost facilitată și de o moștenire culturală, de un anumit cult al conducătorului atotputernic, a cărui reprezentare în mentalul colectiv a fost specifică atât perioadei țariste, cât și celei sovietice. Interesantă este opinia potrivit căreia în Rusia actuală se poate vorbi de un regim care conține mai multe straturi de autoritarism: ”Acest autoritarism este, în sine, multistratificat. Acesta include un strat vechi de autoritarism pe care anii de totalitarism nu l-au putut șterge, precum și un autoritarism nou, în curs de dezvoltare, asemănător celor care au apărut în diferite regiuni ale lumii în secolul al XX-lea.”¹³ Așadar, așa cum susține și Jean Grugel, democratizarea nu prefigurează niciodată o ruptură totală de trecut, iar nevoia de reforme a statului este deseori blocată de interese înrădăcinate în interiorul acestuia.

Spre deosebire de democrațiile din Uniunea Europeană, unde, începând cu a doua parte a secolului trecut, ”șeful de stat se află redus, din cauza concentrării puterii în instanța guvernamentală, la un rol protocolar și adesea arbitral”¹⁴, în Federația Rusă, președintelui i-au fost atribuite prerogative extinse care au făcut din Kremlin, la scurtă vreme după dispariția Imperiului Sovietic, cel mai important pol de putere din societatea rusă. Astfel, se poate spune cu certitudine că, începând cu primii ani după dezmembrarea URSS, evoluțiile lente către democrație din Rusia au purtat amprenta permanentizării unui sistem prezidențial excesiv de puternic în care celelalte instituții politice funcționau sub directul ”patronaj” al Kremlinului, iar drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, deși exprimate în documentele oficiale ale statului rus, nu se puteau exercita în mod plenar în viața reală. Acest model de democrație ”marca Putin”, deși agreat de o parte a populației din Federația Rusă, este descris de către specialiști într-o lumină mai puțin favorabilă: <<Democrație de tip rusesc, condusă de sus și controlată de către o elită luminată, un sistem pe care Vladimir Putin îl numește ”verticala puterii”>>¹⁵.

În perioada primului mandat al președintelui Vladimir Putin, a fost lansat termenul de ”democrație manageriată” cunoscut sub și sub numele de ”democrație suverană”, sau ”democrație controlată”. Conceptul, care sub învelișul unor explicații propagandistice susținea că definește tipul de democrație care se potrivește cel mai bine realităților sociale rusești, reflecta de fapt un regim autoritar în care puterile

¹² Jean Grugel, *Democratizarea. O introducere critică*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 204.

¹³ Paul Magnette, *Europa politică. Cetățenie, constituție, democrație*, Editura Institutul European, Iași, 2003, p. 67.

¹⁴ Lain Mc Lean, *Dicționar de politică*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, p.38.

¹⁵ Zbigniew Brzezinski, *Marea dilemă. A domina sau a conduce*, Editura Scripta, București, 2005, p.157.

președintelui rus erau disproporționate în raport cu celelalte puteri ale statului rus. Urmărind realitățile politice din Federația Rusă, începând cu primul deceniu al acestui secol, nu putem să nu fim de acord cu faptul că ”Democrația suverană”, după cum a fost denumit regimul din Rusia de către unul dintre ideologii Kremlinului, funcționează după principiile modelului clasic al autoritarismelor care păstrează insignifiante aparențe democratice”¹⁶. De altfel, conceptul de democrație suverană a fost lansat și utilizat în mod frecvent de către propaganda oficială a regimului condus de către Vladimir Putin, prin care erau laudate realizările ”de excepție” ale ”epocii Putin” și se justifica centralizarea puterii la Kremlin. Explicațiile către populația rusă specificau faptul că democrația suverană ”reprezintă o formă de guvernare strict necesară pentru înfăptuirea Federației Ruse, pentru restabilirea demnității naționale și pentru curmarea haosului politic postcomunist, fără a permite intervenții din străinătate”¹⁷. Așa cum apreciază specialiștii în studiul democrației, între democrația suverană promovată de președintele Putin și democrația liberală, proprie statelor lumii occidentale, sunt puține elemente comune. Deosebiriile dintre cele două modele de organizare politică a societății au fost bine reflectate de către Simon Tisdall: ”În lumea obturată și controlată a lui Vladimir Putin, democrația liberală este un complot, nu o oportunitate”.

Presa occidentală, dar și o serie de autori ruși între care și sociologul Lev Gudkov, uzitează, cu o tentă critică, termenul de ”Putinism” pentru a încerca să delimiteze cu mai multă rigoare modul de guvernare autoritară promovat de aparatul politic al Kremlinului, în perioada primelor două mandate de președinte ale lui Vladimir Putin, dar și pe timpul mandatului de prim-ministru. Astfel, « ”Putinismul” se referă la Regimul Putin și reprezintă ideologia, prioritățile și politicile sistemului de guvernare al omului politic Vladimir Putin. Termenul este folosit în mod critic, de multe ori cu conotație negativă, pentru a descrie sistemul politic din timpul președintelui (2000-2008) și ulterior al primului-ministru Vladimir Putin, unde multe dintre forțele politice și financiare sunt controlate de siloviki (persoane provenite din sistemul securității de stat, adică din cele 22 de agenții guvernamentale de informații, cum ar fi din Serviciul Federal de Securitate, din poliție și armată) »¹⁸. Totuși, în ciuda deficitului de democrație liberală înregistrat pe scena politică din Rusia, remarcat cu ușurință la sfârșitul celui de-al doilea mandat al președintelui Putin, au fost consemnate progrese din punct de vedere economic și al creșterii nivelului de trai al populației, comparativ cu ”Epoca Elțin”. Este adevărat că aceste performanțe economice, conform specialiștilor în economie, nu au reprezentat rezultatul politicilor economice ale regimului Putin, ci o rezultantă a unei conjuncturi economice internaționale

¹⁶ Racheru, I., *De ce votează rușii cum vrea Kremlinul*, articol publicat în Foreign Policy Romania, Noiembrie/Decembrie 2011, p. 60.

¹⁷ Nicolae Filipescu, *Democrație suverană în Rusia*, Revista 22, 05.10.2007, pe site-ul <http://www.revista22.ro/democratie-suverana-in-rusia-4059.html>, accesat pe 26.03.2012.

¹⁸ *Putinism*, From Wikipedia the free encyclopedia, pe site-ul <http://en.wikipedia.org/wiki/Putinism>, accesat pe 10.05.2012.

favorabile ca urmare a creșterii spectaculoase a prețului petrolului și gazelor naturale. Unii observatori apreciază faptul că propaganda ”regimului Putin” a fost extrem de eficientă, reușind să inducă ideea, la nivel de mase, pe fondul ameliorării nivelului de trai, că stabilitatea este foarte importantă pentru un stat cu problemele și mărirea Federației Ruse. În acest mod, ”putinismul” a reușit, în perioada 2000-2008, să aibă o puternică influență în politica internă și să controleze opoziția politică, fără să apară semnale cu privire la o schimbare a raportului de forțe pe arena politică. La nivelul clasei mijlocii, dar și a cetățeanului de rând, performanțele economice obținute de regimul de la Kremlin au creat, comparativ cu ultimul deceniu al secolului trecut, o anumită stare de mulțumire și o minimă siguranță, sentimente care au condus la o ”amortire” a dorinței populației de a participa la manifestații publice. Astfel ”în primăvara anului 2008, când Putin i-a predat șefia succesorului său Medvedev, putea să se mândrească cu un bilanț care ar face să crape de invidie și cele mai dezvoltate țări occidentale. PIB-ul a crescut cu 70%, producția industrială cu 75%, investițiile au crescut cu 125%; nu mai este cazul să ne punem întrebarea de ce rușii, al căror nivel de trai a crescut mai rapid decât inflația, închid ochii asupra schimburilor de fotolii care se fac între domnii Vladimir Putin și Dimitri Medvedev”¹⁹. Acești indicatori economici au fost utilizați, propagandistic, de către regimul de la Kremlin pentru a sprijini ideea că ”democrația suverană” este forma de democrație care se potrivește cel mai bine realităților sociale și economice ale Rusiei, la începutul mileniului al III-lea, și că acest mod de guvernare poate readuce acestui stat gloria de altădată și poate schimba radical viața rușilor în anii viitori. Unii autori, pornind de la aceste succese ale ”regimului Putin”, ca și de la influența pe care Rusia a început să o exercite în viața internațională prin utilizarea ”armei energetice”, vorbesc deja de ”noul Imperiu Rus”, recunoscând, în acest fel, rolul pozitiv jucat de Vladimir Putin, începând cu anul 2000. *Care este viitorul democrației în Federația Rusă?* Se afirmă tot mai des că ”Occidentul nu mai poate accepta autoritarismul și abuzurile asupra drepturilor omului fără un murmur de critică”²⁰. Dar, din păcate, aceste critici formulate de personalități politice occidentale de rang înalt nu sunt prea convingătoare atunci când au ca obiect ”democrația suverană” promovată de Kremlin. Nu de puține ori, istoria ultimelor decenii a consemnat cum o serie de state occidentale au aplicat politica dublului standard atunci când a fost vorba de promovarea unor interese egoiste, de natură politică sau economică. Deși Uniunea Europeană, în conformitate cu Tratatul Comunitare, în calitate de persoană juridică, dezvoltă relații politice, economice, culturale etc. cu diferiți actori ai scenei internaționale, urmărindu-se obiectivele și interesele la nivel comunitar, au fost situații în care actorii statali ai spațiului UE au încheiat acorduri economice care nu aveau în vedere respectarea politicilor economice comunitare. În acest sens, Federația Rusă este unul dintre actorii statali care reprezintă un pol de interes major pentru unele state occidentale care doresc

¹⁹ Roumiana Ougartchinska și Jean-Michael Carré, *Războiul gazelor*, Editura Antet XX Press, Filipeștii de Târg-Prahova, 2008, p. 218.

²⁰ Jean Grugel, Op.Cit., p.239.

relații comerciale în afara cadrului comunitar cu cel mai mare producător de materii prime din lume. Dependența de o serie de materii prime care provin din Federația Rusă, în special de gazele naturale, face ca o serie de state occidentale să privească cu mai multă indulgență efectele democrației suverane, ca model de guvernare în Rusia ultimului deceniu. Din acest motiv, o serie de specialiști în studii despre democrație au anumite rezerve privind modul în care Occidentul ar putea avea o influență pozitivă asupra evoluțiilor democratice din Federația Rusă. În aceste condiții, nu este imposibil ”ca regimurile autoritare actuale să supraviețuiască, mai ales dacă ele sunt importante pentru Occident în termeni de securitate sau de comerț”²¹. Este posibil ca democrația suverană din Federația Rusă să găsească calea de a supraviețui ca regim autocratic pentru o perioadă lungă de timp, deoarece nu pare plauzibilă ideea că societatea rusă are capacitatea de a găsi resurse interne pentru a accelera procesele de democratizare și nici cea referitoare la aportul unei ”instanțe” exterioare statului rus care ar putea influența pozitiv procesele politice din Federația Rusă.

Așa cum se cunoaște, pe 4 decembrie 2011, au avut alegeri legislative²² pentru cele 450 de locuri din Duma de Stat (Camera inferioară a Adunării Federale a Rusiei) câștigate de Partidul Rusia Unită, al actualului președinte Vladimir Putin, cu un scor de 49,32% din voturi, fiind urmat de Partidul Comunist (19,19% din voturi), Partidul Rusia Dreaptă (centru-stânga, 13,24%) și de Partidul Liberal Democrat (Naționalist, 11,67%). Comparativ cu alegerile legislative din anul 2007, când Partidul Rusia Unită a câștigat (64,3% din voturi), deși și-a menținut majoritatea absolută în Duma de Stat la alegerile din 2011, scăderea partidului președintelui Putin este semnificativă. Prin comparație, dacă privim rezultatele alegerilor din anul 2007 – Partidul Comunist - 11,6% din voturi, Partidul Liberal Democrat - 8,1% din voturi, Partidul Rusia Dreaptă - 7,7% din voturi –, se poate observa că, în afară de partidul Rusia Unită, toate celelalte partide care au îndeplinit pragul de intrare în Duma de Stat au obținut scoruri superioare în anul 2011. O serie de analiști consideră că aceste rezultate reflectă începutul eșecului modelului ”democrației suverane” promovat, de peste zece ani, de către Vladimir Putin. De altfel, în ultima lună a anului trecut, după anunțarea rezultatelor finale ale alegerilor legislative din decembrie 2011, opoziția a declanșat mai multe valuri de demonstrații ”anti Putin”, invocându-se fraude majore pe timpul desfășurării alegerilor din partea Partidului Rusia Unită. Astfel, conform unor estimări neoficiale, la mitingul ”anti Putin” organizat pe 10 decembrie la Moscova, au participat între 30.000 și 60.000 de persoane, iar la manifestațiile din 24 decembrie au participat între 45.000 și 100.000 de persoane²³. Manifestațiile conduse de opoziția din Rusia, pe care actualul președinte nu o acceptă ca partener de dialog, au condamnat modelul democratic autoritar promovat de Kremlin, abuzurile autorităților față de drepturile fundamentale ale cetățenilor ruși și au

²¹ Ibidem.

²² Pe site-ul http://en.wikipedia.org/wiki/Russian_legislative_election,_2011, accesat pe 27.06.2012.

²³ *Moscow Officials Ban Anti-Putin March*, Ria Novosti, January 21, 2011, pe site-ul <http://en.rian.ru/russia/20120121/170876220.html>, accesat la 11.05.2012.

exprimat dezacordul față de noua candidatură a lui Vladimir Putin pentru alegerile prezidențiale din luna martie 2012.

La începutul anului 2012, demonstrațiile ”anti Putin” s-au reluat, contestându-se corectitudinea alegerilor legislative din decembrie 2011, dar și participarea lui Vladimir Putin la cursa prezidențială. Astfel, în data de 4 februarie 2012, la Moscova, Sankt Petersburg, Ekaterinburg, Samara și în alte orașe din Rusia, opoziția politică a organizat și desfășurat demonstrații²⁴ de protest împotriva lui Vladimir Putin, concomitent cu demonstrațiile pro-guvernamentale organizate de putere, pentru susținerea candidaturii lui Putin. Deși condițiile meteorologice nu au fost deloc favorabile, la demonstrații au participat zeci de mii de persoane, fiind apreciate de către specialiști ca o ”etapă” dintr-un adevărat ”război al mitingurilor” care s-a declanșat după anunțarea rezultatelor alegerilor legislative de la sfârșitul anului 2011, rezultate considerate de opoziția din Rusia ca fiind fraudate. Demonstrații ”anti Putin” au condamnat, din nou, modul în care s-au desfășurat alegerile parlamentare, au îndemnat populația să nu-l mai voteze pe Vladimir Putin și și-au exprimat îngrijorarea referitoare la o posibilă fraudă a Partidului Rusia Unită la viitoarele alegeri prezidențiale. Teama cetățenilor ruși, exprimată în cadrul acestor manifestații, că alegerile prezidențiale din martie 2012 vor fi o simplă formalitate pentru Vladimir Putin, care, prin Partidul Rusia Unită, ar putea fraudă alegerile, reprezintă conform analiștilor un semn pozitiv, comparativ cu alegerile din anul 2004, când Putin a obținut al doilea mandat de președinte. Aceste demonstrații ”anti Putin” confirmă ce spunea jurnalista elvețiană Thérèse Obrecht în 2006 despre Rusia: ”Suntem foarte departe de transmiterea democratică a puterii. Totuși, văzută prin prisma trecutului comunist, acest exercițiu de prestidigitațiune are aparențele unui oarecare progres”²⁵. De partea cealaltă, demonstrații ”pro Putin” au acuzat opoziția că încearcă să instige la ”o revoluție portocalie”, pe modelul celor care au avut loc în Ucraina și Georgia. Susținătorii lui Vladimir Putin, proveniți în mare parte din cadrul instituțiilor de stat, așa cum a remarcat o parte a mass media, s-au conformat foarte bine solicitărilor puterii de la Kremlin, de a fi alături de viitorul președinte al Rusiei. De altfel, în 2005, Putin atenționa poporul rus că ”organizațiile non-guvernamentale finanțate de străini acționau împotriva intereselor statului”²⁶, iar demonstrații care l-au sprijinit pe 4 februarie 2012 nu puteau să nu-și amintească acest lucru. Ca o ironie, datorită faptului că numărul celor 15.000 de demonstrați ”pro Putin” anunțați la Moscova pentru 4 februarie 2012 a fost cu mult depășit (s-a ajuns la circa 140.000)²⁷, organizatorii mitingului au fost amendați cu 25 EUR, sumă pe care urma să o plătească Vladimir

²⁴ Corina Ionel, *Manifestații pro și anti Putin în mai multe orașe din Rusia*, HotNews.ro, 4 februarie 2012, pe site-ul <http://www.hotnews.ro/stiri-international-11417586-mitinguri-pro-anti-putin-zeci-mii-persoane-protesteaza-centrul-moscovei.htm>, accesat la 17.07.2012.

²⁵ Thérèse Obrecht, *Rusia sau legea puterii. Anchetă la o parodie democratică*, Editura Minerva-Politice, București, 2008, p.11.

²⁶ Ibidem, p.120.

²⁷ Pe site-ul <http://www.a1.ro/news/extern/vladimir-putin-amandat-cu-25-de-euro-pentru-mitingul-simpatizantilor-sai-192216.html>, accesat la 27.06.2012.

Putin, conform declarației purtătorului său de cuvânt. Trebuie, însă, remarcat că, în ciuda măsurilor restrictive luate de aparatul guvernamental și a contramanifestațiilor organizate de susținătorii lui Vladimir Putin, în marile orașe din Federația Rusă, în perioada campaniei prezidențiale, observatorii au putut sesiza o schimbare pozitivă a atitudinii civice manifestată după alegerile parlamentare desfășurate la sfârșitul anului 2011.

Realegerea lui Vladimir Putin, în primăvara acestui an, pentru al treilea mandat la Kremlin, semnifică continuitatea democrației suverane în Federația Rusă pentru încă o perioadă de timp, dificil de apreciat ca întindere. Soliditatea acestei forme de guvernare în Rusia este cu atât mai mare cu cât, așa cum bine se cunoaște, fostul președinte al Federației Ruse, Dmitri Medvedev, a fost desemnat premier al Rusiei de către președintele Putin. Este rocada, apreciată de experții în politica Rusiei, prin care se urmărește în mod oficial permanentizarea democrației suverane în Federația Rusă. Însă, ținând seama de scorul cu care Putin a fost reales ca președinte - 63,6% din voturi, comparativ cu alegerile din anul 2004, când a obținut 71% din voturi - se poate vorbi de o scădere a popularității actualului președinte în rândul alegătorilor ruși. Poate fi un semn că această formă particulară de "democrație", intens criticată de Occident, începe să nu mai fie atât de atractivă pentru o mare parte a electoratului din Rusia. De altfel, cum scria jurnalul economic Vedomosti, după ultimele alegeri prezidențiale, "Vladimir Putin a câștigat alegerile prezidențiale cu o mare diferență, dar nu a reușit să-și sporească legitimitatea"²⁸.

Democrația suverană din Rusia și posibile efecte în mediul global de securitate

Rusia, ca și celelalte state care s-au născut din fosta URSS, are un regim semiprezidențial care continuă să păstreze anumite trăsături specifice vechiului regim din punct de vedere al modului autoritar de guvernare. Această moștenire culturală privind exercitarea funcției supreme în stat de către o persoană căreia îi revin puteri foarte mari, chiar dacă are anumite trăsături care o diferențiază de modelele anterioare, nu este în favoarea unei dezvoltări democratice rapide a Rusiei, așa cum se dorește în cadrul comunității statelor democratice, precum și de către o parte importantă a populației acestui stat. Unii autori au remarcat că regimul semi-prezidențial ar prezenta un anumit risc din perspectiva faptului că nu reușește să se desprindă de trecut, existând posibilitatea ca societatea să reacționeze pentru revenirea la vechea ordine socială: "Dacă avem în vedere că toate statele comuniste au fost dictaturi, nu este recomandată alegerea unui regim prezidențial sau a unui regim semi-prezidențial, întrucât există riscul perpetuării de facto a regimului precedent"²⁹.

²⁸ Pe site-ul http://www.tvrinfo.ro/analisti-vladimir-putin-si-a-castigat-mandatul-de-presedinte-dar-nu-si-legitimitatea_11573.html, accesat pe 04.08.2012.

²⁹ Thérèse Obrecht, Op.Cit, p.63.

Într-adevăr, regimul din Rusia, deși prin structura sa instituțională diferă de regimul anterior, păstrează și unele caracteristici specifice epocii anterioare, în mod deosebit din perspectiva exercitării funcțiilor de conducere de la nivelul cel mai înalt. În acest sens, exercitarea funcției prezidențiale în Rusia după anul 1991 nu a adus multe “elemente de noutate”, având în vedere moștenirea culturală din acest spațiu geografic. În cei peste douăzeci de ani care au trecut de la destrămarea URSS, se poate spune, cu certitudine, că Moscova nu a încetat să-și exercite influența politică în tot spațiul exsovietic, iar, în mod deosebit, începând cu “epoca Putin” influența Kremlinului în aceste state s-a accentuat. Acest lucru s-a concretizat și mai mult pe fondul ameliorării situației economice a Rusiei, dar și în contextual în care SUA și alte state occidentale au început să sprijine evoluțiile spre democrație în unele state care au aparținut fostei URSS, cum sunt Ucraina și Georgia. De altminteri, “revoluțiile colorate” din unele state independente desprinse din fostul imperiu sovietic și opțiunile unor lideri politici pentru integrarea în NATO și UE au reprezentat un semnal de alarmă pentru Moscova, pusă în gardă de faptul că Occidentul s-ar putea “implanta” definitiv în vecinătatea apropiată a Rusiei.

Interesul geopolitic tot mai evident al Occidentului de a-și extinde influența în regiuni care au aparținut fostei URSS, motivat în mod deosebit de imperative care vizează securitatea energetică și militară, este una dintre cauzele primare care au determinat puterea de la Kremlin să adopte o serie de strategii ambițioase care să-i sporească rapid puterea economică și militară și să readucă Rusia în prim-planul politicii internaționale. Chiar dacă dezmembrarea URSS, sau a “imperiumului intern”, cum a fost denumit de unii autori, a fost urmată de lansarea proceselor democratice în Federația Rusă, după decembrie 1991 s-a declanșat o criză identitară a poporului rus. Această criză de identitate a fost rezultatul percepției statutului de “putere de mâna a doua” și a faptului că, pentru o perioadă lungă de timp, Rusia înceta să mai aibă o influență în plan global. După dispariția Uniunii Sovietice, „Rusia nu a mai fost o putere imperială – apreciază Zbigniew Brzezinski –, iar principala ei provocare era să își revină din punct de vedere socio-economic”³⁰.

Rusia a realizat faptul că dispariția fostului Imperiu Sovietic nu reprezenta doar o pierdere materială (resurse, teritorii etc.), ci însemna pierderea “identității strategice” dobândită în perioada când Uniunea Sovietică era, alături de SUA, unul dintre cei doi poli majori de putere ai sistemului de relații internaționale. Așa cum au observat numeroși analiști ai fenomenului politic rusesc, pierderea statutului de “mare putere”³¹ nu a fost niciodată pe deplin acceptată în cercurile politice de la Kremlin. Interesant este că sunt autori care afirmă că “odată cu venirea la putere a lui Vladimir Putin în anul 2000, linia politică oficială a Rusiei a continuat să promoveze

³⁰ Zbigniew Brzezinski, *Marea dilemă. A domina sau a conduce*, Editura Scripta, București, 2005, p.3.

³¹ În literatura de specialitate se operează atât cu conceptul generic de “mare putere” (însemnând o supremație simultană în mai multe domenii- militar, economic, energetic etc), cât și cu unele concepte mai “restrânse”, care semnifică forța uriașă a unor state în domenii diferite, astfel: “mare putere economică”, “mare putere demografică”, “mare putere militară”, “mare putere energetică” etc.

ideea că Rusia a rămas o mare putere, dar una care caută să fie recunoscută și în termeni de democrație și de economie de piață”³². Totuși, atât Putin, cât și unii înalți funcționari ai statului rus, atunci când au abordat, cu diferite ocazii, ideea referitoare la statutul de mare putere al Federației Ruse, s-au concentrat mai mult pe conceptul de ”mare putere energetică”, insistând pe faptul că Rusia este prima putere a lumii din punct de vedere al resurselor energetice de care dispune.

O serie de specialiști în studii de securitate, dar și unii experți în problemele democratizării au încercat să facă anumite corelații între modul în care evoluează procesul democratic din Federația Rusă și interesele globale de securitate ale SUA. Analiza acestor două domenii, aparent fără o legătură directă, constituie o temă interesantă de studiu, mai ales dacă se are în vedere faptul că există o mare majoritate de opinii la nivel de experți, începând cu 1991, cu privire la declasificarea Rusiei ca putere globală. Cu toate acestea, Federația Rusă continuă să rămână o putere regională, atât în Europa, cât și în Asia de Nord-Est, deși și-a pierdut statutul de mare putere, deținut alături de SUA în perioada Războiului Rece.

Chiar dacă Rusia nu este astăzi ca o mare putere, mai ales datorită situației precare a economiei, putem să spunem că grație moștenirii capabilităților militare strategice, preluate de la fosta URSS, Federația Rusă este unanim recunoscută ca o mare putere militară. Dificultățile economice prin care a trecut Rusia în ultimii douăzeci de ani, problemele sociale deosebite, mai ales în perioada în care s-a aflat la conducerea statului rus Boris Elțin, nu au influențat cu nimic statutul de mare putere militară al Federației Ruse. Acest statut a făcut ca, în ciuda problemelor economice dificile generate de construcția unor mecanisme specifice economiei de piață, Federația Rusă să aibă o relație diferită cu SUA, precum și cu lumea occidentală în general. Faptul că Rusia a fost acceptată în cadrul G 8, deși performanțele sale economice sunt departe de cele ale statelor care compun acest grup, că s-a formalizat relația cu NATO încă din 1991 (din 2002 s-a creat Consiliul NATO-Rusia), că are un parteneriat strategic cu Uniunea Europeană etc. reprezintă recunoașterea Rusiei ca mare putere energetică, dar și ca o mare putere militară și nu numai. Rusia face parte, fără îndoială, ca întotdeauna, din clubul marilor puteri care decid soarta lumii.

Sistemul mondial unipolar, având ca hegemon pe SUA, nu a putut să facă abstracție de faptul că Federația Rusă care, prin arsenalul său de rachete nucleare strategice, dar și prin calitatea sa de membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU, poate adopta măsuri care să influențeze decisiv mediul global de securitate. Așadar, pornind de la aceste realități politice și militare pe care le oferă Rusia actuală, este evident faptul că evoluțiile/involuțiile politice interne din Rusia pot avea consecințe în planul securității globale. Cu alte cuvinte, SUA și întreaga lumea occidentală nu pot fi indiferente față de schimbările politice interne din Federația Rusă. Cu certitudine că Washingtonul nu este interesat ca Federația Rusă

³² Iver B. Neumann, *Russia as a great power, 1815-2007*, Jurnal of international relations and development, pe site-ul <http://www.palgrave-journals.com/jird/journal/v11/n2/full/jird20087a.html>, accesat pe 29.07.2012.

să evolueze politic într-o direcție în care cooperarea ar fi extrem de dificilă. Astfel, eșecul democrației suverane în Federația Rusă, urmat de un scenariu pesimist care ar presupune alunecarea acestui stat spre dictatură, ar crea o situație de securitate deloc liniștitoare pentru SUA și aliații lor, asemănătoare cu cea din perioada Războiului Rece. Din acest motiv, evoluțiile politice din Federația Rusă sunt urmărite cu mare atenție la Washington. Americanii cunosc faptul că “Teoria păcii democratice este construită pe baza premiselor că democrațiile pot fi mai sigure una de intențiile celeilalte și că, în general, intențiile lor sunt benigne: de aceea ele nu se luptă între ele. Dacă toate marile puteri ar fi democrații, fiecare ar putea fi sigură că celelalte au intenții prietenoase, astfel că nu ar avea nevoie să intre în competiție pentru putere sau să se pregătească pentru un război major”³³. Reversul acestei idei susținute de Mearsheimer s-ar traduce prin faptul că acele țări care sunt în afara comunității statelor democratice sunt mult mai predispuse în a-și rezolva un diferend apelând la un conflict, iar de multe ori acel conflict poate fi unul armat. Or, situarea Rusiei în afara comunității statelor democratice, conform acestui principiu teoretic, face din această țară un potențial adversar pentru democrațiile avansate, fapt ce influențează pe termen lung interesele globale de securitate ale SUA și aliaților lor.

Ar fi posibilă o evoluție spre dictatură în Federația Rusă? Chiar dacă Rusia nu este o democrație liberală, se poate spune că, în comparație cu perioada comunistă, transformările politice din această țară sunt importante. Atât din punct de vedere al evoluției instituționale, cât și din perspectiva drepturilor și libertăților cetățenești, Rusia de astăzi este departe de ceea ce a reprezentat URSS. În Federația Rusă de astăzi, cetățenii ruși se bucură de drepturi și libertăți interzise în perioada comunismului, pot călători liber în lume și pot participa la viața politică, socială și economică în condiții care nu se puteau imagina în urmă cu mai bine de două decenii. Dar, cu toate acestea, specialiștii opinează că în Rusia se poate vorbi de o fragilitate a democrației. Democrația suverană promovată de mai bine de zece ani, cu multe imperfecțiuni, nu este o garanție că procesul democratic din Rusia se îndreaptă într-o direcție corectă. Sunt teorii care afirmă că persistența pentru o perioadă mai îndelungată a modelului democrației suverane, cu accentele autoritariste binecunoscute, poate compromite viitorul democratic al Federației Ruse. Mimetismul democratic, cu alegeri regulate și cu instituții politice ineficiente, pe care democrația suverană din Rusia a reușit să le permanentizeze, ar putea să creeze un sentiment de masă defavorabil unei evoluții spre democrația liberală, fiind mult mai la îndemână acceptarea unui regim de dictatură care ar putea salva o societate aflată în derivă. De altfel, istoria oferă exemple de dictaturi care s-au instaurat în urma alegerilor libere și, pornind de la ceea ce se întâmplă acum în Rusia – un deficit democratic important și un exces de autoritarism –, credem că, nici pe departe, nu sunt argumente solide care să susțină că Federația Rusă nu ar putea evolua spre dictatură. În acest sens, la întrebarea dacă Rusia se îndreaptă spre democrație sau spre dictatură răspunsurile specialiștilor sunt

³³ John J. Mearsheimer, *Tragedia politicii de forță*, Editura Antet XX Press, Filipeștii de Târg-Prahova, 2003, p.261.

diferite. Stephen Kotkin, profesor la Universitatea Princeton, spunea că “Rusia nu este nici o democrație, dar nici o dictatură. Rusia, la fel ca majoritatea țărilor din lume, are un sistem autoritar fragil cu anumite componente democratice (...). Rusia este ceea ce este.”³⁴. De asemenea, Vladimir Putin, aflat în vizită la Universitatea Politehnică din Tomsk, în Siberia, a afirmat, pe 24 ianuarie 2012, despre Rusia că “indiferent ce se spune sau se scrie, indiferent de ceea ce se declară că ar fi o dictatură periculoasă, nu avem și sper că niciodată nu vom avea așa ceva”³⁵.

Ideea că democrațiile avansate de astăzi au încetat, de multe decenii, să se mai războiască între ele nu mai trebuie argumentată. Formele de guvernare bazate pe principiile democrației liberale au statornicit pacea între acele state care, prin tradiție, purtau războaie cu o frecvență care pare astăzi incredibilă. Pornind de la acest adevăr, recunoscut de știința politică, interesul pentru evoluțiile democratice într-un stat important cum este Rusia nu poate părea deloc nefiresc. Astfel, cei care analizează, în prezent, politica internă a Federației Ruse nu pot să nu se întrebe despre modul în care va evolua/involua politic acest stat, odată cu începutul celui de-al treilea mandat al președintelui Putin. Revenirea acestuia în cea mai înaltă funcție din statul rus constituie pentru analiștii ruși “pro Kremlin” garantul continuității și stabilității politice într-un stat în care se apreciază că nu sunt soluții alternative la actuala “Doctrină Putin”. Astfel, pare tot mai plauzibil faptul că, pentru o lungă perioadă, se va putea vorbi de permanentizarea “democrației suverane” în Federația Rusă. A treia victorie a lui Vladimir Putin, realizată la ultimele alegeri prezidențiale din 2012, parafează concluzia că Rusia este departe de a face pasul ferm spre democrația liberală. Dar dacă democrația în Rusia este într-un impas, ceea ce se întâmplă acum în lume trebuie să fie cercetat cu atenție: “Democrația se află în dificultate aproape peste tot în lume. Aceasta se întâmplă nu numai pentru că se dovedește a fi greu de construit o ordine democratică stabilă în Rusia și în alte societăți foste comuniste. Democrația pare să fie în impas în principalele ei țări de origine”³⁶. Pentru că, din păcate, însuși acest concept generos și foarte consistent a devenit un slogan.

În ciuda faptului că mass media a transmis în ultimul an diverse știri despre manifestații anti Putin, chiar dacă sunt semnale pozitive despre începuturile coagulării ideii de “societate civilă” în Rusia, susținem în continuare faptul că acest stat are o democrație neliberală. “Noua Rusie – apreciază Paul Starobin – se pare că seamănă mult cu cea veche. Societatea se întoarce de bunăvoie la vechile modele arhitecturale, în nuanțe dominante de alb. Tradiții ca autoritarismul politic, neîncrederea față de străini și un naționalism destul de șovin revin în centrul atenției, iar rușii nu simt nevoia să-și ceară scuze pentru acest lucru”³⁷. Continuarea modelului de democrație

³⁴ Stephen Kotkin, *Russia under Putin: Toward Democracy or Dictatorship?*, pe site-ul <http://www.fpri.org/enotes/200703.kotkin.russiademocracydictatorship.html>, accesat pe 01.08.2012;

³⁵ Pe site-ul <http://www.canada.com/news/Vladimir+Putin+says+Russia+will+never+dictatorship/6048661/story.html?id=6048661>, accesat pe 04.08.2012.

³⁶ Anthony Giddens, *Op.Cit.*, p.810.

³⁷ Paul Starobin, *Sfârșitul secolului american și noile puteri mondiale*, Editura Litera, București, 2011, p.148.

suverană, odată cu începutul celui de-al treilea mandat de președinte a lui Vladimir Putin, poate genera pe termen lung efecte negative în rândul populației ruse, conform opiniei unor specialiști în studiul democrației. Promovarea unei democrații autoritare, așa cum este în prezent în Federația Rusă, are nevoie de întreținerea ideii existenței unui dușman feroce, fără scrupule, îndreptat împotriva Rusiei. O astfel de “rețetă” servită populației Federației Ruse motivează necesitatea menținerii ordinii sociale prin mecanisme autoritare. Aceasta înseamnă promovarea perpetuă a noului naționalism rusesc care, pe termen lung, poate transforma Rusia într-o țară fără prieteni. Deși vor urma pentru Rusia alte cicluri electorale, deși se vor mai înregistra progrese în evoluția spre democrație, atât în plan instituțional, cât și din perspectiva drepturilor și libertăților reale ale cetățenilor, credem că Stürmer are, astăzi, darul de a convinge multă lume spunând că “Pentru o lungă vreme de acum înainte, Rusia nu va fi o democrație de stil occidental”³⁸.

Chiar dacă democrația liberală se lasă așteptată în Federația Rusă, democrațiile avansate ale lumii vor continua să urmărească, îndeaproape, evoluțiile politice de la Kremlin. Cu toate că liberalii radicali nu au reușit să se impună, la începutul anilor ‘90 – ”cei care militau pentru o deschidere a Rusiei spre ideile politice și economice ale americanilor”³⁹ –, lumea democratică dorește ca, și în condițiile democrației suverane promovate de Vladimir Putin, Rusia să-și dezvolte ”sistemul imunitar” împotriva instaurării unui regim de dictatură. Înlocuirea democrației suverane cu un regim de dictatură în Federația Rusă ar fi extrem de primejdioasă pentru statele democratice, deoarece un astfel de regim ar însemna reinstaurarea unor relații de putere care ar aduce aminte de perioada Războiului Rece. Ar fi o reîntoarcere la un trecut pe care toți cei care l-au cunoscut nu au de ce-l regreta, mai ales din perspectiva reînvierii pericolului izbucnirii unui război atomic între cele două mari puteri nucleare. Este principalul motiv pentru care nicio țară sau forță democratică nu poate rămâne indiferentă față de ceea ce se întâmplă în cercurile puterii de la Kremlin, dar și față de orice prognoză pesimistă referitoare la scena politică a Federației Ruse.

BIBLIOGRAFIE

1. Brzezinski, Z. (2005), *Marea dilemă. A domina sau a conduce*, Editura Scripta, București;
2. Gaidar, E. (1997), *Zilele victoriilor și înfrângerilor*, Ed. Vagrius, Moscova;
3. Giddens, A. (2010), *Sociologie*, Ediția a V-a, Editura All, București;
4. Grugel, J. (2008), *Democratizarea. O introducere critică*, Polirom, Iași;
5. Jean-François Revel, *Revirimentul democrației*, Humanitas, București;
6. Kaldor, M.; I. Vejvoda (1997), *Democratization in Central and East European Countries*, International Affairs, nr.72, Vol 1;

³⁸ Michael Stürmer, Op.Cit. p.275.

³⁹ Paul Starobin, Op.Cit. p.158.

7. Lean, Lain Mc. (2001) *Dicționar de politică*, Editura Univers Enciclopedic, București;
8. Linz, J.J. (1964), *An authoritarianism regime: The case of Spain*, în E.Allardt, Y.Littunen (eds), *Cleavages, Ideologies and Party Sïstems*, Westermarck Society, Helsinki;
9. Magonette, P. (2003), *Europa politică. Cetățenie, constituție, democrație*, Institutul European, Iași;
10. Magonette, P. (2005), *Europa, statul și democrația. Suveranul îmbănzit*, Institutul European, Iași;
11. Mearsheimer, J. (2003), *Tragedia politicii de forță*, Editura Antet XX Press, Filipeștii de Târg-Prahova;
12. Pain, E. (2011), *The political regime in Russia in the 2000s. Special Features Inherited and Acquired*, Russian Politics and Law, vol.49, no.3, May-June;
13. Secrieru, S. (2008), *Rusia lui Elțin: de la liberalism internațional euforic la civilizaționism geopolitic agresiv*, Echidistanțe, Nr. 3-4, 74;
14. Starobin, P. (2011), *Sfârșitul secolului american și noile puteri mondiale*, Editura Litera, București;
15. Stürmer, M. (2011), *Putin. Noua Rusie*, Litera, București;
16. Racheru, I. (2011), *De ce votează rușii cum vrea Kremlinul*, Foreign Policy Romania, Noiembrie/Decembrie 2011, 60;
17. Vlad, C. (2011), *Rusia după URSS*, Top Form, București;
18. Zakaria, F. (2009), *Viitorul libertății. Democrația neliberală în Statele Unite ale Americii și în lume*, Polirom, Iași;

O UNIUNE EUROPEANĂ DE STATE, SAU STATELE UNITE ALE EUROPEI? Cu privire la ontologia unor posibile cerințe de securitate

Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

Abstract

The paper presents the most important developments in security strategies, issues and aspects of political and economical evolutions and their influence over the EU states security. It explains how did EC rule EU and punish România so severely and how and why did security change and how did the changes affect EU security. We consider that criticizing today's EU leaders' approaches towards EU construction could be of great interest for EU and EU' states security experts. The determinations of UE' security effects are interdependent and cumulative.

Keywords: financial system, political system, security strategy, United States of Europe, the new security paradigm.

Cuvinte-cheie: sistem financiar, sistem politic, strategii de securitate, Statele Unite ale Europei, noua paradigmă de securitate.

De dezvoltarea economico-financiară, politică și militară a UE, după declanșarea crizei economico-financiare, este o problemă care preocupă nu numai specialiștii și analiștii politico-militari din Europa, ci și pe cei din SUA. Sistemul financiar, zona euro și sistemul politic al UE sunt dezzechilibrate, destabilizate și pun în pericol securitatea UE și a statelor membre. Grecia, Spania, Portugalia, Italia și alte state din zona euro au datorii imense, dificultăți economico-financiare enorme și pun probleme mari stabilității zonei euro și încrederii în această monedă, iar statele europene puternice, cum ar fi, de pildă, Germania refuză să mai plătească datoriile Greciei și ale celorlalte țări, din zona euro, aflate în dificultate. În aceste condiții, ar trebui ca sistemul politic al UE să fie schimbat, modernizat și adaptat la noile cerințe ale mediului de securitate. Noi credem că acest sistem trebuie schimbat din temelii,

prin elaborarea unui nou proiect de tratat care să instituie o nouă Constituție a UE. Aceasta ar putea să fie din nou o încercare de transpunere în practică a unor teorii sau ar putea să adapteze un model de sistem politic care există deja și care și-a dovedit viabilitatea, așa cum ar fi modelul american, adică al SUA. Așadar, se poate lua în considerație o Constituție a UE care să consfințească înființarea Statelor Unite ale Europei sau Statelor Unite Europene (SUE), cu un sistem politic foarte asemănător cu cel al SUA. Ideea nu este nouă, dar condițiile sunt fără îndoială noi și constituie priorități care nu trebuie ignorate.

Primul care a propus denumirea de Statele Unite ale Europei (SUE) a fost un francez (Albert Demangeon), care, în anul 1920, folosește această sintagmă (*Les Etats Unis de L'Europe*)¹. În această idee geopolitică, integrarea UE ar fi mult mai puternică și mai eficientă, întrucât nu ar fi numai economică, ci, în primul rând, politică și diplomatică.

Criza economico-financiară a reactualizat isteria identității de cele mai diverse feluri și extremismul, ceea ce prevestește un viitor incert al UE devenită un fel de „societate transnațională pe acțiuni”² și confirmă necesitatea ca Uniunea să devină cât mai repede o construcție unitară cu valoare politică. Un alt argument în sprijinul regândirii proiectului european este euro-scepticismul, care câștigă din ce în ce mai mulți prozeliti, inclusiv în România, deoarece unele „valori europene” sunt puse sub semnul întrebării pentru simplul motiv că sunt asociate unor concepte eșuate. Astfel, asistăm cu stupeoare la acapararea sferei socio-politice de extremă dreaptă în Franța, Olanda, Belgia, Finlanda, Ungaria, Elveția și în alte țări ale UE.³

Securitatea UE și a statelor membre este determinată de o serie de factori (interni și externi), dar efectele asupra securității nu sunt independente și singulare, ci interdependente și, mai ales, cumulative.

Statele Unite ale Europei ar putea adopta un sistem prezidențial, în care președintele să fie șeful statului federal și șeful guvernului, la fel ca în SUA. De asemenea, președintele va fi șeful diplomației europene și comandantul suprem al forțelor armate europene. El poate fi ales o dată la patru sau cinci ani, prin votul electorilor din toate statele UE.

Parlamentul SUE s-ar putea denumi Congresul UE, ca în SUA, sau pur și simplu Parlamentul UE, cu două camere: Senat (ca reprezentant al statelor membre) și Camera reprezentanților. Cabinetul prezidențial ar reprezenta guvernul SUE și ar fi constituit din miniștri și secretari de stat conducători de departamente.

Camera reprezentanților Statelor Unite ale Europei s-ar ocupa în principal cu alocațiile financiare, iar Senatul SUE ar avea ca atribuțiuni principale: aprobarea Tratatelor și numirea demnitarilor, diplomaților și magistraților federali. Senatorii și

¹ Silviu Negruț, Marius Cristian Neacșu, *Unitatea Europeană între „Statele Unite ale Europei” și „Uniunea Europeană S.A.”*, în revista *Impact Strategic* cu titlul „Interese Naționale și Interese Comunitare în Uniunea Europeană”, nr. 2(43)/2012, p. 45.

² *Ibidem*, p. 45.

³ *Ibidem*, p. 46.

reprezentanții ar putea fi aleși pe plan local, adică în fiecare stat membru al Uniunii, iar președintele SUE ar trebui ales în cadrul întregii Uniuni, la fel ca în SUA. În sistemul constituțional al SUE sunt necesare anumite contraponderi, pentru ca puterea să nu fie în mâna unui singur om, adică unei singure instituții, ci să fie împărțită în trei părți care se susțin, se completează și se controlează reciproc: puterea executivă, cea legislativă și cea judecătorească, ca în orice țară democratică.

Astăzi, UE are, la granițele sale, o Rusie restabilită/renăscută, însă se bazează pe o Pax Americana în ascensiune; dar mâine s-ar putea ca aceasta să-și înceapă declinul, ceea ce ar afecta grav starea de securitate a Uniunii Europene. Unii lideri politico-militari și analiști apreciază că grupul BRIC(S)⁴ reprezintă deja un pol de putere cu enorme resurse, inclusiv energetice, care trebuie luate în calcul în actuala ecuație de securitate. Astfel, se pune întrebarea dacă BRIC(S) influențează decisiv echilibrul multipolar global sau dacă are puterea de influențare a tuturor problemelor de securitate globale și în special asupra celor din Europa de Est, Orientul Mijlociu și Asia Centrală. Oricum, grupul BRIC(S) are puterea de deplasare într-o direcție în care dorește și de a deveni un pol de stabilitate sau de instabilitate pe care UE nu-l mai poate nici controla, nici contracara.

UE ar trebui, credem noi, să ia în considerație un spectru mai larg de amenințări, printre care: schimbările climatice, răspândirea ANM (ADM)⁵, recrudescența terorismului, apariția țărilor/statelor eșuate, războiul cibernetic, războiul informațional, crima organizată, dar și degradarea relațiilor dintre statele europene, recrudescența rețelelor transfrontaliere, anumite aspecte ale guvernărilor arbitrare, dictatoriale sau conflictuale etc.

Strategiile de securitate ale UE și ale statelor membre trebuie legate de construcția instituțională a Uniunii, de consolidarea politică și economico-financiară a acesteia și mai puțin de puterea sa militară. De aici nu rezultă că UE ar trebui să-și neglijeze puterea militară, ci doar faptul că puterea militară nu mai trece în prim-planul construcției mediului de securitate, ci rămâne în ultimul plan al reacției condiționate, care se prezintă a fi planul reacției extreme, în ultima dintre situațiile-limită posibile – cea a războiului sau a intervenției în forță pentru gestionarea unei crize ajunsă în faza de conflict grav. Strategiile de securitate ale UE depind în foarte mare măsură de percepția corectă a definiției securității, ceea ce este dificil de realizat, întrucât lipsește astăzi un punct de vedere unanim recunoscut și acceptat în ceea ce privește definirea securității Uniunii și a statelor membre, în toate componentele și aspectele care țin de acest domeniu.

În plus, s-a creat un precedent foarte periculos cu privire la destrămarea unor state suverane recunoscute de comunitatea internațională ca subiecte de drept internațional.⁶ Un exemplu semnificativ este secesiunea Kosovo, care constituie un îndemn pentru alte grupuri etnice de a trece la acțiuni violente. Este însă foarte

⁴ BRIC(S) – Brazilia, Rusia, India, China (Republica Sud Africană)

⁵ Arme de Nimicire în Masă (Arme de Distrugere în Masă)

⁶ Petre Duțu, *Determinări externe ale securității naționale*, București, 2012.

adevărat că situația conflictuală de acolo necesită o soluție extremă. Însă, la nivelul UE și al anumitor regiuni ale UE n-ar trebui încurajat separatismul etnic și, mai ales, folosirea violenței pentru realizarea acestuia.

Printre cerințele și prioritățile securității UE și a statelor membre considerăm că se află și cele cu privire la stabilirea și dezvoltarea principalelor concepte ale strategiei de securitate a Uniunii. Strategia de securitate a UE reprezintă un sistem, recunoscut de toate statele membre, de priorități strategice, de scopuri, de politici interne și externe, precum și de măsuri de aplicare a acestora și care influențează în mod pozitiv starea securității UE și a fiecărui stat membru și dezvoltarea durabilă a statelor Uniunii în cadrul perspectivelor de durată scurtă, medie și lungă.

Considerăm că principala diferență față de documentele UE în vigoare ar fi faptul că securitatea națională și securitatea Uniunii trebuie definite ca o caracteristică de calitate a protecției cetățenilor, societății și statului, respectiv a tuturor statelor UE împotriva pericolelor și amenințărilor interne și externe, prin care să se asigure drepturile constituționale, un nivel de viață ridicat (înalt) al cetățenilor fiecărui stat membru, suveranitatea, integritatea teritorială ale fiecărui stat și neamestecul (uneori, grosolan) în treburile sale interne, dezvoltarea economică durabilă a statelor membre și a întregii Uniuni și, în plus: apărarea și securitatea acestora, ceea ce se poate realiza prin atingerea următoarelor priorități (criterii de evaluare) a stării de securitate: nivelul de încredere în euro, nivelul inflației și al șomajului, rata creșterii costurilor de consum, mărimea datoriilor de stat, nivelul creșterii PIB, gradul de asigurare a resurselor pentru sănătate, educație, cultură și cercetare științifică, păstrarea identității naționale a statelor membre UE și dezvoltarea liberă a personalității cetățenilor fiecărui stat. Rezultă că, astăzi, se impune elaborarea unei noi paradigme de securitate care să cuprindă noile elemente definitorii ale sistemului de cunoștințe și experiențe cristalizate în ultimele două decenii și în special în acești ani ai secolului al XXI-lea, în care se remarcă realizări științifice recunoscute în întreaga lume (teorii noi, aplicații ale acestora, noi legi și ipoteze de lucru în domeniile păcii, conflictelor/războaielor și securității, precum și metodologii de rezolvare a unor probleme din domeniile menționate anterior).

Această construcție teoretică desemnează un ansamblu comun de probleme și de procedee de cercetare, dar și de criterii/priorități de evaluare a rezultatelor și a soluțiilor lor, sau un model științific (sistem științific) de direcționare a raționamentului în cele trei direcții de cercetare: a păcii, războiului și securității. De-a lungul istoriei omenirii, s-au diferențiat, până acum, trei paradigme: 1) singur împotriva tuturor, 2) noi împotriva tuturor; 3) garantarea conviețuirii pașnice pe bază de principii general acceptate. Cea de a treia paradigmă de securitate se bazează pe un ansamblu de acțiuni (reducere arsenalelor militare, unele măsuri de încredere și securitate, încercarea de rezolvare pașnică a disensiunilor și disputelor teritoriale, acțiuni de impunere și de menținere a păcii, rezolvarea conflictelor interetnice și religioase prin decizii luate de unele organizații internaționale de reglementare, dezvoltarea unor zone de securitate

și integrare economico-financiară, controlul armamentelor etc.) care nu întotdeauna au condus la rezolvarea cu succes a conflictelor. De aceea, credem că este necesară o nouă paradigmă de securitate a erei informaționale care să asigure întotdeauna conviețuirea pașnică pe bază de principii, reguli și măsuri unanim acceptate, ceea ce reprezintă un salt uriaș în raport cu cea de a treia paradigmă. Noua paradigmă trebuie să înregistreze un progres real față de cea precedentă, prin înăbușirea și eliminarea egoismelor naționale în materie de interese promovate prin forță sau amenințarea cu utilizarea forței. În lumina noii paradigme de securitate, principiile guvernării internaționale trebuie îmbunătățite mereu, astfel încât să fie acceptate, în timp, de tot mai multe state, ba chiar să tindă către consens, iar organismele și organizațiile internaționale de securitate, în primul rând ONU, să se transforme pentru a deveni mai eficiente și mai operaționale, în noile condiții și nu în siajul efectelor încă prezente ale celui de-Al Doilea Război Mondial și mai ales ale Războiului Rece. Totodată, se impune ca și elementele pax-americana, inclusiv cele mai reprezentative componente ale globalizării (Organizația Mondială a Comerțului, Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional) să se adapteze la noile cerințe și priorități ale securității globale, regionale și naționale și la noile așteptări ale actorilor de securitate, prin transformarea lor în organisme și organizații mai apropiate de interesele majorității statelor de pe mapamond și nu în simple bănci pentru care contează cel mai mult profitul și nu condiția statelor și oamenilor. În acest sens, UE ar trebui să se implice mai mult și să acționeze ca exponent al statelor sale, ceea ce i-ar aduce un prestigiu internațional mai mare și o mai mare putere „soft”, precum și o mai mare influență în ecuația securității globale.

În consecință, UE, prin reprezentanți săi oficiali, ar trebui, credem noi, să elaboreze și să promoveze pe plan internațional un nou sistem de norme care să reglementeze relațiile internaționale, pacea, războiul și securitatea, debarasate cumva de efectele încă remanente ale Războiului Rece, de cele ale marii finanțe și, efectiv, de cele ale marilor puteri. Aceste norme ar trebui să rezulte dintr-un ansamblu de determinări obiective, care să evite voluntarismul, dominanța strategică a unora în defavoarea celorlalți, asigurând corespondența deplină a dreptului, ca realitate, cu legea (ca expresie a acesteia) care va institui norma de drept internațional; prin calitatea conexiunilor și determinărilor și a feed-back-ului legat de acestea, se va obține neîndoielnic acel efect de securitate internațională, regională și națională dorit și așteptat de toată lumea, evitându-se cât mai mult posibil insecuritatea juridică. Așadar, considerăm că ar fi benefică promovarea, de către UE, pe plan internațional a unui nou principiu, a *principiului securității juridice*, care are șanse mari de asigurare a consensului în cadrul ONU și al Consiliului de Securitate al Organizației. Aceasta înseamnă că legea nu trebuie să fie chiar oarbă, în sensul că nu vede sau nu vrea să vadă realitatea dintr-o țară sau alta, din lumea financiară, din cea juridică sau din cea științifică.

UE mai are însă o problemă, acum, când în cadrul confruntărilor etnice și

religioase au mai apărut și cele generate de islamism. Astăzi, trăiesc în statele Uniunii aproximativ 15 milioane musulmani, iar Islamul a devenit a doua religie în spațiul Schengen. Precizăm că Islamul este o religie, iar Islamismul este o ideologie, adică un mod de utilizare a religiei în scopuri politice. În anul 2015, probabil, numărul musulmanilor în spațiul european se va dubla, întrucât rata natalității populației musulmane este de cel puțin trei ori mai mare decât cea a europenilor din Occident. Având în vedere statistica demografică a musulmanilor, tragem concluzia că încep să conteze foarte mult voturile musulmanilor europeni care vor influența viața socială și politică, precum și securitatea UE. Pe lângă aceste probleme etnice și religioase, care cer soluții democratice realiste, Uniunea mai are și altele: problema faliiilor, a frontierelor, a apeii, a decalajelor, a mediului, problema resurselor alimentare și energetice etc.

Strategiile de securitate trebuie să răspundă cerințelor lecțiilor învățate pentru a contracara urmările/efectele crizei economico-financiare, atacurile teroriste, criminalitatea organizată transfrontalieră, discrepanțele și chiar disensiunile tot mai dese și mai acute dintre statele membre UE, pentru a pune capăt scăderii nivelului calității vieții cetățenilor unora dintre statele membre, pentru păstrarea suveranității și integrității teritoriale ale acestora și pentru a opri amestecul unor demnitari ai unora dintre statele UE în procesul electoral, în afirmarea dreptului cetățenilor unui alt stat membru de a merge sau nu la vot și în general în treburile interne ale altui stat. Totodată, trebuie să se pună capăt practicii unor membri ai CE și liderilor unor state membre UE de a interveni brutal în viața unor țări, în procesul electoral, fără a ține seama de realitățile din acele țări și de normele de drept unanim recunoscute, acceptate și însușite. De aici și până la un dictat de tipul celui de la Viena din 1940 nu mai este nici măcar un pas. Această manieră de imixtiune în viața internă a statelor reprezintă o discriminare inadmisibilă într-o democrație ca a Uniunii Europene, iar dacă este normală, atunci trebuie schimbat acest sistem politic nedemocratic sau care permite derapaje democratice și conceput un nou sistem politic, cel al STATELOR UNITE ALE EUROPEI.

Din aceste lecții, rezultă că destabilizarea zonei euro și confruntările tot mai dure dintre liderii UE și guvernele statelor membre nu mai pot fi ținute sub control și riscă să aibă consecințe dintre cele mai categorice, putând duce chiar la destrămarea UE. Credem că se impune o schimbare de paradigme și adoptarea unui alt model al construcției europene, de tipul celui american, spre exemplu, chiar dacă, în Europa, nu există aceleași condiții ca în Statele Unite. Europa este un continent în care statele au rădăcini de mii de ani, în care tot ce s-a durat poartă culoarea sângelui vărsat, a trudei sutelor de generații, a idealurilor și eroismului milenar al popoarelor. Europa nu se poate pur și simplu „întruni”, întrucât elementele din care se compune – statele – au valoarea stejarilor și a pământului sacru, iar peste aceste valori nu se poate trece cu buldozerul. Pragmatismul american și-a dovedit superioritatea față de băjbăielile europene, dar Europa este altceva decât America. Statele Unite ale Europei – dacă un

astfel de concept ar putea fi preferabil celui transparent la orice semnificație, așa cum s-a dovedit a fi cel de Uniune Europeană, care scoate în afară noțiunea de stat, ceea ce poate să însemne călcarea în picioare a statelor mici de către noua o putere centrală a continentului care devine din ce în ce mai mult un fel de Împărăție europeană – ar trebui să fie o reuniune de state suverane (cel puțin în prima etapă), care să pună la un loc, într-o strânsă consonanță, interesele și sistemele de valori, să aplice efectiv principiul solidarității și pe cel al respectului. Nimeni nu cere ca cetățeanul german să muncească pentru cetățeanul român, dar distrugerea de către o clică de nemernici a economiei românești, sub ochii Uniunii Europene, mama noastră bună, nu este de natură să încurajeze dezvoltarea armonioasă a întregului spațiu european, ci dezvoltă doar ă Uniune cu centru și periferie, cu țări bogate, care se îmbogățesc tot mai mult, și cu țări sărace, care sărăcesc tot mai mult.

Eu m-am gândit să propun, aici, modelul american, pentru că mi se pare un model reușit. Este foarte probabil ca un astfel de model să nu fie posibil pentru Uniunea Europeană, întrucât statele de aici au fiecare o istorie încărcată, deopotrivă, de valori și de frustrări, de probleme teritoriale, de frontiere, mentalități, nemulțumiri, suspiciuni. Cu să treci peste toate acestea? Mai mult, deși limbile oficiale ale UE sunt limbile care se vorbesc în spațiul Uniunii, adică 23, și acest lucru pare mai mult o formalitate, o fațadă, decât un respect real față de statele care compun Uniunea. Conducerea de la Bruxelles se comportă destul de discreționar, în general, în nerespect față de unele dintre statele care compun Uniunea, de unde rezultă că modelul creat prin Tratat mai trebuie încă în mod foarte serios modelat.

În loc de concluzie

Analizarea mediului internațional de securitate, dar și a celui european, a numărului mare de războaie/conflicte de joasă intensitate din afara spațiului european, dar care pot afecta și Uniunea, ne-au condus la concluzia că, la nivel european, starea de pace e doar o excepție, iar conflictul de joasă intensitate reprezintă o normalitate a vieții europene și a celei internaționale și a modului de acțiune a actorilor politico-militari, dar și a celor non-statali, atât pe scena europeană, cât și pe cea internațională. Mai apreciem, de asemenea, că se urmărește consecvent să se „promoveze pacea pe baze de integrare, dezvoltare și securitate modernă, dar, în loc de armonie, suntem frecvent martorii unor conflicte armate și războaie. Amenințarea cu războiul se face într-un spectru atât de larg, încât pacea pare a fi de o fragilitate îngrijorătoare”⁷.

Cele mai recente studii de securitate modernă și de conflict informal „aduc rezultate contradictorii și care rețin atenția tuturor. Situația politico-militară în mediul actual de securitate modernă este posibil să reclame, pentru consacrarea păcii în diferite areale de pe Terra, noi confruntări armate, ceea ce întărește unele afirmații

⁷ Constantin Onișor, Teodoru Ștefan, *Aspecte ale păcii și războiului în contextul mediului internațional de securitate modernă*, în Revista de Științe Militare, nr. 1(18), Anul X, 2010, p. 99.

făcute în material și anume, că pacea modernă încă mai are nevoie de confruntare armată, adică pacea mondială se construiește coexistând cu războiul regional și zonal”⁸, ceea ce trebuie să dea de gândit factorilor de decizie ai UE și ai statelor membre. Cine credeți că le va face față cu mai mult succes acestor probleme, cerințe și provocări excepționale, Uniunea Europeană actuală sau viitoarele State Unite ale Europei?

BIBLIOGRAFIE

1. Mureșan Camil, Vianu Alexandru, *Președinte la Casa Albă*, Editura Politică, București, 1974.
2. Negruț Silviu, Neacșu Marius Cristian, *Unitatea Europeană între „Statele Unite ale Europei” și „Uniunea Europeană S.A.”*, în revista Impact Strategic cu titlul „Interese Naționale și Interese Comunitare în Uniunea Europeană”, nr. 2(43)/2012
3. Onișor Constantin, Ștefan Teodoru, *Aspecte ale păcii și războiului în contextul mediului internațional de securitate modernă*, în Revista de Științe Militare, nr. 1(18), Anul X, 2010.
4. Revistele de Științe militare nr. 1, 2, 3 și 4/2010.
5. Revistele de Științe militare nr. 1, 2, 3 și 4/2011.
6. Revista de Științe militare nr. 1/2012.
7. Univers Strategic, nr. 2, București, iunie 2010.
8. Univers Strategic nr. 3, septembrie 2010.

8 *Ibidem*, p. 100.

PUMNALE GEOPOLITICE (Posibile efecte marginale la revigorarea unor pivoți)

Dr. Gheorghe VĂDUVA

**GEOPOLITICAL DAGGERS (Possible side-line effects to the revival of
certain pivots)**

Gheorghe VĂDUVA, Ph. D.

Abstract

The events happen on at least two levels which are at the same time complementary and divergent: one refers to the effects of the past strategic lines and the other to the strategic directions for the future. Between the two levels there is neither perfect match, nor perfect difference. There is only a creative flow and a fruitful discontinuity.

Continuity is the strategic environment that runs by itself, the discontinuity is the dagger which strikes sometimes where there is a Gordian knot in order to bring to life and unblock the complicated realities and the aforesaid threats.

Key-words: geopolitics, pivot, heartland, rimland, colour, strategic security

Résumé

Les événements se déroulent sur le moins deux plans complémentaires et, en même temps, divergents : celui des effets des lignes stratégiques du passé et celui des directions stratégiques pour l'avenir. Entre ces deux plans il n'y a pas ni correspondances parfaites, ni divergence parfaites. Il y a seulement une continuité créatrice et une discontinuité reproductrice. La continuité c'est le milieu stratégique qui se déroule par lui-même, la discontinuité c'est le poignard qui frappe quelque fois là où se trouve un nœud gordien pour faire renaître et redéboucher les réalités compliquées et les menaces d'autre fois.

Cuvinte-cheie: geopolitică, pivot, heartland, rimland, culoare, siguranță strategică

1 Geopolitica a fost și, în anumite privințe, continuă să fie, o noțiune cu intensitate variabilă. Juristul suedez Rudolf Kjellen, cel care a folosit pentru prima dată cuvântul “geopolitică” într-un articol publicat în 1901, o vedea ca pe o știință a statului în calitatea sa de organism geografic, ce se manifestă, deci, într-un spațiu, un fel de relație organică dintre stat și spațiul său geografic. Școala germană, școala anglo-saxonă și cea americană i-au dat funcțiuni și interpretări diferite, dar care au în comun centrarea acestora pe stat și pe spațiul geografic de interes pentru acesta. Este vorba de o proiecție geografică a interesului politic al statului, de o conexiune dintre politica statului și spațiul geografic de interes pentru acesta, fie el continental sau maritim, cu alte cuvinte de o proiecție a puterii și influenței, de o definire sau redefinire geografică a interesului, inclusiv a celui vital. Acest joc de concepte și teorii de la începutul secolului al XX-lea ar putea fi înțeles – acum, după ce lucrurile s-au mai deștelenit – ca o analiză a dimensiunii geografice a comportamentului statelor, ceea ce, desigur, a influențat politicile statelor și chiar acțiunile acestora, având în vedere că, așa cum sublinia Hans Morgenthau, relațiile dintre state sunt, în primul rând, relații de putere. Friedrich Ratzel definește cele șapte legi ale expansiunii teritoriale a statelor, Karl Haushofer pune în aplicare teoretică aceste legi și creează teoria spațiului vital prin acele *Pan Iden*, sugerând organizarea lumii în jurul a patru zone (pan-europeană, incluzând Africa, dominată de Germania; pan-americană, dominată de Statele Unite, pan-rusă, incluzând Asia Centrală și subcontinentul indian, dominată de Rusia; pan-asiatică, dominată de Japonia). De unde și un sistem de alianțe Germania-Japonia, a unei puteri terestre cu o putere maritimă, pentru a contracara uriașa putere maritimă constituită din Marea Britanie și Statele Unite. Chiar dacă ideile lui Ratzel și panismele lui Haushofer au fost folosite, după unele opinii, de nazism, Haushofer s-a opus atacării Rusiei și atitudinii față de evrei, tocmai prin teoria zonelor de hegemonie, considerând că, prin spațiul geografic, și nu prin rase, va trebui să se realizeze federalizarea populațiilor. Poate că actualul concept german privind Uniunea Europeană nu este departe de acest embrion, formulat atunci, demult.

Asociem, la aceste analize, pe cele efectuate de Halford J. Mackinder, prin teoria pivotului geografic (*heartland*), în sensul că cine deține Europa Orientală deține și Europa Centrală, cine deține Europa Centrală domină insula mondială și cine domină insula mondială domină lumea, iar pentru contracararea acestei tendințe este necesară o putere maritimă majoră care să stăpânească marea și țărmurile. De fapt, întreaga teorie a pivotului geografic nu este altceva decât „analiza inamicului”, în vederea justificării și chiar impunerii efortului de constituire a unei puteri maritime majore (Marea Britanie, Japonia și, ulterior, Statele Unite, care să îngrădească și să anihileze puterea în creștere a *heartland*-ului. În 1938, americanul Nikolas Spykman, deși contestă teoria *heartland*-ului a lui Mackinder, se folosește de ea pentru a formula propria teorie, aceea a contracarării puterii terestre de către puterea maritimă, în zona *rimland*-ului, adică a marginilor, teorie folosită de Statele Unite în

timpul Războiului Rece pentru elaborarea politicii de îndiguire (containment), mai ales prin crearea NATO, SEATO, CENTO etc. De fapt, teoria jurnalistului american nu era altceva decât o continuare a celei formulate de Mackinder – de îndiguire și anihilare a pivotului geografic – numai că, pentru el, acest pivot era situat ceva mai la vest, cam prin zona Europei Răsăritene și a Europei Centrale.

2 Acest tablou parțial al unor dezvoltări ale teoriilor care au servit, într-un fel sau altul, politicile geografice (de expansiune) ale unora dintre state, întrerupt în perioada 1945-1980, când geopolitica a fost interzisă și scoasă din Universități, deopotrivă, și în zona capitalistă și în cea socialistă, nu poate fi ușor trecut cu vederea. Deși unele dintre aceste teorii – pe care noi nu le-am prezentat aici decât parțial – par mai degrabă fanteziste decât realiste, politica multor state și, într-un fel sau altul, chiar a majorității statelor lumii a fost influențată de aceste analize devenite celebre.

Aceste analize se referă la spații foarte mari. Dealtfel, așa s-a și născut geopolitica. Unii dintre cei mai importanți autori ai unor texte care au contribuit, într-o formă sau alta, la schimbarea lumii, și-au fundamentat și definitivat teoriile în urma unor călătorii în spațiile imense ale Statelor Unite (Friedrich Ratzel) sau ale Rusiei și Extremului Orient (Karl Haushofer).

Dar ce se petrece dincolo de aceste spații Imense? Ce s-a întâmplat sau ce se poate întâmpla cu statele situate în interiorul pivoților geografici? Care sunt sau care ar putea fi explicațiile (sau măcar o parte dintre acestea) pentru statele care au suportat, fără să crâcnească, aceste uriașe presiuni ale intereselor „vitale” ale marilor puteri ale lumii? Care ar putea fi elementele pe baza cărora se poate întemeia o „geopolitică de buzunar”, ca să-i spunem așa, o geopolitică a faliiilor, coridoarelor strategice, zonelor de siguranță strategică, zonelor înaintate, zonelor de securitate avansate, zonelor fluide etc. etc.? Cum trăiesc oamenii și popoarele lor aici? Ce știu și ce ar trebui să știe ei, acești oameni care suportă marile politici generate de interesele vitale ale marilor puterii, ale puterilor și sistemelor care, nolens, volens, guvernează lumea?

Simpla lecturare a unor mari lucrări care onorează și înnobilează marile biblioteci ale lumii prezintă o imagine tulburătoare și, în parte, uluitoare a unor politici pe suport geopolitic care au înspăimântat și continuă să înspăimânte lumea, în pofida asigurărilor de libertate și prosperitate pe care le afișează politicile și programele de dezvoltare durabilă. Jocurile de culise, interesele unor mari corporații și ale diferitelor entități cu expansiuni globale, bătăliile cumplite pentru resurse, piețe, informație, putere și influență, în pofida declarațiilor de foarte bună intenție, generează realități care degradează grav mediul de securitate, care adăpostesc crize cu evoluții imprevizibile și chiar haotice, care întrețin spiritul de falie, neîncrederea, suspiciunea, care polarizează indefinit bogăția și sărăcia, care fac posibil și, poate, chiar inevitabil războiul. Mai mult ca niciodată, lumea trăiește pe muchie de cuțit,

pe de o parte, prin amenințarea fără precedent a arsenalelor și, pe de altă parte, prin proliferarea unor politici financiare, economice și ale marilor corporații care trec peste orice frontiere, peste popoare, culturi, tradiții și valori, prin intensificarea controlului și formularea de interdicții nejustificate, prin polarizarea fără precedent a bogăției și sărăciei.

3 În lucrarea sa *Anthologie mondiale de la stratégie d'origine jusqu'au nucléaire*, apărută în Editura Lafont, în 1991, Gerard Chaliand subliniază că bătălia principală s-a dus nu între populațiile maritime și cele continentale, așa cum susțin majoritatea geopoliticienilor, ci între populațiile sedentare și cele migratoare. Această bătălie a fost câștigată, în final, de populațiile sedentare, dar lucrurile nu sunt atât de simple. Adesea, în urma unor foarte mari și îndelungate bătălii, adversarii fie devin și mai adversari, ca să spunem așa, întrucât crevasele dintre interesele lor nu pot fi umplute cu înțelepciuni, fie se contopesc pe modelul celui mai puternic și mai influent. Și chiar dacă nu se contopesc sută la sută – așa cum se susține că s-au contopit dacii cu romanii generând poporul român de azi (dovezile fiind destul de subțiri pentru a susține o astfel de afirmație care, din câte știm noi, nu prea mai are realități similare) –, tot se influențează reciproc, creând acele zone de confluență, pe care anumite politici europene de azi le pun deasupra națiunilor și statelor constituite de-a lungul istoriei. Interinfluențele sunt deja certitudini, dar sângele apă nu se face și nu se va face niciodată. Popoarele continuă să-și păstreze caracteristicile principale de la origini, care sunt legate de modul de viață și de areal, de ceea ce constituie, pentru ele, rădăcinile, durându-și din ele o cultură perenă și un sistem de individualizare și de protecție împotriva presiunilor care se exercită asupra lor. Coeficientul numit *druckquotient* (coeficient de presiune) creat de Alexander Supan și folosit de Conea pentru a măsura aceste presiuni (din acea vreme) asupra poporului român a fost cât se poate de realist și rămâne de actualitate. Dar aceste presiuni nu sunt generate numai de ciocnirea intereselor sau de tendințele unora dintre state spre expansiune (de fapt, toate statele tind, într-o formă sau alta, spre un anumit sau spre anumite tipuri de expansiune, nu neapărat teritorială), ci și de construcțiile transfrontaliere ale statelor, de apariția și dezvoltarea rețelelor, ale marilor corporații, ale sistemelor bancare, ale multinaționalelor etc. Trăim, fără îndoială, în epoca multiplicării presiunilor și creșterii presiunilor de dezrădăcinare și de fragmentare a entităților și identităților istorice. Se sugerează, pentru cine este nevoit să asculte, că istoria nu mai este „cartea cea dintâi a unei nații”, ci un sistem desuet de cramponare la niște realități trecute care frânează dezvoltarea, globalizarea și... uniformizarea. Desigur, acest cuvânt – uniformizare – nu este pronunțat, pentru că nici un oficial de pe lumea aceasta democratică și prosperă nu-l va folosi vreodată decât pentru a-l combate, eventual, printr-un argument de esență neoliberală sau, poate, în cazul susținerii intervenției statului – atunci când banul public trebuie să treacă rapid în buzunarul privat pentru a reface echilibrele distruse de interesul privat –, de natură neo keynesianistă sau pur

și simplu pentru a câștiga voturi.

4 Spațiul geografic a exercitat dintotdeauna o influență majoră asupra populațiilor care l-au locuit, așa cum și populațiile respective au „umanizat” acest spațiu. Considerăm că deosebirea esențială dintre populațiile sedentare și cele migratoare (războinice sau nu) a fost generată de influența spațiului. Desigur, Rudolf Kjellen și cei care i-au continuat opera aveau, în acest sens, mare dreptate. Acesta este, de altfel, după cum îndrăznim să considerăm noi, și principalul merit al geopoliticii. Acela de a releva conexiunea dintre om și spațiul său geografic, dintre state și proiectarea interesului său, adică a politicii sale asupra spațiului său de interes, care trebuie să fie, în primul rând, teritoriul său și, în al doilea rând, acel spațiu geografic unde își proiectează interesul său vital sau de care se leagă, într-o formă sau alta, interesul său vital.

Fără îndoială, spațiul românesc este, în mare parte, generatorul sufletului românesc, iar poporul român a înnobilit acest spațiu prin truda sa, prin modul în care a rezistat presiunilor de ieri și de azi, prin modul în care a trăit, uneori, în adâncă umilință, alteori, în onoare, demnitate și imens sacrificiu.

Poporul român este un popor sedentar. El nu a venit de nicăieri și nu a emigrat nicăieri. Este, poate, și motivul pentru care diaspora românească, formată datorită nenorocirilor vremurilor care i-au alungat pe români de acasă, este atât de firavă și atât de... neromânească.

Deosebirea dintre populațiile sedentare și cele migratoare – chiar dacă ea s-a mai estompat de-a lungul istoriei – rămâne una esențială. Populațiile sedentare nu sunt disciplinate, nu ascultă de o comandă unică, nu se supun voinței celui alt, decât atunci când sunt nevoite să o facă. Și o fac cu un mare sacrificiu. Datorită acestui motiv, unele din populațiile sedentare au și dispărut de-a lungul istoriei. Altele, mai flexibile – ca și cea românească – au supraviețuit.

Spațiul, pentru migrator – războinic sau nu –, în locurile de formare a comunității respective, este unul gol. Migratorul, din șaua calului, sau de pe drumurile fără întoarcere, privește pe orizontală. El caută un loc unde să se fixeze sau de unde să-și procure, fie și temporar, cele necesare traiului. Stepa, imensa stepă, adică spațiul gol, nu-i dă nimic altceva decât trebuința de a fugi de acest loc, de a se duce unde o vedea cu ochii, în căutarea hranei, a unui loc de muncă, a unui loc mai bun sub soare. Face acest lucru individual, luându-și lumea în cap, sau împreună cu o ceată războinică, folosind calul și arma. Migratorii – chiar și cei războinici – au fost dintotdeauna oameni săraci și necăjiți. De aceea, presiunile pe care le-au exercitat ei asupra populațiilor sedentare au fost extrem de diferite – de la căutarea unui adăpost – la prădarea și distrugerea bunurilor create de populațiile sedentare. De-a lungul miilor de ani, nu s-a schimbat esența, ci doar mijloacele. Situația se prezintă și azi aproape în aceleași coordonate ca în vremea antichității timpurii, dar pe alte dimensiuni și cu obiective radical reformulate.

Spațiul, pentru sedentar, este unul plin și deplin. Dumnezeu i-a dat sedentaruului pământ din pământul lui – așa cum circulă o legendă despre pământul românesc dat românilor din ogrorul lui Dumnezeu –, precum și bogățiile acestui pământ, legându-l în schimb, pe vecie de el. De aceea se și numește sedentar. Sedentaruul nu privește pe orizontală, ci pe verticală, adică la cer și la pământ. Dimensiunea lui este definită pe aceste coordonate. Orizontala îl înspăimântă. De acolo îi vine pericolul și amenințarea. De aceea, în formația lui inițială, el se comportă ca un produs al pământului, ca arborele care are rădăcini. Îi pasă de vecinul lui în măsura în care are nevoie de el, dar el trăiește în ograda lui dată și ocrotită de Dumnezeu. Presiunile exercitate de fenomenele naturale și de populațiile migratoare războinice, ca și nevoile din ce în ce mai sofisticate, mai solicitante și mai presante ale muncii pământului și realizării unor infrastructuri durabile și de securitate l-au obligat să accepte un termen de solidaritate, care nu-i este însă propriu. Războaiele continue cu populațiile migratoare războinice l-au obligat să se pregătească și să folosească toate formele și formulele acțiunilor, de regulă disimetrice și asimetrice, pentru a-i învinge pe migratori și a-i asimila. „Armele” lor au fost nu doar arcul, pușca, tancul sau racheta, ci și cultura, adică sistemele de valori, tentația, compromisul, convertirea, proiectul sedentarizării și promisiunea. Spre exemplu, pentru a opri expansiunea slavilor spre inima Europei Occidentale, țările acestui spațiu au catolicizat avangărzile slave, populațiile Poloniei, ale Cehiei, Croației și Sloveniei fiind catolice. Dar acest lucru nu s-a produs peste noapte, ci în sute și sute de ani. Așa se face că majoritatea populațiilor migratoare ale antichității s-au sedentarizat. Sedentarizarea lor a influențat însă masiv comportamentul și chiar arhetipul populațiilor sedentare, începând chiar din antichitatea timpurie. Așa că, la ora actuală, este foarte greu de elaborat judecăți categorice în legătura cu liniile de forță ale dezvoltării civilizațiilor de astăzi.

Confruntarea dintre populațiile (statele) continentale și cele maritime ține de o etapă ulterioară, care se definește în termeni de expansiune. Aici se situează geopoliticienii clasici ai școlilor germană, anglosaxonă, franceză și americană.

5 România modernă s-a format foarte târziu – mult mai târziu decât ar fi fost necesar și posibil –, datorită presiunilor uriașe exercitate asupra acestui spațiu. Aceste presiuni pot fi grupate în trei etape: etapa antichității anarhice; etapa sedentarizării și confruntării est-vest; etapa actuală.

Etapa antichității anarhice este foarte bine ilustrată de analiza, în aproape toate manualele și cărțile de istorie a României, a migrațiilor prin și în spațiul de azi al României și nu insistăm asupra ei.

Etapa sedentarizării și a confruntărilor Est-Vest este cea mai importantă și cea mai dramatică din istoria României. Ea începe cu invazia Imperiului Roman asupra Daciei și nu se încheie cu Războiul Rece, chiar dacă finalul acestui tip de război ar fi trebuit să însemne și reemanciparea și renașterea României, în spațiul său natural, care reprezintă, la ora actuală, ce a rămas din ce a mai rămas. Această

afirmație nu înseamnă revendicare teritorială – Doamne ferește! –, ci constatare dramatică a efectului presiunilor geopolitice ale vremurilor.

Încă din antichitate, dar mai ales în epoca de constituire și consolidare a statelor europene moderne și a deschiderii ostilităților Est-Vest, s-au conturat patru mari culoare (coridoare) strategice pe care s-au configurat politicile și strategiile de confruntare ale marilor puteri ale timpului. Citind cu atenție unele lucrări geopolitice – cum ar fi cea lui Mackinder referitoare la insula lumii și la pivotul geostrategie, dar și ale lui Hauschofer referitoare la Pan Iden etc. – și analizând războaiele europene, de la cele din vremea Imperiului Roman încoace, inclusiv cele două Războaie Mondiale și chiar Războiul Rece –, dar luând în calcul și alte elemente, cum ar fi migrația, schimburile comerciale etc., vom constata că respectivele culoare sunt următoarele:

a. **Culoarul strategic baltic**, situat în nord, care vizează spațiul Mării Baltice și ieșirea la Oceanul Atlantic sau pătrunderea dinspre acest ocean, în nordul vulnerabil al Europei și Eurasiei;

b. **Culoarul strategic median sau central-european**, un fel de bulevard strategic al Europei, care începe de undeva din Galiția Occidentală (pe teritoriul nordic al Ucrainei de azi) trece pe la nordul lanțului muntos european și ajunge până în Normandia, cu axul central pe marile capitale europene Varșovia, Berlin, Paris;

c. **Culoarul strategic al Dunării**;

d. **Culoarul strategic maritim** (Marea Neagră, Marea Egee, Marea Mediterană), care asigură manevra maritimă pe la sudul continentului și ieșirea la Oceanul Atlantic sau, în sens invers, pătrunderea din Oceanul Atlantic și manevra maritimă spre zona de falie sau de confluență dintre Continentul Asiatic și cel European.

Observăm că avem de-a face cu două culoare strategice maritime care delimitează continentul și permit manevra strategică amplă pe linii exterioare sau semi-exterioare, un culoar strategic terestru care configurează un areal eurasiatic pe care s-ar fi modelat și chiar s-a modelat, în cel puțin două formule temporare – cea care a precedat cel de-Al Doilea Război Mondial (alianța Germaniei cu Rusia și cea de azi) –, *heartland*-ul de care vorbea Mackinder, și un culoar strategic fluvial care trece exact prin inima Europei, ca o arteră vitală sau ca un punnal.

Prin **Culoarul Strategic Baltic**, în 1905, a trecut flota Rusiei, care, ocolind Europa, Africa și Asia, a ajuns la Tushima, unde a fost înfrântă de ambuscada maritimă realizată aici de Japonia. Tot acest culoar a fost una dintre cele mai fierbinți zone de dispută sau de bătălie prin demonstrații de forță dintre NATO și Tratatul de la Varșovia. Și tot pe aici trece astăzi conducta North Stream, care aduce petrolul din Rusia în Germania. Semn că și culoarele de confruntare de odinioară sunt folosite cu succes în bătălia sau colaborarea energetică de astăzi.

Pe **Culoarul strategic median sau central-european**, s-au desfășurat majoritatea războaielor și manevrelor din spațiul european. Este culoarul care localizează cumva temerile lui Mackinder de conexiune ruso-germană pentru realizarea aceluia *heartland* eurasiatic, mărginit de Oceanul Arctic, Munții Himalaya,

Tibetul și deșertul Gobi, de unde s-ar fi putut constitui o forță uriașă care să realizeze ulterior o dimensiune maritimă și să învingă țările oceanice, adică Japonia, Statele Unite și Marea Britanie. Chiar dacă previziunea lui Mackinder nu s-a realizat (și datorită acțiunilor țărilor off shore, îndeosebi a americanilor pe rimland, dar nu numai), ideea pivotului eurasiatic sau euro-asiatic nu este defel desuetă. Relațiile actuale ale Rusiei cu Germania, cu Franța, cu unele dintre țările nordice și cu Austria arată că o astfel de viziune – desigur, în cu totul alți termeni – este încă de actualitate, mai ales în ceea ce privește războiul energetic și posibilele efecte ale acestuia.

Culoarul strategic maritim (Marea Neagră, Marea Egee, Marea Mediterană) sau culoarul strategic sudic își are și el importanța lui, mai ales trecută, în și prin confruntarea dintre Rusia și Turcia, situația strâmtorilor și politicile din vremea Războiului Rece, dar și prezentă, prin politica europeană a Mării Mediterane, prin sinergia Mării Negre, prin prezența NATO, prin OCEMN etc.

După constituirea celor trei mari imperii din vecinătatea României – Imperiul Țarist, Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic – spațiul românesc a devenit spațiu de interes geopolitic vital pentru acestea. În aceste condiții, nu se putea face absolut nimic, oricât de patriot, de viteaz și de motivat ar fi fost poporul român, care nici măcar nu se numea așa. Pentru că și cu această denumire a poporului nostru sunt destule neclarități.

Spațiul românesc era spațiu-tampon între aceste imperii, dar nu în întregul lui, adică în teritoriul Daciei de odinioară, ca țară unită și unitară, cum fusese cândva Dacia, pentru că ar fi ridicat mari probleme acestor imperii privind independența și suveranitatea sa ca spațiu și ca țară, s-ar fi luptat cu ele, având posibilitatea să se alieze când cu unul când cu altul pentru a-și atinge scopurile strategice – cum de altfel a și făcut-o de-a lungul istoriei sale zbuciumate –, ci feliat și folosit cu mare înțelepciune de mințile luminate ale acelor imperii. Falierea acestui spațiu era absolut necesară pentru siguranța strategică, securitatea și liniștea imperiilor.

Pentru a îndeplini condițiile de tampon sau de siguranță strategică, o zonă nu trebuie să fie nici prea mare, pentru a ridica pretenții de țară respectabilă, independentă și prosperă, sau pentru a pune probleme la granițele imperiului, dar suficient de mare pentru a permite apărarea înaintată sau manevra strategică pe direcții (linii) exterioare. Moldova și Țara Românească îndeplineau perfect aceste condiții.

Astfel, Moldova dintre Prut și Carpați (după 1812) se constituie în zonă de siguranță strategică (zonă-tampon) pentru Imperiul Rus, iar Țara Românească era zonă de siguranță strategică pentru Imperiul Otoman. Moldova dintre Prut și Nistru constituie prima mare rocadă strategică între cele trei mari culoare, legată strâns, prin Bielorusia și Polonia, și de culoarul strategic baltic. Cea mai mare parte a axului Marea Baltică, Marea Mediterană trece pe teritoriul de azi al Republicii Moldova. Acest lucru a rămas valabil și în vremea Războiului Rece, fiecare dintre aceste culoare constituind un teatru de operații distinct, iar rocada dintre cele patru mari culoare strategice trecând prin zona amintită și pregătită foarte serios de sovietici

pentru realizarea manevrei strategice de pe un culoar pe altul.

Imperiul habsburgic nu a mai avut unde să-și constituie zone de siguranță strategică exterioară, întrucât cele două principate din vecinătatea-tampon estică și sud-estică erau „ocupate” de Rusia și Turcia și, prin urmare, și-a constituit o *zonă de siguranță strategică interioară*, aproximativ pe teritoriul de astăzi al județelor Covasna, Harghita și o parte din Mureș.

Funcțiile acestei zone erau, probabil, cam următoarele:

- asigurarea flexibilității strategice a marginii de est al imperiului;
- asigurarea, la momentul potrivit, a unei zone de plecare la ofensivă pentru cucerirea gurilor Dunării, separarea celor două imperii rivale (rus și otoman) și accesul la culoarul strategic al Mării Negre (unul dintre obiectivele politice și strategice ale Imperiului habsburgic era acela de a deține gurile Dunării, de a stăpâni astfel culoarul strategic al Dunării și, deci Europa, și a avea astfel ieșire la Marea Neagră);

- asigurarea accesului rapid, folosind manevra pe linii interioare, la celor două culoare strategice (central european și dunărean).

Pentru a realiza unitatea *de facto* și *de jure* a spațiului românesc, în frontierele sale naturale – cele ale vechii Dacii – trebuia să se producă o minune, întrucât nimeni, nici măcar imperiile nu aveau o forță atât de mare încât să impună celorlalte asigurarea și garantarea independenței și suveranității spațiului românesc. Și, la urma urmei, de ce ar fi făcut-o? Mai ales că realizarea acestui deziderat ar fi însemnat, cel puțin pentru Imperiul austro-ungar, cedarea Transilvaniei. Cum să cedeze un imperiu teritorii?!

Dar de aici nu rezultă că nu s-a gândit nimeni la reunificarea spațiului românesc. Un astfel de gând era însă extrem de riscant și de periculos. Aproape toți cei care s-au gândit și au exprimat, într-o formă sau alta, acest vis, inclusiv marele Eminescu, au dispărut.

Realizarea reunificării spațiului românesc în arealul său firesc – atât cât a mai rămas și cât putea fi permis de către învingători – a fost posibilă după dispariția celor trei mari imperii, dar cu sacrificiile imense ale poporului român, concretizate în participarea la trei războaie care au zguduit și au schimbat Europa (Războiul Ruso-Turc din 1877-1878 și cele două Războaie Mondiale).

O geopolitică românească adevărată nu poate și nu trebuie să fie situată doar în marile spații ale lumii, ci mai ales în acest spațiu de interes vital pentru România. Chiar dacă, după Războiul Ruso-turc din 1877-1878 și după Primul Război Mondial și ca urmare a sacrificiilor enorme făcute în acel timp de Poporul român pe câmpurile de bătaie – sacrificii aproape uitate sau neglijate complet astăzi de cei care conduc România –, a fost posibilă reîntregirea spațiului românesc, acest lucru nu a fost suficient și nu prezintă o garanție că va rămâne așa. Rapturile teritoriale din 1940 dovedesc că presiunile asupra spațiului românesc nu s-au încheiat și nici nu s-au diminuat. Presiunile exercitate în județele Covasna și Harghita de astăzi pentru autonomizarea etnică și atomizarea aceluși ținut, conjugate cu presiunile politice,

economice și financiare exterioare, dar cu rezonanță în confruntarea politică de pe plan intern, pun iarăși România într-o situație extrem de delicată. Această situație se extinde pe zi ce trece, milimetru cu milimetru, fapt împlinit cu fapt împlinit, ducând pas cu pas la distrugerea sau autodistrugerea aceluși potențial care a făcut cândva posibilă reîntregirea și unitatea poporului român. În aceste condiții, marile virtuți și marile sacrificii de odinioară, care au motivat refacerea României în spațiul ancestral al vechii Dacii – pământ din Pământul lui Dumnezeu – devin, pentru unii dintre noi, mai ales din clasa celor care ne conduc de douăzeci de ani încoace, dar și pentru unele minți europene, nostalgii și defecte, în timp ce noile „idealuri” care conduc la alungarea românilor din spațiul românesc, la sclavizarea țării și a românilor, nu sunt altceva decât pumnale geopolitice înfipte adânc în inima noastră.

6O parte dintre ideile și teoriile de ieri – unele foarte simple, chiar simpliste sau strict condiționate, altele sofisticate și pretențioase – par, la o primă vedere, neverosimile azi, chiar desuete, multe dintre ele fiind infirmate parțial de evenimentele care, într-un fel, le-au și pus în operă. Aceste teorii nu au fost și nu sunt însă modele, ci doar rezultate ale unor analize, ipoteze, uneori, suporturi pentru anumite expertize. Totdeauna, evenimentele aduc imprevizibilul vieții, faptul care nu se supune tiparelor ideatice, efectul deciziei euristice a strategului sau conducătorului politic etc. Dar nici ideile nu sunt și nu pot fi totdeauna fixe, bătute în cuie, chiar dacă unii dintre geopoliticienii de odinioară au formulat, ca și Huntington, din zilele noastre, judecăți categorice în legătură cu unele soluții de dobândire și proiectare a puterii în spații geografice imense. Tocmai pentru motivul că însăși geopolitica se supune dinamismului societăților moderne, al intereselor importante ale marilor puteri sau marilor entități și structuri financiare, economice și informaționale (din ce în ce mai fluide, dar care au un cuvânt greu de spus în configurarea traiectelor globalizării), țările și popoarele care nu participă în mod direct la acest joc, care nu contează în uriașul duel al săbiilor planetei, sunt nevoite să suporte efectele pumnaletor aruncate de cei mari pentru a fixa pe un insectar geopolitic fluturii naționali care mai bat încă din aripi, încurecând vizibilitatea celor care umblă cu viteze hipersonice pe marile tronsoane ale refacerii și reconstrucției puterii globale a zilei de mâine. România este unul din acești fluturi care își schimbă, pe zi ce trece, aripile în tot mai cenușiul neimportantei copacului de la o margine de drum.

PORTUL CONSTANȚA ȘI FACILITĂȚILE PE CARE ACESTA LE-AR PUTEA ÎNCĂ OFERI

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE¹

**CONSTANTA PORT AND THE FACILITIES IT COULD STILL
PROVIDE**

Reader Gabriel I. NĂSTASE , Ph. D.

Abstract

This article is a study on the main port of the Black Sea, Constanța which is and can become one of the biggest in Europe. At present the port is in a standby mode because of the crisis and the incompetent Romanian governments that have not found the necessary means to enhance the extraordinary maritime and river transport potential that this big port has and which today is almost deserted. This article- an important chapter of the book by the same author - is a description of a reality that, for the moment, remains only a slight chance, but it could become a new reality of tomorrow.

Key words: port, Constanța, potential, transport, pipes, oil

Abstract

On y présente un étude sur le principal port de la Mer Noir, Constanta, qui est et peut être l'un de plus grandes de l'Europe. Pour moment, ce port se trouve dans un sort de standby à cause de la crise mais aussi de l'incompétence des gouvernes de la Roumanie qui n'ont pas trouvé les moyens nécessaires pour valoriser les capacités extraordinaires de transport maritime et fluviale de ce port très grande, aujourd'hui presque quitté. Cet article – un chapitre selecte d'une livre de même auteur² – représente une description d'une réalité

¹ Conferențiar universitar la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”; doctor în Științe tehnice, specializare în Inginerie mecanică, doctor în Economie, specializare în Contabilitate, doctor în Științe militare, specializate Informații.

² Gabriel I. Năstase, *Coridoare logistice intercontinentale*, Ediția a II-a, Editura Pro Universitaria, București, 2010

qui, pour le moment, a reste seulement une faible possibilité qui pourrait redevenir une nouvelle réalité de demain.

Cuvinte-cheie: port, Constanța, capacitate, transport, conducte, petrol

1. Portul Constanța. Caracteristici generale

Litoralul românesc are o lungime de 244 km și cuprinde trei porturi maritime: Constanța, Mangalia și Midia. Cel mai important este portul Constanța care se află la 128 mile față de Strâmtoarea Bosfor și la 85 mile față de gura de vărsare în mare a brațului navigabil al Dunării, Sulina. Complexul portuar Constanța ocupă o zonă de litoral de 10 km și avansează spre larg cu 5,5 km, cuprinzând în incinta sa 3200 ha în zona de sud a portului și debușarea canalului Dunăre – Marea Neagră.

Portul Constanța a avut o dezvoltare realizată în patru mari etape:

- Prima etapă datează din 1896, când a început construcția portului după o concepție unitară, realizându-se digurile de protecție a unei incinte de 199 ha, din care 135 ha teritorii, unde au fost construite cheiuri verticale cu adâncimea de acostare de 8,28 m;

- A doua etapă s-a desfășurat în perioada 1958-1965, când au fost construite noi cheiuri cu adâncimi de acostare de 9 și 10 m, ceea ce permitea accesul cargourilor de până la 10000 tdw. Portul a fost sistematizat prin amenajarea sectoarelor de mărfuri generale, cereale, minereu și produse petroliere lichide. Capacitatea portului era de circa 4,5 mil. t/an. A fost modernizat și șantierul naval care a fost dotat cu docuri plutitoare;

- A treia etapă a început în anul 1982, când s-a realizat spre sud o nouă incintă cu adâncimi de acostare sporite la 11,5-17 m, unde au acces cargouri de până la 35.000 tdw. mineraliere de până la 65.000 tdw și petroliere de până la 80.000 tdw.; în această etapa a fost realizat un port modern utilat, cu sectoare specializate pentru produse petroliere lichide, minereuri, cărbune, cereale, containere, laminate, produse chimice solide, mărfuri generale de platformă și magazii cu o capacitate totală de 60 milioane pe an. Au fost realizate și două docuri pentru construcția și reparația navelor de până la 250.000 tdw;

- Etapa a patra reprezintă o consecință a necesității asigurării de noi capacități portuare pentru preluarea traficului de mărfuri în continuă creștere, transportate cu nave de mare tonaj, care nu au acces în portul existent.

În anul 1976, a început construcția noului port denumit Constanța Sud, cu suprafața totală de 2.500 ha, care poate primi nave de până la 250.000 tdw.

Portul Constanța este constituit, în prezent, din două mari incinte: Constanța Nord, capabil să opereze orice fel de navă, și Constanța Sud care, prin suprafețele

mari create, poate asigura noi facilități.

Funcțiile portului sunt următoarele:

- Funcția de transbordare;
- Funcția de depozitare;
- Funcția tehnică de prelucrare industrială.

Funcția de transbordare constă în transferul mărfurilor de pe nave pe uscat și invers, are loc în acvatoriul portului de-a lungul frontului de acostare. Se aplică la trei categorii de mărfuri: lichide în vrac, solide în vrac, generale, cât și în ambele sensuri de fluxuri, atât la încărcare, cât și la descărcare.

Transbordarea mărfurilor lichide în vrac se face prin pompe speciale, cu debite de 6.000 t/h și tubulaturi cu diametrul 0,8 - 1 m.

Pentru mărfurile solide în vrac se folosesc instalații ca: poduri, transbordoare, benzi rulante.

Funcția de depozitare se prezintă sub următoarele forme: înmagazinare de echilibrare; înmagazinare din dispoziție; înmagazinare cu caracter comercial; înmagazinare de marketing; înmagazinare pe durata prelucrării.

Predarea mărfurilor, în porturi, de la navă la mijlocul de transport terestru, se face în două moduri: varianta directă (navă - vagon sau camion); varianta indirectă (navă - magazie - vagon sau camion).

Amplasarea portului în apropierea localităților Constanța, Agigea și Eforie, care însumează 400.000 locuitori, permite accesul la *o forță de muncă* bine calificată și la facilitățile din zonă. Portul Constanța are și o importanță *infrastructură* pentru navigația maritimă și fluvială, transporturi pe calea ferată, racorduri rutiere, feroviare și aeriene, fiind astfel conectat la principalele surse de aprovizionare și piețe de consum (Tabelul 1).

Tabelul 1. Principalele caracteristici ale portului Constanța

Caracteristici	U. M.	Constanta Nord	Constanța Sud	Total
Suprafața totală	Ha	722	2.500	3.222
Platforme		404	1.300	1.704
Bazine	Km	318	1.200	1.518
Lungime diguri		6,77	11,45	18,22
Lungime cheiuri	Km	13,4	50	63,4
Număr dane	Buc	78	200	278
Adâncimi bazine	M	7,2-14,5	7-22,5	7-22,5
Capacitate de trafic	Mil t	60	180	240
Capacitate maximă	Mii tdw	80	250	330

Sistemul feroviar al portului este conectat cu sistemul național, capacitatea de trafic a fost mărită prin realizarea noilor poduri peste Dunăre, la Cernavodă și Fetești. *Sistemul rutier* este conectat la rețeaua națională care traversează Dunărea în două zone: Cernavodă - Fetești și Giurgeni - Vadu Oii. Portul beneficiază și de existența în apropiere, la 25 km, a *aeroportului internațional* Mihail Kogălniceanu. *Canalul Dunăre - Marea Neagră* asigură portului legătura cu cele mai importante căi de navigație interioară din Europa.

Perspectiva comercială și de trafic a portului Constanța

Portul Constanța este integrat în *sistemul de coridoare* prioritare de transport în Europa Centrală și de Est, reprezentând una dintre extremitățile culoarelor 4C și 7. România, Ucraina, Rusia, Georgia, Turcia, Bulgaria, Grecia și Albania au hotărât să creeze o *zonă de cooperare economică* (BSEC), pentru care transporturile vor constitui o activitate importantă, ce va contribui la dezvoltarea portului Constanța. Se are în vedere și un nou coridor est-vest, utilizând relația directă pe mare între porturile Constanța și Poti (Georgia) pentru a realiza racordul dintre zona bogată în resurse (petrol, gaze naturale, bumbac) a Mării Caspice cu piața Europei Centrale și de Vest. În portul Constanța, pot avea acces toate tipurile de nave care traversează strâmtoarea Bosfor și Canalul de Suez, unde este admis un pescaj de 17,07 m.

Experiența de exploatare a arătat eficiența aplicării conceptului de „*zonă de activitate logistică*” (ZAL), generând serviciile prin care să se îmbunătățească tehnologiile de manipulare, planificare și management și să se optimizeze întregul lanț de transport, inclusiv depozitarea și distribuția până la destinația finală.

Portul Constanța, cel mai mare port comercial din zona Mării Negre, are cea mai mare șansă de a se dezvolta în *patru direcții*:

- ca principal port de tranzit și centru de depozitare și distribuție, incluzând servicii RO-RO între țările riverane Marii Negre și Orientul Mijlociu;
- ca legătură intermediară a traficului de mărfuri al țărilor foste sovietice spre Europa și invers;
- ca important terminal pentru servicii de navigație pentru țările din bazinul Mării Negre;
- ca port pentru operarea navelor de mare capacitate.

Odată cu expansiunea actuală și cu programul de modernizare, portul Constanța va deveni *al doilea port ca mărime din Europa*, după Rotterdam, cu 260 de compartimente operaționale și cu o capacitate de mânăuire a încărcăturii de 237 milioane tone pe an.

În condițiile actuale, portul poate încărca marfa în vase de până la 165.000 tdw. Este echipat cu tehnologie modernă de încărcare-descărcare, asigurând 20.000 tone în 24 ore. Are legătură pe calea ferată și mari facilități de depozitare, incluzând silozuri pentru cereale și ciment, terminale speciale cu două senzuri, care sunt în

întregime operaționale pentru petrolul nerafinat (capacitate de preluare 24 mil t/an) și pentru produsele petroliere (12 mil t/an), completate cu un rezervor de 1,7 mil metri cubi pentru minerale și cărbune, vase RO-RO pentru un trafic de 30.000 camioane/an, transport cu bacul, actualmente sub serviciul a două feriboturi operate de SNCFR, cu o capacitate de 108 vagoane pentru o călătorie, vas terminal cu o capacitate de 170 mii de teu și un vas în construcție cu o capacitate de 800 mii teu/an.

A fost inaugurat un nou și modern terminal de cereale SILOTRANS la Constanța Sud - Agigea, care are drept obiectiv relansarea exportului de cereale. Capacitățile existente de rulaj sunt de 2,2 mil t/an și de 100 mii tone depozitare. Are dotări electronice ultramoderne și echipamente americane și germane de ultimă generație. Se consideră că terminalul de cereale SILOTRANS va potența valorificarea produselor agricole din cele două țări.

Pentru realizarea proiectului tehnic la oleoductul Constanța - Trieste (proiect care reprezintă 800-900 mil. USD investiți pe teritoriul României), la conferința Caspician Energy of Europa, desfășurată la București, în decembrie, au fost primite oferte din partea a patru firme americane. Guvernul României a semnat deja cu grupul italian ENI un memorandum de înțelegere privind studiul de fezabilitate a conductei Constanța-Trieste.

La conferință au mai participat și numeroși reprezentanți ai unor importante firme din Europa, zona Caspică, Federația Rusă, Balcani, Extremul Orient, alături de reprezentanți ONU și CE.

Este un proiect economic strategic, dar și politic, pentru că face parte din stabilitatea în regiune. Proiectul reprezintă una dintre căile cele mai sigure pentru a alimenta piața europeană cu orice tip de țiței disponibil din porturile din Marea Neagră. Viitoarea conductă Constanța-Trieste va avea o capacitate anuală de transport de circa 60 milioane tone de țiței, față de planurile inițiale, care indicau un nivel de 5-10 milioane tone.

Printre factorii care au determinat modificările opțiunilor strategice privind conducta de petrol, se numără: dezvoltarea producției de țiței în zona Mării Caspice, reducerea rezervelor din Marea Nordului, creșterile de prețuri ale țițeiului la nivel internațional și creșterea consumului pe piețele din China și SUA.

Un prim studiu de fezabilitate pentru acest proiect a vizat o rută mai nordică, prin Ungaria. Ulterior, planurile autorităților au inclus intersectarea cu terminalul de export din Omisalj (Croatia), varianta la care s-a renunțat pentru evitarea problemelor de mediu.

Conducta de petrol va porni din portul Constanța și va trece prin Serbia și prin Muntenegru, înainte de a ajunge în Croatia. De aici, traseul conductei va continua până în Trieste (Italia), unde se va conecta la sistemul Trans Alpine Pipeline - TAP, care aprovizionează Austria și Germania. O altă bifurcație va asigura transportul către Veneția, urmând să alimenteze rafinăriile din nordul Italiei.

Oleoductul, în lungime de circa 1360 kilometri, se va numi Conducta de

Petrol Paneuropeană.

În România, conducta va avea o lungime de 630 kilometri și va traversa zonele apropiate orașelor Pitești și Craiova, urmând să părăsească teritoriul țării în apropierea municipiului Timișoara, traseul continuând până la Pancevo (Serbia).

Comitetul interstatal format din reprezentanți ai statelor implicate (România, Serbia, Croația, Slovenia, Italia) se află în negocieri cu mai multe companii interesate să gestioneze proiectul, instituții financiare interesate să asigure finanțarea proiectului.

Studiul de fezabilitate a fost finalizat în februarie 2005. Uniunea Europeană sprijină acest proiect și a asigurat finanțarea studiului de fezabilitate.

Potrivit calendarului stabilit de Comitetul Interstatal, construcția conductei începe din 2005, iar atingerea capacității maxime proiectate este programată pentru 2012-2014.

2. Portul și funcțiile acestuia

Compania Națională Administrația Porturilor Maritime Constanța S.A. (APMC S.A.) este organizată ca societate pe acțiuni care administrează teritoriul portului ca domeniu public. În calitate de administrator al întregii infrastructuri și a unei părți din suprastructura porturilor Constanța, Midia, Mangalia, APMC S.A. se ocupă de:

- conceperea și aplicarea strategiilor și politicilor pentru dezvoltarea porturilor mai sus menționate;
- întreținerea amenajărilor hidrotehnice, a sistemelor de balizaj și a drumurilor din interiorul porturilor;
- asigurarea alimentării cu energie electrică, termică, apă potabilă și serviciilor de telecomunicații;
- asigurarea **serviciilor** specifice activității portuare.

APMC are peste 1000 de angajați și este condusă de Adunarea Generală a Acționarilor, fiind administrată de Consiliul de Administrație, prezidat de Directorul General. Activitatea APMC S.A. este coordonată de Direcția Generală pentru Transportul Maritim din cadrul Ministerului Transporturilor,

Portul Constanța are o capacitate de 85 milioane tone pe an. Recordul a fost atins în 1988 când au fost manipulate peste 63 milioane tone de marfă. În anul 1997, traficul a fost de 42,4 milioane tone. Midia și Mangalia sunt două porturi satelit având o capacitate de 200.000 tone pe an, capacitate ce poate fi extinsă la 2 milioane tone pe an și, respectiv, de la 400.000 tone pe an la un milion tone pe an.

Portul Constanța este cel mai mare și cel mai adânc port din Marea Neagră, având terminale pentru aproape toate tipurile de mărfuri, inclusiv terminale pentru containere feribot și RO-RO. Trebuie menționat faptul că manipularea mărfurilor se face de către 15 operatori privați (sau ale căror companii sunt în curs de privatizare), iar serviciile de pilotaj, remorcaj, agenturare, aprovizionare etc. sunt deja private.

Suprafața Portului Constanța este de 3.600 hectare, cu suficiente spații de depozitare, având legături bune cu celelalte moduri de transport: feroviar, rutier, aerian și fluvial, având acces direct, prin canalul Dunăre-Marea Neagră, la coridorul transeuropean Rhin-Main-Dunăre, Portul Constanța bucurându-se, de asemenea, de o poziție strategică la intersecția drumurilor comerciale care unesc Europa cu Orientul Mijlociu și cu Orientul Îndepărtat, Nordul Africii, Comunitatea Statelor Independente, Caucaz și Asia Centrală.

APMC este membru al:

- IAPH - Asociația Internațională a Porturilor;
- AIVP - Asociația Internațională a Orașelor Porturi;
- EIAI - Asociația Europeană a Transportului Internațional;
- MCT - Comunitatea Mediteraneană a Transportului.

Activități specifice:

- *Pilotajul* este obligatoriu pentru toate navele, cu excepția celor militare, a celor utilizate pentru servicii, navelor de salvare, navelor-școală, spital și de agrement. Pilotajul este obligatoriu pentru intrarea/ieșirea navelor în/din port și pentru manevrarea navelor în interiorul acestuia; serviciul este asigurat 24 ore din 22. Companii autorizate de pilotaj sunt: Pilot Service, Atlas Pilot, Sail, Agigea Pilot, Rompilot, Constanța Pilot Val-Mar.

- *Remorcajul* este obligatoriu pentru navele mai mari de 1000 tdw. Numărul de remorchere afectate unei manevre se stabilește în funcție de TRN, încărcătura navei, starea vremii și alte condiții, astfel încât să se realizeze o siguranță maximă a navigației. Serviciile de remorcare din radă și din port se efectuează în 24 ore/zi. Companii autorizate de remorcaj sunt: Coremar, Pilot Service, Atlas Pilot, Rompilot.

- *Legarea-dezlegarea navelor* la cheu se realizează de către unități specializate în aceste operațiuni, principala unitate fiind Coremar.

- *Aprovizionarea navelor* este efectuată de peste 40 de agenți economici, autorizați de către M.T. Aprovizionarea cu combustibil se realizează cu tancuri de bunkerare aparținând companiei Navcom. Operațiunea poate avea loc în interiorul portului sau în radă și este supusă aprobării Căpitaniei. Se asigură servicii de bunkeraj și în dana 78 (Oil Terminal).

- *Operarea navelor* – operațiunile de încărcare/descărcare a navelor sunt efectuate de către societăți comerciale specializate care își desfășoară activitatea în danele portuare alocate de APMC. Tarifele practicate sunt proprii fiecărei societăți. Principalii operatori portuari sunt: Socep, Romtrans, Oil Terminal, Comvex, Minmetal, Umex, Agroexport Siloz Port, Chimpex, Deciom, Frial, Dezrobirea, Sicim, Phoenix.

- *Semnalizarea și balizarea portului* - Pasa de intrare în port și șenalele de acces sunt balizate prin geamanduri metalice, iar intrarea în Portul Constanța Nord este semnalizată prin farurile roșu, verde și alb. Semnalizarea luminoasă este

asigurată prin optici GRL. Alimentarea se face cu panouri fotovoltaice PWX, iar starea echipamentelor este controlată de un modul programator care asigură legătura radio cu un calculator central ce gestionează întregul sistem și permite atât controlul individual, cât și de grup al balizelor, precum și recepționarea oricăror alarme transmise de balize.

- *Depoluarea acvatoriilor portuare* - Pentru depoluare se utilizează nave speciale; în cazul scurgerilor accidentale de hidrocarburi și pentru prevenirea poluării în timpul operării produselor petroliere, sunt asigurate obligatoriu baraje gonflabile antipoluante, care limitează suprafața poluată și permit recuperarea produsului.

- *Colectarea reziduurilor* - APMC asigură preluarea reziduurilor de la nave. Preluarea reziduurilor lichide (santina, apa reziduală) se face cu 4 nave tip DEPOL, cu o capacitate de 27 de tone fiecare și o navă colectoare cu o capacitate de 940 mc. Oil Terminal poate asigura preluarea de la tancurile petroliere a balastului murdar, într-un depozit situat la uscat, având o capacitate de 20.000 mc.

- *Agenturarea navelor* în porturile Constanța, Midia și Mangalia se efectuează de către un număr de peste 120 agenți maritimi autorizați de Ministerul Transporturilor, ce dispun de personal specializat.

- *Șantiere navale, unități de reparații* - Șantierele navale existente în Constanța, Mangalia și Midia pot executa atât nave noi, cu capacități de până la 250.000 tdw, cât și lucrări de reparații la corpul navei, motoare, echipamente electrice și electronice cu specific naval, fiind posibilă executarea oricărui tip de reparații.

Principalele dotări:

a) docuri uscate:

Șantierul Naval Constanța:

- un doc pentru nave până la 150.000 tdw;
- un doc pentru nave până la 200.000 tdw; Șantierul Naval Mangalia:
- două docuri pentru nave până la 150.000 tdw;
- un doc pentru nave până la 250.000 tdw;

b) docuri plutitoare (capacitatea de ridicare):

Șantierul Naval Constanța:

- un doc de 8.000 tone;
- un doc de 15.000 tone; Șantierul Naval Mangalia:
- două docuri de 10.000 tone;
- un doc de 20.000 tone; Șantierul Naval Midia:
- două docuri de 10.000 tone;
- un doc de 20.000 tone.

Lucrări de reparații și dezmembrări de nave execută și societățile Anuar și Sorena (care posedă și un doc plutitor de 4.500 tone) și Marea Neagră-Midia.

Măsurare și menținerea adâncimilor - Măsurarea adâncimilor în bazinele și șenalele de acces în port se face permanent de APMC cu sisteme moderne de

măsurare, achiziție și prelucrare a datelor. Menținerea adâncimilor se face prin lucrări de dragaj cu drage maritime cu cupe în bazine și șenale și cu macara plutitoare echipată greifer în zona limitrofă a cheurilor.

Distribuția apei - Livrarea apei se face prin hidranții de cheu sau cu șalande cu o capacitate de 150 tone. Operațiunea se poate face în rada sau în bazinul portuar la navele acostate.

Distribuția energiei electrice - Alimentarea cu energie electrică se efectuează de către APMC prin 2 stații de 10/6 KV și o stație de 20/6 KV pentru zona complexului de minereu. APMC are pe tot perimetrul portului un număr de 44 posturi de transformare la tensiunea de 6/0,4 K V. Se poate furniza energie electrică în toate zonele portului, cu puteri de la 1 la 500 KW, la tensiunea de 380 V/50 Hz și în toate danele (mai puțin 52, 64, 66, 80, 81, 82) prin prizele de cheu existente. Majoritatea clădirilor din port sunt încălzite cu agent termic din rețeaua de termoficare a orașului, prin intermediul a 9 puncte termice.

Servicii de telecomunicații - APMC asigură servicii de telecomunicații prin sistemul digital MD 110. APMC pune la dispoziție, pentru exploatare, telefoanele digitale și analogice și stații radio, cu facilități de telefoane portabile și mobile. APMC dispune de sistemul de radiocomunicații cu acces în rețeaua telefonică (EDACS), bazat pe principiul trunking. Raza de acoperire este de 20 km.

Alte servicii:

- Prevenirea și stingerea incendiilor.
- Lucrări de scafandrierie.
- Supravegherea navelor fără echipaj.

Servicii medicale:

În Portul Constanța funcționează o policlinică, un spital, dispensare și cabinete stomatologice. Policlinica funcționează zilnic, de luni până vineri, între orele 8:00-16:00, iar sâmbăta între orele 8:00-13:00.

Facilitățile oferite de Portul Constanța se referă, în principal, la:

- localizarea portului, la unul din capetele culoarului Rhin-Main-Dunăre, permite accesul direct la o cale de transport mai scurtă, deci mai ieftină, către Europa Centrală, în comparație cu ruta ce utilizează porturile Europei de Nord;
- are facilități moderne pentru manevrarea oricărui gen de încărcătură și adâncimea de-a lungul cheiului permite ancorarea celor mai mari nave ce trec prin Canalul Suez;
- terminalele RO-RO și Feribot sunt potrivite pentru transporturi scurte în interiorul zonei Mării Negre și pentru legături comerciale cu Orientul Mijlociu;
- portul are o zonă de liber schimb care oferă stimulente atractive, dintre care cele mai importante sunt scutirea de taxe vamale și de impozitul pe profit;

- amenajări portuare performante în zona Mării Negre, cu legături directe la Canalul Dunăre-Marea Neagră, terminale pentru orice categorie de marfă (cu excepția terminalului de gaze, în faza de studiu de fezabilitate);

- legături cu celelalte moduri de transport: aeroport internațional, magistrale de căi ferate, legături rutiere, autostradă (în curs de execuție), conducte petroliere și de gaze naturale, o rețea de telecomunicații racordată la sistemul internațional;

- portul poate primi nave, tancuri și vrachiere de până la 165.000 tdw, având adâncimile corespunzătoare;

- dezvoltarea portului cu noi terminale de containere, cereale, gaze, petroliere lichaziate și alte modernizări, va crea noi facilități activităților comerciale de tranzit.

Caracteristicile portului Constanța, comparativ cu celelalte porturi la Marea Neagră, îl poziționează drept cel mai important din zonă.

Principalele sectoare economice, cu impact direct asupra nivelului comerțului și shippingului în zona portului Constanța sunt petrolul și produsele petroliere, cerealele, industria oțelului și producția de energie, prin aprovizionările cu minereu și cărbune, alte mărfuri în vrac (ciment, îngrășăminte, fosfați, cereale), precum și mărfurile de larg consum containerizate.

Portul Constanța este în măsură să ofere unele avantaje importante pentru *minereuri* în vrac, având dane cu adâncime maximă de 19 m, rată de operare de la navă la țărniș de peste 20.000 tone/24 ore, capacitate de depozitare de 3,5 mil. tone, facilități specifice pentru transbordarea mărfurilor în vrac în barje, cu o rată de operare de 3.500 tone/oră, acces direct la coridorul european fluvial nr. 7 și legături cu coridoarele europene feroviare și rutiere nr. 4 și 9.

Portul Constanța poate fi considerat ca deosebit de important pentru transportul mărfurilor solide în vrac și containerizat spre Slovacia, Austria, Ungaria, Serbia și chiar pentru Ucraina, Bulgaria și Moldova (dacă se ia în considerare adâncimea mică în porturile riverane Mării Negre ale Bulgariei).

Traficul de *cereale* este un sector deosebit de promițător pentru portul Constanța. În anul 1995, portul a operat 854 mii tone de cereale exportate de România și 350 mii tone exportate de Ungaria, Slovacia și Serbia. În prezent, există un terminal modern de cereale ce aparține Romtrans.

Pentru operarea *fosfaților*, în portul Constanța există capacitate de 3 milioane tone pe an produse ambalate în saci. Dispune de dane specializate pentru fosfați în vrac și *uree*, cu rate de operare de 500 tone/oră.

Capacitatea de operare la *ciment* a portului Constanța este de 2 milioane tone pe an, având posibilități de depozitare pentru 40.000 tone.

Terminalul de *petrol* din portul Constanța deservește, în principal, necesitățile economiei românești, având o capacitate anuală de 24 milioane tone pentru petrol brut și 12 milioane tone produse petroliere procesate; terminalul poate deservi și Slovacia, Ungaria și Serbia, folosind în principal coridorul Dunării. Este posibilă operarea unor tancuri petroliere de până la 165.000 tdw, iar capacitatea acestuia de

depozitare este de 1,7 milioane metri cubi.

Terminalul de *conținere* are o capacitate de 70.000 teu/an. Traficul din ultimii ani a crescut, capacitatea proiectată fiind practic acoperită.

Fiind necesară dezvoltarea portului Constanța, în acest domeniu s-au elaborat studii de fezabilitate, prin care se prevede o *etapizare* a realizării respectivei dezvoltări:

- *prima etapă*: două dane specializate, dotate cu portconținere de 50 de tone, cu o capacitate de 160.000 teu/an;

- *etapa a doua*: o dană cu trei portconținere de 50 tone și o capacitate de 455.000 teu/an;

- *etapa a treia*: două dane cu trei portconținere de 50 tone.

Capacitatea finală va fi de 800.000 teu/an. Investiția se estimează a însuma cca. 300 milioane dolari SUA.

Pentru a putea primi *gaze lichefiate*, portul Constanța se va dezvolta prin realizarea în perspectivă a unui terminal de gaze lichefiate cu o capacitate anuală de 600.000 ton.

2. Infrastructura existentă și în curs de dezvoltare

Infrastructura existentă și cea prevăzută pentru dezvoltare are la bază poziția portului Constanța și avantajele naturale ale acestuia pentru a putea primi nave de până la 200.000 tdw.

Principalele caracteristici tehnice ale portului Constanța sunt definite de:

- suprafața totală de 3.626 ha (teren portuar de 1.049 ha și acvatorii de 2.532 ha);

- lungimi de diguri de 18,2 km;

- lungimi de cheu existente de 25 km și în perspectivă de 65 km;

- adâncimi de bazin cuprinse între 7-19 m, în perspectivă între 7-22,5 m;

- capacitate totală de trafic 83,5 milioane tone/an, în prezent, și, în perspectivă, 233,5 milioane tone/an (mărfuri uscate: 203,5 milioane tone/an și lichide 30 milioane tone/an);

- nave care au acces în prezent în port: produse uscate (nave de 150.000 tdw); produse lichide (nave de 250.000 tdw);

- nave care vor avea acces în port, după modernizarea acestuia: produse uscate (nave cu 165.000 tdw); produse lichide (nave cu 250.000 tdw);

- legături cu celelalte moduri de transport.

Portul Constanța, aflându-se la una din extremitățile coridorului, are asigurată o perspectivă reală de dezvoltare. Se poate considera că acest port va îndeplini, pentru partea de est a Europei, funcțiuni similare aceluia ce revin portului Rotterdam, pentru Europa de Vest și acest lucru va fi posibil numai prin realizarea unui proiect ce va oferi posibilitatea de înmagazinare a gazelor în tranzit. Portul beneficiază de

un amplasament foarte avantajos, fiind racordat la Dunăre printr-un canal navigabil, având caracteristici ce-l plasează în categoria celor mai importante căi navigabile interioare. La 23 de kilometri de Constanța, Aeroportul Internațional Mihail Kogălniceanu permite decolarea-aterizarea oricărui tip de avion, fără restricții de zgomot, în plus, există propuneri pentru dezvoltarea activităților de zonă liberă și în interiorul acestui aeroport care, astfel, va reprezenta pentru România și Europa de Est ceea ce reprezintă Aeroportul Shanon (Irlanda) pentru Europa de Vest.

Deschiderea legăturii Europa-Caucaz-Asia și rolul de pivot al României au adus în centrul atenției un potențial enorm pentru investiții și cooperare productivă și profitabilă.

În acest sens, avansăm câteva *proiecte prioritare*, care ar putea deveni un obiect al considerației ulterioare și al discuțiilor de tatonare cu companiile și autoritățile românești pentru:

- a participa la licitațiile în vederea unor contractări cu finanțare multinațională sau pe baze concesionare, pentru construcția sau modernizarea porțiunilor de autostrăzi sau căi ferate, de-a lungul coridoarelor de transport europene agreeate de pe teritoriul României;

- a capitaliza avantajele oferite de zonele libere Constanța și de pe cursul Dunării;

- a utiliza Canalul Dunăre-Marea Neagră și Dunărea pentru transportul eficient de produse lichide și solide în aval și amonte până la Rotterdam;

- a dezvolta capacitatea de tranzit prin conducte existente cu posibile extinderi către zona Balcanică și către vest prin Ungaria;

- a prelua un risc în privatizarea accelerată a rafinărilor, combinatelor petrochimice și industriilor auxiliare în România;

- a examina cunoștințele economice și fezabilitatea tehnică de dezvoltare a unor noi capacități de generare energetică nepoluante către export, prin utilizarea fracțiilor petroliere grele drept combustibil;

- a sprijini la dezvoltarea potențialului agricol considerabil al României legat de capacitatea de absorbție preconizată a piețelor FSU din Caucaz și Asia Centrală, în mod deosebit;

- a studia raționalitatea construirii unei uzine de gazeificare în vecinătatea Constanței, legată de perspectiva unei instalații de lichefiere pe coasta de est a Mării Negre, tranzitul va fi deservit de cisterne GN P/GPL;

- a implica firmele românești ca furnizori sau subcontractori în proiectele în curs de derulare și de viitor în regiunea Caucaz-Asia Centrală.

În contradicție cu țările adiacente Mării Caspice, țările riverane Mării Negre și cele din Europa Centrală (Bulgaria, România, Cehia, Slovacia, Ungaria și Polonia) sunt țări sărace în resurse primare (Tabelul 2).

Tabelul 2 Producția, consumul și capacitatea de prelucrare a petrolului în țările central și est-europene

Țara	Producție mil. tone	Consum mil. tone	Import mil. tone	Capacitate rafinare mil. tone /an
România	6,7	13,0	63	32,6
Bulgaria	0,05	3,0	2,9	14,9
Serbia	1,2	-	-	8,4
Croația	1,8	-	-	14,6
Slovenia	-	-	-	0,6
Cehia	0,3	7,5	7,2	9,3
Slovacia	-	4,3	4,3	5,7
Ungaria	3,5	8,1	4,6	11,6
Austria	1,1	11,1	10,0	10,5
Polonia	0,4	14,7	14,3	17,5
Turcia	3,3	28,4	25,1	35,5
Greciei	0,4	17,0	16,6	20,2
Total	15,75	107,1	91,3	181,4

România face excepție, prin faptul că își asigură, în prezent, 70% din resursele primare. Astfel, dintr-un consum de cca. 120 milioane tone petrol pe an, țările mai sus amintite produc doar cca. 16 milioane tone țiței/an.

Conform Consiliului Mondial al Energiei, în anul 2020, la o populație de cca. 111 milioane, țările respective vor consuma de trei ori mai mult. Necesitatea asigurării unor surse de petrol este certă și va atrage direcționarea cererii către bazinul Mării Caspice.

Dezvoltarea portului Constanța presupune, printre altele, o serie de modernizări capabile să-i ofere acestuia o creștere suplimentară a capacității de exploatare. În acest sens, s-au avut în vedere următoarele *obiective*:

I. Port Constanța Sud - Terminalul de containere (faza 1)

Descrierea proiectului:

Amplasament: port Constanța Sud-mol II S;

Anul propus pentru terminare: 2001;

Anul propus de recuperare: 2008 (7 ani după terminarea execuției);

Capacitatea anuală: 337.000 teu;

Nava maximă care poate opera: tip PANAMAX - max.40.000 tdw.

Principalele utilități:

a) construcții și lucrări civile:

- chei de containere, lungime: 625 m;

- cale rulare macara. Lungime: 480 m;
- platformă de depozitare containere, suprafață: 90.000 m²;
- magazie de grup, suprafață: 5.000 m²;
- clădire administrație, suprafață: 2.000 m²;
- ateliere de întreținere și reparații, suprafață: 450 m²;

b) echipamente principale:

- porteinere (50 txf35 m) - 3 buc.;
- macara mobilă de chei 38 tf - 8 buc.;
- transteinere 38 tf - 2 buc.;
- motostivuitoare 40 tf - 2 buc.;
- electrostivuitoare 3 tf - 6 buc.;
- tractoare 170 CP și trailere 40 tf - 30 buc.

Costul estimativ este redat în tabelul 3.

Tabelul 3 Costul fazei I a terminalului de containere Constanța Sud

Nr.Crt.	Denumirea lucrării	Valoarea lucrării (mil. USD)
1	Construcții civile	78.30
2	Utilaje de chei	57.6(1)
3	Sporuri neprevăzute	10,70
4	Servicii de consultantă	152,40
5	TOTAL	152,40

II. Terminalul pentru gaze petroliere lichefiate în portul Constanța Sud

Prezentarea obiectivului

Obiectivul are ca scop realizarea unui terminal de gaze petroliere lichefiate în portul Constanța Sud, destinate consumului intern al României și pentru o eventuală cooperare regională. Gazele petroliere lichefiate sosesc în portul Constanța cu nave specializate, unde se descarcă la dane specializate. Nava de calcul pentru transportul G.P.L. are capacitate de 75.000 mc. G.P.L. (propan și butan), corespunzând cu nava de 49.000 tdw (lungime 229 m, lățime 36 m, pescaj maxim 12,5 m). Transportul acestora se face prin conducte până la București, unde se va realiza inelul Capitalei, cu racordurile aferente la stațiile de injecție propan-aer.

În privința **capacității de operare** a terminalului, au fost studiate două variante și anume:

Varianta 1:

Capacitatea totală a terminalului este 600.000 t/an, din care:

- 400.000 - 450.000 t/sezon rece (150 zile), expediate prin conducte;
- cca. 200.000 t/an (365 zile), expediate pe cale ferată, auto și barje.

Varianta a 2-a:

Capacitatea totală a terminalului este 1.000.000 t/an, din care:

- 700.000 t/sezon rece (1 50 zile), expediate prin conducte;
- 300.000 t/an (365 zile), expediate pe cale ferată, auto și barje.

Caracteristici tehnice:

Lucrările necesare terminalului sunt grupate astfel:

A. Infrastructura terminalului, cu dane de acostare a navelor și depozitul criogen (rezervoare) de pe platforma portului Constanța:

- pierul cu dana de acostare a navelor G.P.L., în lungime de 450 m, pentru adâncimea apei de 14 m;
- consolidarea taluzului digului de limitare a terminalului spre bazin, cu anrocamente și blocuri artificiale din beton (stabilopozii), pe o lungime de 350 m;
- dragaje în bazinul din fața danei G.P.L., pentru realizarea adâncimilor necesare, în volum de 1.500 mc;
- infrastructura pentru facla, formată dintr-un dig din anrocamente cu lungimea de 50 m;
- amenajarea terenului pentru terminal.

Lucrările hidrotehnice aferente infrastructurii terminalului sunt aceleași, atât în varianta 1, cât și în varianta 2.

B. Conducta pentru transportul propanului de la Constanța la București, cu stațiile de pompare aferente.

C. Depozitul central, inelul Capitalei, stațiile de evacuare, injecție și racordurile la aceste stații.

D. Lucrări pentru traversarea canalului de legătură între bazinul fluvio-maritim și bazinul de minereu. Accese rutiere la terminal.

Lucrările constau în:

- podul rutier cu patru benzi de circulație peste canalul de legătură, între bazinul fluvio-maritim și bazinul de minereu, cu o lungime totală de 167 m (deschiderea principală de 104 m + 3 deschideri a câte 21 m) și înălțimea liberă sub pod de 8,5 m față de nivelul mării;
- pod pentru traversarea conductelor G.P.L. peste canalul de legătură, cu lungimea de 105 m și înălțimea liberă de +9,50 m deasupra nivelului mării;
- drumuri de acces, bretele de legătură și rampe la pod, inclusiv racordul la drumul existent în terminalul de minereu.

E. Rampe de încărcare G.P.L. în cisterne, căi ferate, auto și barje. Ramele pentru încărcare G.P.L. în auto și pe calea ferată sunt amplasate pe teritoriul portuar, în zona de vest la limita depozitului de minereu, iar dana pentru încărcarea G.P.L. în barje a fost amplasată pe canalul de legătură dintre bazinul fluvio-maritim și cel de minereu.

Lucrările pentru rampele de încărcare constau din:

- linia de căi ferate, în lungime de 1.000 m;
- platforma aferentă rampei de căi ferate, cu suprafața de 6.000 mp (150 m x 40 m);

- rampa auto, cuprinzând platforme în suprafață de 9.600 mp;
- drumul de acces de la rețeaua existentă la rampele auto și de cale ferată (1=950 m);
- dana de încărcare G.P.L. în barje, în lungime de 100 m, cu platforma aferentă de 2.000 mp (100 m x 20 m).

F. Racordurile pentru utilități până la incinta terminalului G.P.L. Energia electrică se asigură din stația Port 111, prin amplificarea acesteia de la 20/6 KV la 110/20 KV și conductoare de 110 KV de la stația Port III până la stația de transformare Petrol Sud (4 km). De la stația de transformare **Port III** sunt prevăzute cablurile de racord de 20 KV până la o substație 20/6 KV, realizată în zona terminalului.

Alimentarea cu apă se asigură din rețeaua portului Constanța Nord, cu o conductă în lungime de 3,5 km.

Canalizarea, respectiv, evacuarea apelor uzate se face printr-o stație de pompare și o conductă de racord la stația de epurare, în lungime de cca. 2000 m.

G. Valoarea lucrărilor

Valoarea estimată a lucrărilor este indicată în Tabelul 4

Tabelul 4 Valoarea estimată a lucrărilor

Varianta I cu depozit central (mil. USD)	Varianta a II-a (mil. USD)		
	fără depozit central	cu depozit central	fără depozit central
141724	1 33565	156277	148830

III. Gara maritimă de pasageri în portul Constanța

Amplasament:

Port Constanța Nord pe molul de pasageri, între muzeul portului și terminalul RO-RO, la nord și, respectiv, farul vechi la sud (în dreptul km 01-00 al digului de larg):

Dimensiuni generale:

- lățimea platformei 98 m;
- lungimea fronturilor de acostare: 293,4 m, pe latura spre digul de larg; 363,5 m, pe latura spre incinta portului;
- suprafața platformei malului afectat traficului de pasageri: cca. 5 ha;
- adâncimi în fața cheiurilor: 13,50 m, care asigură acostarea navelor cu pescaje de 10-11 m.

Acostare: nave de pasageri pe latura exterioară; nave RO-RO pe latura dinspre incinta portului.

Caracteristici constructive: chei vertical; suprastructura platformei-beton de ciment.

Necesitate:

În zona europeană, există o serie de rute consacrate (traversarea Canalului Mânecii, Spania-Insulele Canare și în zona Mării Nordului, între țările scandinave), precum și unele trasee de croazieră în Marea Mediterană, Oceanul Atlantic etc.

În estul Europei, această activitate este dezvoltată în lungul coastelor Mării Egee și Mării Marmara și redusă în zona Mării Negre.

Rute posibile (relații de transport):

- Constanța, Istanbul;
- Constanța, Istanbul, Atena, Tripoli, Tel Aviv, Alexandria;
- Constanta, Istanbul, Palermo, Genova, Marsilia, Barcelona.

Trafic estimat: 20.000 pasageri/an.

Elemente de dimensionare:

- trafic anual: 20.000 persoane;
- suprafața construită: 8.600 mp;
- nava de calcul: 500 locuri;
- durata de navigație: 6 luni;
- nava de calcul D_{mod} : 18.600 tdw (13.000 TRN).

Valoarea lucrării: 22,6 miliarde lei

Tarife utilizate:

- tarif cheiaj: 0,65 USD/TRN, pentru 9.000 tdw.
- tarif utilizare bazin: la operare navă: 22 USD/navă zi; fără operare: 12 USD/navă zi;
- tarif așteptare nave (fără operare) la chei cu adâncime de 12-14,5 m: 2,14 USD/m/zi.

Taxe căpitanie:

- întocmire de formalități: 0,13 USD/TRN;
- supraveghere și control ale căpitaniei de port: 0,01 USD/RTN.

Venituri probabile administrație:

Tarif cheiaj aferent unei nave, rezultă din relația: 0,65 USD/TRN x 13.000 TRN = 8.450 USD/navă.

Pentru cca. 20.000 călători/an și un număr mediu de călători pe navă de 400 persoane, rezultă că, anual, ar acosta în portul Constanța cca. 50 nave.

Corespunzător ipotezei, 180 zile/an (24 săptămâni), cu 2 nave/săptămână, rezultă venit din taxa de cheiaj V_c :

$V_c = 8.450 \text{ USD/navă} \times 50 \text{ nave/an} = 422.500 \text{ USD/an}$. Din tarif utilizare bazin, rezultă:

- la operare: 50 nave/an x 2 zile (sosire-plecare) x 22 USD/navă.zi = 2.200 USD/an;

- în așteptare: 50 nave/an x 1 zi/navă x 2,14 USD/navă.zi x 13,5 m = 1.445 USD/an. Veniturile anuale din taxe portuare pot fi cuantificate la cca.426.000 USD.

Facilități de exploatare:

- energie electrică, termică, apă canalizare (cca.127.608 Ici/zi), închiriere sau concesionare domeniu portuar cu un trafic de 2 USD/mp, 60.000 USD/an, pentru 30.000 mp.

IV. Clădire centru afaceri - port Constanța

A. Perspectiva comercială și de trafic a portului Constanța

Portul Constanța are o poziție strategică, la intersecția rutelor dintre Europa și Asia. Această poziție particulară, în raport cu Canalul de Suez, faptul că a devenit punct terminus al coridorului de navigație Rhin-Main-Dunăre și posibilitatea de a primi nave de mare tonaj dau portului Constanța oportunitatea de a deveni principalul punct de conexiune a Europei Centrale și de Vest cu zona Mării Negre.

Aceste considerații arată că, în viitorul apropiat, portul Constanța poate deveni un adevărat centru comercial.

B. Destinație

Spații pentru activități și servicii propuse a se dezvolta: sedii pentru companii (închirieri, concesionări pe termen lung); birouri pentru reprezentanțe ale agenților economici din port; săli de conferințe; sala de expoziție; birouri de traduceri și secretariat; birou de informații și informatizare; servicii de telecomunicații; centru de informare-documentare privind activitatea portuară; restaurant, bar; servicii bancare și de asigurări; poștă; servicii medicale de urgență; parcaje.

C. Amplasare

În portul vechi Constanța, în zona porții de acces nr. 1, la N.E. de clădirea fostei gări maritime. Platforma pe care se va amplasa are suprafața de 6.900m².

D. Caracteristici principale ale construcției

Aria construită a clădirii este de 4390 m², aria desfășurată de 40830 m². Regimul de înălțime P + 28.

E. Costul estimativ al lucrării: 31.612.000 dolari.

V. Finalizarea digului de nord (port Constanța Sud)

Pentru realizarea incintei adăpostite a portului Constanța Sud a fost prevăzută execuția a două diguri, de Nord și de Sud, cu lungimea de 5.900 m și respectiv 5.560 m, obiectiv aprobat prin IHG Nr. 277/1991.

Prin investiții de la buget, împrumut acordat de la Banca Europeană de Investiții și asistență PHARHE, se asigură realizarea digului de Nord pe 4.850 m și integral a digului de Sud.

Finalizarea digului de Nord, la lungimea prevăzută în proiect, necesită execuția și a ultimului tronson de 1050 m. În acest mod se obțin următoarele efecte pozitive în exploatarea portului Constanța:

- diminuarea agitației valurilor în întreg acvatoriul portuar și, în principal, în zona de sud și în bazinele din această zonă, îmbunătățind condițiile de exploatare a

acestora, mărindu-se astfel și durata anuală de utilizare;

- asigurarea unei mai bune proiecții a semnalelor de circulație a navelor, sporind astfel siguranța navigației;
- reducerea efectelor distructive a valurilor asupra amenajărilor din incintă;
- diminuarea pătrunderii în acvatoriu a aluviunilor, prin dirijarea spre larg a curenților.

În loc de concluzie

Acesta a fost un proiect care viza modernizarea și dezvoltarea portului Constanța (care, oricum, este un port modern), unul dintre cele mai mari și mai bine dotate din Europa. Probabil că el va fi reluat cândva. Dacă nu acum, pentru că acum aproape nimic nu mai are un viitor imediat, atunci, poate, cândva. Lucrurile mari nu se fac pe fugă, dar nici la calendele grecești. Un astfel de port ar trebui să aibă trafic, dar și o flotă pe măsură. Acum, macaralele zac pe danele care au început să uite culoarea mărfurilor și forfota din unul dintre cele mai mari porturi din Europa. Dar, ce să facem, se pare că vizionarii României nu acordă nicio șansă maritimă acestei țări minunate, mărginită de cel mai mare fluviu din Europa (după Volga) și de o mare care deschide României toate drumurile maritime ale lumii...

SĂRĂCIE, SĂRĂCIRE, RESTRATIFICARE SOCIALĂ, ACCEPTANȚĂ IMPLICITĂ

Dr. Gheorghe VĂDUVA¹

Abstract

În lume are loc un nou și complicat proces de sărăcire a populațiilor și de reconfigurare a conceptului de sărăcie, sub presiunile globalizării, ale unui foarte puternic efect anesteziant de rețea, prin sisteme complicate de îndatorare a populației și țărilor și de acceptanță a noii condiții, a dependențelor și interdependențelor implicite. Acest efect creează noi suporturi de pericole și amenințări la adresa securității individului, societății și țărilor, precum și noi vulnerabilități, generând evoluții aleatoare și imprevizibile care pot duce la conflicte endogene și chiar la războaie asimetrice și atipice de implozie. În România, acest proces are evoluții extrem de agresive, unele vizibile, altele subterane, iar gradul de acceptanță implicită, dar și de imprevizibilitate a reacției, alta decât cea a emigrației, este foarte mare. De unde și o posibilă reconfigurare a zonelor de pericole, amenințări și vulnerabilități, pe intersecția cărora se conturează un nou tip de risc de securitate.

Cuvinte-cheie: sărăcie, acceptanță, risc, îndatorare, sofisticare, rețea, interdependență

POVERTY, IMPOVERISHMENT, REARRANGEMENT OF SOCIAL CLASSES, IMPLICIT ACCEPTANCE

Gheorghe VĂDUVA, Ph.D.

Abstract

Mankind faces a new and complicated process of impoverishment of populations and reconfiguration of the concept of poverty, under the pressures of globalization, of a powerful anesthetic network effect through complicated systems of indebted people and countries and making them accept the new

¹ General de brigadă (r) CS I Gheorghe Văduva, Institutul de Studii de Securitate, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București, Comunicare prezentată la Conferința internațională STRATEGII XXI. Complexitatea și dinamismul mediului de securitate, din 22-23 noiembrie 2012, la CSSAS din cadrul Universității Naționale de Apărare «Carol I».

conditions, implicit dependencies and interdependencies. This effect leads to new dangers and threats to the security of the individual, society and the country, and new vulnerabilities, creating random and unpredictable developments that can lead to endogenous conflicts and even atypical asymmetric implosion wars. In Romania, this process has an extremely aggressive development, with certain visible and certain underground effects, and the degree of the implicit acceptance and of the unpredictability of reaction is very high, compared to the emigration. Hence, there is a possible reconfiguration of the areas of danger, threats and vulnerabilities, leading to a new type of security risk.

Key words: poverty, acceptance, risk, debt leverage, elaborateness, network, interdependence

1. Conflict, complementaritate, conexiune

Sărăcia și bogăția nu sunt noțiuni relative, ci doar complementare și, în același timp, conflictuale, chiar dacă, în multe cazuri, corespondentele lor din realitate pot trece cu foarte mare ușurință una în cealaltă. De fapt, nolens, volens, una o generează pe cealaltă, inclusiv noțiunile neavând sens decât împreună și în conexiune. Probabil că foarte mulți dintre noi nu dorim să fim nici prea bogați, nici prea săraci, ci undeva între cele două stări, adică acolo unde să ne simțim, cel puțin din punct de vedere economic și financiar, în securitate.

De aici nu rezultă neapărat că îmbogățirea unor entități presupune sărăcirea altora, dar, de regulă, lucrurile așa se petrec. Bogăția și sărăcia se polarizează, linia de demarcație dintre cele două realități fiind de fapt un fel de mici ape teritoriale ale Insulei Bogăției, care o separă pe aceasta de imensul ocean al nebogăției, o protejează și o mențin singură, unică, sigură, vizibilă și prosperă, mică, mare, cu apă nici dulce nici sărată, care separă adevăratul ocean al apelor sărace de acest pivot care se alimentează neîncetat din apele sale. Concluzia desprinsă de Banca Mondială este aceea că, în lume, sărăcia se diminuează. Totuși, la finele anului 2008, potrivit unor studii care aparțin acestei instituții financiare, 1,3 miliarde de locuitori, adică aproape un sfert din populația planetei, trăiau sub pragul extrem al sărăciei, adică cu mai puțin de 1,25 de dolari pentru fiecare zi. Într-adevăr, reducerea de la 1,9 miliarde de oameni care trăiau, în 1981, în condiții de sărăcie extremă, la 1,3 miliarde, câți erau în 2008 în această situație, este semnificativă, mai ales în condițiile în care populația a înregistrat un spor remarcabil, apropiindu-se la acea dată de cifra de 7 miliarde (această cifră a fost atinsă și depășită la începutul anului 2012).

Și rata sărăciei extreme (adică a populației care trăiește cu mai puțin de 1,25 de dolari pe zi) s-a redus de la 52,2 %, cât era în 1981, la 22,4 %, cât era în 2008. Și probabil că tendința aceasta se menține. Cele mai semnificative rezultate privind reducerea ratei sărăciei extreme au fost realizate în Asia de Est, îndeosebi pe spezele

SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN SECOLUL XXI

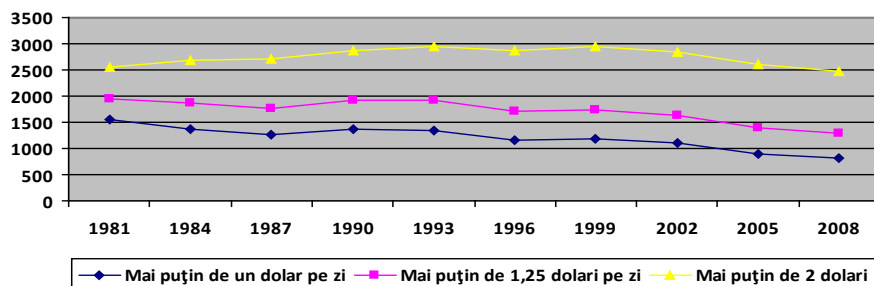
Chinei, care a reușit performanțe economice semnificative. În 2008, rata sărăciei extreme în această zonă era de 14,3 %, ceea ce reprezenta 284 de milioane de oameni, în timp ce, în 1981, această rată era de 77,2 %, reprezentând peste un miliard de oameni. Desigur, aceste reduceri substanțiale se datoresc miracolului chinezesc. Pentru că, în Africa sub-sahariană, rata sărăciei extreme, pentru aceeași perioadă, s-a redus doar cu 4 procente (de la 51,5 % la 47,5 %), populația din zonă cunoscând o creștere de la 204, 9 milioane la 386 milioane locuitori.

Pragul sărăciei extreme (1,25 dolari) este, totuși, foarte jos, în condițiile în care inflația a crescut, prețurile au explodat etc. Dacă, spre exemplu, acest prag s-ar situa la 2 dolari pe zi pentru un locuitor, ceea ce ni se pare a fi foarte firesc în condițiile în care monedele, chiar și cele de circulație internațională se degradează pe zi ce trece, atunci numărul celor care trăiesc sub acest prag ar fi de 2,5 miliarde, reprezentând 43 % din populația globului.

Probabil că numărul persoanelor sărace este mult mai mare, întrucât sărăcie nu înseamnă doar lipsa banilor, ci toate efectele pe care le produce aceasta (lipsă de educație, creșterea infracționalității, creșterea numărului persoanelor cu afecțiuni congenitale grave, creșterea mortalității etc.)

Situația numerică a săracilor (în milioane)

Detalii	1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008
<1 \$ pe zi	1545	1369	1259	1365	1338	1150	1182	1096	886	806
< 1,25\$ pe zi (pragul sărăciei extreme)	1938	1858	1768	1909	1910	1704	1743	1639	1390	1289
< 2\$ pe zi	2585	2680	2710	2864	2941	2865	2938	2848	2596	2471

Evoluția ratei sărăciei (%)

Detalii	1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008
<1 \$ pe zi	41,6	34,7	30,1	30,8	28,7	23,5	23,1	20,6	16	14
< 1,25 \$ pe zi	52,2	47,1	42,3	43,1	40,9	34,8	34,1	30,8	25,1	22,4
< 2 \$ pe zi	69,6	68	64,8	64,6	63,1	58,6	57,4	53,5	46,9	43

Evoluția numărului de persoane care trăiesc sub pragul sărăciei extreme (pe regiuni)

Detalii	1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008
Asia-Pacific	1096,5	970	847,6	926,4	870,8	639,7	655,6	523,1	332,1	284,4
China	835,1	719,9	585,7	683,2	632,7	442,8	446,3	363,1	211,9	173
Europa de Est și Asia Centrală	8,2	6,9	6,8	8,9	13,7	18,2	17,8	10,6	6,3	2,2
America Latină și Caraibe	43,3	52,9	49,3	53,4	52,5	53,6	60,1	62,7	47,6	36,8
Orientul Mijlociu și Africa de Nord	16,5	15,1	14,6	13	11,5	12,3	13,6	12	10,5	8,6
Asia de Sud	568,4	573,8	593	617,3	631,9	630,8	619,5	640,5	598,3	570,9
Africa subsahariană	204,9	239,1	256,8	289,7	330	349,4	376,8	390,4	394,9	386
Total	1937,8	1857,7	1768,2	1908,6	1910,3	1704	1743,4	1639,3	1389,6	1289

Notă: Pragul de sărăcie extremă este considerat de Banca Mondială ca fiind 1,25 dolari pe zi/persoană (*Sursa: Banca Mondială*)

2. Bogăția mondială – o realitate cu efecte complicate

A zecea parte din populația lumii deține 83 % din bogăția ei. Celelalte nouă zecimi dețin... restul, adică 17% din averea planetei. America de Nord și Europa dețin, împreună, 60 % din bogăția lumii.

Bogăția mondială, în anul 2010, se estima la: 194.000 de miliarde de dolari, potrivit unui raport al Credit Suisse (4,4 miliarde de dolari revin adulților, adică 43.800 dolari pe individ). Dacă această sumă ar fi împărțită tuturor locuitorilor planetei, fiecăruia i-ar reveni 27.714 de miliarde de dolari!

Evident, nu se poate așa ceva, pentru că lumea, în actualul sistem, nu poate funcționa decât în anumite condiții, bogăția fiind de fapt nu doar un cont curent, ci un cont curent plus un uriaș depozit care asigură rezerva și flexibilitatea necesară în

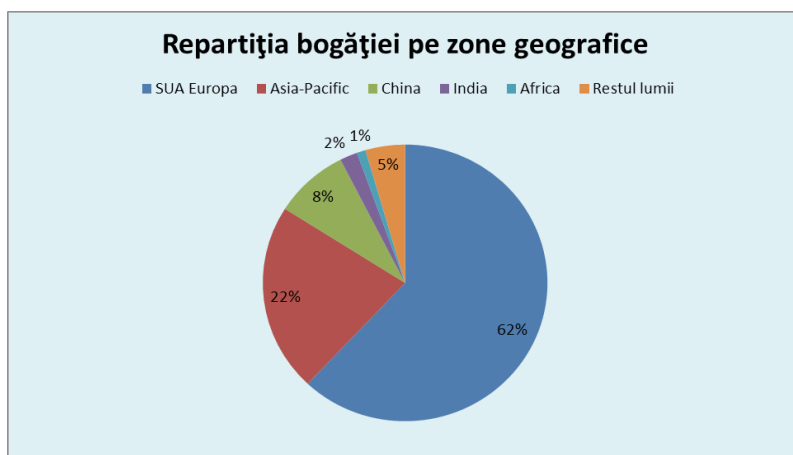
perioadele complicate de crize, calamități, dezastre, războaie etc..

După Credit Suisse, 1 % dintre bogații planetei dețin 43,6 % din bogăția ei, iar 10 % dintre cei mai bogați dețin 83 % din aceasta. 0,5 % din populație (24 de milioane de adulți) a căror avere este cam de un milion de dolari dețin 35% din bogăția mondială. Pentru a aparține mulțimii de 1 % din cei mai bogați oameni ai planetei trebuie să ai 588.000 de dolari (420.000 euro) și capacitatea de a-i reproduce.

La polul opus, jumătate dintre indivizii cei mai săraci dețin doar 1 % din patrimoniul, iar 20 % din populație nu deține mai mult de 672 dolari.

Repartiția bogăției pe regiuni:

- America de Nord și Europa: 62 % din patrimoniul monetar mondial;
- Asia-Pacific (fără India și China): 22 %;
- China: 8,5 %;
- India și alte țări emergente: 2 %;
- Africa: 1% din patrimoniul monetar mondial.

Aceleași discrepanțe se mențin și la repartiția bogăției medie pe locuitor (adult):

- În America de Nord și în Europa de Vest, precum și în unele țări asiatice foarte bogate: peste 100.000 de dolari;
- În Africa: 5.000 de dolari.

Aceste disparități există în fiecare regiune. Ele se perpetuează de secole, iar marile crize, războaiele și nenorocirile care s-au abătut asupra planetei sau anumitor regiuni nu au schimbat în mod esențial această realitate.

În Elveția, spre exemplu, bogăția medie pe persoană adultă este de 372.700 dolari. Statele Unite sunt pe locul 7, înapoia Suediei și Franței care se află pe locul 5 cu un patrimoniu mediu de 255.156 dolari.

Numărul de milionari:

- Statele Unite: mai mult de 10 milioane de milionari;
- Japonia și Franța: în jur de câte 2 milioane fiecare;
- Marea Britanie: 1,2 milioane
- Germania: 1 milion

Cei mai mulți, adică 40 % dintre milionarii lumii, se află în SUA.

Desigur, faptul că milionarii cei mai mulți se află în Statele Unite ale Americii își are explicațiile sale, care țin de puterea și stabilitatea acestei țări, de poziția sa în rândul țărilor lumii, de siguranța și securitatea proprietății și de multe alte elemente foarte importante pentru protecția și securitatea oamenilor avuți. Statele Unite ale Americii nu au pierdut niciodată. Din cele două războaie mondiale, Washington-ul a ieșit întărit, iar modul de viață american și liberalismul acestei societăți, aduc un plus de securitate oamenilor bogați. Iar o țară cu foarte mulți oameni bogați este ea însăși foarte bogată.

Clasamentul țărilor cu cei mai mulți milionari:

Clasamentul țărilor cu cei mai mulți milionari		
	Număr de milionari	Procentaj (%)
Statele Unite ale Americii	9 940 044	40,5
Japonia	2 380 043	9,7
Franța	2 225 078	9,1
Italia	1 415 000	5,8
Marea Britanie	1 230 959	5,1
Germania	1 040 000	4,3
Canada	904 918	3,3
China	805 002	3,3
La nivel mondial	25 545 900	100

Sursa: Crédit Suisse. Année des données : 2010,
după <http://www.inegalites.fr/spip.php?article1393>

Se pune o întrebare tranșantă, al cărei răspuns îl știe sau îl intuiește fiecare dintre noi: *Bogăția lumii generează sărăcie sau sărăcirea lumii generează îmbogățire? Cu*

alte cuvinte, bogății se îmbogățesc pe seama săracilor sau săracii sărăcesc din cauza bogățiilor care acumulează, în folosul lor și sub controlul lor, toate resursele din care nu plătesc decât munca oamenilor; exercitată, în general, de întreaga populație activă inclusiv de cei bogați, cea care produse, de fapt, valorile ce se acumulează și se constituie în ceea ce noi numim bogăție?

Știm foarte bine că așa stau lucrurile, pentru că așa este sistemul croit de când există lumea, iar încercările făcute de-a lungul timpului pentru a-l schimba au eșuat.

Acest sistem are, în principal, următoarele caracteristici:

- partajează populația planetei în bogați și săraci;
- situează munca în centrul condiției și existenței umane, ea fiind singura care produce valoarea necesară oamenilor și, în acest fel, creează și menține suportul necesar naturii umane, societății umane, reproducerii, supraviețuirii și dezvoltării acesteia pe planeta Pământ;

- prin faptul că munca este singura forță care propulsează civilizația umană spre orizonturi care sunt doar în parte previzibile, se instituie, ca procese intrinseci filosofiei și fizionomiei muncii, sisteme de pregătire profesională, de cunoaștere a implicațiilor proceselor muncii, conexiunilor și interdeterminărilor, precum și componente sau sisteme de securitate intrinseci sau calificate care trebuie să asigure stabilitate sistemului și să-l protejeze împotriva pericolelor și amenințărilor, reducându-i vulnerabilitățile la acestea;

- creează și reproduce, printr-un management complicat, ierarhii, competențe, inegalități și echilibre relative.

Pe la începuturile gândirii economice, cam prin vremea lui Adam Smith, se considera că sporul de natalitate, în țările bogate și educate va fi mai mare decât în celelalte. Cu timpul, bogăția pe cap de locuitor se va egaliza între diferite țări, printr-o convergență către medie.

Realitatea arată contrariul: cu cât o țară este mai săracă, cu atât populația sa va crește. Și această concluzie rezultată din statistici nu este valabilă pentru toată lumea și pentru toate țările. România, spre exemplu, care, la ora actuală este o țară săracă, avea o rată de creștere a populației negativă. În 1996, când țara încă mai avea o oarecare putere economică, PIB-ul pe cap de locuitor fiind de 3980 dolari, rata de creștere a populației era de - 3 la mie (natalitate 10 la mie, iar mortalitate 13 la mie), țara situându-se pe locul 25 (din 40 de țări)...

Ce înseamnă sărăcie? În Franța, spre exemplu, se consideră că pragul de sărăcie se definește pe jumătatea nivelului de viață mediu. Venitul mediu era, în Franța, în 2004, de 1314 euro pe lună. Pragul sărăciei se situa, deci, la nivelul a 657 de euro, iar cei „săraci” reprezentau, în această țară, 6,2% din populație. În România, acest câștig nu este un prag al sărăciei, ci unul deasupra nivelului mediu și doar o mică parte a populației angajate beneficiază de un astfel de venit.

3. Sărăcia, revolta și acceptanța

Efectul de bogăție sau de îmbogățire este un joc între rata profitului și valoarea plasamentului anterior (dacă urmează să fie revândut). Când rata profitului crește, valoarea plasamentelor anterioare scade și invers. Acest joc reprezintă un pericol și chiar o amenințare la adresa omului bogat, dar și o șansă de a-și dubla sau de a-și tripla averea. Prin aceste jocuri ale pieței, mai ales dacă plasamentele se fac în condiții de risc major (asumare a unui pericol care poate schimba radical condiția omului de afaceri) și chiar de risc extrem (când totul se joacă pe o carte), omul bogat poate să ajungă de câteva ori mai bogat, dar și foarte sărac, doar în câteva minute; ba, mai mult, este posibil chiar să-i sărăcească și pe toți cei care au participat cu sume foarte mari (în raport cu veniturile lor), la solicitarea lui, la astfel de plasamente.

Astăzi, mai mult ca ieri, bogăția și sărăcia au un conținut foarte larg. Un om care câștigă 657 de euro pe lună, în Franța este considerat sărac, dar în România acesta ar aparține clasei de mijloc, iar dacă în familia lui mai este unul care câștigă la fel, această familie, cu un venit 1314 euro pe lună, dacă își chibzuiește bine cheltuielile, investițiile și plasamentele, poate ajunge înstărită și chiar bogată.

În aceste condiții, securitatea economică și financiară a persoanei – și chiar a familiei – devine dependentă de mai multe variabile, unele greu de înțeles, și, din această cauză, foarte flexibilă, întrucât gradul de incertitudine crește, iar probabilitatea ca fiecare să ajungă mai jos de pragul sărăciei și chiar în zona sărăciei extreme devine din ce în ce mai mare. Oricum, sărăcia este invers proporțională cu stabilitatea economică a unui stat, cu calitatea politicilor economice, cu tehnologia, cu gândirea și inteligența politică și economică a fiecăruia, dar și a decidenților strategici. Dacă statul este prost guvernat, iar politicile economice, financiare, educaționale, sociale și managementul aferent sunt precare, nesigure, aservite, lipsite de coerență, de claritate, inventivitate și, mai ales, de cunoaștere sau de formularea corectă a interesului național, a interesului național vital, țara sărăcește, gradul de insecuritate crește, populația este nemulțumită, investitorii strategici se îndepărtează, corupția crește, investitorii și bogații autohtoni speculează, proiectele economice – cele care există – eșuează, specialiștii emigrează, creierile evadează spre locurile unde pot fi mai bine valorificate, dar și mai bine plătite.

Spre exemplu, reformele făcute până acum în România în industrie, în agricultură, în sistemul educațional, dar și în structurile de apărare, ordine publică și siguranță națională, n-au adus nici un plus de securitate, ci, dimpotrivă, au distrus bazele potențialului oricărei forme de securitate prin forțe proprii, întreaga securitate a țării bazându-se, la ora actuală, pe calitatea țării de membră a Uniunii Europene și a NATO. Dar de aici nu rezultă orice tip de securitate, în orice condiții. Spre exemplu, securitatea alimentară este grav afectată de politicile ineficiente în dezvoltarea agriculturii. Paradoxurile care există în domeniul agriculturii, există aproape în toate celelalte domenii. România este o țară cu un pământ agricol de foarte bună calitate și de mare suprafață, situându-se din acest punct de vedere, printre țările cele mai

bogate din Europa. Și, totuși, România, care are unul dintre cele mai bogate soluri cultivabile din Europa, importă 70 % din produsele agroalimentare. Aceasta nu este chiar o nenorocire, ci doar o vulnerabilitate foarte mare, care, în condiții de criză și de conflict, costă enorm.

Desigur, sistemele de irigații au fost dezafectate pentru că nimeni nu și-a permis să investească în ele și nici să le folosească, întrucât, folosindu-le, ar fi crescut enorm prețul de cost al tonei de grâu, de porumb, de plante industriale etc., ceea ce ar fi făcut aceste produse greu accesibile (ca preț) pentru nevoile interne de alimente ale populației, dar și la export, iar concurența a profitat de această vremelnică neputință a managementului agriculturii românești (nu poți face agricultură modernă și competitivă cu sapa și cu plugul tras de boi prost hrăniți!) și a cucerit piața românească de produse agricole. În timp ce pământul României este, în mare parte, pârloagă, noi cumpărăm produse agricole de proastă calitate din străinătate. Deja pe piețele românești, produsele cele mai căutate – și care lipsesc cel mai mult – sunt tocmai cele românești. Evident, este un efect al concurenței, al pierderii capacității de a intra în competiție cu alte firme care doreau să acapareze piața românească. În acest timp, țărani României – care sunt printre cei mai harnici și mai răbdători din Europa – s-au trezit că nu mai pot face agricultură de supraviețuire, că nimeni nu-i ajută și că habar n-au ce trebuie să facă pentru a supraviețui într-o țară în care pământul pe care l-au moștenit din generație în generație și l-au reprimat după ce socialismul a căzut, nu le este de nici un folos. O mare parte dintre ei au luat drumul străinătății, unde culeg căpșuni, sfeclă, struguri și reușesc să câștige suficienți bani pentru a-și întreține familiile și chiar pentru a-și moderniza casele. În acest timp, pe pământul lor, cresc buruienile de tot felul, dar mai ales pirul, bozul și cucuta...

La fel s-au petrecut lucrurile și cu muncitorii. Miile de întreprinderi în care au lucrat o viață de om – unii dintre ei din tată în fiu – au sucombat în fața presiunii economiei de piață și a neputinței guvernanților care nu au făcut altceva, în acești 22 de ani, decât să se certe pe putere și să încerce să îndeplinească fără crâcnire și fără discernământ normele europene la care au aderat. Populația a sărăcit dintr-odată, fără să înțeleagă de ce, întrucât, alungând socialismul, spera să iasă grabnic din sărăcia de tip comunist, soluția supraviețuirii fiind, pentru cei mai mulți, nu redresarea țării, ci emigrația temporară în Occident în căutarea unui loc de muncă.

Oamenii, lăsați în câțiva ani, fără minimul de mijloace necesare traiului – concediați pur și simplu pentru că întreprinderile lor au sucombat, au fost falimentate, au fost cumpărate pentru a li se lua piața etc. etc. și rămași fără un ban – și-au luat inima în dinți și traista în băț și au plecat peste hotare. S-au tras unul pe altul acolo, departe, pe unde au găsit câte un locșor de muncă, și cei mai mulți dintre ei chiar au reușit să câștige câteva sute de euro – mult mai mult decât ar fi câștigat în țară – și, astfel, să-și continue viața. Cu toată hărnicia lor prin alte țări, România este cotată printre cele mai sărace țări din Europa. Iar ei, românii care au plecat din țară după un loc de muncă, datorită unora dintre ei, care au apucat alte drumuri pe drumurile

Europei, cerșind și furând, sunt considerați un fel de paria ai continentului, un fel de oameni fără căpătâi, care fac mult rău marilor capitale europene. În acest timp, România se află pe locul întâi pe continent la bolile cardio-vasculare, iar rata deceselor a depășit-o pe cea a natalității, creșterea populației fiind, din 1990 încoace, negativă.

În aceste condiții, omul de rând, adică țăranul, muncitorul, intelectualul, lovit năprasnic din toată părțile – impozite, dări, taxe de tot felul, asistență medicală precară, învățământ tot timpul reformat și lipsit aproape complet de orice motivație culturală și profesională, spitale închise, școli desființate etc. – și năucit pur și simplu de toate acestea, n-a avut timpul necesar să se dezmeticească și, mai ales, să se revolte. Probabil că nici nu i-a trecut prin cap așa ceva. Lui, omului de rând, nu-i arde nici de revolte, nici de ieșire în stradă, nici de vot, nici de reforme pe care nu le înțelege, ci trebuie să găsească urgent o soluție pentru a aduce mâncare acasă. Și a găsit-o fugind peste hotare, acolo unde a căpătat un loc în care să muncească și să primească o bucățică de pâine pentru el și pentru copiii lui. Iar această bucățică de pâine, pentru unii, pentru cei cu înaltă calificare a fost chiar mană cerească. Medicii care au plecat afară au un salariu de câteva ori mai mare decât cei rămași în țară, dar și bucătarii, infirmierele, ospătărițele, inginerii, finanțistii, electroniștii etc. beneficiază de condiții de viață, cel puțin în ceea ce privește salariul, cu mult superioare celor din țară, chiar în vremurile ei cele mai bune.

Acești emigranți temporari au depus, în băncile din România, în 2008, peste șapte miliarde de euro, care, alăturați altor șapte miliarde ale investitorilor străini (desigur, în rețelele comerciale, în principal, dar nu contează, tot locuri de muncă sunt și acolo!), au creat bogăție în România și o rată de creștere economică destul de substanțială care i-a făcut pe unii să afirme că economia țării, în acea vreme, duduia... Este și acesta un fel de a ne fura căciula...

Cu alte cuvinte, românii, strănși puternic cu ușa, au acceptat această stare de fapt, pentru că nu au avut nici atunci, nici acum, nici în veacul veacurilor – pentru că nu au avut niciodată! – nici mijloacele necesare, nici cunoștințele, nici capacitatea și nici vocația de a se revolta în mod civilizată și de a-i pune la punct pe pungașii care au distrus, de fiecare dată țara, umplându-și ei buzunarele și clamând că au fericit-o.

Nici evenimentele din 1989 nu sunt, propriu-zis, o revoltă. Ele țin de o altă filosofie a saltului în acceptanță și nu de filosofia revoltei. Dar aceasta este o altă problemă.

Actuala situație este una de tip paradoxal. Din punct de vedere numeric, dar nu numai, populația a scăzut dramatic și continuă să scadă.

Așa cum am afirmat mai sus, rata de creștere era, după datele băncii mondiale, de -1,5 la sută în 2002, iar în 1997, coeficientul de creștere a populației, calculat prin diferența dintre rata mortalității (13 la mie) și cea a natalității (10 la mie) era de -3 la mie, fiind depășită doar de Ucraina și de Rusia (-5 la mie).

Dacă se va continua în acest ritm, putem spune că, încet, încet, țara moare.

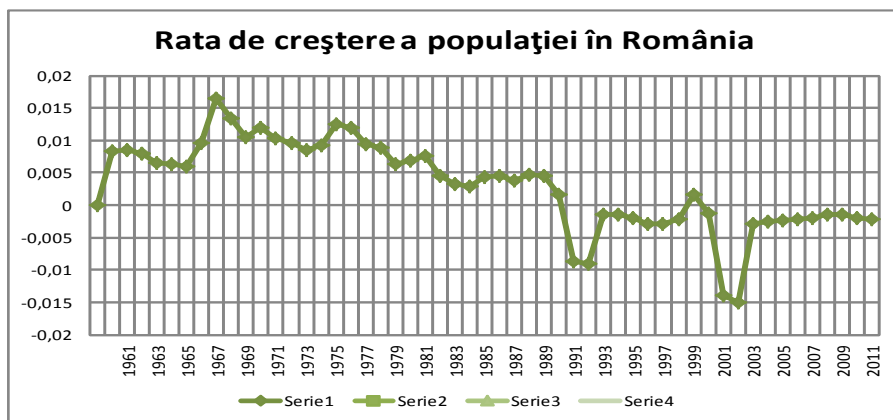
Dacă ar fi să ne luăm după statistici, în trei-patru mii de ani, populația României

dispare. Sistemul educațional înregistrează performanțe negative (dar se reformează tot timpul!), resursele au fost aproape în întregime vândute sau concesionate, iar noua economie – care este o economie de rețea, ce se anunță foarte dinamică și foarte prosperă – face pași foarte timizi în România.

Aceste sunt realități care confirmă că, într-o economie de piață, trebuie să iei competiția în serios, să faci în așa fel încât cetățenii să aibă locuri de muncă și câștiguri care să-i scoată din zona sărăciei.

Or, acest obiectiv extrem de dificil nu se poate realiza fără a asigura oamenilor condițiile de sănătate, de viață și de muncă necesare, precum și câștigurile de care au nevoie pentru a trăi decent. În caz contrar, țara se prăbușește.

Sursa: *Datele sunt luate din diagramele și studiile editate de Banca Mondială*

Nu atât sărăcia, cât sărăcirea creează principalii suportți ai conflictualității sociale endogene, specifică societății omenești partajată în bogați și săraci.

Uneori, vina principală a generării conflictualității lumii este considerată ca aparținând în exclusivitate păturii sărace, întrucât săracii sunt cei care aspiră, aproape prin orice mijloace, la bogăție, și nu bogații la sărăcie. Niciun bogat nu dorește să devină sărac, dar orice sărac dorește să devină bogat, să aibă acces nelimitat la bunăstare.

Cei mai mulți dintre săracii care nu-și acceptă sărăcia ca pe un dat, ci o consideră un efect al presiunii bogăției, sunt convingși că sărăcia lor se datorează în exclusivitate sau în cea mai mare parte lăcomiei bogaților, regulilor pe care ei le impun, cauza sărăciei fiind bogăția și nu sărăcia însăși, adică cea pe spezele căreia se întreține bogăția, și care nu se reproduce pe sine decât sub presiunea bogăției. Sărăcia este, deci, o acceptanță forțată, este partea din submersiune a unui aisberg, din care se consideră că nu contează decât ceea ce se vede la suprafață, adică bogăția.

Alți săraci își vor accepta ca pe un dat propria condiție și vor încerca să

supraviețuiescă. Dealtfel, așa cum rezultă din statistici, se pare că, la nivel mondial, procentul sărăciei extreme – adică cel al populației care trăiește cu mai puțin de 1,25 dolari pe zi, este în scădere, în timp ce procentul averilor celor care se situează la polul bogăției extreme crește.

Cauzele revoltei ca și cele ale lipsei revoltei, nu sunt doar în bogăție și sărăcie – deși suportul conflictualității endogene aici se află –, ci mai ales în efectele sărăcirii populațiilor, adică în discriminare și în noile forme de exploatare, în umilire, în neacceptarea (de către toți) a condiției și stratificării, în negarea acestora.

Negarea nu înseamnă însă nici revoltă, nici acceptanță, ci doar atitudine. Dar atitudinea este, în cele din urmă, una dintre componentele de bază ale comportamentului individual și social, iar depărtarea din ce în ce mai accentuată a celor doi poli – cel al bogăției extreme și cel al sărăciei extreme –, în loc să dilueze conflictualitatea, o accentuează, ca și cum nu s-ar îndepărta, ci s-ar apropia și ar comprima spațiul, adică planeta, oamenii și viața.

Depărtarea creează presiuni inverse, de rupere, dar ruperea nu este posibilă, pentru că albinele sunt cele care fac mierea și nu mierea albinele. Totdeauna va fi nevoie de albine, iar albinele nu vor fi niciodată bogate.

Vor fi totdeauna albine și totdeauna vor produce miere și vor hrăni mătcile și trântorii. Dar fără măci și trântori nu există nici stup, nici albine și, evident, nici miere. Pentru că așa e lumea lor făcută. Și tot cam așa este și lumea noastră, a oamenilor. Desigur, albinele nu se revoltă, ci își acceptă condiția. Așa cum fac și oamenii. Cu precizarea că, din cât se cunoaște până la ora actuală, albinele nu au o gândire perversă.

4. În loc de concluzie

Insecuritatea nu vine doar dinspre zona revoltei săracilor, care, înmulțindu-se, ar reprezenta un pericol pentru pacea și stabilitatea planetei, ci mai ales din presiunile pe care planeta bogăților le exercită asupra planetei săracilor, din imensele ofensive strategice ale centrilor de putere pentru putere, bogăție și influență, adică pentru resurse, finanțe, tehnologii și piețe. Oceanele, Pământul și oamenii vor fi totdeauna la mijloc.

DOBÂNDA LA ÎMPRUMUTURI – “MĂR AL DISCORDIEI” IDEOLOGICE, ETNICE ȘI RELIGIOASE

Lect. univ. drd. Marian COVLEA¹

THE INTEREST ON LOANS- THE APPLE OF IDEOLOGICAL,
ETHNIC AND RELIGIOUS DISCORD

Lecturer. Marian COVLEA , Ph.D. Student

Abstract:

This article deals with the issue of the interest on loans (definition, nature, role, components, calculation method), with its philosophy in the Judeo-Christian, Arabic and Islamic cultural space, with the reasons for which this interest on loans causes ideological, ethnic and religious disputes, throwing out stigma on the bankers and creditors.

Key words: interest, loan, banker, Basel Accord, usurers, crisis, Bible, Jews, khazars, Zionists, Islam.

Résumé:

Ce récit s'occupe de la thématique de l'intérêt bancaire (définition, nature, rôle, composantes, manière de calculer), de la philosophie de celui-là dans les cultures judéo-chrétiennes, arabiques et islamique, des causes pour laquelle cet intérêt bancaire représente un motif de dispute et de contradiction idéologique, ethnique et religieuse et des motifs de anathémisation des banquiers-créditeurs.

Cuvinte-cheie: dobândă, credit, bancheri, Basel Accord, cămătari, criză, Biblie, evrei, khazari, sioniști, Islam.

¹ Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir” București, marian.covlea@gmail.com

1. Definiția, natura, rolul și componentele dobânzii la împrumuturi

Dobânda poate fi definită ca reprezentând o formă de remunerare a creditului de către debitor, pentru folosirea capitalului împrumutat.²

Astfel, dobânda poate fi privită ca “preț” (tarif) pentru serviciul de punere la dispoziția debitorului a unei sume de bani (operațiune denumită creditare sau acordare de împrumut) pe o perioadă determinată, de către creditor. Ea poate fi analizată atât ca mărime absolută (sumă de bani), cât și ca mărime relativă (procent calculat la suma creditului).

Noțiunea de dobândă datează din anul 1700 î.Ch., când în Mesopotamia era reglementată activitatea economică prin stabilirea unor procente din împrumut în cazul unor produse agricole sau metale prețioase. Până în sec. al XVIII-lea se folosea termenul de *camătă*, acesta fiind ulterior înlocuit cu termenul actual de dobândă.³

Asupra dobânzii și rolului acesteia s-au formulat mai multe accepțiuni, astfel:

- **Conceptul clasic** (David Ricardo, Alfred Marshall): abordează dobânda ca fiind influențată de rata profitului, ce se poate obține prin folosirea capitalului, sau ca preț ce trebuie plătit pentru folosirea capitalului, preț stabilit ca echilibru între cererea globală de capital și stocul de capital oferit pe piață.

- **Conceptul neoclasic** (Irving Fischer): definește dobânda ca reprezentând prețul banilor în momentul actual, exprimat în funcție de un termen viitor.

- **Conceptul intervenționist** (John Maynard Keynes): definește dobânda ca pe o recompensă pentru renunțarea la lichidități pentru o anumită perioadă de timp. Potrivit aceleiași concepții, rata dobânzii poate fi un instrument de influențare a volumului de investiții și de combatere a recesiunii și șomajului.

- **Conceptul Școlii Austriece** (Bohm-Bawerek): în cadrul lucrării “*Dobânda și Capitalul: un parcurs critic al teoriei economice*”, acest autor susține că dobânda este o calitate firească a capitalului, se formează fără epuizarea capitalului inițial și se produce independent de activitatea personală a capitalului, având o durată eternă de constituire.⁴

Referitor la natura dobânzii, putem spune că ea reprezintă un preț, un tarif pe care creditorul îl percepe și debitorul îl plătește, pentru serviciul de a avea la dispoziție o sumă de bani pentru o anumită perioadă de timp. Văzând dobânda ca pe un preț (tarif), ceea ce îi conferă de principiu justificare economică și deci caracter legitim, se pot pune în discuție următoarele elemente de detaliu, care pot constitui tot atâtea cauze de nemulțumire pentru debitori, motive de critici și acuze la adresa creditorilor, la adresa bancherilor și finanțistilor în general:

Mărimea dobânzii. O dobândă prea mare, fără legătură cu parametrii pieței economico-financiare interne și internaționale (inflație, dobânda de referință/de politică monetară a Băncii Naționale, dobânzile EURIBOR și LIBOR, cota de risc,

² Nicolae DARDAC, Teodora BARBU, 2005, p. 171.

³ Op. cit., p. 171.

⁴ Prezentarea celor patru concepte asupra dobânzii reprezintă o sinteză din op. cit., p. 172.

ratingurile de țară, de bancă, de produs bancar, cotele de profit ale băncilor, etc.) poate fi percepută ca neeconomică, nelegitimă și imorală și considerată camătă, respectiv un mijloc de îmbogățire incorectă prin înșelarea și spolierea debitorilor.

Elementele componente ale dobânzii. În general, se consideră, din punct de vedere profesional și legal, acceptabile 5 elemente componente ale dobânzii (exprimate ca puncte procentuale din procentul total de dobândă):

a. O cotă pentru acoperirea inflației pentru perioada creditului și pentru suma rămasă neachitată (soldul creditului), având în vedere efectul trecerii timpului asupra banilor (deprecierea măsurată prin rata inflației).

b. O cotă pentru recuperarea costului plătit pentru atragerea de resurse financiare de pe piață în vederea acordării creditului, care de obicei constituie un mix (o medie ponderată) din următoarele tipuri de asemenea costuri:

- Dividendul achitat acționarilor băncii pentru cota de max. 20% din capitalurile proprii ale băncii acordate drept credit. Alături de elementul nr. 4 de mai jos (cota de risc de neplată asociată împrumuturilor), și această cotă din capitalurile proprii acordată drept credit constituie o preocupare centrală a Acordurilor de la Basel, concentrate pe prudențialitatea și supravegherea bancară, deoarece acordarea unor cote mari din fondurile proprii sub formă de credite reprezintă o înstrăinare a averii acționarilor, expunând-o la un risc de pierdere a acesteia (prin nerambursarea creditului).⁵

- Dobânda acordată de bănci pentru depozitele atrase de la persoanele fizice și juridice de pe piața internă.

- Dobânda de referință a BNR (de politică monetară)⁶ pentru sumele primite de la BNR pentru acordare de împrumuturi, din sumele care au fost depozitate de băncile comerciale la BNR conform sistemului rezervelor minime obligatorii.⁷

- Dobânda ROBOR (interbancară internă) pentru fondurile atrase de la alte bănci comerciale românești.

⁵ Acordurile de la Basel reprezintă un set de norme de prudențialitate (având drept scop reducerea și împărțirea riscurilor) și supraveghere bancară, cu vocație internațională globală pentru băncile comerciale, elaborate prin înțelegere între marile grupuri bancare elvețiene (Credit Suisse Group și Union des Banques Suisses/Union Bank of Switzerland AG) în cadrul Comitetului Basel pentru Supraveghere Bancară, înființat în 1974. Prima variantă a Acordurilor de la Basel (Basel I) a fost elaborată în anul 1988 și a reglementat cerințele de capital minim al băncilor. A doua variantă (Basel II) a fost elaborată în anul 2003 și a reglementat mai detaliat riscul operațional al activității bancare, iar varianta Basel III a fost elaborată în decembrie 2010 în condițiile crizei economico-financiare actuale, propunând două documente programatice: *Cadrul internațional pentru măsurarea, standardizarea și monitorizarea riscului de lichiditate* și *Un cadru global de reglementare pentru bănci și un sistem bancar mai solid*. Activitatea băncilor naționale (centrale) se află sub reglementarea **Bank of International Settlements** (Banca Reglementelor Internaționale), înființată în anul 1930, cu sediul tot la Basel.

⁶ Sumele percepute cu titlu de dobândă de politică monetară constituie surse de venit ale BNR, conform legii.

⁷ În prezent, dobânda de politică monetară este 5,25% pe an (stabilită la 30.03.2012), iar sumele atrase de BNR cu titlu de rezerve minime obligatorii reprezintă 15% la lei și 20% la valută din disponibilitățile băncilor comerciale. Pentru comparație, în anul 2011 dobânda de politică monetară a fost 6,25%, iar rezervele minime obligatorii au reprezentat 30% la lei și 40% la valută, din disponibilitățile băncilor comerciale. Relaxarea acestor instrumente de politică monetară (reducerea acestor parametri) s-a făcut pentru sprijinirea creditării agenților economici ca o măsură de contracarare a crizei economico-financiare.

- Dobânda EURIBOR⁸ sau LIBOR⁹ plus o cotă de risc (deoarece nu suntem în zona euro și suntem încă o economie emergentă – cota de risc este stabilită invers proporțional în funcție de ratingul de țară).¹⁰

c. O cotă pentru acoperirea costurilor interne ale băncii (salarii, energie, consumabile, amortizare, servicii, taxe-impozite-contribuții, etc.).

d. O cotă pentru constituirea de provizioane de risc de neplată (*Cost of Risk*), conform calculelor actuariale efectuate pe serii anuale de date statistice privind neplata creditelor. Alături de elementul nr. 2 de mai sus (cota din capitalurile proprii ale băncii acordate ca împrumuturi), și acest *Cost of Risk* constituie o preocupare centrală a Acordurilor de la Basel, în sensul măririi provizioanelor de risc.

e. O cotă de profit pentru bancă, ca rezultat al presiunii concurenței dintre bănci pe o anumită piață și pentru un anumit produs de creditare. În țările dezvoltate, cotele de profit al băncilor din activitățile de creditare sunt foarte reduse (sub 1%), profitul realizându-se din numărul de contracte de creditare. În schimb, băncile comerciale realizează mari profituri din tranzacțiile de pe piața de capital (Bursa de Valori).¹¹

Forma de prezentare a dobânzii (fixă sau variabilă, sub formă de sumă sau de procent), inclusiv modul de scriere în contract (cu litere normale sau prea mici etc.). Se spune că atunci când banca propune clientului o dobândă fixă, ea are informații sigure că dobânda pieței va scădea, iar când propune clientului o dobândă variabilă, precis dobânda pieței va crește în perioada următoare.

Transparența modului ei de calcul, informarea debitorilor: gradul de transparență în modul de calcul, de prezentare și de informare a debitorilor trebuie să fie cât mai ridicat.

Negocierea dobânzii între creditor și debitor: trebuie făcută cât mai detaliat, în cadrul unei relații echilibrate, între părți aflate pe picior de egalitate, cu debitorul în cunoștință de cauză, informat, nestresat.

Repartizarea riscurilor între debitor și creditor: trebuie să se facă într-un mod cât mai echilibrat, riscurile să nu cadă exclusiv în sarcina debitorului. Or, prevederile Acordurilor de la Basel (menționate mai sus) nu sunt în sensul împărțirii riscurilor între creditor și debitor: creditorul își ia toate măsurile prudențiale, asiguratorii, de prevenire și evitare a riscurilor, de garantare a recuperării integrale a oricărei pierderi.

⁸ *Euro Inter-Banking Offered Rate* = Dobânda interbancară de referință pentru depozite în euro la 3 luni practică din 1999 între băncile din țările care au adoptat moneda euro.

⁹ *London Inter-banking Offered Rate* = O dobândă similară cu EURIBOR, dar practică la Londra pentru tranzacțiile în dolari.

¹⁰ Dobânzile achitate de către băncile comerciale pentru procurarea de fonduri se numesc *dobânzi pasive*.

¹¹ Elementele componente ale dobânzii au fost preluate și prezentate prin parafrază din: <http://www.scribube.com/economie/finante/Formele-dobanzii-bancare-si-fu235224181.php> accesat pe 27 aprilie 2012.

Alte costuri asociate creditului, sub forma spezelor și comisioanelor bancare. Ele reprezintă costurile directe ale băncii implicate de analiza dosarului, negocierea creditului, încheierea contractului de creditare, urmărirea derulării acestuia (returnarea creditului), eventualele modificări ale contractului, alte costuri directe (diferențe de curs valutar – pentru creditele în valută, reevaluări ale garanțiilor, licitații, executări silite etc.). În mod normal, legal și moral, clientul trebuie să aibă o imagine clară, înainte de semnarea contractului, asupra tuturor costurilor creditului pe care îl primește, acestea toate (dobândă, comisioane, etc.) fiind exprimate printr-o singură sumă anuală, denumită DAE (dobânda anuală efectivă).

Schimbând ceea ce este de schimbat, de o logică asemănătoare beneficiază și materia dobânzii pentru alte forme de credit utilizate în afaceri (creditul obligator, creditul comercial etc.).

Modul de calcul al dobânzii bancare

Modul (formula) de calcul al dobânzii bancare diferă după cum creditul este acordat pe termen scurt (sub 1 an) sau pe termen mediu și lung.

Pentru creditele sub un an, se calculează dobânda simplă:

în care:

D_s = dobânda simplă

V_c = valoarea creditului

r = rata dobânzii

t = perioada efectivă de timp pentru care se acordă creditul (exprimată în zile/săptămâni/luni)

T = durata unui an (exprimată în mod consecvent cu t ca 360 zile, 52 săptămâni sau 12 luni).

Pentru creditele de peste un an, formula de calcul a dobânzii, compusă de această dată, este:

Pentru o perioadă compusă de un număr întreg de ani:

$$D_c = [V_c (1 + i)^n] - V_c = V_c [(1 + i)^n - 1],$$

în care:

D_c = dobânda compusă

V_c = valoarea creditului

i = rata dobânzii, exprimată sub forma unui coeficient (de exemplu, 10%=0,1, 45%=0,45, etc.)

n = numărul de ani al perioadei de creditare.

Pentru o perioadă compusă dintr-un număr de ani și o fracțiune de an:

în care:

$1/F$ = fracțiunea de an (de exemplu: 1/2, 1/3, 1,5, 1/6, etc.)

k = rata dobânzii, exprimată sub forma unui coeficient.

Celelalte elemente ale formulei sunt identice cu cele de la formula precedentă.

Principiile activității comerciale și financiar-bancare islamice. Dobânda în sistemul financiar-bancar islamic

Pentru a contextualiza modul cum este privită dobânda în sistemul financiar-bancar islamic, trebuie arătat că în activitatea de afaceri din țările islamice se aplică unele principii (reguli, norme, proceduri) specifice în contractele aplicabile fiecărei tranzacții, menite a preveni îmbogățirea fără muncă și a proteja în relațiile sociale și de afaceri păturile sărace față de cei înstăriți, populația față de comercianți, debitorii față de creditori etc.

*Principiile aplicate în acest scop sunt:*¹²

Murabahah (cost-plus): se referă la negocierea între cumpărător și vânzător a adausului comercial (marja comercială brută) practicat de comerciantul-vânzător. Aceste contracte de vânzare-cumpărare nu sunt valabile decât dacă prevăd în mod explicit, precis și detaliat prețul de vânzare și componentele sale (costurile de producție sau de achiziție a mărfii, alte costuri, marja de profit etc.).

Mudharabah (profit-sharing): este un contract de finanțare, între un finanțator și un antreprenor; profitul operațiunii (afacerii, investiției) se împarte de la bun început în cote negociate de comun acord. În caz de pierdere, aceasta este suportată de finanțator, cu excepția unor cazuri de responsabilitate (neglijență, eroare, incompetență vădite) a antreprenorului, când acesta va fi ținut să suporte pierderea.

Musarakah (partnership): se aplică în cadrul contractelor de parteneriat, de cooperare economică, de asociațiune în participațiune (joint-venture) etc. și reprezintă negocierea cotelor de repartizare a profiturilor între părți. În caz de pierdere, aceasta se împarte conform cotelor de participare la patrimoniul asocierii.

Ijarah (leasing): în cadrul contractelor de leasing, se aplică negocierea liberă și transparentă între *lessor* și *lessee* a tuturor condițiilor contractuale (durată de leasing, rată de leasing, dobândă, alte costuri).

Aceste principii (precum și cele trei interdicții prezentate mai jos: *Riba*, *Gharar*, *Maisir*) provin direct din prevederile cărții sfinte a Islamului, Coranul, și au drept scop o cât mai echitabilă distribuire a averii (belșugului) în societate, evitarea îmbogățirii unora pe căi ușoare, fără muncă, pe seama altora. Se consideră că forța normelor religioase islamice este atât de mare în aceste societăți deoarece organizarea religioasă a fost preexistentă organizării politice statale în lumea islamică.

Văzându-le, înțelegem atât rezistența societăților (comunităților) islamice la avansarea sistemului capitalist occidental în țările lor, cât și "fața umană" pe care a căpătat-o capitalismul occidental pentru a-și asigura o mai ușoară penetrare în aceste societăți tradiționaliste, prin adoptarea unor politici corporatiste cum ar fi *Corporate*

¹² http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_banking accesat pe 27 aprilie 2012.

Governance (gubernanța corporativă, armonizarea intereselor grupurilor din cadrul firmei), *Corporate Social Responsibility* (responsabilitatea socială a firmei, față de clienți, de familiile salariaților și de comunitatea locală), etica profesională și integritatea în afaceri, protecția mediului etc.

În afacerile din lumea islamică există interdicții explicite și puternice pentru trei practici:

Riba: camăta, de fapt orice fel de dobândă, de surplus, de exces față de banii împrumutați.

Gharar: incertitudinea în afacere, în prevederile contractuale (inclusiv denumirea contractului), asupra drepturilor, obligațiilor, prețului, termenului de livrare, cantității, caracteristicilor mărfii și posibilității de verificare a acestora de către cumpărător, etc.

Maisir/Qimar: îmbogățirea pe căi ușoare (de exemplu, prin jocuri de noroc), fără muncă, indiferent dacă altcineva este prejudiciat sau nu.¹³

Văzând aceste principii care definesc activitatea generală de afaceri în societățile islamice, nu apare ca o surpriză faptul că în aceste societăți dobânda este considerată imorală. Astfel, noțiunea de *dobândă (Riba)* în limba arabă se traduce în limba română prin *camătă*, cu conotația negativă de exces/adaus imoral, nejustificat, neeconomic.¹⁴ Excepțiile când *Riba* este acceptată sunt foarte puține, și au la bază o filosofie diferită. Dobânda se folosește numai după ce orice altă metodă de remunerare a creditului n-a putut fi folosită (de exemplu, parteneriatul). Astfel, în perioada modernă, băncile împrumută bani companiilor calculând dobânda ca un procent negociat cu acestea din profitul realizat de companii prin utilizarea banilor împrumutați. Alte excepții de la interzicerea dobânzii: sumele (tranzacțiile) garantate de stat și devenite astfel legitime, tranzacțiile cu bani din metal (deoarece la început nici unui jurist islamist nu i s-a părut că a returna o sumă mai mare de bani de metal este plata unei camete, din moment ce cantitatea de metal era aceeași!¹⁵) etc.

Averea, bogățiile, banii și dobânda în religia mozaică și religia creștină

Sediul materiei pentru deslușirea acestor subiecte este Biblia, respectiv Vechiul Testament (*Pentateuhul* sau *Legea* sau *Torah*¹⁶ împreună cu Cărțile istorice, Cărțile poetice și Proorocii) pentru religia mozaică și Vechiul și Noul Testament, împreună, pentru religia creștină. Referințele din Biblie vor fi interpretate în mod corespunzător. Datorită unității indestructibile între cele două cărți ale Bibliei, care se confirmă

¹³ Muhammad AYUB, 2007, pp. 40-67.

¹⁴ În lb. engleză: *usury*. Inițial, dobânda ca exces apărea anormală, "ca din nimic", în perioada în care banii erau reprezentați de metale prețioase (aur, argint) și nu se cunoștea noțiunea de inflație (implicit, nici cea de depreciere datorată trecerii timpului).

¹⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_banking accesat pe 27 aprilie 2012.

¹⁶ Cele 5 cărți ale lui Moise: *Geneza, Exodul, Leviticul, Numeri și Deuteronom*.

reciproc și între care nu există nici o contradicție,¹⁷ practic nu există diferențe între concepția despre avere, bogății, bani și dobândă între religia mozaică și cea creștină. Poate Noul Testament, prin personalitatea sfântă și magnifică a Domnului Iisus, ne îndeamnă la mai multă dragoste în luarea deciziilor, dar pe fond nu există diferențe procedurale; Domnul Iisus ne asigură în acest sens: *Să nu credeți că am venit să stric Legea sau Proorocii. Am venit nu să stric, ci să împlinesc.*¹⁸

Sărăcia nu este considerată nici păcat, nici virtute, ci un blestem, pentru că Dumnezeu îi iubește pe cei credincioși, le dă înțelepciune și pricepere, îi ocrotește și îi dotează pe deasupra și cu averi și bogății, pentru a-și realiza mai ușor misiunea lor pe Pământ: lucrul pentru slava Lui. Exemplar în acest sens este pilda primului vis al lui Solomon:¹⁹ după ce a fost numit împărat de tatăl său David, Solomon a avut un vis în care se făcea că vorbește cu Dumnezeu, care l-a întrebat: „Acum că ești împărat, de ce ai nevoie, ce să-ți dau?”. La care Solomon a răspuns: „Doamne, dă-mi pricepere și înțelepciune, ca să conduc acest popor mare!”. Atunci Dumnezeu i-a spus: „Îmi place ce Mi-ai cerut, că nu vrei nimic pentru tine. Am să-ți dau pricepere și înțelepciune, ca să conduci acest popor mare, dar am să-ți dau și averi și bogății pe deasupra, că vei avea nevoie!”. Cu alte cuvinte, banii, averile și bogățiile se dau pe deasupra, ca o consecință a smereniei, loialității, priceperii și înțelepciunii!

În concluzie, *banii sunt un mijloc, nu un scop, și o consecință a performanței realizate*, inclusiv în afaceri. Atunci care este scopul? Scopul este parcurgerea unui drum inițiativ al desăvârșirii: afacerile sunt un sport, o competiție, dar cu sine însuși, încercând „să fii mai bun (în afaceri) astăzi decât ieri și mâine decât azi”, să faci lucrurile cât mai bine, și atunci banii vor veni de la sine.

Competitorii noștri sunt doar oglinda în care ni se reflectă progresul personal! Ei (aproape) nu contează, pentru că dacă ne depășim pe noi înșine (firea omenească, defectele noastre: prostia, incompetența, ignoranța, lipsa de educație, incultura, viciile, orgoliul, superficialitatea, invidia, ura, graba, lenea, naivitatea, ipocrizia, lăcomia), concurenții vor fi fost depășiți de mult.

Banii sunt deci un element pamântesc (teluric), inferior, primitiv, material, cu vibrație joasă, supărătoare pentru ceilalți, de nivel scăzut, nedemn de a fi stabilit ca scop, pe care dacă îl urmărim în mod exclusiv, s-ar putea să nu-l atingem; cu alte cuvinte, ca să ajungem (de exemplu) la cota 1.000 (nivelul unde sunt banii), trebuie să tindem mult mai sus (să zicem cota 5.000), și atunci cota 1.000 va fi atinsă de la sine! Sfântul Apostol Pavel spune: „Urmăriți lucrurile înalte, și atunci celelalte vi se vor da pe deasupra!”²⁰

Văzând cele de mai sus, înțelegem că Dumnezeu nu urăște nici banii, nici pe cei bogați, ci atitudinea celor care fac banii și (cum) îi folosesc. Dumnezeu dă bani,

¹⁷ Un principiu al teologiei sistematice și al hermeneuticii (interpretării) textelor biblice ne învață că Vechiul Testament anticipează Noul Testament, iar Noul Testament confirmă cele prevestite de Vechiul Testament.

¹⁸ Evanghelia după Matei 5:17.

¹⁹ Cartea 1 Împărați 3:5-14 și Cartea 2 Cronici 1:7-12.

²⁰ Epistola către Coloseni 3:2, Epistola către Filipeni 4:8.

averi, bogății celor pe care îi iubește și care îi sunt credincioși. Cartea lui Iov este exemplară din acest punct de vedere. Iar Domnul Iisus îl laudă pe cel care a înmulțit talantul primit!²¹

Atunci când Domnul Iisus spunea că „*mai curând trece o cămilă prin urechile acului decât ajunge un bogat în împărăția Cerului*” nu critica bogăția în sine, ci atrăgea atenția că există riscul ca cel bogat să aibă **inima** la averile lui, și nu i-o va încredința lui Dumnezeu, și de aceea nu se va mântui. În schimb, dacă va pune pe Dumnezeu pe primul plan, va procura banii fără să-i fure, să înșele și să omoare, nu se va atașa de bani și va face cu ei lucruri plăcute lui Dumnezeu, totul este în ordine. Cu alte cuvinte, trebuie armonizate în mintea și sufletul omului aceste două principii (aparent) contrare (credința, loialitatea față de Dumnezeu și îmbogățirea, riscul de atașare de bani), ceea ce este foarte greu pentru oamenii fără judecată, necredincioși, needucați și/sau vicioși.²²

Catolicismul și ortodoxia nu interpretează normele Bibliei în sensul dezvoltării afacerilor, al prosperității indivizilor. De altfel, Biserica Romano-Catolică a interzis dobânda în anul 1311, iar Dante îi amenința pe cei care împrumută bani că vor fi azvârliți direct în al șaptelea cerc al iadului!²³

În schimb, o interpretare pozitivă a prevederilor Bibliei privind dezvoltarea afacerilor, îmbogățirea și prosperitatea indivizilor se dă în denominațiunile creștine protestante și neo-protestante, și în special în cultele reformate inspirate de Jean Calvin (calvinism, puritanism, curentul hughenot). Acest specific al calvinismului, puritanismului și curentului hughenot, legătura causală între teologia lui Jean Calvin și progresul material al societății, a fost foarte bine explicat de Max Weber în magistrala sa lucrare *Etica protestantă și spiritul capitalismului*.²⁴ Diferența constă în interpretarea diferită a versetelor 6:4-6 din Epistola către Evrei:²⁵ spre deosebire de catolici, ortodocși și alte culte protestante și neo-protestante (lutherani, anglicani, anabapțiști, bapțiști, penticostali, creștini după Evanghelie), cultele reformate inspirate de Jean Calvin (care au adepți în Marea Britanie-puritani, unde au dat personalități precum Oliver Cromwell, Franța-hughenoți: reprimăți sângeros de catolici în sec. XVI din invidie pentru bogăția, solidaritatea, seriozitatea și prestigiul lor social²⁶, Statele Unite-puritani, unde sunt chiar considerați fondatorii SUA, Elveția-calviniști, Germania-reformați calviniști, alături de lutherani și catolici, Scandinavia-calviniști, Ungaria-reformații și chiar în România pe filieră maghiară-reformații) interpretează acest verset în sensul că există o predestinare, unii oameni sunt aleși de Dumnezeu și

²¹ Evanghelia după Matei 25:14-30.

²² Evanghelia după Matei 19:16-24.

²³ Valentin VIOREANU, 2012, p. 57.

²⁴ Editura Incitatus, București, 2003.

²⁵ *Căci cei care au fost luminați o dată și au gustat darul ceresc și s-au făcut părtași Duhului Sfânt, au gustat Cuvântul cel bun al lui Dumnezeu și puterile veacului viitor, și care totuși au căzut, este cu neputință să fie înnoși iarăși și aduși la pocăință, fiindcă ei răstignesc din nou pentru ei pe Fiul lui Dumnezeu și-L dau să fie batjocorit.*

²⁶ *Noaptea Sfântului Bartolomeu, 24 august 1572* (<http://www.scribd.com/doc/4095403/NOAPTEA-SFANTULUI-BARTOLOMEU>). Acest incident a constituit una din cauzele principale ale declanșării Războiului de 30 de ani (1618-1648), finalizat cu Pacea de la Westfalia, care a trasat frontierele religioase ale continentului european.

mântuiți mai dinainte, dar oamenii nu află aceasta decât la judecata de apoi, iar dacă vor cădea în păcat vor pierde mântuirea; până atunci, atât pentru a fi la înălțimea mântuirii acordate mai dinainte, cât și pentru a nu o pierde ulterior, fiecare creștin trebuie să fie harnic, muncitor, productiv, cinstit, corect, econom, cumpătat, generos, să investească mai mult decât să consume etc. În acest fel, sociologul Max Weber explică dezvoltarea economică, prosperitatea și progresul civilizațional înregistrat în aceste țări.

Toate aceste interpretări biblice demonstrează că afacerile nu sunt pentru oricine, așa cum se crede în România, și în timp se va produce și la noi o selecție naturală necesară. Și aici operează o celebră regulă biblică: „*nu dați cele sfinte câinilor și mărgăritare porcilor, că le vor călca în picioare și se vor întoarce să vă rupă!*”²⁷ cu alte cuvinte, cei care nu vor înțelege regulile afacerilor vor face numai rău, ceea ce se vede la noi la tot pasul. Occidentalii obișnuiesc să spună: „*românii au falsificat cecurile înainte să știe ce reprezintă!*” Cine va vrea să mai facă afaceri cu asemenea oameni?

În sensul celor de mai sus, Jonathan Swift obișnuia să spună: „*A wise man should have money in his head, but not in his heart!*”²⁸

În ceea ce privește relațiile stabilite între creditor și debitor, acestea sunt prin natura lor dezechilibrate în favoarea creditorului. Înțeleptul Solomon ne atrage atenția în acest sens: *Bogatul stăpânește peste cei săraci și cel ce ia cu împrumut, este robul celui ce-i dă cu împrumut.*²⁹ Tocmai de aceea aceste relații trebuie reglementate moral, etic, contractual și legal, precum și supravegheate instituțional cât mai riguros, pentru echilibrarea lor.

Dobânda este tratată foarte nuanțat în cărțile Bibliei.³⁰ Astfel, în Cartea Leviticul 25:35-37 Dumnezeu spune: *Dacă fratele tău sărăcește și nu mai poate munci lângă tine, să-l sprijinești, fie ca străin, fie ca venetic, ca să trăiască împreună cu tine. Să nu iei de la el nici dobândă, nici camătă. Să te temi de Dumnezeul tău și fratele tău să trăiască împreună cu tine. Să nu-i împrumuți banii tăi cu dobândă și să nu-i împrumuți merindele tale pe camătă.*

În Cartea Deuteronom (a doua dare a Legii) 23:19-20 se vine cu o precizare suplimentară: *Să nu ceri nici o dobândă de la fratele tău: nici pentru argint, nici pentru merinde, pentru nimic care se împrumută cu dobândă. De la străin vei putea să iei dobândă, dar de la fratele tău să nu iei, pentru ca Domnul, Dumnezeul tău, să te binecuvânteze în tot ce vei face în țara pe care o vei lua în stăpânire.*³¹

În pilda talanților, stăpânul îl muștră pe slujitorul care nu i-a înmulțit prin dobândă talantul pe care i-l dăduse: ... *Rob viclean și leneș! Ai știut că secer de unde*

²⁷ Evanghelia după Matei 7:6.

²⁸ *Un om înțelept trebuie să aibă banii în cap, nu în inimă!*, conform: http://thinkexist.com/quotation/a_wise_man_should_have_money_in_his_head-but_not/13905.html accesat pe 16 februarie 2012.

²⁹ Cartea Proverbe (Pildele lui Solomon) 22:7.

³⁰ Ca o curiozitate, în ebraica biblică dobândă se spune *neshek*, ceea ce se traduce prin *mușcătură!*

³¹ Canaan, Țara Făgăduinței, Israel.

*n-am semănat și că strâng de unde n-am vânturat. Prin urmare se cădea ca tu să-mi dai banii la zarafi³² și, la venirea mea, eu mi-aș fi luat înapoi cu dobândă ce este al meu!*³³ Totuși, omul integru, cel plăcut lui Dumnezeu, este prudent și nu dă bani cu dobândă: *El nu-și dă banii cu dobândă și nu ia mită împotriva celui nevinovat. Cel ce se poartă așa, nu se clatină niciodată* (Cartea Psalmilor 15:5). Perceperea de dobândă ne apare astfel cel mult amorală (în sensul celor prezentate mai departe).

În concluzie, în religia iudaică și cea creștină, dobânda nu este interzisă, dar nu trebuie percepută de la cei apropiați și nici nu trebuie să fie exagerată (camătă).

Unele aprecieri privind moralitatea dobânzii

Legitimitatea de principiu a dobânzii nu este pusă în discuție, ea având, după cum am văzut, justificare economică: este un tarif perceput pentru prestarea unui serviciu care presupune costuri din partea prestatorului-creditor. Moralitatea dobânzii poate fi analizată însă atât din cauza dimensiunii (prea mare), cât și a formelor de (ne)negociere (impunere de către creditor, prin adevărate contracte-tip, de simplă adeziune din partea debitorului) și prezentare (neclară, nedetaliată, netransparentă). În funcție de gradul de realizare a acestor cerințe profesionale, legale, contractuale, morale și etice, din punctul de vedere al moralității și eticii profesionale, dobânda poate fi caracterizată, gradual și nuanțat, respectiv ca morală, amorală și imorală.

O dobândă este considerată *morală* atunci când dimensiunea ei este potrivită cu condițiile de piață, iar relațiile dintre creditor și debitor sunt echitabile, echilibrate, transparente. Cel moral construiește și dezvoltă relații în parteneriat, în bună cooperare cu celălalt, pentru un avantaj reciproc, conform principiului *Win-Win*.

O dobândă este considerată *amorală* atunci când aparent creditorul respectă toate condițiile profesionale, legale, contractuale, morale și etice, dar se folosește de graba, incultura, ignoranța, lipsa de informare sau de atenție a debitorului în folosul său, în aplicarea principiului lui Napoleon: *Nu întrerupe niciodată un dușman care greșește!*³⁴, considerându-l pe clientul-debitor nu un partener, ci un competitor sau chiar un adversar, un dușman! Cu alte cuvinte, este amoral să lași omul să se păcălească singur fără să-i atragi atenția, deși ai fi putut; de exemplu, această situație se întâmplă atunci când creditorul propune debitorului o dobândă fixă pe toată perioada contractului, deși are informații certe că dobânda pieței va scădea în aceeași perioadă; sau creditorul scrie anumite clauze importante ale contractului în partea de jos a paginii, cu litere mici, de-abia vizibile pentru debitor. Cel amoral consumă (folosește) relațiile în propriul său interes. Este doar o aparență formală de relație *Win-Win*, în realitate debitorul câștigă prea puțin sau nu pierde prea

³² Zarat = persoană care se îndeletnicea cu schimbul banilor, cămătar, bancher, funcționar al vistieriei, conform <http://dexonline.ro/definitie/zaraf> accesat pe 10 martie 2012. Iată deci că incidentul în care Domnul Iisus se mânie pe zarații din fața Templului nu trebuie interpretat ca o adversitate față de afacerile financiare sau exponenții (profesioniștii) acestora, ci ca o critică a desfășurării schimbului de bani în fața locului sfânt (Templul lui Dumnezeu).

³³ Evanghelia după Matei 25:26-27, Evanghelia după Luca 19:23.

³⁴ Conform <http://cuvintelecelebre.ro/lasa-l-in-eroare/> accesat pe 18 martie 2012.

mult.³⁵ Este o atitudine adeseori întâlnită în afacerile comerciale și financiar-bancare contemporane, când sunt utilizate toate posibilitățile de câștig, dar aflată în regres, datorită mai multor factori (conurența dintre creditori, informarea și emanciparea debitorilor, perfecționarea legislației contractuale și a protecției consumatorilor, mediatizarea incidentelor dintre creditori și debitori, intensificarea supravegherii din partea organelor statului, etc.).

O dobândă este considerată *imorală* atunci când este exagerată prin raportare la condițiile macro-economice (inflație, curs valutar, dobânda de politică monetară) și ale pieței (cerere, ofertă, concurență) financiar-bancare specifice, și impusă netransparent, unilateral, fără negociere, prin forță, într-un raport creditor-debitor vădit dezechilibrat, prin care debitorul este înșelat și spoliat. Cel imoral distruge relațiile cu clienții, într-o atitudine *Win-Lose* nereproductibilă, *One Up* (aplicabilă doar o singură dată) din cauza dezavantajului creat debitorului. Este o atitudine nu numai imorală, ci și ilegală, specifică mediului interlop, cămătăresc.

Dobânda – obiect de contradicție și dispută între civilizații

Teritoriul de formare a poporului evreu (constituit din cele 12 triburi semito-hamitice biblice: Simeon, Iuda, Benjamin, Ruben, Gad, Dan, Efraim, Manase, Isahab, Abulon, Așer, Neftali³⁶) este pe malul estic al Mării Mediterane, la nord-est de Egipt, aproximativ în anul 1.400 î.Ch. Cel mai vechi artefact arheologic, care menționează cuvântul „Israel” este Stela lui Merneptah din Egiptul antic (datată la sfârșitul secolului al 13-lea î.en).³⁷ În plus, sunt considerați tot evrei dar numai ca religie (mozaică) pe care au adoptat-o prin opțiune în secolul VIII d.Ch. și khazarii,³⁸ un trib indo-european turcic (“al treisprezecelea trib”, care se adaugă celorlalte 12 tradiționale din Israel)³⁹, localizat în zona dintre Marea Neagră și Marea Caspică.

Am făcut această scurtă introducere istorică pentru a diferenția evreii înclinați spre afaceri financiare, uneori cămătărești în istorie (khazarii, proveniți din teritoriul dintre Marea Neagră și Marea Caspică), fondatorii sistemului bancar mondial (clanul Rothschild) de restul evreilor (semito-hamitici, din Orientul Mijlociu). Ambele

³⁵ Parafrazare, prelucrare și adaptare după: Liliana STAN, *Moral, amoral și imoral*, în revista Business Magazin nr. 378 (22/2012), pag. 26.

³⁶ Cartea Numeri 1:1-19.

³⁷ <http://ro.wikipedia.org/wiki/Israel> accesat pe 30 martie 2012.

³⁸ Arthur Koestler, 2005, p. 8. Spunem că sunt considerați evrei numai ca religie deoarece adoptarea unei religii, fie și prin opțiune liberă și oricare ar fi ea, nu schimbă etnia, după cum menționează și distinsul autor al cărții, khazar de origine el însuși.

³⁹ Această mențiune are o mare importanță, deoarece din acest trib provin evreii sioniști, grupare structurată de la sfârșitul sec. XIX pe criterii preponderent politice (mai puțin religioase), considerați inovatori de cămătărie, ideologie comunistă, subversiune antinațională (internaționalistă, globalistă) și terorism, acuzați de înșiși rabinii ultraortodocși pentru toate relele care se întâmplă de 1.000 poporului evreu și de faptul că au grăbit formarea Statului Israel fără să aștepte venirea lui Mesia. Khazarii au mers spre vestul și nordul Europei, stabilindu-se în numărul cel mai mare în Germania, în special în sec. XIX și mai ales după pogromul țarist din 1905-1906. Ei se numesc **aschkenazimi** și vorbesc dialectul **yidish**. Evreii din cele 12 triburi ale lui Israel au mers prin sudul Europei și nordul Africii, stabilindu-se în număr foarte mare în Spania, unde se numesc **sfaradimi** (spanioli, din Spania) și vorbesc dialectul **ladino**.

populații au migrat în întreaga lume și s-au întors (parțial) după 1948 în actualul Stat Israel.

În special în momentele grele, de criză economico-financiară generalizată, se vorbește despre o adevărată “dictatură a băncilor”, și se repun în discuție toate aspectele legate de relațiile de creditare în general, de dobândă și de bancheri în special. Așa se explică persecutarea evreilor și a chinezilor în zonele unde ei sunt minoritari, dar sunt finanțiști renumiți, de succes, prosperi, în mijlocul majoritarilor săraci. Totodată, în special în condițiile crizei economico-financiare actuale, care durează deja de aproape 5 ani, se pune tot mai acut problema reformării sistemului bancar, printr-o atitudine mai flexibilă față de nevoile clienților-debitori (asumarea unor riscuri ale afacerii creditate, reducerea garanțiilor solicitate pentru credite), reducerea dobânzilor (urmarea reducerii costurilor interne de operare, și în special a bonusurilor acordate managerilor chiar când banca nu înregistrează profit sau primește subvenții de la bugetul de stat!), etc.

În perioada nazistă, caracterizată printr-o profundă criză economico-financiară (din care nu s-a ieșit complet decât prin război) formele de naționalism, excludere socială și xenofobie erau concentrate asupra evreilor. Astăzi, în Europa aversitatea se răsfrânge asupra țiganilor și imigranților musulmani; concomitent, se tensionează și relațiile dintre clasele sociale, dintre săraci și bogați, dintre finanțiști și alte categorii profesionale (mișcarea *Occupy Wall Street* începută în Statele Unite și răspândită în toate țările lumii este doar un exemplu).

Criza creează tensiuni insuportabile, întinde nervii la maximum și ascute toate contradicțiile, ducând la atitudini iraționale și fapte reprobabile. Grecia, de exemplu, are datorii externe imense (450 miliarde de euro, 163% din PIB)⁴⁰ și se află pe marginea prăpastiei economice, financiare, sociale, politice, în relațiile europene și internaționale. Poate așa se explică (dar nu se justifică) declarația Mitropolitului Serafim de Pireu la postul Mega TV că ar exista o conspirație pentru a subjuga Grecia și a distruge Biserica Ortodoxă, orchestrată de bancherii evrei sioniști. Tot conspirația sionistă ar încerca să distrugă familia, promovând monoparentalismul și căsătoriile între homosexuali.⁴¹ În același interviu, Mitropolitul Serafim de Pireu a mai afirmat că Adolf Hitler a fost organul sionismului internațional și a fost finanțat de Rothschild cu scopul unic de a-i convinge pe evrei să plece din Europa și să coboare în Israel, ca să înființeze Noul Imperiu; bancheri evrei ca Rockefeller, Rothschild și Soros ar deține controlul sistemului bancar internațional care dirijează globalizarea.

De altfel, în aceste momente grele de criză economico-financiară globală acută, când statele se împrumută masiv de la băncile naționale (centrale), băncile comerciale interne și internaționale, de pe piețele de capital globale și de la instituțiile bancare internaționale (Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială), ne amintim spusele lui Napoleon Bonaparte: *Când banii unui guvern depind de bănci, băncile, și nu șefii*

⁴⁰ <http://www.ziuaveche.ro/business-2/finante-banci/vezi-ce-se-mai-intampla-cu-datoria-greciei-107936.html> accesat pe 17 iulie 2012.

⁴¹ Cf. Revista *Lumea* nr. 2 (215)/2011, coperta 4.

de guvern controlează societatea⁴², ceea ce generează o și mai mare adversitate în cadrul opiniei publice la adresa băncilor.

Concluzii

Încercând o scurtă sinteză a celor prezentate în extenso în capitolele precedente, formulăm cinci concluzii principale:

Dobânda la împrumuturi, în general, are caracter economic, reprezintă un preț pentru un serviciu și ca atare este perfect legitimă dacă se află în limitele economice, legale, financiare, profesionale, morale și etice general-acceptate.

Oamenii și grupurile sociale (etnice, religioase, profesionale) de succes, inclusiv în domeniul financiar-bancar, sunt minoritari și în mod natural sunt invidiați și urâți de celelalte grupuri sociale cu mai puțin succes, care peste tot în lume și în toate perioadele, sunt majoritare; în același timp, cei puțini nu pot fi fericiți și bogați în mijlocul nefericirii și sărăciei majorității. Aceste atitudini negative, care pot degenera în violențe individuale și sociale, sunt cu atât mai mult potențate și agravate dacă grupurile social-profesionale de succes sunt formate din alogeni (străini), dacă aceștia recurg la mijloace frauduloase pentru obținerea succesului și bunăstării, pe seama celorlalți (în situația noastră: camăta, falsul de monedă, specula, înșelăciunea) și în perioade de război, revoluție, sărăcie, criză economico-financiară și socială generală.

Perioadele de criză, în care până și guvernele se împrumută de la bănci, intrând practic sub controlul acestora, sunt perioade dificile pentru sistemul financiar-bancar, deoarece adversitatea față de acestea crește în societate și pe plan internațional.

Percepțiile radical diferite asupra principiilor care guvernează afacerile, și în special asupra dobânzii, pot constitui o parte din explicațiile pentru conflictul civilizațional dintre lumea iudeo-creștină și lumea islamică.

Criza începută în anul 2008 ne-a arătat că sistemul financiar-bancar mondial are nevoie de un tratament dur și rapid pentru a se reforma, printr-o politică mai flexibilă față de clienți și reducerea costurilor interne (în special a bonusurilor acordate managerilor).

Bibliografie

Muhammad AYUB, *Understanding Islamic Finance*, John Wiley & Sons, Ltd., Chichester (UK), 2007.

Nicolae DARDAC, Teodora BARBU, *Monedă, bănci și politici monetare*, Editura Didactică și Pedagogică S.A., București, 2005.

M. Kabir HASSAN, Mervyn K. LEWIS, *Handbook of Islamic Banking*, Edward Edgar Publishing Ltd., Cheltenham, UK, 2007.

⁴² Apud. Marian OPREA, 2008, p. 1.

SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN SECOLUL XXI

Arthur KOESTLER, *Al treisprezecelea trib. Imperiul khazarilor și moștenirea sa*, Editura Antet, București, 2005.

Max WEBER, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Editura Incitatus, București, 2003.

Marian OPREA, *Dictatura băncilor*, în revista *Lumea* nr. 11 (188)/2008, p. 1.

Iuliana STAN, *Moral, amoral și imoral*, în revista *Business Magazin* nr. 378 (22/2012), p. 26.

Valentin VIOREANU, *Cum s-a ajuns la ura față de evrei și de bancheri*, în revista *Lumea* anul XVIII nr. 4 (229)/2012, pp. 57-59.

* * * *Biblia sau Sfânta Scriptură. Traducerea Dumitru Cornilescu. Ediție de studiu Thomson*, Editura Universității Emanuel, Oradea, 2002.

<http://www.scritube.com/economie/finante/Formele-dobanzii-bancare-si-fu235224181.php> accesat pe 27 aprilie 2012.

http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_banking accesat pe 27 aprilie 2012.

http://ro.altermedia.info/istorie-alternativa/khazarii-al-treisprezecelea-trib_2525.html accesat pe 30 martie 2012.

ROLUL ORGANELOR DE INFORMAȚII ÎN COMBATEREA CRIMEI ORGANIZATE, TRAFICULUI DE DROGURI ȘI A TERORISMULUI INTERNAȚIONAL

*Riad AWWAD
Andrei Felix ROATĂ*

**THE ROLE OF THE INTELLIGENCE SERVICES IN COMBATING
ORGANIZED CRIME, TRAFFICKING DRUGS AND THE INTERNATIONAL
TERRORISM**

*Riad AWWAD
Andrei Felix ROATĂ*

Abstract

Terrorism seems to slightly decrease the intensity of its actions. The financial crisis, the strategic confrontation for a new order, the political changes at European and U.S. levels and finally the important problems of the planet have become fundamental. Little by little, people started to forget September 11th events. But the phenomenon still exists. It exists everywhere, like a bad wind, like infested water. People must remember this because terrorism continues to be a permanent threat for the human being and for one's environment.

Key words: services, intelligence, terrorism, crime, terrorist organizations, networks, technologies

Résumé

Le terrorisme semble diminuer un peu l'intensité de ses actions. La crise financière, la confrontation stratégique pour un nouvel ordre, les échanges politiques aux niveaux européens et Étatsunienne, enfin, les grands problèmes de la planète se sont passés sur le premier plan, et le monde commence à oublier 11 Septembre. Mais, le terrorisme existe quand même. Il existe partout, comme le vent mauvais, comme les eaux infestent. Il faut se rappeler

ça. Parce que, le terrorisme reste une menace éternelle pour l'homme et pour son environnement.

Cuvinte-cheie: servicii, informații, terorism, criminalitate, organizații teroriste, rețele, tehnologii

Introducere

Conjunctura internațională actuală, caracterizată de amenințarea persistentă a cauzelor și condițiilor care favorizează terorismul, concomitent cu dispariția sponsorilor „tradiționali”, determină premisele reorientării unor segmente specializate ale organizațiilor teroriste spre criminalitatea organizată, ca principala sursa de autofinanțare.

Implicarea terorismului în criminalitatea organizată se înregistrează pe două coordonate majore, și anume : implicarea directă a unor rețele teroriste în acțiuni tipice de crima organizată, ca de exemplu traficul ilegal de droguri, armament, muniții, explozivi și materiale radioactive sau o întreagă gamă de activități comerciale ilegale, inclusiv reciclări de fonduri ilicite, pe de o parte, și realizarea unor acțiuni comune de către organizații teroriste și structuri ale crimei organizate, conform unor interese conjuncturale sau de perspectivă, pe de altă parte. Crima organizată internațională a crescut ca amploare, în ultimul deceniu, în parte, datorită unor motive proprii (capitalul uman, material și financiar deosebit, perfecționarea continuă a organizării și a modului de operare), dar și datorită exploziei procesului globalizării. În multe state, valorile tradiționale legate de respectul față de autoritate și comunitate au fost înlocuite cu dorința de parvenire individuală cu orice preț, iar multe dintre statele în care se manifestă acest fenomen experimentează democrația pentru prima dată. Multe guverne sunt mai preocupate, la acest început de secol, de propria supraviețuire, decât de sursa devizelor. Altele, pentru a facilita comerțul mondial și pentru a-i face față, și-au cosmetizat instituțiile și structurile financiare, au relaxat restricțiile legate de procedurile vamale sau de acordare a vizelor, ceea ce a permis crimei organizate internaționale să se infiltreze cu ușurință în structurile economiei licite.

În era globalizării, organizațiile situate în afara legii nu mai au nevoie de o bază teritorială de unde să-și coordoneze acțiunile. Revoluția tehnologică a creat posibilitatea șefilor de rețele să-și conducă afacerile, indiferent de locul unde se află. Multe dintre acțiunile lor pot fi duse la îndeplinire prin intermediul rețelei de calculatoare și telecomunicații. Utilizarea transferurilor electronice, accesul liber la Internet și tehnologia de comunicații supersofisticată permit structurilor criminale intensificarea comiterii de infracțiuni cu autori neidentificați, erodându-se astfel autoritatea statelor.

Pornind de la aceste considerente, vom încerca să demonstrăm faptul că terorismul este într-o strânsă legătură cu crima organizată, care, prin tentaculele pe

care le-a dezvoltat, în principal traficul de droguri, de arme și de ființe umane, a devenit un suport și sponsor principal al terorismului, între cele două amenințări ale mileniului trei existând conexiuni ce pot fi cu greu depistate și anihilate. În acest punct, intră în ecuație organele de informații care, prin mijloacele specifice activității de informații, pot contribui la combaterea amenințării teroriste și a crimei organizate.

Acesta este, de altfel, și elementul distinctiv în jurul căruia se polarizează parcursul celui de-al doilea capitol al lucrării, și anume, rolul organelor de informații în combaterea crimei organizate, traficului de droguri și a terorismului internațional.

Dorim să reliefăm că, fără suportul pe care serviciile de informații din Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană, dar și din statele cu un cuvânt greu de spus în spectrul relațiilor internaționale îl pot oferi și fără o colaborare strânsă între agențiile implicate în procesul de strângere și analiză a informațiilor, nu putem vorbi de o politică realistă și de măsuri concrete care să vină în combaterea crimei organizate și a terorismului. Depistarea rețelelor de finanțare a terorismului și a organizațiilor care oferă suport tehnic, logistic și moral terorismului internațional trebuie să constituie obiectivul primordial al organelor de informații și doar printr-o legislație practică și solidă, cu aplicativitate la nivel internațional, acest obiectiv nu va rămâne doar un deziderat despre care să se vorbească doar atunci când terorismul și crima organizată fac noi victime.

Capitolul 1

CRIMA ORGANIZATĂ ȘI TERORISMUL – AMENINȚĂRI SPECIFICE NOULUI ÎNCEPUT DE MILENIU

1.1. Crima organizată și traficul de droguri – o legătură organică „productivă”

Este necesar să facem, de la început, o referire la faptul că cele două amenințări majore, **crima organizată și terorismul**, nu trebuie privite separat, ci într-o profundă interacțiune, dată de natura fluctuantă a ambelor fenomene transnaționale, de utilizarea unor metode și tactici violente, de realizare a obiectivelor propuse, chiar dacă motivațiile sunt diferite, de implicare în afaceri criminale, dar și semilegale, pentru camuflarea acțiunilor ilicite și de spălare a banilor, activități planificate de structuri organizate, piramidale ce au la bază reglementări rigide și oculte de aderare, protecție și sancțiune a membrilor.

Crima organizată, la fel ca și terorismul, nu reprezintă o realitate specifică regimurilor post-comuniste, rădăcinile acestora și seva activităților criminale ce au înregistrat niveluri din ce în ce mai sofisticate de organizare și perfecționare, în concordanță cu tehnologiile moderne, se găsesc și se întrepătrund cu iraționalitatea

economiei ultra-centralizate și a vastei „piețe negre”, ce a germinat în ultimele două decade ale regimului comunist.

„*Piața neagră*” a avut un rol important în inocularea în societate a tradițiilor pieței libere, dar cel mai ușor de învățat au fost modalitățile insidioase de eludare a legii. În același mod în care piața neagră a înflorit acolo unde prezența statului nu a fost precumpănitoare, grupurile criminale au exploatat situațiile în care autoritatea și resursele statului erau slăbite, deci vulnerabile la subversiune. Noile sisteme politice și noile realități economico-sociale sunt oportunități abil valorificate de infractori, indiferent dacă aparțin grupurilor criminale organizate sau organizațiilor teroriste. În condițiile prăbușirii nivelului de trai al cetățenilor debusolați, din țările foste comuniste, care s-au angrenat în activități economice muribunde, datorită tranziției, tentația acestora de a obține profituri ușor de dobândit a fost materializată și în adeviziunea la activități criminale organizate. A apărut astfel o conjugare de factori de destabilizare și de amenințare a securității țărilor încadrate în „*noile democrații*”, principalii actori de subminare a progresului fiind violența de tip insurgent și criminalitatea endemică.

În acest context, deschiderea frontierelor, libertatea de exprimare, economia de piață reprezintă un teren fertil pentru terorismul ce tinde în prezent să stabilească o relație fructuoasă cu crima organizată și în special, cu formele cele mai violente de manifestare a acesteia – traficul de droguri și armament – la care se adaugă interferența cu conflicte de mică intensitate, concentrate la nivel etnic, anarhic și integrism religios, specifice unor state precum Ruanda, Liban, Columbia, Sri-Lanka.

Legătura organică dintre crima organizată și terorism, din punct de vedere statistic, este relevantă și de modalitățile de acțiune infracțională. Astfel, 47,9% presupun violență fizică și intimidare, iar 16,2% se concentrează în influențarea politicianilor, mijloacelor de comunicare în masă, publicului și reprezentanților sistemului judiciar ori administrativ.¹

Crima organizată, alimentată de corupție și de slăbiciunile sistemului, poate afecta grav democrația, poate perturba buna funcționare a economiei de piață, drena bogăția unei țări și împiedica dezvoltarea unei societăți stabile. De aceea, activitatea asociațiilor crimei organizate, atât naționale, cât și internaționale, constituie o amenințare serioasă la adresa securității tuturor statelor.

Crima organizată penetrează orice frontieră, indiferent de mărimea, populația, puterea economică sau militară a unui stat. Prin urmare, cu activitățile specifice ei – traficul de arme, de droguri, de ființe umane - se confruntă toate țările lumii, desigur, într-o manieră diferită ca frecvență, intensitate sau gen. Din aceste considerente, a apărut necesitatea unirii eforturilor tuturor statelor pentru a combate eficace și oportun criminalitatea transnațională.

În activitatea de combatere a criminalității transnaționale, pe lângă instituții

¹ Monica Șerbănescu, „Globalizarea, context al îmbinării strategiilor de securitate ale comunității internaționale față de promociunile amenințărilor asimetrice”, în Cristian Troncotă (coord.), „Nelineștile insecurității”, București, Editura Tritonic, 2005, pp. 46 – 48.

statale și internaționale, sunt implicate și organizații neguvernamentale. De exemplu, „Grupul internațional al drepturilor omului”, a jucat un rol important în sensibilizarea opiniei publice mondiale privind tratamentul persoanei. S-a dovedit că, împotriva amenințărilor asimetrice actuale, nu se poate lupta decât prin unirea forțelor și a acțiunilor, a eforturilor actorilor statali și nonstatali și aceasta, pentru că terorismul și crima organizată constituie și vor constitui o amenințare semnificativă la adresa securității tuturor statelor lumii.

Suntem cât se poate de conștienți că prezenta abordare este redusă ca spațiu de cercetare și abordare, întrucât crima organizată se mai manifestă și prin alte aspecte, deloc de neglijat – ca spionajul psihic, contrabanda, amenințarea ecologică, amenințarea demografică – la fel și terorismul – mai suportă analize și din alte perspective, însă, ne-am oprit – cu date și analize cu rol de ipoteze și aspecte de generalitate – asupra unora dintre componentele amenințărilor asimetrice, pe care le-am considerat de o amploare și angajare actuală deosebit de importante pentru un sistem internațional încă în proces de reasezare după evenimentele ultimului deceniu al secolului XX și acest început „furtunos” de mileniu III și de secol XXI.

1.2. Traficul de droguri – furnizor de insecuritate și sursă esențială a terorismului

Conexiunile între terorism și traficul de stupefiante îmbracă diverse forme: facilitarea, protejarea, transportul și perceperea de taxe de protecție, precum și implicarea directă a grupărilor teroriste în traficul de stupefiante în scopul autofinanțării acțiunilor întreprinse.

Traficarea „*morții albe*”, una dintre cele mai prospere afaceri ilicite ale lumii, dominată de organizațiile criminale de tip mafiot din America, Asia, Africa și Europa, ale căror profituri anuale depășesc, după unele statistici, 10% din volumul comerțului internațional legal, a devenit un adevărat flagel în lumea de azi. După căderea „*Cortinei de fier*”, piața drogurilor capătă noi dimensiuni, regiunea mediteraneană jucând un rol important în proliferare acestui fenomen, prin noile „canale” est și central-europene. Organizațiile criminale, a căror preocupare o reprezintă, în mod deosebit, traficul de droguri, încurajează amplificarea conflictelor locale, starea de continuă instabilitate fiind propice activității lor. De altfel, aceste organizații, sunt interesate, după părerea noastră, să aprindă flacăra unor asemenea conflicte, dar mai ales să o întrețină cât mai mult, fapt ce nu le aduce decât beneficii. Speculând mai ales lacunele de ordin legislativ și informativ, dar și tarele economice, politice și sociale din țările foste comuniste, traficanții de droguri nu au pierdut prilejul de a-și amplifica aria lor de acțiune, urmărind, pe de o parte, lărgirea pieței, iar pe de altă parte, găsirea de noi rute de transport către distribuitorii și consumatorii „*tradiționali*”. Acest fenomen a cunoscut dimensiuni aparte în spațiul central și est-european, din care face parte și România care, datorită poziției sale geografice, dar și unor lacune

de ordin legislativ, a intrat în vizorul traficantilor de droguri, constituindu-se într-un segment important al „*rutei balcanice*”, de traficare a „*morții albe*”, îndeosebi pe varianta sa nordică, ce include Iranul, Turcia, Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Cehia, Germania și Olanda. Traficul de droguri nu mai este de mult o problemă a statelor, a ministerelor, a președinților, a națiunilor amenințate de acesta. El a devenit, în contextul globalizării, un fenomen nociv transnațional, împotriva căruia nu se pot lua decât măsuri mondiale. Dincolo de cooperarea instituțiilor judiciare, au fost create organisme, institute și organizații menite a informa forurile competente, a elabora strategii și predicții utile combaterii traficului de stupefiante. O asemenea organizație independentă este **Observatoire Geopolitique des Drogues (OGD)**, ale cărui analize i-au conferit un binemeritat prestigiu, încercând să contureze o viziune globală asupra amintitului fenomen ce include factori economici, etnici și geostrategici, OGD acordă spațiu și interes, în rapoartele anuale, țărilor producătoare de stupefiante, consumatoare sau de tranzit.

În acest context, trebuie să ne referim la un document oficial al comunității internaționale, „*Strategia UE în problema drogurilor (2005-2012)*”. În data de 17/18 iunie 2004, Consiliul Europei a invitat Consiliul să consimtă la o Nouă Strategie Europeană în problema Drogurilor, pentru perioada 2005 – 2012. Prioritățile stabilite prin noua strategie au servit ca bază pentru următoarele două **Planuri Europene de Acțiune pe Droguri**, pe patru ani fiecare.²

Această Strategie în problema Drogurilor este bazată, în primul rând, pe principiile fundamentale ale Uniunii Europene, susținând cu prioritate valorile esențiale ale Uniunii: demnitatea umană, libertate, democrație, egalitate, solidaritate, statul de drept și respectarea drepturilor omului. Strategia dorește să protejeze și să îmbunătățească starea de bine a societății și a individului, să promoveze sănătatea publică, să ofere un nivel ridicat de securitate pentru cetățeni și să adopte o politică echilibrată în abordarea problemei drogurilor. Strategia se bazează de asemenea pe convențiile relevante ale ONU (**Convenția Unică privind Stupefiantele** din 1961 amendată prin protocolul din 1972, **Convenția privind Substanțele Psihotrope** (1971) și **Convenția privind Traficul Illicit de Stupefiante și Substanțele Psihotrope** (1988)), privite drept instrumente majore în abordarea problematicii drogurilor. În plus, Sesiunea Specială a Adunării Generale a ONU din 1998, destinată drogurilor, a confirmat importanța unei abordări integrate și echilibrate, în care reducerea cererii și reducerea ofertei de droguri sunt elemente ce se susțin reciproc. UE are o politică comună în privința drogurilor, iar acest aspect reiese din conținutul Strategiei.

Pentru a promova o politică comună a UE în problema drogurilor, Strategia este construită pe baza convențiilor și tratatelor Uniunii Europene și Comisiei Europene, dar, la vremea respectivă a luat în considerare și proiectul viitoarei constituții a Uniunii Europene, după cum a fost convenit de către Consiliul Europei la Bruxelles, pe 17 și 18 iunie 2004. În parte, raportarea Strategiei la viitoarea Constituție a UE a

² Vezi http://www.ana.gov.ro/rom/str_ue_0.htm

fost motivată de așteptările statelor membre ca viitoarea Constituție să intre oficial în vigoare în perioada de timp cuprinsă în Strategie. După cum se știe, Tratatul de la Lisabona este cel care a continuat și a finalizat acest proiect.

Strategia a fost schițată conform cadrului legal în vigoare desemnat prin tratatele Uniunii Europene și Comisiei Europene, fiind bazată pe competențele specifice ale Uniunii, Comunității și statelor membre. În domeniul sănătății, Comunitatea completează acțiunile statelor membre. În alte domenii, statele membre și instituțiile Uniunii Europene își împart atribuțiile. Importante în acest domeniu sunt articolul 29, care menționează că “Obiectivele UE sunt de a asigura cetățenilor săi un grad ridicat de siguranță în domeniile libertății, securității și justiției prin promovarea și implementarea unor acțiuni comune între statele membre în domeniile poliției și cooperării judiciare în chestiuni penale și prin prevenirea și combaterea rasismului și xenofobiei” precum și precizarea că “obiectivul va fi atins prin prevenirea și combaterea activităților criminale, în special a crimei organizate, a terorismului în particular, a traficului de persoane și a infracțiunilor îndreptate împotriva copiilor, traficului ilicit de droguri și arme, corupției și fraudelor”, articolul 31 (e) din Tratatul Uniunii Europene care menționează că “acțiunile comune de cooperare judiciară în domeniul penal vor include treptat adoptarea de măsuri care să stabilească reguli minimale în domeniul faptelor criminale și pedepsele în domeniul crimei organizate, terorismului și traficului de droguri”, articolul 34, paragraful 2 (b), prin care “Consiliul poate (...) adopta decizii privind cadrul legal general cu scopul de a aproxima legile și regulamentele din statele membre” și articolul 152 din Tratatul Uniunii Europene care se referă la “Comunitatea care va completa acțiunile statelor membre în reducerea consecințelor asociate consumului de droguri, inclusiv prin informare și prevenire”. Scopul Strategiei UE este de a adăuga substanță strategiilor naționale, cu respectarea principiilor subsidiarității și proporționalității stabilite prin tratatele existente.

În final, Strategia a fost structurată ținând cont de fosta Strategie pe Droguri a UE 2000-2004, de Planul de Acțiune pe Droguri 2000-2004 și de evaluările Planului de Acțiune la jumătatea termenului, de răspunsul Consiliului la această evaluare și de evaluarea finală. În ceea ce privește obiectivele strategiei, acestea sunt fixate pe o scară diversă și complexă, motivând atât politicul cât și cercetarea științifică și practica în domeniu. Până la sfârșitul anului 2012, vor trebui înregistrate, conform Strategiei, progrese în toate domeniile definite ca prioritare în acest document. Aceasta urma să se realizeze și s-a realizat prin intervenții și acțiuni la nivel individual în fiecare stat membru, grupe de state membre sau la nivelul UE precum și în cooperare cu alte țări sau organizații internaționale precum Consiliul Europei și ONU. Evaluarea Planului de Acțiune pe Droguri va fi realizată de către Comisie în cooperare cu EMCDDA, Europol și statele membre.³

³ “Ziua”, miercuri, 27 iulie 2005, sursa: <http://www.ana.gov.ro> pagina de internet a Agenției Naționale Antidrog.

De menționat:

Traficanții de droguri și teroriștii sunt dependenți de aceleași nevoi logistice și de transport disimulat de materiale, persoane sau transfer de fonduri, desfășurarea unor acțiuni concertate fiind avantajoase pentru ambele categorii, primii beneficiind de capacitățile militare ale grupărilor teroriste, în vreme ce acestea au la dispoziție o sursă de consultanță privind transferul de fonduri și spălarea de bani. Totodată, traficanții de droguri pot beneficia de traversarea nestingherită a unor regiuni controlate parțial de grupările teroriste.

De asemenea, ambele categorii de grupări beneficiază de pe urma coruperii unor oficiali guvernamentali, care le oferă acces la documente falsificate, inclusiv pașapoarte sau acte de vamă.

Asemănările nu se opresc aici. Metodele folosite pentru operațiuni de spălare de bani de către organizațiile criminale și cele de transferare de fonduri de către grupările teroriste sunt similare, ambele categorii de grupări folosindu-se de sistemul financiar bancar al statelor care nu dețin o legislație și instituții bancare bine reglementate pentru a efectua transferuri de fonduri sau a deschide conturi bancare nenominale. Grupările teroriste și rețelele de trafic de droguri sunt structurate în celule organizaționale, care cuprind un număr limitat de membri implicați în operațiuni de teren, chiar dacă, la nivel central, este posibil să existe o anumită ierarhie instituțională, operațiunile propriu-zise fiind compartimentate.

În trecut, statele-sponsor asigurau susținere logistică și financiară grupărilor teroriste însă, în prezent, deoarece acestea se află sub o atentă monitorizare internațională, grupările teroriste s-au reorientat către traficul de droguri, ca o sursă de obținere de venituri. În același timp, traficul de droguri este considerat o armă cu două tăișuri, fiind nu numai o sursă de venituri, ci și o modalitate de slăbire a inamicilor prin suprasaturarea populației civile cu droguri care provoacă dependență.

Presiunea internațională crescândă exercitată asupra statelor sponsori ai terorismului, interzicerea finanțării grupărilor teroriste sub acoperirea activităților organizațiilor umanitare a mărit numărul membrilor grupărilor teroriste implicați în traficul de droguri. Aceste constrângeri sunt invocate de liderii grupărilor teroriste pentru a justifica, față de membrii săi, decizia de a se implica în activități ilicite, în multe cazuri considerate în contradicție cu preceptele morale ale ideologiei promovate.

1.3. Terorismul internațional versus comunitatea internațională

Perioada care a urmat atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001 se înscrie ca început al unei noi etape în istoria contemporană, etapă în care sistemul global se reorganizează, normele de guvernare a relațiilor internaționale sunt redefinite, ierarhia riscurilor și a mijloacelor de contracarare se reface. Evenimentele din 11 septembrie 2001 au provocat nu numai o transformare profundă a mediului de securitate și o

redefinire a conceptelor teoretice cu care analizăm acest mediu, ci au modificat chiar și modul în care percepem pacea lumii, libertățile individuale, viața de zi cu zi a semenilor. Atacurile teroriste de la 11 septembrie au încheiat, practic, tranziția spre un post-Război Rece, marcând începutul unor noi schimbări structurale ale mediului internațional de securitate (sistemul internațional). Pentru a împiedica noi atacuri teroriste – în care ar putea fi folosite materiale și arme chimice și biologice – și pentru a-i pedepsi pe cei care au pus la cale cumplitul atac din 11 septembrie, Statele Unite au lansat, la 24 septembrie 2001, prima ofensivă împotriva rețelelor conduse de Ossama Bin Laden, miliardarul saudit, suspectul numărul unu în acest context. Este vorba de un fapt fără precedent, “de o lovitură dată bazelor financiare ale teroriștilor”, după cum aprecia fostul președinte George W. Bush. Această măsură semnată prin decretul din 23 septembrie privește nu numai Statele Unite, ci și instituțiile financiare și guvernele străine, care ar trebui să coopereze împotriva terorismului. Președintele Bush arăta că “fiecare țară, indiferent de zonă, va trebui să decidă acum dacă este cu noi sau cu teroriștii”.

Împiedicarea rețelelor teroriste de a se finanța nu este ușor de realizat; sunt greu de identificat filierele clandestine din Asia și Orientul Mijlociu. Ossama Bin Laden, care avea o avere de 300 milioane de dolari, dispunea de resurse financiare ce provin de la numeroasele organizații islamice caritabile și din activitățile comerciale legale sau ilegale. Gruparea teroristă condusă de Bin Laden a girat firme în Austria, a făcut comerț cu diamante în Africa, posedă nave comerciale și de pescuit în Kenya, păduri în Turcia și exploatari agricole în Tadjikistan.⁴

Jaques Julliard, director delegat *Nouvel Observator* și unul dintre cei mai importanți comentatori politici francezi din ultimele trei decenii, remarca – într-un interviu acordat Gabrielei Adameșteanu la Paris, în 17 martie 2004 – faptul că, după atentatele din Madrid, de la 11 martie 2004, terorismul a căpătat o formă suplimentară nouă, cea globală. În primul rând, el a lovit toate continentele, cu excepția Americii Latine. Or, după 11 septembrie 2001, s-a considerat că terorismul este problema americanilor cu lumea arabă pentru că americanii sunt identificați cu imperialismul și cu cea mai insuportabilă dominație asupra lumii arabe. Și, mult timp, europenii au crezut că este un conflict care nu îi privește pe ei. Sigur, ei avuseseră de-a face cu alte forme de terorism, legate, de pildă, de problema Libanului – grupurile extremiste libaneze au fost interzise în Franța – sau de problema grupurilor iraniene. Aici, însă, era vorba de probleme precise. Alte țări europene, precum Anglia, se considerau în afara pericolului terorist; după ultimul atentat, însă, cu atât de mulți morți dintr-o lovitură, așadar cu o dorință evidentă de a provoca un atentat orb, de a ucide în masă (atentatele din metrourile Parisului fiind totuși limitate – remarca Jaques Julliard), a apărut ideea că Al Qaeda nu mai are dușmani numai Statele Unite, și nici măcar întreaga lume occidentală, ci chiar întreaga umanitate.⁵

⁴ Vasile Simileanu, “Religii și doctrine religioase”, în “Geopolitica – Revista de Geografie politică, geopolitică și geostrategie”, București, 2003, anul I, nr. 1, pp. 84 - 86

⁵ “În lupta cu terorismul, democrația este mai bună decât minciuna”, interviu cu Jaques Julliard, realizat de Gabriela

Noul mediu de securitate impune, în primul rând, o modificare radicală a doctrinelor strategice și renunțarea la gândirea care a caracterizat perioada bipolară, pentru a răspunde în timp real și util noilor amenințări. Direct lovite de atacurile teroriste din 11 septembrie, SUA sunt primele care au resimțit necesitatea reformulării doctrinei și strategiei de securitate. Schimbarea radicală a percepției americane asupra amenințărilor la adresa securității a scos în evidență pericolul reprezentat de conjugarea terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă. Conform noii strategii de securitate SUA,⁶ adoptată în septembrie 2002, situația mondială necesită acțiuni de prevenire care să stopeze orice amenințare înainte ca ea să se producă.

Noua situație mondială și conjugarea celor două amenințări la adresa securității, terorismul și proliferarea, necesită din partea SUA acțiuni de prevenire care să stopeze orice amenințare, înainte ca ea să se producă. Strategia formulează un cadru coerent pentru o abordare frontală a riscurilor asimetrice și argumentează că SUA nu-și poate permite să-i lase pe inamici să atace primii. Standardele tradiționale privind necesitatea apariției unui pericol iminent, înainte de trecerea la acțiunea defensivă, au fost coborâte foarte mult, deschizând astfel posibilitatea declanșării unui război preventiv.

Prin urmare, în condițiile în care nici negocierea, nici descurajarea nu sunt posibile sau acceptabile, singura modalitate de tratare a teroriștilor este nimicirea lor. Singura posibilitate deschisă este ofensiva și folosirea forței care trebuie să fie *preemptivă* (distrugerea inamicului înainte ca acesta să acționeze, dar în momentul când este foarte clar că va acționa, întrucât este pe punctul de a porni la acțiune și nu există cale de întoarcere) și *preventivă*, (implicând o strategie pe termen lung nu doar militară, ci și politică, economică, diplomatică). Astfel, Strategia Națională a SUA marchează trecerea de la strategia de descurajare, care a dominat perioada Războiului Rece, la o politică a atacurilor preventive. Noua politică înlocuiește conceptele *neutralizare* și *control* – considerate esențiale pentru menținerea stabilității în toată perioada războiului rece – cu lovitura preventivă, transparență și dezarmare.⁷

Putem observa, așadar, că terorismul este un actor global și un factor de schimbare pentru că el beneficiază de întreaga infrastructură comparabilă cu cea a SUA la nivel global. Terorismul deține o puternică infrastructură mediatică și de propagandă (vezi postul Al-JAZEERA), un număr de cotidiene naționale în majoritatea statelor arabe, în statele africane, dar și formatori de opinie care scriu în toate marile publicații ale lumii. Propagandistic, deține controlul unui număr mare de structuri

Adameșteanu, Paris, 17 martie 2004, în Rev. „22”, anul XV, nr 733, pp. 8-10

⁶ Președintele George W. Bush este al patrulea președinte american după Ronald Reagan, G. Bush și Bill Clinton, care a prezentat în fața națiunii lor strategia de securitate națională, după adoptarea legii care prevedea ca președinții americani să prezinte membrilor Congresului acest document: Legea Goldwater – Nichols, privind reorganizarea Departamentului Apărării din 1986. Se așteaptă un document similar al noii administrații Obama, la cel de al doilea mandat.

⁷ Răzvan Ionescu, „Alianța Nord-Atlantică și noua arhitectură de securitate”, note de curs, București, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, 2004, pp.80-82

religioase – în special islamice, dar și structuri minoritare, etnice, naționaliste sau religioase din Irlanda de Nord-catolică, ETA-bască, Corsica-separatistă. În materie financiară, organizațiile teroriste s-au alimentat întotdeauna cu banii proveniți din crima organizată și activități ilegale transfrontaliere, banii fiind ulterior spălați și reinvestiți pe piața de capital și în afaceri absolut onorabile. Teroriștii folosesc astăzi avocați titrați, cei mai buni brokeri, infrastructurile cele mai mobile la nivel financiar global, domină bursele și societățile de asigurări și controlează între 5 și 7% din economia mondială (asta pe lângă alte 20-25% din PIB-ul planetei, în activități legale desfășurate peste tot în lume). Din punct de vedere militar, dețin forțele cele mai bine pregătite, cu know-how-ul provenit de la toate statele producătoare de strategie militară, dețin armament de ultimă generație, capacitatea de a și-l cumpăra sau măcar de a și-l procura la nevoie, ba chiar dețin capacitatea de utilizare a unor arme nucleare. Presupunerea nu este hazardată odată ce principiul de lucru al acestui actor este neresponsabilizarea sa, care ar presupune foarte multe mijloace. De aici, obișnuința de *a evita posesia și de a o înlocui cu capacitatea de utilizare*, în cazul armelor, oamenilor, fondurilor sau altor bunuri necesare aplicării planurilor de acțiune.

În fața noilor provocări ale schimbării realităților în lumea contemporană, analiștii sunt văduviți de absența unor modele teoretice în care să încadreze fenomenul de la 11 septembrie 2001 și cele care au urmat: Madrid, Londra. În egală măsură, practicienii, guvernele și strategii securității globale se află într-o criză de modele și perspective de dezvoltare și organizare ale noii lumi, în contextul provocărilor globale de tipul terorismului, căci terorismul s-a afirmat deja ca un actor global.

S-a spus despre terorism că ar fi perechea perfectă formată din Confuzie și Război; și toate acestea într-o lume globală: o lume, mai multe războaie: religioase, de gherilă, teroriste, antiteroriste, ale civilizațiilor, de independență, preventive, preemptive, punitive, locale, globale. Toate la un loc, însă fiecare având caracteristici, victime și inamici diferiți. Acum – privim terorismul ca cel ce a trezit toate conștiințele, toate “lumile” și a devenit comun tuturor, “inamicul comun” cu amenințări din cele mai diverse, dar care a creat ceva – chiar și terorismul a fost în stare să creeze, a creat solidaritate – o lume mai solidară ca nicicând; toți cu toții împotriva terorismului, alături de o Americă devenită, într-o clipită, din super puterea mondială, unică și invincibilă, o țară ca și toate celelalte, cu o nevoie mare de compasiune și de solidaritate, ce a coborât din turnul de fildeș al splendidei sale singurătăți, aparent inexpugnabilă după prăbușirea comunismului, pentru a dialoga în alți termeni și cu aliații europeni și cu Rusia și China, pe care și le doresc nu adversari, ci parteneri (sau măcar competitori pașnici), și cu statele arabe, musulmane, în general din lumea a treia, pe care părea să le ignore în necazurile și revendicările lor. Și toate acestea – într-o lume care, dacă nu a devenit într-un tot globală, se grăbește să o facă.

Globalizarea a devenit un proces ireversibil: de la societatea de risc locală, cu care ne-a confruntat faza postmodernă a lumii, la “societatea de risc globală”,

iar această formă nouă a războiului, terorismul – cel despre care s-a spus că ar fi al patrulea război mondial – nu putea scăpa de această dinamică a globalizării. După Baudrillard, terorismul este produs de globalizarea însăși, ca un virus autodistructiv. “Triumfătoarea globalizare, luptându-se cu ea însăși”. Într-o lume a cărei “totalizare” distruge alternativa politică, singura alternativă este chiar distrugerea lumii respective. Întorcând provocator celebra frază a lui Clausewitz, Baudrillard consideră că terorismul, ca fenomen global, nu este nimic altceva decât re-inventarea războiului, de data aceasta ca o continuare a *lipsei de politică* cu alte mijloace! Terorismul global este un produs perfect integrat sistemului, nicidecum unul dizolvant. Doar o altă afacere – spunea Cornel Codiță⁸ – ce a evoluat cu suișuri și regresii de-a lungul timpului până la explozia finală: 11 septembrie 2001 – “marșea neagră” din istoria Statelor Unite și a lumii întregi.

Mulți cercetători și analiști, dar și reporteri și politicieni, par să vadă dezvoltarea terorismului Islamic din ultimul deceniu ca pe un fel de “nou terorism”. Perspectiva cooperării între diferitele mișcări și grupuri islamice teroriste pare să se fi îmbunătățit în ultimul deceniu și în mod deosebit în ultimii ani. Așadar, „noul terorism” îmbracă din ce în ce mai mult formele tipice ale corporației mult și transnaționale. Una în care posesorul capacității de a semăna teroare poate achiziționa de pe „piață” bunuri la care altfel nu are acces, recunoașterea ca actor al procesului politic, legitimare, influență asupra decidenților, asupra mass-media și a opiniei publice, dar și acces direct la resurse financiare importante. Ca orice multinațională, grupările teroriste recrutează, angajează, formează și utilizează angajați de pe toate meridianele lumii. Unii se ocupă cu cercetarea/dezvoltarea, alții cu planificarea și exercitarea operațiilor, alții cu investițiile și resursele financiare, alții cu obținerea, integrarea și folosirea eficientă a informațiilor. Din punctul de vedere al structurilor activității, nu se deosebește radical de orice altă mare corporație. Este capabilă să livreze produse adaptate pieței și cerințelor clientului, aproape oriunde pe glob, își mută centrele de activitate în funcție de cerințele pieței și restricțiile locale. Acțiunea teroristă a devenit unealta/arma predilectă într-o lume în care politica era de mult doar continuarea războiului cu alte mijloace, iar războiul nu este decât o altă fațetă a politicii. În ciuda evidenței – remarca C. Codiță – nu terorismul este actorul principal al piesei, ci politica! Terorismul servește politicii, acum, așa cum a servit-o întotdeauna când a apelat la el. Și ca orice unealtă, nu ea își alege stăpânul, ci stăpânul o alege pe ea, odată cu cauza pe care este pusă să o servească.⁹

Terorismului, fiind o amenințare multinațională, trebuie să i se riposteze multinațional, iar pentru aceasta este nevoie de noi aranjamente de securitate globală și de trecere de la abordarea clasică a securității la o alta nouă în care să se realizeze concentrarea acțiunilor statelor interesate pentru contracararea amenințărilor comune.¹⁰

⁸ Cornel Codiță, “Un război, două războaie”, în rev. “Dilema Veche”, Anul I, nr.39, 8-14 octombrie 2004, p.7

⁹ Cornel Codiță, *art. cit.*, p.7

¹⁰ Carmen Rotărescu, “Doctrina Militară NATO și acțiunile sale în anii 1999 și 2001”, în “Drept și Relații Internaționale”

Capitolul 2

ORGANELE DE INFORMAȚII ȘI ROLUL LOR ÎN COMBATERICA AMENINȚĂRILOR ASIMETRICE

Herbert E. Mayer a reușit, în 1987, să facă o sinteză, definitorie, a activității de informații, ce avea să lămurească, în scop de cercetare, acest ansamblu extrem de complex al intelligence-ului. „Intelligence-ul reprezintă ansamblul operațiilor de culegere, filtrare, analiză a datelor și informațiilor și de diseminare a produselor de intelligence cu valoare acționabilă pentru a satisface necesitățile unui consumator specific”.¹¹

Pornind de la această definiție, putem spune că, în contextul situației geopolitice de la acest început de mileniu, caracterizată de noi tipuri de amenințări de natura transnațională și teroristă la adresa securității statelor, informațiile reprezintă atutul cel mai important la îndemâna factorilor de decizie în prevenirea și limitarea acestor amenințări. Din acest punct de vedere, activitățile de informații se impun de la sine, fiind de o anvergură și complexitate maximă. Având în vedere caracteristicile amenințărilor crimei organizate, dar mai ales ale fenomenului terorist, și particularitățile fiecărui stat de pe glob, activitățile de informații sunt esențiale pentru atingerea obiectivelor politico-militare ale acestora. Planificarea și conducerea activităților de informații, gestionarea informațiilor și diseminarea acestora au fost și sunt direcții principale de efort, scopul final fiind satisfacerea nevoilor de informare ale factorilor de decizie, precum și estimarea posibilelor necesități de informare ale acestora, în concordanță cu evoluția mediului de securitate internațional.

Activitatea de informații (sau intelligence, cum este tot mai larg numită în ultima perioadă) este vitală pentru securitatea unui stat. În condițiile în care forțele armate, în accepțiunea clasică, se reduc, rolul activității de informații crește simțitor. Deja există analiști politici și militari care, în condițiile revoluției care are loc în domeniul afacerilor militare, apreciază informațiile ca formând a patra categorie de forțe armate, alături de cele terestre, aeriene și navale.

2.1. Activitatea de informații – rol și obiectiv

Trebuie menționat, dintru început, că activitatea de informații constă din ansamblul măsurilor, acțiunilor și operațiunilor desfășurate de către autoritățile informative, pentru planificarea, culegerea, verificarea, prelucrarea analitică și valorificarea datelor și informațiilor cu relevanță pentru securitatea națională și informarea factorilor de decizie, investiți legal cu competență de realizare a securității naționale ori de aplicare a legii. Activitatea de informații se desfășoară în baza

onale”, - curs postuniversitar – coordonatori: Prof. univ.dr. Victor Duculescu, Prof. univ.dr. Viorel Marcu, București, Editura „V.I.S. – Print”, 2002, p. 549.

¹¹ Herbert E. Mayer, „Adevărata lume a intelligence-ului”, New York, 1987, p. 21.

documentelor de planificare informativă și de gestionare a resurselor informaționale elaborate de fiecare instituție, în conformitate cu competențele și atribuțiile care îi revin în îndeplinirea lor. Activitatea de informații are drept scop prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, diminuarea ori înlăturarea consecințelor în cazul materializării acestora, precum și protejarea și promovarea intereselor naționale și ale aliaților unui stat.

Organele de informații și structurile de informații de la noi din țară și de pretutindeni, în activitatea pe care o desfășoară, au drept obiective:

- apărarea democrației și ordinii constituționale, precum și a celorlalte valori supreme garantate de Constituție;

- realizarea obiectivelor de securitate națională, protejarea și promovarea intereselor strategice ale României și ale aliaților săi;

- protejarea exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a siguranței cetățeanului în cadrul statului de drept;

- apărarea împotriva agresiunii armate, terorismului, crimei organizate, subminării intereselor economice naționale, a sabotajelor, și a altor acțiuni și fenomene care periclitează funcționarea normală a instituțiilor democratice;

- susținerea informativă și contrainformativă a forțelor armate ale unui stat, precum și a misiunilor acestora pe teritoriul național și în afara granițelor.

Activitatea de informații se desfășoară pe baza următoarelor principii:

- legalitatea – este subordonată exclusiv față de normele și regulile statului de drept;

- caracterul planificat și sistematic – se desfășoară, gestionând rațional resursele informaționale, cu scopul evitării paralelismelor și al asigurării fluxului continuu și cuprinzător de informații, vizându-se reducerea cheltuielilor aferente obținerii acestora și creșterea gradului de operativitate și oportunitate a informării decidenților;

- atitudinea ofensivă și mobilitatea – presupun adoptarea de măsuri active și complexe pentru cunoașterea spațiilor, zonelor, mediilor sau a altor elemente de interes pentru securitatea națională;

- anticiparea și previzionarea – presupune evaluarea completă și corectă a situației operative, a tendințelor acesteia și a evoluției prognozate a amenințărilor și consecințelor lor, precum și stabilirea cantitativă și calitativă a resurselor informaționale necesare pentru cunoaștere, control și prevenire (contracrarare, înlăturare);

- obiectivitatea evaluărilor – presupune redarea obiectivă a realității, raportată la criteriile de stabilire a adevărului, evitarea subestimărilor și/sau supraestimărilor;

- informarea exactă, corectă și oportună a factorilor de decizie – impune furnizarea unor informații și produse informaționale verificate, exacte, pertinente și concludente, transmise în timp optim factorilor decizionali;

- independența, neutralitatea și echidistanța politică - presupune situarea,

permanent și necondiționat, în afara oricăror imixțiuni sau ingerințe politice, de natură a favoriza sau discrimina partide, formațiuni, organizații politice sau de altă natură, în exercitarea legală a drepturilor acestora și de subordonare a serviciilor față de interese politice partizane;

- protecția surselor, metodelor și mijloacelor – obligă structurile specializate cu competențe și beneficiarii/utilizatorii informațiilor să nu deconspire identitatea surselor secrete de informații, a mijloacelor și metodelor folosite pentru obținerea acestora;

- cooperarea, conlucrarea și colaborarea - exprimă modalitățile concrete prin care instituțiile și structurile informative acționează în vederea realizării unor obiective comune¹².

Activitatea de informații se bazează pe integrarea informațiilor furnizate de instituțiile și structurile informative și pe responsabilitatea fiecăreia dintre acestea pentru produsele informative furnizate. Activitatea de informații se desfășoară în baza documentelor de planificare informativă și de gestionare a resurselor informaționale elaborate de fiecare instituție, în conformitate cu competențele și atribuțiile care îi revin în îndeplinirea lor. Elaborarea doctrinei naționale a informațiilor pentru securitate are menirea de a stabili și defini conceptele fundamentale specifice domeniului activității de informații pentru apărarea securității naționale, în conformitate cu prevederile Constituției și cu necesitatea realizării conexiunilor la cultura organizațională și instituțională de securitate euroatlantică.

2.2. Serviciile de informații și acțiunile împotriva crimei organizate, traficului de droguri și a terorismului

Actuala criză financiar-economică prin care trece omenirea nu face decât să confirme faptul că, în ultimele decenii, cuvântul care domină este SCHIMBARE. Iar schimbările care se produc în lumea contemporană sunt caracterizate atât prin dinamism, dar și printr-o mare flexibilitate, în sensul că se produc foarte repede și uneori în forme ce pot fi considerate chiar radicale. Predictibile sau nu, ele pun la încercare omul societății moderne, de la simplul cetățean la factorii de decizie din sfera politică și se manifestă de la nivel micro la macro-social. În acest context, cuvântul de ordine care definește supraviețuirea socială trebuie să fie adaptabilitatea. Aceasta tinde, dealtfel, să devină una din cele mai importante calități atât pentru individ, cât și pentru organizații.

Serviciile de informații, structuri specializate în asigurarea avertizării timpurii,

¹² Ionel Goian, „Lecții învățate privind activitățile de informații pe timpul Summit-ului NATO - 2008”, în Universitatea Națională de Apărare „CAROL I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, „Politici și Strategii în gestionarea conflictualității”, Sesiunea anuală de Comunicări Științifice cu participare internațională a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate - 20-21 Noiembrie 2008, București, Vol. 4, „Organizații și state ca actori ai securității”, Coordonator: dr. Constantin Moștoflei, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2008, pp. 92 – 99

organizații cu misiuni dintre cele mai diverse și complexe, sunt parte a mediului strategic de securitate, acestea fiind printre primele chemate să își ajusteze în permanență instrumentele, metodele și procedurile de lucru având în vedere rolul lor diagnostic și predictiv în asigurarea securității naționale și/sau colective. Ele trebuie să evalueze permanent faptele, evenimentele și situațiile care se produc și să indice direcțiile cele mai probabile de evoluție ale acestora. Schimbarea este singura trăsătură constantă a activității serviciilor moderne de informații, acestea fiind chemate să acționeze în cadrul comunităților de informații naționale sau de alianță, cooperarea internă și internațională devenind un proces deosebit de important pentru atingerea obiectivelor pe care le au, ca organe, servicii de informații. În cele mai multe țări, serviciile de informații au procedat la o serie de reorganizări și au adoptat noi abordări în vederea instruirii analiștilor, scopul final vizând îmbunătățirea produselor „intelligence”. Toate acestea fiind determinate de necesitatea de a face față permanentelor schimbări ale mediului de securitate. Analiștii au dezvoltat relații de muncă mai apropiate cu omologii lor din alte domenii de activitate. În ultimii ani s-a pus un accent deosebit pe relația cu beneficiarii produselor „intelligence”.

Dinamica și ritmul accelerat al schimbărilor tehnologice, economice, sociale și militare care caracterizează lumea contemporană a schimbat în mod esențial caracterul amenințărilor la adresa securității naționale și internaționale. Distribuția inegală a bogăției și lipsa resurselor naturale au amplificat și extins domeniul conflictelor armate pe glob. Amenințările de securitate la nivel local se pot răspândi rapid și pot evolua spre unele regionale sau chiar globale. Noile tipuri de amenințări la adresa securității internaționale – terorism, crimă organizată, războaie civile, conflicte etnice, separatiste sau religioase, autoritarismul – riscă să se amplifice. Ansamblul acestor elemente se reconstruiește și redefineste permanent. Odată cu redefinirea acestor elemente, este necesară și o redefinire a conceptelor de lucru: se conturează un nou profil al inamicului, noi percepții referitoare la amenințări, securitate și la proliferarea de noi riscuri la adresa securității statelor.

În prezent, amenințările la adresa securității nu au un front vizibil, nici frontiere și nici nu dispun de armate în înțelesul clasic al termenilor. Amenințarea și pericolele reprezentate de acești adversari solicită o nouă înțelegere a conceptului de securitate. Pe lângă schimbarea care se produce la nivelul amenințărilor și al termenilor cu care operăm, se adaugă amplificarea vechilor provocări la adresa securității globale, precum comerțul ilegal cu armament, traficul de droguri și terorismul internațional, dobândind o dimensiune globală. Manifestându-se paralel cu celelalte tipuri de amenințări, acestea au crescut în amploare, fiind favorizate și de dezvoltările tehnologice din ultimii ani, de libera circulație a mărfurilor și persoanelor și de internaționalizarea pieței financiare. În acest context, vulnerabilitatea societăților și a statelor este și ea accentuată. Caracteristica de fluiditate specifică mediului de securitate internațional actual face dificil de prognozat amenințările exacte cu care ne vom confrunta, chiar și numai pe termen mediu. Tocmai de aceea, serviciile de

informații au o importanță incontestabilă în asigurarea securității și în promovarea intereselor naționale. Pentru a putea face față cu succes noilor provocări, aceste organizații trebuie să se adapteze din punct de vedere organizațional, dar și sub raportul activităților specifice de culegere, procesare și interpretare a datelor și informațiilor. Ca parte a activității acestor servicii, analiza trebuie și ea restructurată. Aceasta presupune ca analistul să aibă un spectru largit de cunoștințe din domenii variate (politic, economic, militar, financiar, cultural) și o bună înțelegere a cadrului internațional în care se petrec evenimentele.

Seth G. Jones și Martin C. Libicki¹³ consideră că termenul de *terrorism* este deschis interpretării: serviciile secrete și diversele instituții definesc de cele mai multe ori termenul în mod diferit. Pentru obiectivul acestei baze de date, terorismul este definit prin natura actului în sine și nu prin identitatea celor care îl comit. Terorismul este violența calculată pentru a crea o atmosferă de teamă și alarmă în vederea impunerii cu forța a unor acțiuni care, în condiții normale, nu ar trebui să existe, sau pentru a împiedica producerea unor acțiuni care ar trebui să se desfășoare în condiții normale. Actele teroriste sunt direcționate în general către ținte civile. În general, motivația teroriștilor este politică, iar acțiunile teroriste sunt direcționate într-un mod care să asigure maximum de publicitate. Statisticile arată că, începând cu 1968, cele mai multe grupuri teroriste și-au încetat activitatea pentru că s-au alăturat procesului politic prin tranziție non-violentă - 43% dintre grupuri. Cele mai multe grupuri teroriste care și-au încheiat activitatea aveau scopuri politice limitate. Cu cât scopurile politice ale unei grupări sunt mai limitate, cu atât mai mult ea le poate atinge fără acțiuni violente, guvernul implicat și grupurile teroriste fiind capabile să ajungă la o decizie pașnică. Rolul jucat de poliția locală și serviciile secrete care au arestat și ucis lideri marcanți ai acestor organizații a dus la eliminarea a 40% dintre grupurile teroriste. Împotriva grupurilor care nu pot sau nu vor avea o tranziție către non-violență, calea politică este indicată a fi drept cea mai eficientă strategie.

Serviciile de poliție și cele de informații au pregătirea specifică și dețin informațiile care permit penetrarea și destrămarea organizațiilor teroriste mai mult decât ar face acest lucru o altă instituție, precum cea militară sau civilă¹⁴. De asemenea, poliția locală și serviciile de informații au, în cele mai multe cazuri, o prezență permanentă în mediul urban și rural; identifică amenințările teroriste din aceste medii și dețin un potențial uman ridicat în rândul efectivelor lor. Intervenția forțelor militare a fost în cazuri rare motivul principal în sfârșitul activității grupurilor teroriste - 10%; numai 7% dintre aceste grupuri au obținut o victorie pe cale armată. În general, armata s-a dovedit a fi eficientă în cazurile în care a fost folosită împotriva grupurilor teroriste angajate într-o insurgență, cazuri în care aceste grupuri sunt de mari dimensiuni, sunt înarmate și dispun de o bună organizare. Grupurile insurgente s-au dovedit a fi printre grupurile teroriste cu gradul cel mai ridicat de letalitate, iar

¹³ Seth G. Jones, Martin C. Libick, „How Terrorist Groups End: Lessons for Countering al Qaeda”. <http://www.rand.org>

¹⁴ Seth G. Jones, Martin C. Libicki, *Op. cit.*, pp. 9-45.

forța militară a fost o componentă necesară în asemenea cazuri. Împotriva celor mai multe grupuri teroriste, forța militară este un instrument prea greoi, obtuz. Acest fapt comportă implicații semnificative în abordarea al-Qaeda și sugerează în primul rând faptul că Statele Unite trebuie să-și regândească în mod fundamental strategia antiteroristă adoptată după septembrie 2001. Ceea ce s-a și întâmplat în deceniile următoare.

Deși instrumentele militare și tehnica intelligence au înregistrat o sporire a preciziei și a letalității, acestora alăturându-li-se folosirea tot mai crescută a posibilității monitorizării mișcării teroriste, totuși, în unele cazuri, chiar și armele de cea mai înaltă precizie s-au dovedit a fi de un folos limitat împotriva grupurilor teroriste. Folosirea unei forțe militare substanțiale împotriva acestor grupuri teroriste implică, de asemenea, un risc semnificativ în a expune populația locală prin uciderea de civili. Concluziile analizei sunt extreme de relevante în privința grupurilor teroriste religioase, pentru care procesul de eliminare a fost mai îndelungat decât în cazul altor grupuri; aproximativ 62% din toate grupurile teroriste din 1968 până în prezent și-au încetat activitatea, dar numai un procent de 32% dintre acestea era reprezentat de grupurile teroriste religioase. Această categorie a grupurilor teroriste și-a atins rar obiectivele; nici un grup terorist religios care și-a încheiat activitatea nu a obținut victoria¹⁵.

Pentru grupurile teroriste religioase, rezultatele studiului indică faptul că numai 16% au sfârșit datorită forței militare și 11% dintre grupuri și-au încheiat activitatea prin tranziție politică. Până acum, cea mai eficientă strategie împotriva grupurilor religioase a fost folosirea serviciilor locale de poliție și a organelor de informații, acestora datorându-li-se sfârșitul 73% dintre grupuri. Mărimea grupului este în mod semnificativ determinantă pentru doctrina grupului respectiv. Grupurile mari, cu mai mult de 10.000 de membri, au fost victorioase în mai bine de 25% din cazuri, în timp ce rezultatele au fost mai puțin convingătoare în condițiile în care grupurile au fost mai mici de 1.000 de membri. Nu există o corelare statistică între durata existenței unui grup terorist și motivația ideologică, condițiile economice, tipul de regim sau amploarea scopurilor grupurilor teroriste. Se pare însă că există o corelare între mărimea unui grup terorist și funcționarea acestui grup: grupurile mai mari tind să dureze mai mult decât grupurile mai mici. Atunci când un grup terorist este implicat într-o insurgență, nu își încetează existența cu ușurință. Aproape în 50% din cazuri, grupurile au sfârșit prin a negocia o înțelegere cu guvernul; în 25% dintre cazuri, unele grupuri teroriste au obținut victoria și în numai 19% dintre cazuri, au fost înfrânte de forțele militare.

¹⁵ Seth G. Jones, "Defeating Terrorist Groups", CT 314, Testimony presented before the House Armed Services Committee, Subcommittee on Terrorism and Unconventional Threats and Capabilities on September 18, 2008 (Declarație prezentată la Casa Comitetului Serviciilor Armate, Subcomitetul pe probleme de terorism și amenințări și capabilități non-convenționale, publicată de RAND, textul integral sub format pdf. la http://www.rand.org/pubs/testimonies/CT_314/index.html RAND – a prezentat o serie de *Testimony* (Declarații - mărturie) prin intermediul partenerilor săi asociați, comitetelor federale de stat sau celor legislative locale, comisiilor și Panelurilor guvernamentale și diferitelor organisme din mediul privat.

Revenirea în prim plan și reorganizarea rețelei al-Qaeda ar trebui să declanșeze o regândire fundamentală a strategiei antiteroriste a SUA; bazându-ne pe această analiză cu privire la modul în care grupurile teroriste își încetează existența, o soluție politică nu este posibilă în acest caz. Atâta timp cât scopul al-Qaeda rămâne stabilirea unui califat pan-Islamic, este foarte puțin probabil să se ajungă la o înțelegere negociată cu guvernele din Orientul Apropiat. O abordare mult mai eficientă ar fi reprezentată de adoptarea unei strategii care să funcționeze pe două fronturi - *a two front strategy*.

Analizii și “strategii” în materie de servicii de informații au ajuns la concluzia că, mai întâi de toate, politica și organele de informații, intelligence-ul, ar trebui să reprezinte coloana vertebrală – temelia eforturilor Statelor Unite și ale Uniunii Europene. În Europa, America de Nord, Africa de Nord, Asia, al-Qaeda reprezintă încă o rețea care trebuie să fie supravegheată permanent și anihilată. Acest lucru implică o activitate sistematică în afara granițelor, din partea **Central Intelligence Agency (CIA)** și **Federal Bureau of Investigation (FBI)**, precum și cooperarea dintre ele și agențiile externe de poliție și servicii secrete ale statelor din Europa și nu numai¹⁶.

Pe de altă parte, forța militară, reprezentată nu în mod obligatoriu de soldați, trebuie să constituie instrumentul necesar atunci când al-Qaeda este implicată într-o insurgență. Forțele militare locale, de cele mai multe ori, au mai multă legitimitate să opereze decât au forțele SUA; în plus, aceste forțe dispun de o mai bună înțelegere a mediului de operații, chiar dacă au nevoie să desfășoare capacități militare care să se confrunte cu grupurile insurgente pe o perioadă îndelungată de timp. Acest fapt ar trebui să se concretizeze printr-o amprentă militară ușoară din partea NATO. NATO poate să joace un rol definitoriu în a construi capacitățile militare ale indigenilor; prezența efectivă a armatei NATO ar determina nemulțumirea maselor și ar stimula creșterea recrutărilor în rândurile teroriștilor. Succesele înregistrate în Pakistan și Irak în lupta antiteroristă s-au datorat faptului că SUA au lucrat prin intermediul poliției locale și serviciilor secrete și au conclucrat cu acestea.

De exemplu, în Pakistan – capturarea lui Abu Zubeida, palestinian de origine, ce a devenit comandant operațional al-Qaeda după moartea lui Muhammad Atef în 2001. După 11 septembrie 2001, acesta s-a stabilit în Pakistan, fiind greu de urmărit. Printr-o colaborare susținută a poliției și serviciilor secrete, oficialilor din guvernul pakistanez le-au fost aduse la cunoștință acțiunile lui Muhammad Atef; prima etapă a colaborării s-a materializat prin capturarea agenților operativi din plan secund. S-a adăugat asistența CIA cu echipamente speciale (modernizarea telefoanelor celulare din locațiile ascunzătorilor); misiunea a fost una de succes, acesta fiind capturat în martie 2002 împreună cu alți 27 de agenți din gruparea sa.

¹⁶ Robert E. Hunter, “*A New Grand Strategy for the United States*”, CT-313, Testimony presented before the House Armed Services Committee, Subcommittee on Oversight and Investigations on July 31, 2008 (Declarație prezentată în fața Casei Comitetului de Servicii Militare, Subcomitetul de Supraveghere și Investigare, text integral disponibil la <http://www.rand.org/pubs/testimonies/CT313/index.html>).

Serviciile secrete pakistaneze și oficiali din poliție au avut o contribuție definitorie la capturarea lui Khalid Sheikh Mohammad, unul dintre inițiatorii atacurilor de la 11 septembrie 2001. Lucrând împreună cu serviciile de intelligence din Pakistan, CIA au întins acestuia o cursă folosind o serie de informatori în Pakistan. Capturarea lui *Abu Faraj al-Libbi* unul dintre liderii al-Qaeda, ilustrează, de asemenea, eficacitatea acestui model: colaborarea CIA cu serviciile secrete și de poliție locale; cele mai eficiente operațiuni în Pakistan, începând cu 2001, au fost cele în care serviciile secrete SUA și Forțele Speciale de Operațiuni au lucrat cu și prin intermediul poliției locale și agenților de servicii secrete locale. Un punct-cheie al acțiunilor serviciilor de informații împotriva crimei organizate și terorismului ar trebui să îl constituie, conform specialiștilor, renunțarea la noțiunea de *war on terrorism* și înlocuirea cu un concept de genul *counterterrorism*, concept folosit de o mare parte dintre guvernele care se confruntă cu amenințări teroriste semnificative, guvernul britanic fiind unul dintre ele. Această frază ridică așteptări publice – atât în SUA, dar și oriunde altundeva –, așteptări care s-ar traduce în primul rând prin faptul că ar exista soluție militară la problema terorismului. Această noțiune încurajează, de asemenea, alte state să conducă *jihadul* – războiul sfânt împotriva Statelor Unite – și îi ridică pe teroriști la statutul de *războinici sfinți și nu în modul real în care* teroriștii trebuie să fie percepuți și descriși drept criminali¹⁷.

Această analiză sugerează că factorul militar nu reprezintă o soluție în rezolvarea problemei terorismului. De obicei utilizarea forței militare are un efect opus față de ceea ce s-a intenționat prin folosirea ei: este foarte folosită de cele mai multe ori, îndepărtează populația locală prin natura sa dură și furnizează o oarecare oportunitate în recrutarea de grupuri teroriste. În acest sens, viitoarea strategie de luptă împotriva crimei organizate și terorismului ar trebui să includă și o rebalansare a resurselor și atenției SUA și UE în direcția acțiunii comunității de informații. Acest lucru presupune, de asemenea, creșterea bugetelor CIA, Departamentului de Justiție, Departamentului de Stat SUA, dar și al instituțiilor similare din spațiul Uniunii Europene. Analiza RAND efectuată la vremea respectivă concluzionează că probabilitatea de succes a al-Qaeda în a înlătura guverne în momentul actual este egală cu zero. Al-Qaeda are virtual obiective de neatins în încercarea de a înlătura o serie de regimuri din Orientul Apropiat. În timp ce Osama-bin-Laden se bucura, în acel timp, cât încă mai era în viață, de un oarecare suport popular în rândul celei mai mari părți a lumii musulmane, acesta nu se traduce într-un suport de masă, cum ar fi în cazul organizației Hezbollah în Liban. Acest lucru nu este surprinzător de vreme ce există puține servicii de asistență socială al-Qaeda, spitale sau clinici, problemă de care liderii al-Qaeda au fost și sunt conștienți. În plus, al-Qaeda și-a extins continuu lista cu inamici, ea incluzând toate guvernele Orientului Mijlociu, musulmanii care nu împărtășesc aceleași puncte de vedere cu al-Qaeda, guvernele Occidentale, guverne asiatice, precum Afganistan, India sau Pakistan, ONU și organizațiile non-

¹⁷ *Ibidem*

guvernamentale. Astfel, o platformă care să includă o lume de inamici și obiective de neatins nu se constituie într-o strategie de învingător.

Ceea ce este cel mai important în noul climat și în noua configurare a actorilor pe scena internațională, este o percepție corectă și o evaluare clară a amenințărilor actuale și mai ales înțelegerea diferenței între *reformă* și *schimbare*, analizându-se modul în care serviciile de informații pot fi în continuare flexibile și se pot schimba tot atât de rapid precum provocările cu care se confruntă¹⁸.

Schimbarea presupune ca serviciile de informații să răspundă mai eficient unui număr mare de amenințări, insuficient de clar definite din partea unor rețele incipiente de indivizi și mici grupuri. Al-Qaeda este deja exemplul clasic de rețea informală care a pus foarte serios la încercare serviciile de informații. Abordarea unui număr semnificativ de amenințări de mai mică amploare include două elemente conflictuale. Serviciile de informații trebuie să culegă și să analizeze o gamă mult mai largă de informații din surse cât mai variate și de la servicii partenere, fără să se bazeze exclusiv pe câteva surse de informații valoroase. Pentru acest lucru este nevoie de un management mai atent, bugete mai mari și de o concentrare mai mare pe sisteme, eficiență și coordonare; un rol important fiind reprezentat de capacitatea serviciilor secrete de a-și manifesta flexibilitatea. Există o reală dificultate în abordarea „*necunoscutului cunoscut*” care privește planurile inamicilor deja existenți și necesită disciplină, analiză și managementul cunoașterii și a *necunoscutului necunoscut*, după cum aprecia Donald Rumsfeld cu privire la atacurile surpriză date de noi inamici ce utilizează tehnici noi care solicită din partea serviciilor secrete imaginație, intuiție și inovație; fără îndoială că există dificultăți în combinarea acestor activități diferite, dificultăți la care mecanismele de management ale serviciilor de informații să fie sensibile; totodată, există posibilitatea ca vechile structuri create să nu mai fie adecvate în aceste condiții. Din punctul de vedere al unui serviciu de informații, abordarea unei rețele incipiente de indivizi și de grupări este dificilă. Câteva surse bine plasate nu pot asigura o acoperire de amploare, fiind necesară analizarea și gestionarea unei game mai variate de surse de informații și informații secrete, site-uri web inclusive; suspiciuni și avertismente din partea unui număr mare de surse de nivel scăzut, parțial informate; rezervări pentru cazări, bilete de călătorie și tranzacții financiare ale unor persoane care pot sau nu să ocupe poziții importante în rețea. Serviciile de informații nu pot controla acest volum ridicat de informații și au nevoie să stabilească și să coordoneze relațiile cu instituții interne de genul poliției, serviciului vamal, serviciului de imigrări, Garda Financiară, precum și cu serviciile partenere din alte țări. S-a ajuns să se recunoască din partea serviciilor

¹⁸ Mariana Marinică, Roxana Tudorancea, „O nouă viziune a strategiei SUA privind combaterea terorismului. Intensificarea rolului comunității din Intelligence în raport cu factorul militar”, în Universitatea Națională de Apărare „CAROL I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, „Politici și Strategii în gestionarea conflictualității”, Sesiunea anuală de Comunicări Științifice cu participare internațională a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate - 20-21 Noiembrie 2008, București, Vol. 1, „Politicile ca generator de securitate”, Coordona-tor: dr. Constantin Moștoflei, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2008, pp. 115 - 120

de informații că nu se pot obține succese deosebite în combaterea terorismului și a crimei organizate dacă nu se va reuși o bună colaborare cu serviciile de informații și de securitate din principalele țări partenere.

Prin urmare, serviciile de informații occidentale au continuat să se implice în activități complexe de consultanță în management, reformă, instruire și dezvoltare instituțională destinate serviciilor străine. Practic, managementul reprezintă principala provocare a acestei activități. Eficiența și managementul de calitate presupun o nouă structurare a serviciilor de securitate care să răspundă amenințărilor actuale. Exemplul clasic al pierderii din vedere a unor amenințări care nu puteau fi contracarate de structurile existente este reprezentat de cazul 11 septembrie: incapacitatea de a prevedea aceste evenimente, datorită unei distincții artificiale între amenințările interne și cele externe - utile în vremea Războiului Rece.

Problema prevenirii unui atac prin surprindere a fost dezbătută în literatura de specialitate încă dinaintea evenimentelor din 11 septembrie; nu se pune în mod deosebit problema descoperirii elementelor-cheie, ci îmbinarea acestor elemente atunci când ele nu se potrivesc cu structurile, prejudecățile și preocupările instituțiilor de securitate existente. Devine problematică adoptarea unor măsuri de securitate eficiente, atunci când există doar semnale slabe de pericol; este greu de justificat desfășurarea forțelor militare, implementarea pe o arie largă a unor măsuri preventive de securitate sau monitorizarea unui număr mai mare de suspecți.

Capitolul 3

ROLUL SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN COMBATERICA FINANȚĂRII TERORISMULUI

3.1. Depistarea rețelelor de finanțare a terorismului – obiectivul primordial al organelor de informații

Atentatele din 11 septembrie 2001 au amintit, cu o violență fără precedent, necesitatea organizării, în plan internațional, a luptei împotriva terorismului și de a dezvolta instrumente juridice puternice pentru a-l putea combate. Deși această luptă este dusă la diverse niveluri, importantă este posibilitatea de a ataca bazele financiare ale activităților teroriste și ale celor de crimă organizată. Până acum câțiva ani, terorismul era, cel mai adesea, finanțat în mod direct de către un stat sau de către structuri suficient de bine organizate pentru a putea colecta și transfera fonduri în favoarea unei organizații teroriste. În prezent, acest tip de terorism a lăsat locul susținerilor financiare private. Sursele de finanțare ale terorismului sunt diverse, iar originea acestor fonduri poate fi atât legală, dar și ilegală. Evoluția tehnologică a ultimilor ani a crescut nivelul mijloacelor de organizare transnațională, informațiile

și banii putând face de acum înaintea turului lumii în câteva secunde¹⁹. Teroriștii au pus foarte repede în slujba profitului noile tehnologii de informare și comunicare, dispunând de mijloacele financiare necesare pentru a le dobândi. De exemplu, teroriștii kamikaze de la 11 septembrie 2001 au primit fonduri pentru a plăti formarea piloților avioanelor prin viramente electronice, la fel cum au primit și instrucțiunile asupra modului de acțiune prin informații criptate, trimise prin intermediul internetului²⁰. Astfel, trebuie subliniat faptul că terorismul actual își extrage forța și din Internet. Acest instrument care facilitează schimburile și comunicarea are într-adevăr un rol important în punerea în practică a surselor de finanțare ale acestui flagel, indiferent că sunt surse legale sau nu. În acest mod, internetul permite mai ales anonimul, o comunicare instantanee între două puncte ale globului, deplasarea „numerică” a organizațiilor teroriste, trimiterea de fonduri și informații (prin intermediul sistemelor de criptare), o propagandă la scară largă (prin intermediul forum-urilor de discuții, de exemplu), dă impresia că o organizație teroristă dispune de o rețea vastă, crearea de celule locale însărcinate cu strângerea de fonduri și răspândirea ideologiei, terorismul cibernetic²¹. Finanțarea terorismului acoperă două domenii distincte: finanțarea atacurilor teroriste și finanțarea rețelelor teroriste. Prevenirea și combaterea acestor fenomene implică identificarea fondurilor, dar și analiza utilizării mijloacelor de transfer financiar. Se observă că într-o lume financiară, în care banul nu se mai deplasează sub forma sa materială, ci sub forma ordinelor bancare, trebuie găsite, cât mai rapid posibil, mijloacele legale de acțiune împotriva acestora. La nivelul Uniunii Europene, dispozițiile cuprinse în acordurile și tratatele europene reiau principiile enunțate de normele internaționale cu privire la terorism. Dreptul antiterorist al UE (format din decizii, decizii-cadru, directive, regulamente, poziții comune și recomandări) contribuie la formarea instrumentelor de luptă împotriva terorismului și mai ales împotriva finanțării acestuia. Incriminarea finanțării terorismului, cooperarea internațională, ameliorarea schimbului de informații între statele membre ale Uniunii Europene sunt măsuri recomandate, căci este evident că o cooperare sporită este necesară pentru a face față activităților teroriste. Atentatele de la New York și Washington din 11 septembrie 2001 și seria de acte teroriste petrecute pe parcursul anilor următori (Spania – 11 martie 2004, Marea Britanie – iulie 2005) au frapat prin violența și numărul victimelor. Aceste momente dramatice au amintit că amenințarea terorismului în spațiul Uniunii Europene sau împotriva intereselor europene persistă. În ciuda măsurilor de anvergură ce au fost luate, Europa continuă

¹⁹ Marie-Christine Dupuis-Danon, „*Finance criminelle*”, 2-ème éd., collection *Criminalité internationale*, PUF, Paris, 2004, p. 206 apud Ina Raluca Tomescu, „*Finanțări teroriste în Uniunea Europeană*”, în Universitatea Națională de Apărare „CAROL I”, „*Securitate și Apărare în Uniunea Europeană*”, Sesiunea anuală de Comunicări Științifice cu participare internațională “STRATEGII XXI”, 17-18 aprilie 2008, BUCUREȘTI, Secțiunea 1: SECURITATE ȘI APĂRARE, Coordonator: CS I dr. Constantin Moștofleu, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2008, p. 338

²⁰ Limore Yagil, „*Terroristes et Internet – La cyberguerre*”, collection *Actuels*, Trait d’Union, Montréal (Québec), 2002, p.47 apud Ina Raluca Tomescu, *Op. Cit.*, p. 338

²¹ *Ibidem*, p. 39 și urm.

să lupte fără întrerupere contra acestor atrocități și să-și demonstreze determinarea în a învinge acest fenomen care încearcă să frângă principiile pe care este construită, respectarea demnității umane și a drepturilor fundamentale.

Terorismul și crima organizată sunt fenomene ale căror cauze și implicații sunt complexe și diverse. Având în vedere gravele implicații asupra vieții economice, amenințarea teroristă, dar mai ales cea a crimei organizate, care, prin tentaculele ei – traficul de droguri, traficul de arme și traficul de carne vie –, este sponsorul principal al terorismului, au devenit principalul factor de destabilizare, de dezechilibru, care distruge încrederea cetățenilor și s-ar putea adevărați a fi factori negativi pentru redresarea și, ulterior, creșterea economică, dar și pentru menținerea unui climat propice investițiilor²².

Pentru eradicarea fenomenelor de terorism și crimă organizată, trebuie acționat în primul rând asupra surselor și rețelelor de finanțare a organizațiilor teroriste, la scară internațională și cel mai adesea prin acțiuni paralele²³.

3.2. Principalele surse de finanțare a terorismului și crimei organizate

Terorismul contemporan și-a diversificat tot mai mult sursele de finanțare, ajungând să depindă tot mai puțin de sponsorizările unor state și formând afilieri internaționale bazate pe afinități religioase sau ideologice și pe ura comună împotriva marilor puteri. Această evoluție a formelor de terorism internațional, precum și organizarea internațională fără precedent a grupărilor teroriste transformă atacurile teroriste în activități ilicite cu un grad de pericol social ridicat, greu de detectat și de prevenit și care cer abordări noi de incriminare și sancționare penală a acestui fenomen, precum și considerarea unificată a diverselor acte de terorism. Deși majoritatea statelor lumii afirmă o poziție fermă împotriva terorismului, există state care încă sprijină terorismul sau chiar folosesc terorismul ca un element de politică statală. În acest sens, se manifestă ori s-au manifestat regimurile din Siria, Sudan și Afganistan, care asigură fonduri, refugiu, baze de antrenament și arme pentru teroriști. Până la momentul 11 septembrie, la nivelul Uniunii Europene, terorismul era perceput ca “o amenințare mai puțin fundamentală”²⁴, dar acest moment a demonstrat că fenomenul terorist nu se limitează la sfera națională sau regională și că se impune coordonarea luptei antiteroriste în context internațional mult mai larg. Deși, la 4 septembrie 2001 – doar cu câteva zile înainte de atacurile teroriste de la New York și Washington –, adoptase o *Rezoluție asupra terorismului*, Uniunea

²² Comunicarea Comisiei către Consiliul și Parlamentul European cu privire la anumite acțiuni ce trebuie întreprinse în domeniul luptei împotriva terorismului și a altor forme grave de criminalitate, în vederea ameliorării schimbului de informații, 29 martie 2004, COM/2004/220, p. 2.

²³ Directiva 91/308/CEE din 10 iunie 1991 cu privire la prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor (JOL 166 din 28 iunie 1991, pp. 77-83), Directiva 2005/60/CE din 26 octombrie 2005 (JOL 309 din 25 noiembrie 2005, pp. 15-36), care a abrogat Directiva 91/308/CEE odată cu intrarea sa în vigoare la 15 decembrie 2005.

²⁴ Elke Krahnmann, “*The Emergence of Security Governance in Post-Cold War Europe*”, ESRC Working Paper “One Europe or Several?” Programme, 2001, p. 6.

Europeană avea în vedere mai degrabă „vechiul” terorism, intern, și mai puțin „noul” terorism, transnațional, bazat pe celule active, grupuri afiliate și rețele de sprijin larg diseminate, al cărui prim exponent îl reprezenta gruparea teroristă Al-Qaida și rețeaua care gravitează în jurul său. O serie de factori, între care amintim libertatea de mișcare în cuprinsul Europei unite, sistemele relativ deschise și slab monitorizate de azil și imigrare, tradiția libertăților civice, accesul facil la rețelele financiare europene, sistemele polițienești și judiciare insuficient coordonate făceau din UE un spațiu extrem de vulnerabil la terorism. Conținutul normelor europene în vigoare cu privire la lupta împotriva terorismului nu diferă de cel al dispozițiilor internaționale în materie, cel mai adesea făcându-se referire la rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU²⁵. Astfel, a fost adoptat un întreg pachet de măsuri cu caracter antiterorist, ce includea plasarea terorismului în topul listei amenințărilor la adresa securității, o definiție comună a terorismului²⁶, o listă de organizații socotite teroriste și un plan de acțiune comprehensiv pentru combaterea terorismului, ce includea consolidarea cooperării polițienești și judiciare și creșterea volumului de informații relevante între autoritățile naționale cu atribuții în lupta împotriva terorismului, întărirea și perfecționarea politicilor referitoare la azil și imigrare, instrumente legislative menite a suprima finanțarea terorismului și întărirea securității aeriene.

În cadrul măsurilor ce trebuie luate împotriva finanțării terorismului, „înghețarea fondurilor” reprezintă un punct important în blocarea fondurilor destinate activităților teroriste. Poziția comună 2001/931/PESC22 enunță în articolul 2: „Comunitatea Europeană, acționând în limitele puterilor ce i-au fost conferite de Tratat, dispune înghețarea fondurilor și a altor active financiare sau resurse economice ale persoanelor, grupărilor și entităților care figurează pe lista anexă la document”. Această anexă stabilește lista persoanelor, grupărilor și entităților implicate în acte de terorism, listă care este permanent actualizată.

Lupta împotriva terorismului a fost continuată prin lucrările Consiliului European din 4-5 noiembrie 2004, când a fost adoptat „*Programul de la Haga*”, care cuprinde o listă cu zece priorități ale Uniunii în scopul întăririi spațiului de libertate, securitate și justiție în următorii cinci ani. Programul se baza, la vremea respectivă, pe bilanțul Comisiei cu privire la punerea în aplicare a Programului de la Tampere (definit în 1999) și reprezenta un răspuns global și indispensabil, dacă se dorește să se lupte efectiv împotriva terorismului. Comisia a pus accentul pe prevenirea terorismului și pe schimbul de informații. Ea susține statele membre în

²⁵ „*Convenția Internațională pentru Reprimarea Finanțării Terorismului*”, adoptată de Adunarea Generală a ONU, la 9 decembrie 1999, cere tuturor statelor semnatare să extrădeze persoanele implicate în finanțarea activităților teroriste și să adopte măsuri pentru anchetarea tranzacțiilor financiare suspecte. La 2 aprilie 2002, 132 de țări semnaseră Convenția și 26 de țări definitivaseră procesul de ratificare, devenind state părți. Convenția a intrat în vigoare în 2002. De asemenea, Recomandarea 1584/2002 a Adunării parlamentare a Consiliului Europei asupra „*Necesității unei cooperări internaționale intensificate pentru neutralizarea fondurilor destinate unor scopuri teroriste*” (18 noiembrie 2002).

²⁶ „*Decizia-cadru cu privire la lupta împotriva terorismului*”, (Council Framework Decision on combating terrorism) din 13 iunie 2002, (2002/475/JAI), L 164/3, 22.06.2002.

lupta împotriva terorismului, concentrându-se asupra aspectelor vizând recrutarea și finanțarea terorismului, prevenirea, analiza de risc, protecția infrastructurii și gestionarea crizelor.

În general, după cum am menționat mai sus, finanțarea terorismului are două surse principale. Prima sursă este sprijinul financiar acordat de către state sau organizații cu o infrastructură suficient de mare să colecteze și să facă disponibile fondurile către organizația teroristă. O persoană fizică cu suficiente resurse financiare poate de asemenea furniza fonduri substanțiale grupărilor teroriste. Cum s-a exemplificat deja, Osama bin Laden se crede că ar fi contribuit cu sume semnificative din averea sa la înființarea rețelei teroriste Al-Qaeda. A doua sursă majoră de fonduri pentru organizațiile teroriste este reprezentată de câștigul indirect din activități care generează venituri. Ca și în cazul organizațiilor criminale, venitul unei grupări teroriste poate fi obținut din infrastructuri sau alte activități ilegale.

Pentru a avea o privire de ansamblu asupra principalelor surse de finanțare și asupra mijloacelor utilizate în circulația capitalurilor pe care organizațiile teroriste le utilizează în sprijinirea rețelelor sale, putem sublinia faptul că persoanele investigate pentru comiterea unor activități teroriste au efectuat operațiuni de transmitere a banilor prin sisteme alternative răspândite în toată lumea. Adesea, fondurile au fost transferate în străinătate prin intermediul acelor rețele alternative de transfer al banilor (SAT), fiind colectate de către cetățenii străini de naționalități diverse, rezidenți în câteva țări implicate în lupta împotriva terorismului. În alte cazuri, persoanele fizice au efectuat plăți în numerar în diferite țări, implicând sume mari de bani și care au fost direcționate spre același cont. Fondurile colectate erau apoi transferate în Asia sau în SUA. Cel mai comun instrument, folosit în special de organizația Al-Qaeda, în vederea sprijinirii celulelor teroriste, este reprezentat de “sistemul informațional de circulație a banilor”, așa numitul sistem “Hawala”²⁷. Hawala este o metodă tradițională de transfer folosită în sudul Asiei de câteva sute de ani, utilizat acum aproape în tot Orientul Mijlociu. Sistemul se bazează pe încredere și pe asigurarea anonimatului, deoarece toate operațiunile de transfer nu se realizează pe hârtie sau cu instrumente financiare. Utilizatorii unui astfel de sistem transmit banii în străinătate, peste granițe, fără a-i transfera în mod fizic, principala caracteristică a sistemului fiind compensarea, persoanele implicate fiind asigurate și convinse că, în contul lor sau într-un anumit cont precizat de ei, se vor depune bani sau bunuri de valoare, ce pot fi apoi returnați printr-o tranzacție reversibilă viitoare. Persoana care primește în final banii folosește o parolă pentru a demonstra că este cel îndreptățit să-i primească, astfel că nu există nicio înregistrare scrisă privind această operațiune.

Ne-am oprit, în acest capitol al lucrării, asupra unui aspect foarte important în tratarea problematicii complexe a fenomenului terorist și anume finanțarea, deoarece, și terorismul și crima organizată, ca orice actor ce accede spre putere și control, are nevoie de resurse, în special financiare, fără de care nu și-ar putea pune în practică

²⁷ Sursa: Grupul de Actiune Financiară Internațională -GAFI

acțiunile și nu și-ar atinge scopurile propuse. Atentatele și tentativele de atac terorist comise în Europa, SUA și alte părți ale lumii au demonstrat că rețelele transnaționale organizate tentacular, motivate religios și politic, constituie un factor major de risc, mai ales pentru statele care au pe teritoriul lor minorități religioase islamice semnificative și sunt percepute ca aliați de nădejde ai SUA în campania pentru eradicarea terorismului internațional, de stabilizare a Afganistanului și Irakului.²⁸ Sprijinitorii principali a terorismului modern a fost Uniunea Sovietică. Abia după prăbușirea “imperului roșu” de la Kremlin, a devenit mai bine cunoscut câți bani și cât efort au investit comuniștii sovietici pentru pregătirea teroriștilor profesioniști. Sovieticii au conceput tehnici eficiente de producere a voluntarilor, apoi de îndoctrinare și pregătire a lor. Sprijinul sovietic pentru terorismul internațional a fost considerat de către liderii de la Moscova doar “o altă tactică a Războiului Rece”.²⁹ Totuși, în ciuda zecilor de teroriști care au fost antrenați și echipați în perioada Războiului Rece, doar o mică parte a acestora a intrat în acțiune. Fiecare act terorist de succes a avut efectul dorit: îngrozirea oamenilor doar la gândul posibilității de repetare în viitor a unor asemenea acte de cruzime.

Considerăm necesar să amintim, în finalul acestei lucrări, și unele elemente legate de organizarea grupărilor teroriste, pentru a înțelege mai bine faptul că acest inamic al comunității internaționale se folosește de metode bine puse la punct și “experimentate” de-a lungul timpului, cu urmări dintre cele mai tragice. Este știut faptul că terorismul este o amenințare veche care și-a „modernizat” arsenalul de mijloace și metode, fiind, poate, cea mai complexă dintre amenințările actuale, deoarece presupune o combinație de culegere de informații, cu obținerea de fonduri prin diverse rețele de trafic și cu punerea la punct a atacurilor propriu-zise.

Sistemul de organizare a grupărilor teroriste depinde de mărimea, tăria și importanța acestora, existând, de regulă, două forme:

- *Organizarea în plan “orizontal”*. Această formă de organizare a grupărilor teroriste se caracterizează prin faptul că nu au o structură centrală, ele acționând în celule independente de câte 3-8 membri. Aceste celule nu țin legături între ele și nu folosesc documente, fiecare acționând după cum crede, în scopul organizării de acțiuni violente destabilizatoare. Acest mod de organizare este specific grupărilor teroriste mici și mijlocii.

- *Organizarea în plan “vertical”*. Organizațiile teroriste de acest gen au în vârful piramidei o structură centrală, compusă din 8-10 persoane. În jurul acestui nucleu “de comandă” gravitează câteva zeci sau chiar sute de “sprijinitori activi”. Al treilea nivel al acestui tip de organizare este constituit din “simpatizanți”, al căror număr variază de la câteva sute la câteva mii.³⁰ Această formă este specifică grupărilor teroriste puternice, sponsorizate sau care practică terorismul de stat, caracterizate

²⁸ Șerban Cioculescu, “Strategia Europeană de Securitate și Intensificarea Luptei Antiteroriste”, Revista de Istorie Militară, 1-2, 2005, p. 29

²⁹ Cristian Troncota, “Duplicitarii”, București, Editura Elion, 2004, p. 69

³⁰ Clark R., “Tehological Terrorism”, Old Greenwich, CT: Devin-Adair, 1980.

printr-o mare potență financiară și printr-o extinsă arie de acțiune.

În ultima perioadă se constată o *tendință tot mai evidentă de specializare a grupărilor teroriste* pe moduri de operare: atentate cu bombe artisanale și încărcături explozive, inclusiv dispozitive de declanșare pe baza de variații ale presiunii atmosferice, deturnări, atentate prin folosirea de teroriști sinucigași, atentate asupra ofițerilor și diplomaților etc. Totodată, specializarea se referă și la obiectivele vizate: țări împotriva cărora se acționează, țări pe teritoriul cărora se acționează, acțiuni împotriva unor obiective de interes strategic, acțiuni îndreptate împotriva instalațiilor petroliere, acțiuni împotriva unor obiective NATO, asasinat împotriva personalităților de importanță simbolică, ambasade, domiciliile ale diplomaților, agenții și birouri ale diferitelor organisme, obiective ce prezintă interes din punct de vedere economic (conduce de transport petrolier, rafinării, căi ferate etc.), obiective militare și ale poliției (depozite, centre de instrucție, tabere de antrenament, cazărmi etc.), obiective ale aviației și marinei civile (porturi, aerogări, aeronave aflate la sol etc.). Grupările teroriste desfășoară *acțiuni violente directe sau mascate*. Logica înfiorătoare a acțiunii directe este aplicată întotdeauna de teroriști fără cea mai mică rețineră. Acțiunea teroristă mascată constă în ascunderea identității organizațiilor care folosesc violența pentru realizarea scopurilor propuse, cele mai multe victime fiind din rândul unor nevinovați sau din categoria unor personalități de prestigiu, precum: lideri religioși, oameni politici influenți, capi ai administrației publice.

Pentru realizarea țelurilor vizate, terorismul și-a diversificat și sursele de ordin logistic, întrucât complexitatea tot mai accentuată a modurilor de acțiune a impus neîncetat acest lucru. De obicei, sumele necesare, dacă nu provin din “sponsorizări”, înțelegând prin aceasta și finanțări bugetare în cazul terorismului de stat, sunt procurate prin răpiri de persoane, spargerii de bănci, trafic de droguri, în general prin colaborarea cu criminalitatea de drept comun.

Apariția și proliferarea terorismului de stat și accentuarea caracterului internațional al fenomenului terorist sunt strâns legate de nevoia de diversificare a surselor de ordin logistic cu care se află într-o strânsă legătură. Unele grupări teroriste acționează nu atât din convingeri ideologice, cât mai ales pentru notorietate și bani.

Între teroriști există o diviziune a muncii și este necesară o anumită structură pentru asigurarea comunicațiilor și coordonarea acțiunilor. Dimensiunea redusă a acestor grupuri impune o infrastructură diferită de cea a mișcărilor din ilegalitate, din perioada celui de-Al Doilea Război Mondial.

Organizațiile teroriste cu infrastructură de tip centrifugal (liderul se află în centru, iar membrii gravitează în jurul lui), se caracterizează prin următoarele elemente:

- liderii mișcărilor teroriste, întocmesc planuri și dau ordine, participă în mod direct la acțiunile organizațiilor. Această structură organizatorică asigură o mare vizibilitate, fiind extrem de importantă și pentru membrii de rând;
- sistemul centrifugal asigură comunicații directe și rapide. Acest lucru sporește

flexibilitatea în acțiune și succesul în operațiunile de luptă, permițându-i liderului să-și reevalueze posibilitățile de acțiune pe baza unor informații noi, pe care le-a verificat personal;

- accesul direct la lider dă posibilitatea fiecărui membru să înțeleagă și să reacționeze imediat la schemele cele mai ingenioase;

- infrastructura centrifugă a organizațiilor teroriste se caracterizează prin independența sa relativă în raport cu sprijinul societății. Organizarea ierarhică, datorită dimensiunii și complexității sale, nu poate exista fără un sprijin social consistent. Pe lângă aceasta, organizarea unei rețele complexe durează între 1-2 ani. Spre deosebire de organizarea ierarhică, sistemul centrifugal este atât de mic, încât poate exista independent și poate fi reorientat rapid și fără riscuri;

- accesul direct al membrilor de rând la lider se face pentru ca aceștia să se identifice cu puterea și calitățile mistice și magice atribuite liderului, de regulă. Astfel, se întărește imaginea de părinte insuflată cu ardoare de lideri membrilor organizației;

- liderul este implicat direct în selecționarea și recrutarea de noi membri. Rolul personal al acestuia în procesul de recrutare este magnetic și măgulitor pentru viitorii membri;

- grupările centrifuge caută aliați și colaborare cu organizații asemănătoare, pe care pot să le manipuleze ușor, evitând grupările puternice și bine organizate ierarhic. În consecință, ele fuzionează la nivel egal și sunt extrem de prudente la orice implicare considerată ca destul de puternică pentru a le impune condiții și să le limiteze libertatea de acțiune.

- organizațiile centrifuge, spre deosebire de cele ierarhice, reușesc într-o mai mare măsură să-și păstreze anonimatul, fapt considerat deosebit de dificil, ținând cont de accesibilitatea la lider. Anonimatul este un factor important pentru comportamentul terorist, deoarece, cu cât un membru este mai puțin cunoscut în grup, cu atât el se simte mai puțin răspunzător față de cei din afara grupului;

- controlul direct al liderului asupra membrilor este maxim la nivelul organizației centrifuge. Controlul este exercitat rapid, fără milă;

- între organizația de tip ierarhic și cea de tip centrifugal, există un element comun: atunci când sunt amenințate cu presiuni interioare, liderii vor folosi violența din exterior ca mijloc de menținere a unității și coeziunii.³¹

Și modalitățile de spălare a banilor pentru sprijinirea organizațiilor teroriste sunt extrem de interesante, ele fiind foarte rapid diversificate și adaptate procesului galopant de globalizare și intră în atenția strictă a organelor de informații din întreaga lume. Amintim doar “**Starburst Explozia stelară**”. Aceasta pleacă de la ideea existenței într-o bancă a unui depozit de bani “*murdari*”, fiind emisă instrucțiunea clară de a transfera diverse sume mici (10.000 – 50.000 dolari) în alte sute de conturi bancare din întreaga lume. La aceste conturi bancare au acces fie teroriștii, fie intermediarii care transferă din nou sumele în alte conturi (frecvent, conturi ale

³¹ Cutteridge. W., “*The New Terrorism*”, London, Massell Publishing, 1986.

celulelor teroriste); **“Boomerang”** - banii sunt rulați prin tranzacții financiare mici în jurul lumii, încercându-se, cu ajutorul băncilor și al sucursalelor care nu solicită dovezi stricte, legalizarea în cele din urmă a banilor, respectiv *“spălarea”* (*“albirea”*) acestora, pentru a putea fi apoi utilizați legal în țara de pornire. În aceste transferuri în jurul lumii sunt folosite punctele slabe din sistemul bancar (*black holes*), astfel încât este aproape imposibil să urmărești drumul de întoarcere al acestor bani; **“Charity Money” (Bani pentru caritate)** - resursele financiare pentru celulele teroriste vin din surse pe deplin legale, de la indivizi sau comunități de credință cu o bună situație materială: banii sunt trimiși fiecărei celule devenind negri doar prin actele teroriste sau **“Shell Companies” (Firme fantoma)** - cu ajutorul experților internaționali în impozite și prin înființarea de firme fantomă, pe de o parte, se identifică mijloacele financiare criminale, iar pe de altă parte, cu ajutorul acestor firme, banii sunt *“albiți”* și stau la dispoziție, apoi, pentru scopuri criminale teroriste.

3.3. Acțiuni ale SUA de blocare a finanțării grupărilor teroriste

Procedând conform „ordinului executiv al președintelui SUA nr.13224” referitor la blocarea fondurilor teroriste, începând cu data de 4 decembrie 2001, administrația SUA a blocat activele „Fundației pentru Întraajutorarea și Dezvoltarea Pământului Sfânt” (The Holy Land Foundation for Relief and development), ale holding-ului financiar „Beit Al-Mal” și ale „băncii Islamice Al-Aqsa”, suspecte de susținerea financiară a „ Hamas”, constituindu-se, prin urmare, în finanțatori ai terorii.

Agențiile federale ale SUA au sigilat cartierul general al „Fundației Pământului sfânt” din Richardson, Texas, ca și alte trei filiale din Bridgeview (Illinois), Patterson (New Jersey) și San Diego (California) și au confiscat registrele de afaceri.

Măsurile întreprinse împotriva susținătorilor financiari ai „ Hamas” indică hotărârea Statelor Unite de a anihila strângerea de fonduri în scopuri teroriste, la nivel global. Campania inițiată de autoritățile americane se circumscrie autorității conferite de ordinul Executiv 13224, semnat de Președintele SUA, în data de 23 septembrie 2001, care autorizează măsurile agresive împotriva bancherilor terorismului internațional.

„Fundația pentru Întraajutorarea și Dezvoltarea Pământului Sfânt” (The Holy Land Foundation for Relief and Development)

- Această fundație caritabilă, cu sediul în localitatea Richardson, Texas, colecta milioane de USD anual pentru „ Hamas”, suma colectată în anul 2000 fiind de 13 milioane. „Fundația pentru Întraajutorarea și Dezvoltarea Pământului Sfânt” susținea financiar „ Hamas”, atât prin transferuri directe de fonduri către birourile „ Hamas” din Cisiordania și Fâșia Gaza, cât și prin finanțarea comitetelor organizațiilor caritabile islamice („ zakat committees”) și a altor fundații caritabile. Mai mult, o proporție semnificativă a membrilor de conducere ai fundației menționate sunt membri sau simpatizanți ai „ Hamas”.

- „Fundația Pământului Sfânt”, cunoscută inițial sub denumirea de „Fundația teritoriilor Ocupate”, înființată în anul 1989, în California, avea drept obiectiv colectarea de fonduri și nu un caracter religios. În 1992, această fundație și-a transferat sediul central în localitatea Richardson, Texas. „Fundația pământului sfânt” avea sedii în California, New Jersey și Illinois, colectorii acesteia deplasându-se pe întreg teritoriul SUA, Cisiordaniei și Fâșiei Gaza pentru a strânge fonduri.

- Mousa Mohamed Marzook, lider politic „ Hamas”, a asigurat „Fundației Pământului sfânt” fonduri substanțiale la începutul anilor 1990. În 1994, Marzook (desemnat terorist deosebit de periculos de către Departamentul Trezoreriei SUA, în anul 1995) a nominalizat „Fundația Pământului Sfânt” ca fiind principala sursă de fonduri a „ Hamas” de pe teritoriul Statelor Unite.

- „Fundația Pământului Sfânt” finanța școli aflate sub influența „ Hamas”, care servesc intereselor acestei organizații, încurajând copii să devină bombe umane. „ Hamas” recrutează „soldații kamikaze”, oferind în schimb sprijin familiilor acestora prin resurse financiare care provin în principal din contribuțiile „Fundației Pământului Sfânt”.

Firmele de consultanță financiară și plasare de capital „Beit Al-Mal”

„Beit Al-Mal Holdings” este o companie de investiții publice cu filiale în Ierusalimul de est, Cisiordania și Fâșia Gaza. Deși afacerile declarate constau în efectuarea de împrumuturi și investiții în proiecte de dezvoltare economică și socială, „Beit Al-Mal” întreține legături strânse cu „ Hamas”, deținând cea mai mare parte din acțiunile companiei și au investit în proiecte derulate în regiunea Gaza și Cisiordania de către activiști „ Hamas”.

Banca Islamică „Al-Aqsa”

Banca islamică „Al-Aqsa”, cu filiale în Cisiordania și Fâșia Gaza, reprezenta brațul financiar al „ Hamas”. „Al-Aqsa” este deținută, în proporție de 20% de „Beit Al-Mal”, mai mult, majoritatea acționarilor săi și asociații lor au legături cu „ Hamas”.

Indivizi implicați în activitățile acestei bănci au fost inițial arestați sub acuzația de a fi finanțat activitățile „ Hamas” din Orientul Mijlociu. Imediat după inaugurarea băncii în 1998, conexiunile sale cu extremiștii „ Hamas” deveniseră evidente și deja o serie de bănci refuzau să mai facă tranzacții cu aceasta.

Progrese înregistrate după intrarea în vigoare a Ordinului Executiv 13224, al Președintelui SUA, din 23 septembrie 2001:

În data de 23 septembrie 2001, Președintele SUA a semnat „Ordinul executiv 13224, pentru extinderea autorității departamentului de Trezorerie asupra blocării

fondurilor și tranzacțiilor în SUA, efectuate de persoane sau instituții asociate cu teroriștii sau organizațiile teroriste”. Ordinul a stabilit, de asemenea, posibilitatea de a bloca bunurile din SUA sau de a nega accesul pe piețele financiare americane pentru acele bănci străine care refuză să coopereze în vederea înghețării capitalurilor teroriste. Pe 2 noiembrie 2001, „ Hamas ” și alte 20 de organizații teroriste străine, fără legături cu „ Al-Qaeda ”, au fost incluse pe lista anexă a ordinului Executiv 13224, administrația SUA a desemnat 153 de indivizi, organizații și finanțatori de activități teroriste. De asemenea, SUA a blocat conturi în valoare de aproximativ 27 de milioane de dolari aparținând talibanilor și „ Al-Qaeda ”, alte state blocând la rândul lor circa 33 de milioane de dolari.

Departamentul de trezorerie al SUA a instituit un centru de depistare a Fondurilor teroriste și a mobilizat personal specializat în investigațiile financiare – declanșând așa numita operațiune Greenquest – în vederea contracarării terorismului financiar.

Statele Unite au întreprins, împreună cu aliații săi de pe întreg mapamondul, măsuri care să asigure o acțiune coordonată de blocare a fondurilor grupărilor teroriste, alte 139 de state înființând unități specializate în scopul blocării finanțării terorismului.

Rezoluția 1373 a Consiliului de Securitate al ONU , inițiată de SUA și adoptată în data de 28 septembrie 2001, solicită tuturor națiunilor interzicerea adăpostirii de baze logistice pentru teroriști.

Forța de combatere a Finanțării terorismului, la care au subscris 29 de națiuni a articulat pașii concreți pe care statele trebuie să-i realizeze în vederea combaterii finanțării terorismului și a creat planuri de acțiune, pe care toate statele să le implementeze, cu începere din luna iunie 2002.

G-8 și-a dat acordul pentru conlucrarea cu comitetul ONU, în vederea asigurării de asistență tehnică țărilor dispuse să implementeze Rezoluția 1373.

Administrația SUA a înaintat spre aprobare Congresului ratificarea „ Convenției ONU de Suprimare a Finanțării Terorismului ”.

Studiu de caz – Siria

Din cele 28 de grupări teroriste menționate în raportul Departamentului de Stat al SUA pe 2001, șapte sunt susținute financiar și logistic de Siria: Hamas, Hezbollah, Jihadul Islamic, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei - Comandamentul General, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, Frontul de Eliberare a Palestinei și Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK)

Liderii acestor grupări teroriste au cartierul general în Siria de unde coordonează activitățile operaționale, politice și propagandistice ale celulelor locale, primind și sprijin logistic și asistență financiară din partea guvernului sirian. Dintre aceștia, departamentul de Stat al SUA i-a nominalizat pe: Ramadan Shalah, secretar general

al Jihadului Islamic, adjunctul său, Ziad Nakhlan; Khaled Mash'al, șeful Biroului politic al Hamas, adjunctul său, Musa AbuMarzuk, Imad al Alami, președintele comitetului intern al Hamas, reprezentantul grupării din Siria și un actor important în organizarea de atentate teroriste și coordonarea aripii militare a Hamas, Ahmed Jibril, liderul Frontului Popular pentru Eliberarea Palestinei – Comandamentul General și fiul său Jihad Jibril, Maher Taher, purtător de cuvânt al Frontului Popular pentru Eliberarea Palestinei și membru marcant al acestei organizații.

De asemenea, membrii și simpatizanții grupărilor fundamentalist-islamice care au acționat împotriva regimurilor pro-occidentale din țările arabe au obținut azil politic în Siria și Liban, state în care își pregătesc luptătorii și unde și-au dezvoltat baze logistice, paralel cu comiterea de atentate teroriste pe teritoriul statelor în care au fost interzise. Această situație este caracteristică perioadei lui Hafez al-Assad, în ciuda nenumăratelor proteste ale statelor arabe moderate – Iordania, Arabia Saudită, Bahrein – care au solicitat Siriei să înceteze să mai sprijine grupările teroriste. Este de presupus că grupările teroriste menționate colaborau cu Al-Qaeda sau cu alte organizații afiliate.

Siria a asigurat și protecția bazelor de instrucție ale grupărilor teroriste și rețelelor de crimă organizată din zona Valea Bekaa, fondurile obținute din aceste activități fiind folosite pentru finanțarea Hezzbollah-ului și a altor grupări teroriste. Astfel, în zonele controlate de armata siriană și de Hezbollah, era răspândită o industrie sofisticată de producție de stupefiante (hașiș, cocaină și heroină) și de falsificare de valută occidentală.

În acest sens, guvernul SUA a avertizat Siria să desființeze bazele logistice ale Jihad-ului Islamic, demers la care ministrul sirian de externe din vremea aceea a replicat că „ guvernul sirian a făcut public în nenumărate rânduri caracterul de informare al birourilor de legătură ale acestei grupări de pe teritoriul sirian, a căror activitate constă în exprimarea punctului de vedere al populației palestinienilor, atentatele teroriste fiind plănuită și comise din Teritoriile Ocupate... și nu pe baza unor instrucțiuni emise de birourile din capitalele unor state arabe.

În ciuda acestor declarații oficiale ale Siriei, există dovezi care au dezvăluit sprijinul sirian pentru operațiunile Jihad-ului Islamic referitoare la ordinele de atac și transferurile de capital, ale liderilor acestei grupări teroriste, localizați în Damasc, către celulele operaționale din teritoriile ocupate, dovezi obținute de agențiile de informații ai Autorității Palestiniene, interceptate de forțele de ordine israeliene, în timpul operațiunii Defensive Shield din Cisiordania și autentificate de oficialii americani.

Astfel, într-un document din octombrie 2001, șeful Serviciului Palestinian de Securitate Preventivă, Jibril Rajoub, l-a informat pe Yasser Arafat referitor la activitățile grupărilor teroriste palestinienilor în Siria, citând surse de informații care indicau că „întâlniri conspirative au loc în Damasc, în timpul cărora Hamas, Jihadul Islamic, Frontul Popular de Eliberare a Palestinei și Hezbollah organizează activități

comune în Teritoriile Ocupate, cu sprijinul financiar al Iranului”.

Documentele citate mai indică faptul că liderii Jihadului Islamic din Damasc au întreținut legături strânse cu celulele operaționale de pe teritoriul Cisiordaniei. O asemenea celulă operațională, condusă de Tarek Az Aldin, rezident în localitatea Jenin, servea drept centru de comandă pentru mai multe celule teroriste din Cisiordania și reprezenta „legătura cu comandamentul central din Siria”.

Conexiunile dintre Damasc și Cisiordania mai erau asigurate de Taabat Mardawi, un veteran al Jihadului Islamic, responsabil de uciderea a 20 de persoane, și rănirea altor 150, care a fost „instruit și coordonat de cartierul general al Jihadului Islamic din Siria”, precum și de Ali Saffuri, cel mai renumit lider din Cisiordania al celulelor operative ale acestei grupări, până la capturarea acestuia, în luna aprilie 2002. De menționat că transferul de fonduri de la Damasc către Jenin a fost atât de masiv, încât Jihadul Islamic și-a permis să finanțeze și operațiuni ale altor grupări teroriste, fapt semnalat și într-un document intern al Serviciului General de Informații al Autorității Palestiniene: Jihadul Islamic susținea financiar familiile activiștilor uciși ai Al Fatah.

Concluzii

Dorim să precizăm că subiectul pe care l-am abordat este departe de a fi epuizat, prezenta lucrare nefiind decât un prim pas într-un demers academic, științific, pe care viitorul încă îl așteaptă, în descifrarea, printr-o mai bună capacitate de judecată și o analiză mai nuanțată, a fenomenului amenințărilor pe care le reprezintă crima organizată și terorismul, fenomene pe care le putem considera reversul celui alt fenomen de talie mondială – globalizarea.

Am încercat, fără pretenții de exhaustivitate, să urmărim din aproape în aproape, manifestările pe care le suportă globalizarea amenințărilor asimetrice: a **terorismului, traficului de droguri și a crimei organizate**

La capătul acestui demers putem schița unele observații ce pot sta ca bază ipotetică pentru o nouă cercetare, mai amănunțită, mai susținută de date tehnice, statistice, ce pot contura fenomenul cu mai multă fidelitate științifică.

În primul rând, am tratat terorismul, traficul de droguri și crima organizată ca amenințări între care există o legătură organică, aceasta fiind revelată și de modalitățile de acțiune infracțională. Terorismul contemporan se bucură de o senzațională atenție, la fel ca și grupurile de crimă organizată (atunci când reușesc să surprindă publicul prin șocante infracțiuni de violență ori trafic de droguri, armament sau ființe umane), ambele necesitând “tratamente” juridice și măsuri adecvate gradului de pericol social concret și consecințelor survenite la nivelul echilibrului social, economic și politic.

Angajate în lupta împotriva crimei organizate, traficului de droguri și terorismului, autoritățile statului trebuie să acopere un număr mare de domenii afectate de infracționalitatea în continuă expansiune, să depășească barierele

de implementare ale sistemului normativ și mai ales să țină cont de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. Totodată, guvernele, prin organele de informații abilitate, se confruntă, în acțiunile de prevenire și combatere a activităților criminale, cu un grav paradox produs de acest fenomen ireversibil de care am amintit: globalizarea – capacitatea grupurilor organizate de a exploata deschiderea frontierelor, la care se adaugă continua perfecționare a acțiunilor ilicite în pas cu ultimele cuceriri ale tehnologiei informaționale.

Principalele obiective ale statelor, prin organele abilitate, vizează erodarea capacității grupurilor teroriste și celor aparținând crimei organizate, de a săvârși acțiuni ori atentate, prin obținerea de informații despre componența, infrastructura și metodele acestora, folosirea acelor informații care permit evaluări ale amenințărilor, în luarea de măsuri adecvate de protecție, distrugerea fondurilor, a armelor, tehnologiei și echipamentelor de care acestea izează, subminarea dorinței infractorilor de a continua violența, furnizând în același timp organelor judiciare suportul adecvat pentru tragerea la răspundere penală a acestora.

Grupările teroriste au înțeles și ele că distrugerea infrastructurilor informaționale și periclitarea vastelor rețele constituie un mijloc de presiune la fel de periculos ca depunerea de bombe în locurile publice. Cyberterorismul va fi arma celor puternici, tehnologia va deveni arma supremă, veritabila armă globală, tehnicile războiului informatic fiind la îndemâna statelor, organizațiilor teroriste și, nu în ultimul rând, a grupurilor criminale organizate.

În al doilea rând, globalizarea implică și reprofesionalizarea atât a crimei organizate, cu toate aspectele ei de manifestare, cât și a terorismului. Rețelele se folosesc de ultimele cuceriri în materie de tehnologie și comerț pentru a-și extinde și perfecționa activitățile ilegale, dovedind o maximă eficiență și dispunând de resursele financiare necesare pentru a garanta orice tip de acces la tehnologia modernă de care au nevoie. Acestea nu se rezumă doar la informatică, ci includ în egală măsură telecomunicațiile și tot ceea ce conține o valoare materială.

Părerile specialiștilor sunt unanim de acord – iar noi subscriem acestora – **că terorismul și crima organizată, în special prin traficul de droguri, vor converge din ce în ce mai mult, vor fi într-o dependență tot mai accentuată**, organizațiile criminale fiind utilizatorii avizați ai noilor tehnologii, pe care le vor pune în slujba atingerii scopurilor criminale. Tehnologia utilizării computerelor le permite membrilor rețelelor criminale să elaboreze strategii de introducere a drogurilor, armelor sau a altor mărfuri de contrabandă pe piață, să stabilească rețelele și metodele cele mai eficiente de a le transporta și de a încheia tranzacții financiare, punând totodată autoritățile pe o pistă falsă.

Rețelele criminale profită de ritmul accelerat și de numărul mare al tranzacțiilor financiare, precum și de faptul că există foarte puține măsuri de prevenire a abuzurilor, sistemul permițând transferul unor sume foarte mari fără supraveghere strictă, astfel încât spălarea banilor rezultați din infracțiuni devine posibilă, iar confiscarea acestora

potrivit reglementărilor în vigoare, este dificil de realizat.

În calculele crimei organizate, raportul calitate-preț este foarte important, pentru că acesta este foarte avantajos. Recrutarea unor „*hackeri*”, foarte încântați de avea ocazia în sfârșit să-și pună în valoare performanțele, istețimea și abilitatea dobândită prin accesul neautorizat la sistemele informatice, nu reprezintă decât o cheltuială minimă în raport cu posibilele beneficii. Îngrijorător este și faptul că unele organizații criminale și teroriste, folosesc tehnologia mai ales cea informatică, pentru a detecta activitățile desfășurate de agențiile de aplicare a legii. Faptul că aceste organizații criminale dispun de fonduri uriașe destinate achiziționării de tehnologie sofisticată, pune în inferioritate forțele de aplicare a legii de securitate, care nu sunt dotate corespunzător, mai ales în statele care se confruntă cu o creștere a ratei infracționalității de tip criminal organizat, dificil de controlat și anihilat.

Am observat, pe parcursul elaborării prezentei lucrări, că se impune tot mai mult înțelegerea și întreruperea legăturilor de finanțare a crimei organizate, în special cea reprezentată de organizațiile criminale implicate în traficul de arme și droguri, care cooperează cu teroriștii, și doar aceste măsuri vor pune capăt unei surse importante de sprijin pentru unele dintre cele mai violente grupări teroriste, motivate politic, dar și religios și etnic, astfel încât comerțul cu tehnologiile letale scumpe să fie din ce în ce mai greu de procurat de infractori și în același timp eficient controlate de autorități.

Serviciile de informații au fost întotdeauna nevoite să se adapteze în funcție de schimbările survenite, cu privire la obiectivele, mediile operaționale și solicitările referitoare la monitorizarea și controlul extern. Multe schimbări au fost mai degrabă evolutive – răspunsuri „de jos în sus” date de ofițeri la noile cerințe în domeniul informațiilor – decât rezultatul unui program de reformă deliberat, pornit de la vârf. Este momentul ca această perspectivă să se schimbe, iar aceasta să se facă într-un ritm care să fie cu un pas înaintea celor care sunt de cealaltă parte a baricadei.

Bibliografie

1. AXANTE Mihai, „*Cercetare, informații, spionaj*”, Editura Niculescu, București, 2006.
2. CIOCULESCU Șerban, „*Strategia Europeană de Securitate și Intensificare a Luptei Antiteroriste*”, Revista de Istorie Militară, 1-2, 2005
3. CODIȚĂ Cornel, „*Un război, două războaie*”, în rev. „Dilema Veche”, Anul I, nr.39, 8-14 octombrie 2004
4. CUTTERIDGE W., „*The New Terrorism*”, London, Massell Publishing, 1986
5. GOIAN Ionel, „*Lecții învățate privind activitățile de informații pe timpul Summit-ului NATO - 2008*”, în Universitatea Națională de Apărare „CAROL

I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, “*Politici și Strategii în gestionarea conflictualității*”, Sesiunea anuală de Comunicări Științifice cu participare internațională a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate - 20-21 Noiembrie 2008, București, Vol. 4, “Organizații și state ca actori ai securității”, Coordonator: dr. Constantin Moștofle, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2008

6. HUNTER Robert E., “*A New Grand Strategy for the United States*”, CT-313, Testimony presented before the House Armed Services Committee, Subcommittee on Oversight and Investigations on July 31, 2008 (Declarație prezentată în fața Casei Comitetului de Servicii Militare, Subcomitetul de Supraveghere și Investigare, text integral disponibil la <http://www.rand.org/pubs/testimonies/CT313/index.html>).

7. IONESCU Răzvan, “Alianța Nord-Atlantică și noua arhitectură de securitate”, note de curs, București, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, 2004

8. JONES Seth G., Martin C. Libick, „*How Terrorist Groups End: Lessons for Countering al Qaeda*”. <http://www.rand.org>

9. MARINICĂ Mariana, TUDORANCEA Roxana, „*O nouă viziune a strategiei SUA privind combaterea terorismului. Intensificarea rolului comunității din Intelligence în raport cu factorul militar*”, în Universitatea Națională de Apărare „CAROL I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, “*Politici și Strategii în gestionarea conflictualității*”, Sesiunea anuală de Comunicări Științifice cu participare internațională a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate - 20-21 Noiembrie 2008, București, Vol. 1, “*Politicile ca generator de securitate*”, Coordonator: dr. Constantin Moștofle, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2008

10. MARIE-Christine, Dupuis-Danon, “*Finance criminelles*”, 2-ème éd., collection *Criminalité internationale*, PUF, Paris, 2004.

11. MAYER Herbert E., „*Adevărata lume a intelligence-ului*“, New York, 1987

12. MICHAEL N. Schmitt, “*Counter-terrorism and the Use of Force in International Law*”, The Marshall Center Papers, No.5, November 2002.

13. OPREA Dumitru, “*Protecția și securitatea informațiilor*”, Editura Polirom, Iași, 2007.

14. PETRESCU Marius, “*Managementul informației*”, vol. I – “*Informații și securitate*”, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2006.

15. PETRESCU Stan, STETCU Petru, “*Intelligence și Detectivistică*”, Editura Concordia, Arad, 2007.

16. ROTĂRESCU Carmen, “*Doctrina Militară NATO și acțiunile sale în anii 1999 și 2001*”, în “*Drept și Relații Internaționale*”, - curs postuniversitar – coordonatori: Prof. univ.dr. Victor Duculescu, Prof. univ.dr. Viorel Marcu, București, Editura „V.I.S. – Print”, 2002

SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN SECOLUL XXI

17. SHULSKY Abram N., SCHMITT Gary J., “*Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete*”, Editura Polirom, Iași, 2008.
18. “*Rapport du GAFI sur les typologies du blanchiment de capitaux XIII*” (1er février 2002).
19. “*Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001*”.
20. “*Declaration by the Heads of State or Government of the European Union and the President of the Commission Follow-up to the September 11 Attacks and the Fight Against Terrorism*”, Brussels, 19 October 2001, în European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents.
21. SIMILEANU Vasile, “*Religii și doctrine religioase*”, în “*Geopolitica – Revista de Geografie politică, geopolitică și geostrategie*”, București, 2003, anul I, nr. 1
22. ȘERBĂNESCU Monica, “*Globalizarea, context al îmbinării strategiilor de securitate ale comunității internaționale față de promociunile amenințărilor asimetrice*”, în Cristian Troncotă (coord.), “*Neliniștile insecurității*”, București, Editura Tritonic, 2005
23. “*În lupta cu terorismul, democrația este mai bună decât minciuna*”, interviu cu Jaques Julliard, realizat de Gabriela Adameșteanu, Paris, 17 martie 2004, în Rev. „22”, anul XV, nr 733
24. SINESCU, CĂLIN , *Europa în fața amenințării teroriste – o strategie de cooperare și contracarare activă*, Gândirea militară românească- Revistă de teorie și știință militară, nr VI/2007
25. TOMESCU Ina Raluca, „*Finanțări teroriste în Uniunea Europeană*”, în Universitatea Națională de Apărare „CAROL I”, „*Securitate și Apărare în Uniunea Europeană*”, Sesiunea anuală de Comunicări Științifice cu participare internațională “STRATEGII XXI”, 17-18 aprilie 2008, BUCUREȘTI, Secțiunea 1: SECURITATE ȘI APĂRARE, Coordonator: CS I dr. Constantin Moștoflei, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2008
26. TRONCOTĂ Cristian, “*Duplicitarii*”, București, Editura Elion, 2004
27. *Arrest of a leader Islamic Jihad Operative (ARR)*, www.idf.il
28. *The Arafat Papers*, CBS 60 Minutes, 29 septembrie 2002
29. LUNEEV, Viktor: *Terrorism and Organized Crime*, Russian Academy of Sciences Institute of State and Law Criminal, 2002

ABORDĂRI PRIVIND OPTIMIZAREA STRUCTURILOR DE MANAGEMENT DIN PERSPECTIVĂ SISTEMICĂ ȘI METASISTEMICĂ

Asist.univ.dr. Tania STOEAN¹

Abstract:

The analysis of the very complex issue over the optimization of the structures specific for the organizations' management represents a premise for the research of interferences and interdependencies between systems and meta-systems. It is a specific management which offers a wide range of research, knowledge, assessment, prognosis and refinement.

Cuvinte-cheie: sistem, metasisem, optimizare, structuri de management.

Perfecționarea managementului din cadrul organizațiilor devine din ce în ce mai mult una dintre modalitățile cele mai eficiente de ameliorare a performanței organizației din toate domeniile de activitate. Perfecționarea managementului face parte, deopotrivă, din sistemul pârgghiilor directe și indirecte de creștere a performanței organizației și din sistemul propriu de securitate.

Există tendința individualizării excesive a structurilor de management care, sub influența numeroaselor teorii care se vehiculează sau se experimentează, tind să se separe și chiar să se rupă de nivelul generării și efectuării acțiunii eficiente, adică de nivelul tactic și să-și creeze un anume tip de monopol managerial sau de *management al managementului*, ceea ce produce fie un exces de birocrăție, de tipul celei existente în administrația locală românească, adâncind falia dintre structurile de management și cele productive, fie un management stratificat excesiv, cu efecte contradictorii sau chiar conflictogene. Această tendință se manifestă și în organizația militară în care unele structuri ierarhice se *rup* prea mult de practica militară, de nivelul de execuție, generând un mod particular de comandă-control birocratic sau fragmentar, fără suficientă legătură cu instrucția și cu teatrele de operații.

¹ Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, tania_stoean@yahoo.com

Pentru a evita apariția unor blocaje comunicaționale sau informaționale în interiorul organizației, se poate avea în vedere evaluarea calității și capacității de optimizare a structurilor, prin întrebuintarea așa-numitului *coeficient de integralitate*. Acesta are valori cuprinse între 0 și 1. Valorile se obțin prin măsurarea sau evaluarea calității și stabilității structurilor și conexiunilor existente. Aplicând această metodă rezultă o dimensiune reală a capacității și capabilității sistemului sau procesului, și nu doar o apreciere, în funcție de evaluarea calitativă a componentelor. Există posibilitatea ca elementele care compun sistemul să fie cu totul deosebite, însă acestea interacționează între ele “pentru atingerea unui obiectiv comun”².

Dar, sistemul ca atare nu reprezintă doar suma elementelor sale. El are o identitate proprie. Pentru a rezista sub semnul duratei timpului, sistemul trebuie să se adapteze mediului extern, schimbărilor legislative, pieței concurențiale, resurselor (financiare, umane, logistice și informaționale) putând rezulta, uneori, o nouă entitate distinctă de componentele sale inițiale.

Să presupunem că sistemul S are componentele A, B, C, D și structurile A-B, A-C, A-D, A-B-C, A-B-D; B-C-D; A-B-C-D. Valoarea capacității subsistemelor este maximă, pe o scală de la 1 la 10, adică A=10, B=10, C=10, D=10. Valorile structurilor, adică ale relațiilor dintre elemente ar putea avea, pe o scală cuprinsă între 0 și 1, următoarele valori: (A-B)=0,3; (A-C)=0,5; (A-D)=0,2; (A-B-C)= 0,3; (A-B-D)=0,3; (B-C-D)=0,2; (A-B-C-D)=0,3.

Coeficientul de integralitate k, este calculat prin media aritmetică a tuturor valorilor de structură dintre elementele sistemului. În exemplul simplificat de mai sus, acest coeficient:

$$k = \frac{0,3 + 0,5 + 0,2 + 0,3 + 0,3 + 0,2 + 0,3}{7} = 0,3$$

Definim capacitatea sistemului ca fiind media aritmetică a capacității subsistemelor componente.

Astfel, capacitatea sistemului depinde în foarte mare măsură de integralitatea sa. Dacă toate legăturile și conexiunile ar fi avut valoarea 1, atunci capacitatea sistemului ar fi fost următoarea:

$$C = \frac{A + B + C + D}{4} = \frac{4}{4} = 1$$

² Șuşnea, Elena – *Abordarea sistemelor ierarhice utilizând relații*, Proceedings of the 4th International Scientific Conference eLSE „eLearning and Software for Education”, Editura Universitatii Nationale de Aparare ‘Carol I’, 2008.

Capacitatea reală a sistemului este dată de coeziunea sa, adică integralitatea sa. Dacă avem în vedere coeficientul de integralitate, atunci capacitatea reală a sistemului va fi următoarea:

$$C = \frac{0}{4} \cdot 0,3 = 3$$

Astfel, putem avea manageri excepționali doar dacă acționează în echipă, valoarea echipei sau a managementului de echipă va fi dată de conexiunile din cadrul acesteia, adică de modul în care managerii reușesc să constituie efectiv o echipă managerială. În cadrul managementului resurselor umane, pot interveni și alți coeficienți de calitate, mai ales în ceea ce privește funcțiile creative.

Deschiderea sistemului presupune capacitatea și capabilitatea acestuia de a realiza schimb de substanță, de energie și de informație cu mediul, precum și cu alte sisteme. Deschiderea este obligatorie pentru dezvoltarea sa, pentru o durată îndelungată de viață pe o piață concurențială foarte diversificată. Sistemele închise sunt sisteme neevolutive, iar șansa lor de a exista și de a se dezvolta este minimă. Deasemenea, deschiderea generează dinamism, mișcare, transformare, renaștere.

Putem afirma faptul că sistemul este stabil și coerent, dar, în același timp, flexibil, cu integralitate variabilă, cu o structură de rezistență foarte solidă, bazată pe o cultură organizațională comună – deci pe un ansamblu de valori, capabilități, mituri, simboluri, practici, obiceiuri formate și consolidate în timp, printr-o activitate comună îndelungată – din care rezultă un mod specific de a înțelege și construi raporturile cu alte organizații, în procesele complicate ale acțiunilor și interacțiunilor în plan ontologic, gnoseologic și logic.

Acest sistem denumit *organizație* poate fi un *sistem de sisteme* sau un *metasistem*. Privită din prisma unui *sistem de sisteme*, organizația are mai multe centre vitale. Acestea se află întotdeauna în sistemele care o compun. Centrul vital al organizației, ca *metasistem*, se situează în exteriorul sistemelor care o compun, într-o perfectă consonanță, adică în *metasistem*. În acest caz, sistemele care sunt incluse în *metasistem* sunt un fel de elemente sau de subsisteme ale acestuia (așa cum rezultă din figura de mai jos). Fiecare dintre ele are, însă, un grad de integralitate ridicat, dar care nu poate exista decât în cadrul metasistemului. Altfel spus, sistemele din care se compune metasistemul nu pot exista decât în cadrul metasistemului. Această distincție dintre o organizație ca sistem de sisteme și o organizație ca *metasistem* este, după părerea noastră, esențială.

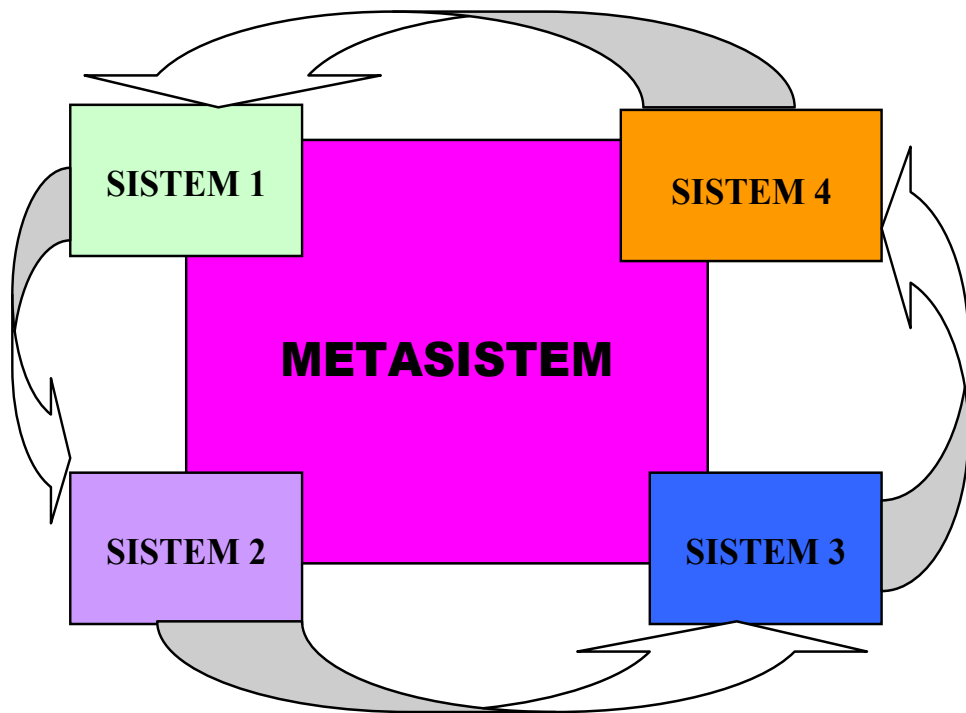

Figura nr.1 – Incluziunea sistemelor în cadrul metasistemului

Putem aprecia proveniența individualității, pe de o parte, din gradul de integrare diferit și, pe de altă parte, din modalitatea de exercitare a puterii, a conducerii, a funcțiilor, practic, de existența unei activități distincte, particulare, proprii organizației. Uniunea Europeană, spre exemplu, reprezintă o organizație de tip sistem de sisteme, în timp ce Statele Unite ale Americii este o organizație de tip metasistem.

Optimizarea este rezultatul obținut din capacitatea și calitatea sistemelor de a se schimba, de a se transforma, menținându-și sau chiar mărindu-și coeficientul de integralitate. În principal, se bazează pe calitatea, capacitatea și capabilitatea sistemelor și proceselor de a accepta și suporta acțiuni de metasistem (adică din exteriorul său, dar din interiorul sistemului de sisteme, dar și din exteriorul metasistemului) care să determine trecerea la o nouă stare. Această nouă stare poate fi o negare a celei precedente, o continuare a acesteia sau o redefinire, adică o schimbare pe același suport al structurilor de rezistență, sau o renaștere, după o situație de criză.

Este necesar ca în optimizarea structurilor de management din cadrul

organizației militare să se utilizeze, deopotrivă, rezultatele aplicării noilor teorii și concepte din întreprinderile evaluate ca făcând parte din cadrul economiei de tip B. Acestea au o organizare structurală și funcțională minimală, suplă și extrem de dinamică, datorită schimbărilor evolutive la care este parte. Deasemenea, poate fi integrată experiența dobândită în teatrele de operații în ceea ce privește managementul operațional, în situații de criză, de conflict și în procesul de gestionare cu maximă eficiență a crizelor și conflictelor.

Bibliografie selectivă:

1. Șuşnea, Elena - *Abordarea sistemelor ierarhice utilizând relații*, Proceedings of the 4th International Scientific Conference eLSE „eLearning and Software for Education”, Editura Universitatii Nationale de Aparare ‘Carol I’, 2008.

Roșca Constantin, Vărzaru Mihail, Roșca Ion Gh. (coordonatori) - *Resurse umane. Management și gestiune*, Editura Economică, București, 2005.

<http://www.scribube.com/sociologie/resurse-umane/TEORIA-ORGANIZATIEI-CASISTEM-9519111523.php>.

<http://www.preferatele.com/docs/marketing/3/introducere-in-teori11.php>

INSTRUMENTAL APPROACHES OVER THE OPTIMIZATION OF MANAGEMENT STRUCTURES FROM SYSTEMIC AND META- SYSTEMIC OVERVIEW

Assistant professor Tania STOEAN, PhD¹

The analysis of the very complex issue over the optimization of the structures specific for the organizations' management represents a premise for the research of interferences and interdependencies between systems and meta-systems. It is a specific management which offers a wide range of research, knowledge, assessment, prognosis and refinement.

Key-words: system, meta-system, optimization of system management.

The refinement of management in the organizations increasingly becomes one of the most efficient means to improve organization performance in all the fields of activity. The management refinement is part of the system of direct and indirect instruments to increase organization's performance and of the own security system.

There exist the trend of excessive individualization of management structures which influenced by the numerous thought and experimented theories tend to separate or even broke from the level of generation and effectuation of the efficient actions, meaning at tactical level to create a certain type of managerial monopole or of management's management. This produces an excess of bureaucracy as exists in the Romanian local administration deepening the gap between the management structures and the productive structures or an excessively stratified management with contradictory or even conflictive effects. This trend manifests also in the military organization wherein the hierarchical structures *break* too much from the military practise, the level of execution, generating a peculiar bureaucratic or fragmentary, command-control manner without enough connection with the instruction and operations theatres.

In order to avoid the apparition of some communicational breakages into

¹ "Carol I" National Defence University, tania_stoean@yahoo.com

the organization it can be regarded the assessment of the quality and the capacity of structures' optimization by using the so-called *thoroughness coefficient*. It comprises values between 0 and 1. the values are obtained by measuring or assessing the quality and stability of structures and the existent connections. By applying this coefficient, we have the real dimensions of capacity and capability of the system or process and not just an appreciation in regard to its components. There is possible for the elements compounding the system to be very peculiar, but they interact with each other "to achieve a common goal"². But, the system as a whole is not just the sum or the total of its elements. It has own identity, is much more then the sum of its compounds – to resist in time – a new entity distinctive by the sum of its pieces.

Supposing S system has A, B, C and D components and A-B, A-C, A-D, A-B-C, A-B-D; B-C-D; A-B-C-D structures. The value of its elements is maximum on a scale from 1 to 10, meaning A=10, B=10, C=10, D=10. The structures' values, meaning of the relations between the elements could be, on a scale from 0 to 1, the following: (A-B)=0,3; (A-C)=0,5; (A-D)=0,2; (A-B-C)= 0,3; (A-B-D)=0,3; (B-C-D)=0,2; (A-B-C-D)=0,3. The thoroughness coefficient - k, in our example, is the result of the arithmetic media of all the cohesion (structure) values between the system's elements. In the example simplified above, we have:

$$k = \frac{0,3 + 0,5 + 0,2 + 0,3 + 0,3 + 0,2 + 0,3}{7} = 0,3$$

The system's capacity

depends very much on its thoroughness. If all the relations and connections would have had 1 value, then the system's capacity would have been as it follows:

$$C = \frac{A + B + C + D}{4} = \frac{40}{4} = 10$$

The real capacity of the system is given by its cohesion, meaning its thoroughness. If we regard the thoroughness coefficient, then the real capacity of the system would be as follows:

$$C = \frac{40}{4} \cdot 0,3 = 3$$

Therefore, we can have exceptional managers only if they act as a team, the team or

² Șuşnea, Elena – *Abordarea sistemelor ierarhice utilizând relații*, Proceedings of the 4th International Scientific Conference eLSE „eLearning and Software for Education”, Editura Universitatii Nationale de Aparare ‘Carol I’, 2008.

team's management value will be given by the connections created into it, meaning by the manner the managers succeed to effectively create a managerial team. In the human resources' management can interfere also other quality coefficients, especially as regards the creative functions.

The openness of system or process presumes its capacity and capability to accomplish substance, energy and information exchange with the environment and with the other systems and processes. The openness is compulsory for its development, for a long time on a much diversified competitive market. The closed systems are undeveloped, and their chance to exist and enhance is minimum. Also, the openness generates dynamism, movement, transformation and reborn.

Such system is stable and coherent but, consequently, flexible, with variable thoroughness, with a very solid resistance structure based on a common organizational culture – thus, on an ensemble of values, capabilities, myths, symbols, practices, habits formed and consolidated in time, by a long common activity – from which results a specific mean to understand and built the relations with other organizations, in the complicated processes of actions and interactions in ontological, knowledge and logical plan.

This system called *organization* can be *a system of systems* or a *meta-system*. Regarded as *a system of systems*, the organization has many vital centres. These are always situated in the compounding systems. The vital centre of the organization, as *meta-system*, is situated in the exterior of compounding systems in a perfect consonance, meaning in *meta-system*. In this situation, the systems included in *the meta-system* are kind of elements or subsystems of it. Still, each of them have high rate of thoroughness but which exists only in the meta-system's framework. Otherwise, the systems compounding the meta-system can not exist but inside the meta-system. In our opinion, this distinction between an organization as system of systems and an organization as *meta-system* is essential.

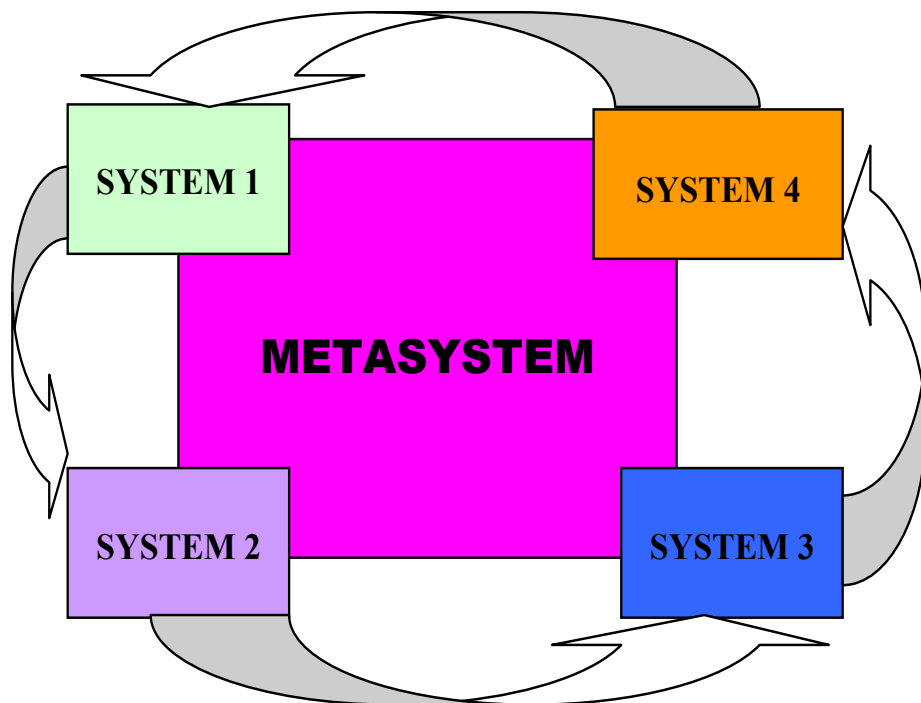

Figure no.1 – The inclusion of systems into the meta-system's framework

We can appreciate the individuality provenience, at one hand, by the different integration rate and, on the other hand, by the manner to exercise the power, leadership, functions, practically, by the existence of a distinctive, peculiar activity, specific for the organization. The European Union, for example, represents an organization system of systems-type, while the United States of America is a meta-system-type organization.

The optimization is actually defined by the quality and capacity of organizations to change, transform, by maintaining or even increasing their thoroughness coefficient. Mainly, it grounds on the quality, capacity and capability of systems and processes to accept and support actions of meta-system (meaning from its exterior, but from inside the system of systems, but also from the exterior of the meta-system), which to determine the passing to a new phase. This new phase can be a denial of the precedent one, a continuation of it or a redefinition, a change on the same support of resistance structures, or a reborn after a crisis situation.

It is necessary for the management structures optimization in the military organization to equally use the results of the application of the new theories and

concepts from the assessed enterprises as being part of the B-type economy. These have a minimal, supple and extremely dynamic structural and functional organization owed to the evolving changes is part in. also, it can be integrated the experience achieved in the operations theatres as regards the operational management in situations of crisis and conflict and in the process of managing with maximum efficiency the crises and conflicts.

Selective bibliography:

1. Șuşnea, Elena - *Abordarea sistemelor ierarhice utilizând relații*, Proceedings of the 4th International Scientific Conference eLSE „eLearning and Software for Education”, Editura Universitatii Nationale de Aparare ‘Carol I’, 2008.
2. Roșca Constantin, Vărzaru Mihail, Roșca Ion Gh. (coordonatori) - *Resurse umane. Management și gestiune*, Editura Economică, București, 2005.
3. <http://www.scribd.com/sociologie/resurse-umane/TEORIA-ORGANIZATIEI-CASISTEM-9519111523.php>.
4. <http://www.preferatele.com/docs/marketing/3/introducere-in-teori11.php>

DIMENSIUNEA ȘTIINȚIFICĂ, TEHNICĂ ȘI TEHNOLOGICĂ A SECURITĂȚII NAȚIONALE

Gabriel I. NĂSTASE¹

THE SCIENTIFIC, TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL SCALE OF THE NATIONAL SECURITY

Abstract

In the contemporary international environment, the security of a State is a concept that integrates different areas: political, diplomatic, economic, military, ecological, social, cultural, ethical and humanitarian. The development of the information society based on knowledge and on the tendency of globalizing various structures up to the individual level is a characteristic of the beginning of the 20th century. The overall goal of any national security strategy is to promote and defend the interest of each State, to ensure State's freedom of action in relation to the other state and non-state actors. Scientific research and innovation lead to an important contribution to achieving this goal. The investment of human capital in education and scientific research is the main source of progress and advantages in every competition.

Key words: scientific research, innovation, technological development, national security, security systems

Résumé

Dans le milieu international actuel, la sécurité d'un Etat est un concept qui intégrait de domaines diverses : politique, diplomatique, économique, militaire, écologique, social, culturel, éthique et humanitaire etc. Le développement de la société informationnelle base sur la connaissance, la tendance de mondialisation des structures diverses jusqu'au niveau de l'individu sont des caractéristiques du début de XXIème siècle. Le but général de n'importe quelle stratégie de sécurité nationale c'est de promouvoir et de défendre des intérêts nationaux de chacun Etat, l'assurance de la liberté d'action de l'Etat en relation avec les autres acteurs étatiques en non-étatiques.

La recherche scientifique et l'innovation mène une contribution

¹ Conferențiar universitar doctor, Director general al Departamentului de Studii Universitare de Masterat, Facultatea de Finanțe, Bănci și Contabilitate, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

importante à la réalisation de ce but. Les investissements de capitaux humaines dans l'éducation et dans la recherche scientifique est la principale source de l'avantage de n'importe quelle compétition et du progrès.

Cuvinte-cheie: cercetare științifică, inovare, dezvoltare tehnologică, securitate națională, sistem de securitate

1. Analiza conceptelor

Determinarea implicațiilor Cercetării Științifice și Dezvoltării Tehnologice și a Inovării (C-D-I) în sistemul de securitate impune înțelegerea și explicarea spațial-temporală a sistemului structural și funcțional al statului, precum și al mediului internațional din care face parte. Înțelegerea și explicarea sistemului structural și funcțional al statului implică analiza și sinteza structurală a acestuia pentru a se determina părțile componente și relațiile între acestea și, pe această bază, determinarea naturii și a modalităților prin care se implică C-D-I în sistemul de securitate, în interconexiunea acestora cu mediul internațional.

Politica de securitate, materializată într-o strategie concretă, cuprinde măsurile și acțiunile întreprinse în toate domeniile destinate să asigure menținerea și consolidarea statului, apărarea și promovarea intereselor fundamentale.

Anul 1990 poate fi considerat anul care a marcat începutul remodelării fundamentale a ordinii publice, economice și de securitate în Europa și în întreaga lume, ca urmare a rezultatelor celui de-Al Doilea Război Mondial, precum și a celor 40 de ani de Război Rece. S-au produs evenimente care au transformat și schimbat cursul istoriei și au modificat structural mediul politico-strategic existent cu efecte substanțiale pentru România. Aceste mutații au impus cu necesitate proiectarea dintr-o nouă perspectivă a politicii de securitate a României, precum și elaborarea unei concepții integrate privind securitatea națională a României.

Strategia de securitate a României este încorporată în ceea ce oficial s-a formulat până la acea dată „*Concepția integrată privind securitatea națională a României*”. Documentul conține direcțiile principale de promovare și apărare a intereselor naționale fundamentale ale României, asigurarea libertății de acțiune a statului român în relațiile cu alte state, în condițiile unei lumi în schimbare, caracterizată de accentuarea interdependențelor și integrității țării, în perspectivă, în structurile europene și euro-atlantice. Resursele securității naționale sunt constituite din capacitățile și posibilitățile statului român de a-și susține și promova interesele naționale fundamentale. Asigurarea resurselor materiale și tehnologice necesare apărării naționale în timp de pace, precum și a celor destinate susținerii eforturilor de apărare și asigurare a supraviețuirii populației țării în timp de război constituie obiectivele esențiale ale politicii de securitate națională a României. În actualele condiții interne și internaționale, componenta economică a securității naționale capătă

o importanță majoră. Dezvoltarea economică durabilă a țării va trebui să asigure, totodată, mijloacele materiale și financiare eficiente asigurării securității naționale.

În acest context, activitățile de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică constituie o componentă importantă la creșterea calitativă și cantitativă a potențialului tehnologic și de producție națională, element esențial al asigurării bunăstării materiale și prosperității spirituale. Știința și tehnica reprezintă două componente ale cunoașterii și sunt factori generatori de educație, învățământ, cultură, civilizație și dezvoltare socio-economică într-un stat. Înainte de anul 1989, au existat puține preocupări în abordarea unor tematici care să vizeze implicațiile C-D-I, în contextul unor fenomene sociale în derulare (globalizarea, terorismul etc.), asupra securității naționale și colective. De remarcat faptul că și aceste preocupări operau cu concepte despre securitate nedefinite sau aproximative, fapt ce a impus constituirea unor premise de studiu al acestor implicații. În prezent, avansul tehnologic ca rezultat al dezvoltării științei și cercetării are un rol hotărâtor în evoluția conflictelor armate. Noile generații de arme inteligente, sistemele C⁴I, sistemele electronice de supraveghere, cercetare și lovire, tehnicile și tehnologiile războiului informațional și psihologic sunt prezente în orice confruntare și nu vor lipsi nici în viitoarele operații și lupte. Conflictele secolului XXI au un numitor comun: se desfășoară în toate mediile întrucât dimensiunile nu mai au limitări spațiale și angajează tehnologii din ce în ce mai avansate. În prezent, lupta modernă, ca urmare a perfecționării teoriei militare, dezvoltării mijloacelor și tehnicii de luptă, diversificării și perfecționării structurilor militare, conferă conducerii noi dimensiuni și caracteristici, vizând în special dominarea acesteia de către elementul informațional și decizional, prin coordonarea permanentă a tuturor genurilor de armă, atât pe orizontală, cât și pe verticală, astfel încât loviturile executate asupra inamicului să fie surprinzătoare, șocante și decisive.

Producerea și consumul de informație au devenit principalele activități cotidiene, fiind totodată rezultatul dezvoltării tehnologiei informaționale ca o componentă principală a **societății informaționale** (sau **cunoașterii**) în care trăim. Extinderea acestor preocupări și în domeniul militar este argumentul principal al definirii mediului în care existăm, ca mediu informațional social și ecologic².

În plan internațional, România trebuie să acționeze pentru crearea condițiilor de aderare prin integrarea sistemului său economic, precum și de asigurare a compatibilității sistemului de management al inovării, în sistemele europene și internaționale, în conformitate cu opțiunile politice asumate și în raport cu evitarea riscului de blocare a acelor elemente ale sistemului său economic destinate securității și apărării naționale.

Cooperarea științifică și tehnologică în cadrul programului euro-atlantic NATO reprezintă o cale esențială pentru creșterea ritmului de integrare în comunitatea științifică și tehnologică universală. Dimensiunea securității naționale se înscrie într-

² DRĂGĂNESCU, M., *Globalizarea și societatea informațională*, studiu pentru grupul ESEN II, Academia României, București, 2001.

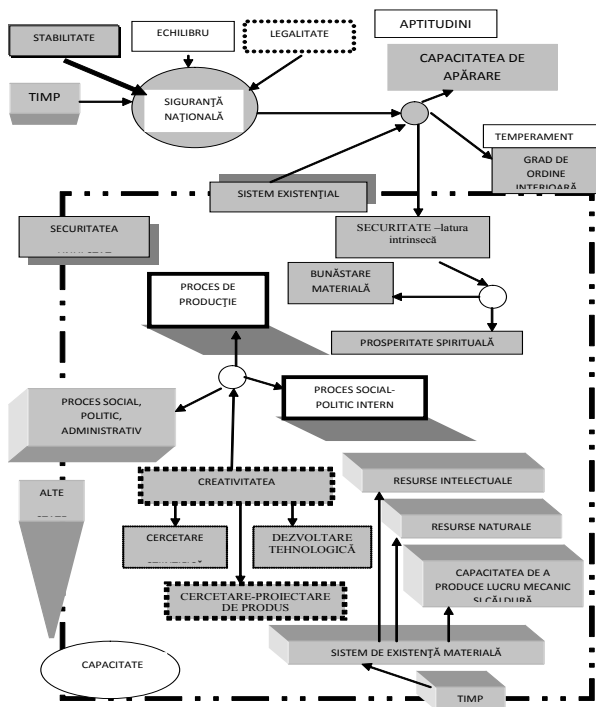
unul dintre cele mai importante domenii ale Reformei Economiei Naționale, întrucât ea implică interdependența a numeroase politici și strategii din cele mai diverse domenii de activitate.

2. Considerații asupra definirii conceptelor de stat și de securitate

Pentru a efectua analiza și sinteza structurală a statului a trebuit să reformulăm definiția statului:

STAT-ul reprezintă Teritoriul și populația asupra cărora își exercită autoritatea o instituție suprastructurală care reglementează pe plan intern și internațional organizarea social-politică, economică și administrativă a acestora.

În această definiție se observă faptul că partea structurală este formată de teritoriu și populație și partea funcțională este asigurată prin exercitarea autorității de către o instituție suprastructurală (figura 1).

Partea structurală având în conceptul de populație termenul de locuitori (indivizi umani) poate fi considerată ca un sistem biotic (viu) și implicit statul poate fi considerat ca fiind o ființă socială. Considerarea

Fig. 1. Modelul de caracterizare a unui stat

statului ca o structură vie ne permite să redefinim conceptul de securitate:

SECURITATEA UNUI STAT reprezintă **Starea sentimentală** a populației și **atitudinea instituției suprastructurale** (autoritatea de stat)

determinată de absența oricărui pericol (figura 2).

Starea sentimentală a populației este o componentă vectorial – complexă, reprezentând latura *intrinsecă* a termenului de securitate, având **bunăstarea materială** (parte obiectivă – reală, cu posibilități de măsurare statistică) și

prosperitate spirituală (parte subiectivă – imaginară, cu posibilități de măsurare sociologică).

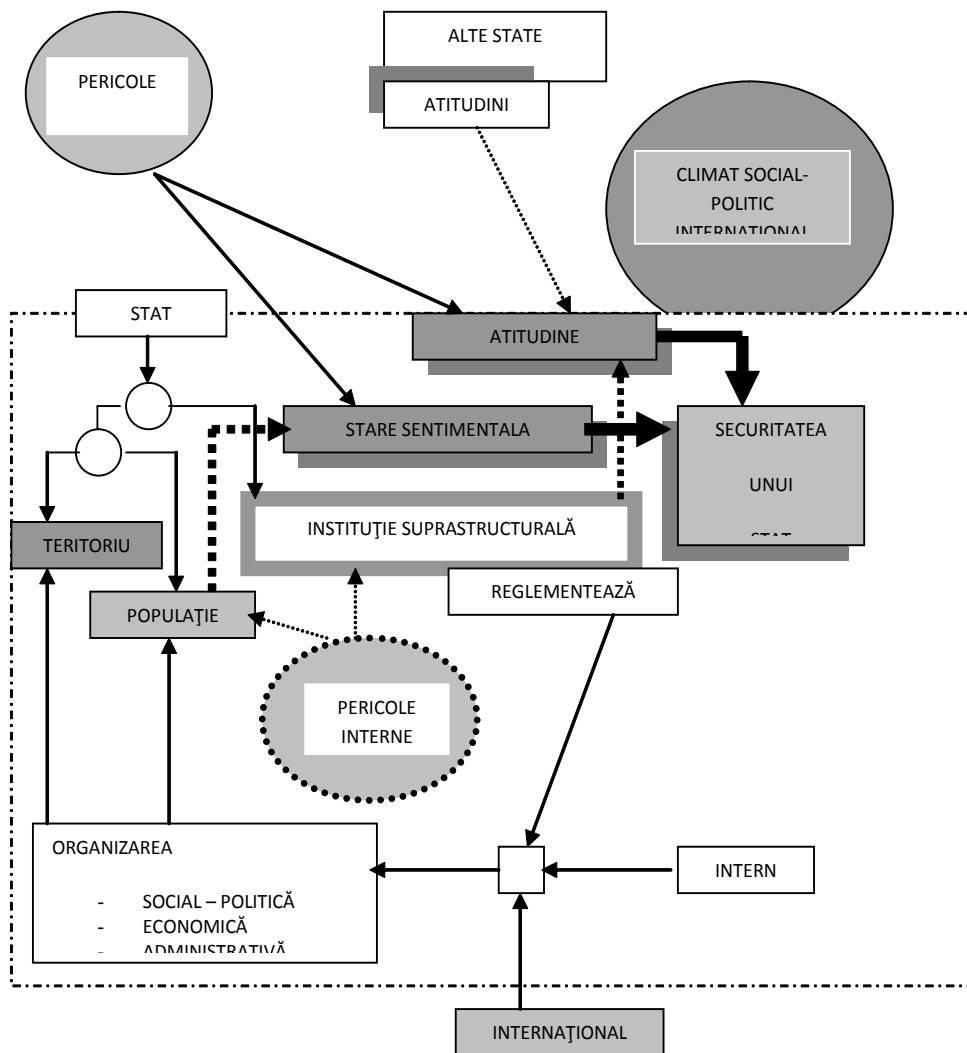

Figura 2. Modelul conceptelor de stat și de securitate

Atitudinea instituției suprastructurale este o componentă vectorială *exintrinsică* determinată de rezultatul unui complex de activități social-politice și economice interne, de climatul socio-politic internațional și de diverse atitudini ale altor state.

În aria extrem de extinsă a încercărilor de cuprindere, de înțelegere și de abordare a **conceptelor de securitate** sunt numeroase definiții care încearcă să explice din punct de vedere semantic acești termeni.

Noțiunea de **securitate** provine din limba latină – *securitas/ securitatis* – și se traduce prin înțelegerea lipsei de grijă. Conform DEX-ului, securitatea poate fi definită și prin „*faptul de a fi la adăpost de orice pericol*”, sau, mai mult, „*sentimentul de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol*”.

Din aceste abordări semantice rezultă și denumirile de „**securitate națională**”, „**securitate colectivă**”, „**securitate internațională**”, „**securitate globală**”.

Securitatea națională este asociată „*stării generalizate de liniște și încredere că existența unei națiuni este în afară de orice pericol*”, iar cea colectivă stării conform căreia „*relațiile dintre state sunt determinate de luarea pe cale de tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni*”⁴.

Viziunea semantică a politologilor englezi a sintagmei „*security and protection system*” semnifică „*totalitatea mijloacelor și a aparatului destinate să apere persoane și proprietăți împotriva unui larg spectru de evenimente neprevăzute, între acestea incluzând crima, incendiul, atacul neprovocat*”⁵.

În definirea termenului de **securitate** nu există o acceptare în unanimitate a unei definiții care să-l exprime conceptual. Întrucât, factorii care definesc **starea de securitate** sunt într-o permanentă schimbare datorită frecvențelor provocări generate de determinările geopolitice și geostrategice în context regional.

O definiție în consensul celor precizate poate fi și aceea prin care „**securitatea națională** reprezintă **starea, concepția generală a statului român, în temeiul căruia sunt definite, proiectate, promovate și apărate interesele naționale prin intermediul instituțiilor abilitate constituțional acestui scop, angajând vectorial, în modalitățile specifice fiecăreia dintre ele, integralitatea resurselor disponibile la un moment dat, spre a asigura prezentarea intereselor naționale în condițiile înfruntării oricărui tip de agresiune, pericol, amenințare, risc sau provocare**”⁶.

O accepțiune a termenului de **securitate** care poate fi frecvent utilizată în abordările conceptuale curente este și aceea care precizează că „**securitatea națională** reprezintă **ansamblul măsurilor politico-diplomatice, economice, militare, ecologice și de altă natură menite să asigure statului independența și suveranitatea națională, integritatea sa teritorială, ordinea internă constituțională și vitalitatea productivă a propriului sistem de valori**”⁷.

Ca urmare, toate abordările conceptuale privind securitatea națională trebuie

³ DEX – Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1984.

⁴ TUDORACHE, O., A., *Conf. of Interests in Europe: NATO-OSCE*, în Studii de Securitate, vol.2., nr.1 din 2004.

⁵ BRITANICA, Micropoedia, vol.27.

⁶ NĂSTASE, I., G., *Specificul activității de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică în sistemul securității naționale*, lucrare de absolvire a Colegiul Național de Apărare, București, 2001.

⁷ BIDU, J., TRONCOTĂ, C., *Coordonate de securitate*, Editura Academiei Naționale de Informații, București, 2005, p.15.

să cuprindă într-o relație de interdependență componentele care o definesc în complexitatea și diversitatea ei: securitatea economică, politică, socială, militară, ecologică, științifică și tehnologică, informațională, dar și informatică, alimentară, culturală, demografică, biologică etc.

„În expresia ei națională, **securitatea** reprezintă condiția esențială a existenței națiunii și a statului român și se întemeiază strategic pe apărare națională, siguranță națională și ordine publică”⁸. Securitate este și va fi întotdeauna o condiție esențială de conservare a vieții indivizilor și a grupurilor umane indiferent de mărime⁹.

În același context teoretic se poate subscrie și acceptarea definiției conceptului de securitate națională ca fiind „starea în care trebuie să se găsească statul român pentru a putea să se dezvolte liber și să acționeze neîngrădit pentru promovarea intereselor fundamentale ale țării”¹⁰.

În concluzie, este important ca **securitatea națională** să fie „expresia credibilă și convingătoare a interesului național care, sintetic, ar putea să consistă în: menținerea ca stat național, suveran, independent, unitar, indivizibil, de drept, democratic și social; dezvoltarea unei economii libere, dinamice, viabile, competitive, durabile; asigurarea prosperității generale a societății românești; dezvoltarea culturii și a vieții spirituale în acord cu valorile naționale tradiționale, dar și cu cele universale; asigurarea vigorii, sănătății fizice și morale a tuturor cetățenilor țării; protecția mediului înconjurător și a condițiilor naturale propice desfășurării unei vieți normale pentru toți locuitorii spațiului statal românesc; afirmarea activă a statului român ca factor de stabilitate în plan regional și continental și creșterea specifică a contribuției sale la edificarea unui climat de securitate și pace, productive în context global”¹¹.

BIBLIOGRAFIE

BIDU, J., TRONCOTĂ, C., *Coordonate de securitate*, Editura ACADEMIEI NAȚIONALE DE INFORMAȚII, București, 2005.

COBUZ, M., C., *Interesul național – considerații conceptuale*, în volumul *Interesul național și politica de securitate*, INSTITUTUL ROMÂN DE STUDII INTERNAȚIONALE, București, 1995.

DRĂGĂNESCU, M., *Globalizarea și societatea informațională*, studiu pentru grupul ESEN II, ACADEMIA ROMÂNIEI, București, 2001.

NĂSTASE, I., G., *Specificul activității de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică în sistemul securității naționale*, lucrare de absolvire a Colegiului Național

⁸ POPA, D., R., S., *Elemente de securitate națională – dezvoltări conceptuale*, Editura CENTRULUI TEHNIC EDITORIAL AL ARMATEI, București, 2007, p.12.

⁹ REPEZ, F., *Aspecte politice ale securității României*, Editura AGORA, Călărași, 2010, p.245.

¹⁰ COBUZ, M., C., *Interesul național – considerații conceptuale*, în volumul *Interesul național și politica de securitate*, INSTITUTUL ROMÂN DE STUDII INTERNAȚIONALE, București, 1995.

¹¹ POPA, D., R., S., *Elemente de securitate națională – dezvoltări conceptuale*, Editura CENTRULUI TEHNIC EDITORIAL AL ARMATEI, BUCUREȘTI, 2007, p. 15-16.

de Apărare, București, 2001.

NĂSTASE, I., G., *Implicațiile cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării în sistemul de securitate*, Editura PROUNIVERSITARIA, București, 2010.

POPA., D., R., S., *Elemente de securitate națională – dezvoltări conceptuale*, Editura CENTRULUI TEHNIC EDITORIAL AL ARMATEI, București, 2007.

REPEZ, Filofteia, *„Aspecte politice ale securității României”*, Editura AGORA, Călărași, 2010.

TUDORACHE, O., A., *„Conf. of interests in Europe: NATO-OSCE”*, în *STUDII DE SECURITATE*, Vol. 2., Nr.1 din 2004.

*** *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, București, 1984.

STRATEGIA DE SECURITATE ÎN CONTEXTUL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE, DEZVOLTĂRII TEHNOLOGICE ȘI INOVĂRII

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE¹

THE SECURITY STRATEGY IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC
RESEARCH, TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT AND INNOVATION

Reader Gabriel I. NĂSTASE, Ph. D.

Abstract

In the contemporary international context, national security is a concept that integrates different areas: political, diplomatic, economic, military, environmental, social, scientific, technological, ethic and humanitarian. A comprehensive security strategy should analyze and develop this concept.

Key words: security, scientific research, technological development, innovation

Résumé

Dans la conjoncture internationale actuelle, la sécurité nationale est un concept qui intègre de domaines diverses : politique, diplomatique, économique, militaire, environnementale, sociale, culturelle, scientifique, technologique, morale et humanitaire. Une véritable stratégie de sécurité doit exprimer et développer ce concept.

Cuvinte-cheie: securitate, cercetare științifică, dezvoltare tehnologică, inovare.

Motto: Nici o națiune care dorește să realizeze un progres social și economic nu-și poate permite lipsa de independență în știință și tehnologii (Koichiro MATSUURA)

¹ Universitatea Creștină „DIMITRIE CANTEMIR”, Facultatea de Finanțe, Bănci și Contabilitate □ Director al Departamentului de Studii Universitare de Masterat □ Director al Centrului de Cercetări, Studii și Aplicații Financiar – Bancare □ Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România (AOȘR) □ Membru titular al Comitetului Român pentru Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române

Pentru România, precum și pentru alte țări din Europa Centrală și de Est, anul 1990 poate fi considerat anul care a marcat începutul reconstrucției **întregului fundament al ordinii publice, economice și de securitate** în Europa și în întreaga lume, datorită efectelor obținute după cel de-Al Doilea Război Mondial, precum și a celor peste patruzeci de ani de Război Rece, dar care numai rece n-a fost. Ca urmare, s-au produs **evenimente și transformări** care au schimbat întregul **curs al istoriei umanității** și au **modificat structural mediul politico-strategic** care a existat în unele țări, inclusiv în România. Aceste mutații au impus cu necesitate **proiectarea** dintr-o nouă perspectivă a **politicii de securitate a statului român**, precum și elaborarea unei **concepții integrate privind securitatea națională** a României. În actuala conjunctură internațională, **securitatea națională** este un concept care integrează diverse domenii: politic, diplomatic, economic, militar, ecologic, social, cultural, moral și umanitar.

Politica de securitate, materializată într-o strategie concretă, cuprinde măsurile și acțiunile întreprinse în toate aceste domenii, destinate să asigure, în mod optim, menținerea și consolidarea statului, apărarea și promovarea intereselor sale fundamentale.

Strategia de securitate a României este încorporată în ceea ce, oficial, s-a formulat, și anume “**Concepția integrată privind securitatea națională a României**”. Scopul general al strategiei **securității naționale** îl constituie promovarea și apărarea intereselor naționale fundamentale ale României, asigurarea libertății de acțiune a statului român în relațiile cu celelalte state, în condițiile unei lumi în schimbare, caracterizată de accentuarea interdependențelor și integrării României în structurile europene și euro-atlantice.

Prăbușirea regimului comunist din România și din celelalte state est-europene, dărâmarea zidului Berlinului și dezmembrarea Tratatului de la Varșovia prevesteau schimbări importante în plan politic, economic și militar pe arena internațională, schimbări ce au fost înțelese la timp și luate în calcul de către conducerea oștirii române. În acea perioadă, Alianța Nord-Atlantică se confrunța cu supărătoarea realitate de a fi rămas fără adversar sau fără misiunea sa principală, ceea ce a determinat-o să-și caute și să-și redefiniească o nouă strategie.

Cu ocazia reuniunii de la Londra, din iulie 1990, alianța a propus statelor est-europene stabilirea de relații diplomatice permanente, iar în noiembrie 1991, la Roma, a fost constituit Consiliul de Cooperare Nord-Atlantică, de fapt instanță de cooperare și consultare cu statele din Estul Europei. Tot la Roma a fost definitivat și noul concept strategic al Alianței, total diferit de cele anterioare. În cadrul reuniunii la nivel înalt din 11.01.1999 de la Bruxelles, la propunerea S.U.A., s-a aprobat inițiativa denumită „*Parteneriatul pentru Pace*”. **România a fost prima țară care a adoptat acest concept** ce a marcat, de fapt, începutul procesului dificil, anevoios și costisitor de restructurare adevărată a armatei noastre.

Parteneriatul pentru Pace oferea candidaților posibilitatea să se pregătească pentru aderare și să se apropie de standardele NATO, dar acorda, în același timp, un răgaz secretarului general NATO – Solana – pentru a găsi noi soluții de utilizare efectivă a Alianței. Era vorba de o forță uriașă, unică în lume, la care statele membre nu puteau renunța, chiar dacă Tratatul de la Varșovia, principalul ei adversar, se autodizolvase. Solana era obligat să valseze ca un artist al compromisului între NATO și RUSIA, fără să afecteze **prestigiul Alianței** și fără să **umilească** Moscova, care încerca să-și reactiveze reflexele de mare putere.

În perioada „Parteneriatului pentru Pace”, armata română a parcurs o etapă de restructurare importantă, care i-a permis, în momentul aderării, să aducă în alianță un plus de prospețime, de optimism, de pragmatism, dar și de profesionalism. Acest plus care, pentru unii, ar părea bizar, este cât se poate de real și de eficient. Dacă analizăm, comparativ, situația politico-militară de astăzi cu cea din timpul „Războiului Rece”, ajungem la concluzia că relațiile dușmănoase, dar niciodată ridicate la rangul unei confruntări deschise între țările celor două tratate (NATO și VARȘOVIA), au fost înlocuite astăzi cu relații de colaborare, cooperare, însă permanent subminate de conflicte adiacente fierbinți. În aceste condiții, „cortina de fier” risca să fie înlocuită cu o tranșee adâncă, ce ar putea fisura, nemilos și periculos, continentul european în două entități, profund decalate din punct de vedere economic. Această perspectivă riscantă nu trebuia ignorată și împotriva ei trebuia să acționăm cu toții. Nu știm dacă s-a și reușit (se pare că nu), dar intenția era una cât se poate de generoasă. Această uriașă forță – NATO – rămasă temporar fără „obiectul muncii”, trebuie reorientată spre un concept de securitate viabil și absolut necesar unei perioade care se anunța extrem de dificilă.

Factorii de decizie politică au obligația să cunoască și să înțeleagă realitatea pentru a iniția măsurile necesare **protejării economiei naționale** de evoluțiile nefirești care pot apărea în diferite etape și a asigura resursele strategice, materiale și financiare necesare apărării suveranității naționale. Acesta este, desigur, un deziderat. El are nevoie, pentru a fi materializat, de analize temeinice, de cunoașterea exactă a situației, de prognozarea evoluției pe termen lung, mediu și scurt a mediului de securitate și nu doar de „orientări” generale și superficiale, de tipul „se pare că evenimentele vor evolua în direcția aceea...”

Din păcate, datorită conjuncturilor extrem de grele, total nefavorabile României, precum și situației concrete a economiei românești, dar mai ales imobilismului, fixismului și imaturității politice a clasei politice românești în formare, dar și unor interese meschine, de grup, România a fost „împinsă” în mileniul trei fără o strategie de securitate coerentă, care să poată da răspuns numeroaselor probleme de securitate cu care se confruntă în mod real țara.

Strategia de securitate trebuie să trateze în mod unitar obiectivele politice, economice, financiare, militare, științifice, culturale etc. – concepute în unitatea lor – și modalitățile concrete de acțiune necesare obținerii succeselor planificate. Or,

nimeni nu s-a gândit la asta. Toată lumea s-a repezit pe privatizare cu orice preț și cât mai repede posibil, pe integrare în NATO și în UE, fără să fie evaluate costurile și efectele incapacității de integrare efectivă, mai ales în Uniunea Europeană.

Strategia noastră de securitate, atunci, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, ca și acum, în primele decenii ale secolului al XXI-lea, ar fi trebuit să fie o funcție sinergică a acestor domenii, să le integreze și să le conexeze în același concept, să nu lase nimic din ceea ce este important în afara interesului național și a integrării (naționale, în primul rând) și construcției durabile. Strategia de securitate este o funcție sinergică, și nu una de efect. Ea este o cauză, nu un efect, este o construcție, nu un rezultat. Nu se poate ajunge la o *stare efectivă de securitate*, atâta vreme când nu se dispune de o strategie integrată, coerentă și pe termen lung de securitate politică, ecologică, socială, informațională, ecologică, militară etc.

Astfel concepută, **strategia de securitate** orientează nu numai deciziile instituțiilor statului, dar și pe cele ale tuturor organizațiilor de stat sau private din România. După elaborarea **strategiei de securitate națională**, pe baza acesteia, Ministerul Apărării Naționale prezintă strategia militară a României și „cineva” ar trebui să întocmească o **strategie economică**, ce constituie, de fapt, suportul financiar și material efectiv pentru toate activitățile din domeniul **securității naționale**.

În proiectarea viitorului, trebuie pornit de la realitatea că gestionarea conflictelor actuale și viitoare se va baza, în principal, pe combinația dintre **potențialul tehnologic avansat** al industriei electronice și aerospațiale, pe de o parte, și posibilitățile tot mai largi și mai performante oferite de **tehnologia informațiilor**, pe de altă parte. Aceste lucruri sunt foarte importante în constituirea și menținerea la un nivel optim a unei capacități de securitate sau de siguranță strategică intrinsecă, de care nicio țară nu se poate lipsi, nici chiar atunci când face parte dintr-o alianță puternică și stabilă, așa cum este NATO.

Aceasta va fi „cheia de boltă” în soluționarea conflictelor viitoare. Pentru a face față acestor cerințe, NATO s-a orientat spre **tehnologiile digitale** și a trecut deja la înlocuirea sistemelor de comunicații strategice cu o rețea digitală de servicii integrate. Din păcate, aceste orientări strategice nu s-au regăsit și în acțiunile efective ale statului român pentru modernizarea instituției militare. Desigur, reducerea efectivelor și profesionalizarea sunt importante, dar ele nu suplinesc programele dotării cu tehnică performantă (care nu lipsesc, desigur, nici în armata noastră), care trebuie materializate efectiv. Acest lucru nu s-a întâmplat în acești douăzeci și doi de ani și este foarte grav.

Sistemele militare de comandă și control vor fi supuse unor schimbări radicale și vor include utilizarea unor componente integrate de asistare a deciziei, care vor ajuta planificatorii să evalueze alternativele unei acțiuni și să optimizeze luarea deciziilor. Comanda și controlul se vor transforma dintr-un mediu de mesaje într-unul interactiv, care permite comandanților să pună o mulțime de întrebări de genul „ce-ar fi dacă” (...), la care statele majore să răspundă rapid cu datele și evaluările

necesare luării celor mai bune hotărâri.

Fără „instrumente” de asistare a deciziei, procesul devine foarte lung, greu de controlat și total ineficient în noul spațiu al luptei. Diferențele s-au putut constata în războiul din Irak din 1991 și 2003. Armata irakiană, lipsită de astfel de mijloace, a fost ca și inexistentă și, cu tot eroismul ostașilor irakieni (spre exemplu, divizia irakiană de elită Tawakalna a pierit în întregime pe câmpul de luptă, dar n-a făcut un pas înapoi), forțele irakiene au fost pur și simplu spulberate.

Resursele securității naționale sunt diversificate și în intercondiționare cu ale altor țări, mai ales cu cele din Uniunea Europeană și NATO, întrucât facem parte integrantă din aceste structuri. Ele sunt constituite din capacitățile și posibilitățile statului român de a-și susține și promova interesele naționale fundamentale și sunt de natură umană (potențialul creator), politică, diplomatică, demografică, morală, informațională, militară, de siguranță și ordine publică, tehnico-științifică, social-culturală etc.

Dezvoltarea tehnologică, drept rezultat al activității de **cercetare**, are un rol decisiv în influențarea evoluției conflictelor armate. Noile generații de **arme inteligente**, sistemele C⁴I², sistemele electronice de supraveghere, cercetare și lovire, tehnicile și tehnologiile războiului informațional și psihologic sunt și vor fi prezente în marile confruntări militare – operații și lupte.

Definitoriu pentru conflictele secolului XXI este faptul că acestea se desfășoară în **toate mediile**, întrucât **dimensiunile nu au limitări spațiale** și angajează **tehnologiile cele mai avansate**.

În prezent, lupta modernă este o consecință a perfecționării teoriei militare, dezvoltării mijloacelor și tehnicilor de luptă, diversificării și perfecționării structurilor militare.

Aceste aspecte le oferă decidenților avantajul de a coordona eficient toate genurile de armă, atât pe orizontală, cât și pe verticală, astfel încât loviturile executate asupra inamicului să fie șocante și decisive.

Generalizarea în trepte a **tehnologiei digitale** în spațiul de luptă multidimensional al secolului XXI, apariția unor noi generații de **arme inteligente**, a unor sisteme C⁴I²SR³ moderne, precum și necesitatea de integrare deplină a Armatei Române în NATO și în structurile de forță din Uniunea Europeană impun realizarea unui grad ridicat de interoperabilitate.

Acest deziderat presupune inițierea unor procese profunde de transformare în plan doctrinar, conceptual, adoptarea unor noi concepte despre **luptă, operație și strategie**, în corelație cu exigențele ce rezultă din angajamentul României de a acționa ca aliat egal și credibil în operații multinaționale în cadrul NATO sau al altor aranjamente politico-militare.

² Comandă, Control, Comunicații, Computere, Informații - Command, Control, Communication, Computers, Information

³ Comandă, Control, Comunicații, Computere, Informații și Informatică, Supraveghere și Recunoaștere – Command, Control, Communication, Computers, Information, Surveillance, Reconnaissance

Responsabilitățile țării noastre cu privire la adoptarea procedurilor, sistemelor, echipamentelor și acordurilor de standardizare NATO sunt stipulate în acordurile STANAG.

Aceste abordări strategice se desfășoară pe fondul unui **mediu de securitate** caracterizat de o sumă de tendințe a căror diversitate și complexitate îi creează acestuia o amplă dimensiune de abordare și de interpretare.

La baza succesului realizării și implementării tehnologiilor, produselor sau serviciilor se află competența profesională, nivelul de cunoștințe ca rezultat al unui învățământ performant, al unei activități de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică generatoare de inovare, inclusiv de inovare tehnico-științifică (inventica).

Dacă România cheltuiește pentru cercetarea științifică 0,5% din Produsul Intern Brut (PIB), Uniunea Europeană (U.E.) cheltuiește 1,7% din PIB. Investiția în Cercetare-Dezvoltare-Inovare (C-D-I) pe care dorește s-o facă UE vizează și absorbția “creierelor”, facilitându-le acestora libera circulație în condițiile în care U.E. va păstra unele bariere pentru circulația forței de muncă (mai ales necalificate).

Aceste strategii sunt modalități evidente de racolare cu orice preț a “creierelor”, a inteligenței. De aceea, considerăm că Guvernul României trebuie să se implice cu multă responsabilitate în susținerea activității de C-D-I, dar și în valorificarea rezultatelor acesteia. Ca urmare, *un principal obiectiv al preocupărilor politice și sociale trebuie să fie educația*, întrucât aceasta se regăsește în evoluția statului de drept, a democrației, a sistemului de securitate, a proprietății, a progresului economic, prosperității și stabilității.

Investiția în capitalul uman, în educație și cercetare este sursa principală a avantajului oricărei competiții și sursă de progres.

În sensul celor precizate în mesajul său, Koichiro MATSUURA, director general UNESCO, cu ocazia “*Zilei mondiale a științei pentru pace și dezvoltare*” din 10.11.2006, a evidențiat și rolul științei și tehnologiei la reducerea sărăciei, la protejarea mediului și la îmbunătățirea vieții tuturor oamenilor:

“Astăzi, avem totodată responsabilitatea de a recunoaște obstacolele pe care le întâmpină țările în calea valorificării beneficiilor științei. În acest an, aș dori să ne concentrăm asupra întăririi capacităților de cercetare a țărilor în curs de dezvoltare în ceea ce privește platforma de bază pentru dezvoltarea durabilă bazată pe cunoaștere.

Nici o națiune care dorește să realizeze un progres social și economic nu-și poate permite lipsa de independență în știință și tehnologii. În ultimii 20 de ani, capacitatea instituțională necorespunzătoare în domeniul științific și uman a fost identificată ca unul din factorii recurenți ce împiedică țările în curs de dezvoltare în atingerea scopurilor naționale și internaționale. Reducerea sărăciei, durabilitatea mediului, accesul îmbunătățit la resursele sigure de apă și servicii sanitare, reducerea mortalității infantile și îmbunătățirea sănătății maternale – realizarea tuturor acestor obiective majore de dezvoltare internațională depinde în mare parte de capacitatea

națională de dezvoltare și cercetare științifică a fiecărei țări.

Construirea capacității științifice cere o abordare bazată pe deschidere. Un sistem de educație cuprinzător și funcțional este o premisă de bază pentru toate formele de dezvoltare bazate pe cunoaștere și știință. În aceeași măsură importantă este necesitatea întăririi legăturilor între guvern și instituțiile educaționale, industrie și sector privat pentru a genera inovație și pentru a asigura diseminarea rezultatelor. Parteneriatele la nivel regional și internațional sunt benefice în deschiderea accesului la instruire, expertiză și crearea unui răspuns unitar la provocările dezvoltării.”⁴.

Economia bazată pe cunoaștere este un concept mai larg, care **integrează inovația, societatea informațională și capitalul uman**.

În martie 2000, Consiliul European de la Lisabona a enunțat obiectivul ca, până în 2010, Europa să devină *“cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă de creștere economică susținută, cu locuri de muncă mai multe și mai bune și o extraordinară coeziune socială”*⁵.

S-a considerat că reducerea decalajelor pe care Europa le are față de Statele Unite ale Americii privind dezvoltarea economică se poate realiza prin aplicarea unei **economii bazată pe cunoaștere**, care integrează inovația, societatea informațională și capitalul uman⁶.

În prezent, ca urmare a analizei valorii globale a Produsului Intern Brut (PIB) al României, situația este dramatică, fapt pentru care, dacă acesta nu se va redresa radical în următorii ani, **resursele securității naționale** vor fi grav afectate.

Asigurarea resurselor umane, materiale și tehnologice necesare apărării naționale în timp de pace, precum și a celor destinate susținerii eforturilor de apărare și asigurării supraviețuirii populației țării în timp de război, constituie obiective esențiale pentru securitatea națională a României.

În actualele condiții interne și internaționale, **componenta economică a securității naționale** capătă o importanță decisivă.

Pe plan intern, trebuie să se acționeze pentru dezvoltarea unui sistem eficient, cu o structură echilibrată, capabilă să asigure cetățenilor țării o calitate corespunzătoare a vieții. **Dezvoltarea economică durabilă** a țării va trebui să asigure, totodată, mijloacele materiale și financiare eficiente pentru toate componentele sale.

Nivelul de **dezvoltare economică și socială** a unei societăți umane se datorează, în principal, evoluției cunoașterii, în cadrul căreia un rol determinant îi revine **cercetării științifice și dezvoltării tehnologice**.

În general, **dezvoltarea economică** se face și în condițiile susținerii activității

⁴ KOICHIRO MATSUURA, *Mesaj cu ocazia Zilei Mondiale a Științei pentru Pace și Dezvoltare*, UNESCO, 10 noiembrie 2006

⁵ Consiliul European de la Lisabona, martie 2000

⁶ GHEORGHIU, R., PÎSLARU, D., ȚURLE, Geanina, *Competitivitatea pe bază de inovare a economiei românești în contextual strategiei de la Lisabona*, studiu finanțat de Institutul pentru o Societate Deschisă (OSI Budapesta) în cadrul proiectului “Costuri și beneficii ale aderării României la Uniunea Europeană”, coordonat de Centrul Român de Politici Economice, aprilie 2004

inovării⁴⁷.

Fără o **redresare și relansare** masivă a **economiei naționale**, nici **securitatea națională** nu poate avea un suport solid. Păstrarea independenței de decizie asupra utilizării **resurselor materiale și umane**, precum și asupra **ramurilor economice de importanță strategică**, este de o însemnătate fundamentală pentru **securitatea națională**.

Asigurarea funcționării **sistemului economic** național, atât a componentelor productive, cât și a celor informațional-decizionale, în situații deosebite (război, catastrofe naturale și ecologice), reprezintă o condiție esențială pentru prezervarea **securității naționale** a țării. **În acest context, dezvoltarea cercetării științifice și a inovării constituie o componentă importantă a creșterii calitative și cantitative a potențialului științific național și, în final, pentru dezvoltarea economică și sporirea potențialului de apărare a țării.**

Știința și învățământul reprezintă două componente esențiale ale cunoașterii și sunt principalii factori generatori de educație, cultură, civilizație și dezvoltare socio-economică.

Crearea unui cadru interrelațional dinamic, bazat pe valorificarea zestrei culturale, tehnice, științifice etc., se realizează în principal prin **transfer de informații, cunoștințe și tehnologii**. Realizarea unui asemenea cadru presupune și evaluarea interacțiunilor care apar la nivelul potențialului de cercetare-dezvoltare-inovare în conformitate și cu cerințele pieții.

Noua **tehnologie socială** nu se mai referă la **producția de bunuri materiale**, ci la **producția de informații, de cunoștințe, produse, servicii și tehnologii noi**, caracteristice societății informatice, capabile să producă schimbări fundamentale la nivelul mentalităților, orientând și ierarhizând valorile umane spre structuri politice și economice performante.

România, în actualul context european, ca țară membră a Uniunii Europene, are nevoie de capacități manageriale și morale foarte bine conturate, care să poată aborda toate aspectele relevante și necesare, să poată analiza și decide asupra acelor strategii care sunt necesare restructurării și modernizării economiei societății românești.

Pentru **sistemul de cercetare-dezvoltare**, strategia momentului actual este aceea care stimulează și susține producerea, difuzarea și introducerea în economie a noilor tehnologii, materiale și utilaje.

În plan internațional, România trebuie să acționeze pentru integrarea în **sistemul economic** (inclusiv în cel al **cercetării științifice și dezvoltării tehnologice**) european și mondial, în conformitate cu opțiunile politice asumate, având în vedere eliminarea riscului de blocare a acelor elemente ale sistemului economic vital pentru **securitatea națională**.

De asemenea, **cooperarea științifică și tehnologică** în cadrul **programului**

⁷ PETERSON, I., SNARP, M., "Politica tehnologiei în Uniunea Europeană", în seria de: "Politici, strategii, dezvoltare", Editura AGIR, București, 2000

euro-atlantic NATO reprezintă o bună ocazie pentru integrarea comunității românești în comunitatea științifică europeană și mondială.

Analiza implicațiilor **cercetării științifice și dezvoltării tehnologice în sistemul de securitate** a fost abordată de foarte puțini cercetători, deoarece are un caracter complex, fiind relaționată cu mai multe domenii de studiu. Printre puținii cercetători, care sau ocupat de aceste implicații, a fost și Derek J. De Solla Price. Într-o carte scrisă în 1963 și care își păstrează și astăzi actualitatea, Derek J. De Solla Price sublinia faptul că, în raport cu trecutul nu prea îndepărtat, **știința**, considerată în mod global, se dezvoltă în condiții care-i conferă o calitate nouă și, în acest sens, a caracterizat-o ca fiind “*știința mare*”.

“Volumul brut al științei, exprimat în forță de muncă științifică sau în numărul publicațiilor, tinde să se dubleze în 10 până la 15 ani, în funcție de elementul ce măsoară sau de modul în care se face măsurătoarea, iar cheltuielile efectuate în dolari constanți se dublează la fiecare interval de 5 ½ ani, astfel încât costul pe om de știință să se dubleze la fiecare interval de 10 ani sau, altfel formulat, costul științei a crescut în raport direct cu pătratul numărului oamenilor de știință”.

„Știința mai veche dă naștere științei noi într-un ritm constant prin intermediul unei rețele de literatură, iar în mod analog tehnologia mai veche dă naștere tehnologiei noi printr-o rețea care constă nu din literatură, ci din KNOW – HOW, care este înregistrat doar parțial în brevete, reclame și cataloage comerciale. Cred că între cele două rețele există ceea ce fizicianul ar numi o interacțiune slabă, adică nimic mai mult decât este necesar pentru a menține cele două acumulări în același pas. Numai în mod atipic, în acele incidente traumatice care devin o legendă, așa cum sunt tranzistoarele și penicilina, un fragment dintr-o știință nouă determină imediat sau rapid un progres în domeniul tehnologiei. În majoritatea cazurilor, transferul de la una la cealaltă se face prin intermediul oamenilor care migrează dintr-o parte în cealaltă în cursul pregătirii profesionale sau al schimbării ocupației. În orice caz, este cu totul greșit să se creadă ca tehnologia ar fi echivalentă cu știința aplicată.

Într-adevăr, în ceea ce privește interacțiunea dintre știință și tehnologie intervine o complicație și mai mare. Este posibil ca unele tehnologii să nu aibă nimic comun cu știința”^{58x}.

În altă ordine de idei, trebuie să subliniem faptul că acele concepte care definesc **cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică** sunt destul de clare, în schimb, conceptul de **sistem de securitate** este descris vag sau se confundă, în principiu, cu cel de apărare.

⁸ DEREK J. DE SOLLA PRICE (1973) - **Știința mică, știința mare**, Editura ȘTIINȚIFICĂ. București. 1971, p. 27, 126

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- NĂSTASE, I., Gabriel, *Implicațiile cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării în sistemul de securitate*, Editura PROUNIVERSITARIA, București, 2010, p. 19-26
- DRĂGĂNESCU, Mihai, *Sistem și civilizație*, Editura POLITICĂ, București, 1976, p. 32
- ȚICOVSCHI, Vladimir, MITEA, Violeta, DĂNESCU, Ion, *Transferul internațional de tehnologie și dezvoltare economică*, Editura POLITICĂ, București, 1993
- ȚICOVSCHI, Vladimir, *Globalizare și transfer de tehnologie*, Editura ENCICLOPEDICĂ, București, 2006, p. 287
- VLAD, Emil, *Eficiența economică a activității de informare și documentare*, Curs de informare, editat de Institutul Național de Informare Documentare (INID), București, 1988

SECURITATEA UMANĂ ȘI MIGRAȚIA ILEGALĂ

Doina-Elena MIHAI¹

HUMAN SECURITY AND THE ILLEGAL MIGRATION

Abstract

Nowadays, the concerns regarding human security issues are getting more serious at all levels – national, regional, international. This happens because phenomena such as globalization, migration, climatic changes, the rapid growth of the population, the armed conflicts or the food crisis have a significant impact on life and human activity.

In this context, ensuring human security has become a major objective of the States, of the regional organizations, of the humanitarian civil society organizations and of the international community.

Key words: human security, crisis, population, globalization, migration, illegal migration

Résumé

Aujourd'hui, les préoccupations en matière de sécurité humaine se sont augmenté sur tous les paliers – national, régional et international. C'est parce que des phénomènes comme, par exemple, la mondialisation, la migration, les échanges climatiques, la croissance rapide de la population, les conflits armés ou la crise des aliments ont un impact significatif sur la vie et sur l'activité des hommes.

Dans ce contexte, l'assurance de la sécurité humaine devienne un objectif major des Etats du Monde, des organisations régionales et des organisations de la société civile a vocation humanitaire et de la communauté internationale.

Cuvinte-cheie: securitate umană, criză, populație, globalizare, migrație, migrație ilegală.

¹ Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate/ Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

1. Securitatea umană - bun public

Datorită globalizării, schimbărilor climatice, fenomenelor demografice (creșterea rapidă a populației mondiale, îmbătrânirea populației statelor dezvoltate, migrația, urbanizarea), crizei economice actuale etc., lumea este într-o continuă schimbare, în care noile amenințări (și riscurile aferente acestora) la adresa securității au determinat-o să reconsidere valorile generale umane ce leagă între ele statele și națiunile. Relațiile internaționale înainte de 1990 erau definite de două curente majore, și anume dezvoltarea economică și securitatea militară. Odată ce Războiul Rece a luat sfârșit, aceste curente au suferit schimbări importante, aducând în prim plan conceptul de *securitate umană*. Conceptul de securitate umană a fost folosit pentru prima dată în „*Raportul pentru Dezvoltare Umană*” din 1994, ce aparținea Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). În acest raport, conceptul „securitate” era arătat într-o manieră îngustă², reprezentând doar securitatea granițelor în fața agresiunilor externe sau apărarea intereselor internaționale ale statului ignorând nevoile indivizilor. Prin Raportul ONU din anul 1994, securitatea umană se referea la ocrotirea individului în fața amenințărilor de orice tip, într-un mod care este în acord cu dezvoltarea pe termen lung. Noua definiție dată de ONU acestui concept pleacă de la ideea că securitatea umană este relevantă atât pentru oamenii din statele bogate, cât și pentru cei din statele sărace, și numai amenințările la adresa securității lor sunt diferite. Aici putem vorbi de foamete și boală, în statele sărace, droguri și crime în statele bogate. Unele amenințări sunt comune tuturor statelor. Acestea sunt: insecuritatea locului de muncă și problemele ecologice. Când securitatea oamenilor este amenințată de foamete, terorism, trafic de droguri, conflicte interetnice, dezintegrare socială, poluare etc., este posibilă și chiar necesară implicarea tuturor statelor, întrucât consecințele acestor amenințări se simt peste tot în lume. Securitatea umană se poate asigura mult mai simplu prin prevenire decât prin intervenții, costurile fiind mult mai mici când acționezi asupra amenințărilor atunci când ele apar decât după ce s-au permanentizat.³

Securitatea umană, deși a rămas un subiect controversat, este totuși foarte importantă, ea constituind, totodată, și o bază pentru toate modelele viitoare de securitate. Astfel, putem spune că „*noua securitate*” pune în plan principal individul, față de vechile strategii de securitate, care erau axate pe securitatea statului. Toate acestea au făcut ca analiștii și anumiți factori de decizie din țările dezvoltate să pună în practică programe internaționale care aveau la bază individul și nu statul. În realitate, aceste două concepte – securitatea individului și securitatea organizației din care acesta face parte (familie, comunitate profesională, comunitate administrativă, stat) nu pot și nu trebuie să fie separate, întrucât sunt interdependente. Omul nu trăiește în afara societății, iar societățile, indiferent cum s-ar numi ele, nu pot exista

² Andrei VOICILĂ, *Securitatea umană, concept integrativ al securității*, <http://andreivocila.wordpress.com/2010/09/26/securitatea-umana-concept-integrativ-al-securitatii/>

³ Alexandra SARCINSCHI-http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/operatiile_de_stabilitate_si_securitatea_umana.pdf

fără oameni, întrucât aparțin oamenilor. Un exemplu elocvent îl avem în proiectul la care și statul român a aderat, și anume interzicerea minelor anti-personal⁴. Nu toate statele au semnat însă acest proiect și nu toate statele sunt dispuse să pună interesele individului – fie ele și de securitate – deasupra intereselor statului, chiar dacă toate democrațiile cunoscute pledează pentru supremația intereselor individului, fiecare om fiind o ființă unică și irepetabilă în Univers.

Acestui concept i se atribuie o varietate de definiții, ceea ce ne face să constatăm că problema securității fizice nu este clarificată nici pe deplin, nici definitiv, acest lucru datorându-se transformărilor care s-au produs în cadrul societății și conflictului dintre interesul statului și interesul individului. Securitatea umană pune accentul pe individ, indiferent de cetățenia, etnia și religia pe care o împărtășește; ea permite individului și comunității să-și înfăptuiască fără niciun fel de problemă idealurile și aspirațiile. În practică însă, nicăieri în lume, nici chiar în Statele Unite ale Americii sau în marile țări din Europa Occidentală, individul nu se află mai presus de interesele marelui capital, ale firmelor, ale organizațiilor din care face parte și, în ultimă instanță, ale statului. Securitatea deplină a individului este un deziderat și, în același timp, o utopie. Nicăieri în lume nu s-a realizat securitatea deplină a individului, ci doar a anumitor indivizi și pe termen foarte scurt. Dar obiectivul securității depline a ființei umane rămâne o prioritate și un deziderat.

Securitatea umană este canalizată, după cum o regăsim în *Raportul de dezvoltare umană*, pe mai multe componente, și anume:

- *securitate economică* (șomajul, sărăcia, accesul la muncă, asigurarea unui venit minim necesar fiecărui individ) – starea economică a unui stat este de importanță majoră și constituie o condiție primordială a securității militare și politice;

- *securitate alimentară* (accesul la hrană) – accesul și asigurarea pentru fiecare familie a unui minim de subzistență;

- *securitatea ecologică/mediul ambiant* (poluarea solului, apei și a aerului, catastrofe naturale, despăduriri etc.) – în orice zonă de pe glob, securitatea ecologică a fiecăruia depinde de starea mediului, atât la nivel național, regional, cât și global, și constă în asigurarea de resurse vitale mediului ambiant pentru supraviețuirea comunității umane, de aceea informarea cetățenilor prin anumite publicații, mass-media, care să aducă în prim plan problematica protecției mediului ambiant și bineînțeles o educație ecologică permanentă a fiecărui individ, este foarte importantă;

- *securitatea personală* (violența domestică, violența fizică, abuzul asupra copiilor, accidentele rutiere etc.) – folosirea autorităților pentru protejarea cetățeanului de orice încercare de aplicare a forței asupra lui și prevenirea înfracționalității.⁵;

- *securitatea comunității/culturală* (atingerea adusă sistemului de valori, discriminările și opresiunile) – menținerea și dezvoltarea identității unei națiuni

⁴ *Ibidem*,

⁵ Dr. Marius PETRESCU, Mioara BRABOVEANU, *Securitatea individului ca purtător de informații*, Perspective ale securității și apărării în Europa, vol. IV al Sesiunii de comunicări științifice din 19-20 nov. 2009, UNAp „Carol I”, București, 2009.

referitor la cultură, limbă, religie și tradiții;

- *securitatea sănătății* (asigurarea serviciilor de sănătate de bază, pentru toți cetățenii, deci o garantare a unui minim de protecție față de boli, precum și un stil de viață sănătos);

- *securitatea politică* (conflicte interstatale, violențe sociale, libertatea de expresie, violarea drepturilor omului) - stabilitatea organizațională a ordinii sociale.

Fiecare individ este, de regulă, într-o relație directă sau intermediată cu alte persoane, de aceea putem spune că orice individ există, se manifestă și își formează personalitatea doar în calitate de membru al unui grup uman. În acest fel, el poate fi, pe parcursul vieții, simultan și/sau succesiv, membru al mai multor grupuri umane care îi îmbunătățesc relațiile cu semenii săi, iar legăturile cu aceștia îi definesc existența.

În acest context, de fapt, se realizează securitatea individului uman. Prin urmare, devine obligatorie asigurarea securității grupului uman. Securitatea sa se face prin identificarea și înțelegerea amenințărilor la care este expus. Ca principale amenințări putem menționa următoarele:

- *amenințări economice* (acestea însemnând sărăcia, șomajul, diferența foarte mare dintre țările bogate și cele sărace, criza financiară internațională și puternica influență pe care o au statele dezvoltate economic asupra țărilor vecine instabile);

- *amenințări sociale* (putem aminti aici conflictele majoritate-minoritate, crima organizată, traficul de persoane, droguri, comerțul ilegal, imigrația foarte mare și epidemiile);

- *amenințările politice* (încălcarea drepturilor omului, instabilitatea politică, eșuarea în asigurarea condițiilor necesare unui trai mai bun);

- *amenințările mediului* (schimbările ecologice, dezastrul nuclear, degradarea solului, precum și lipsa hranei și a celorlalte resurse).⁶

Fiecare amenințare, reductibilă în sine, justifică faptul de a i se acorda atenția cuvenită. Condiția primordială pentru protejarea securității umane este respectarea drepturilor omului. Drepturile omului și securitatea umană se află deci într-o strânsă legătură. Securitatea umană ajută la identificarea drepturilor care sunt în pericol într-o anumită situație. Drepturile omului ne ajută să găsim răspuns la întrebarea despre cum trebuie să fie apărata securitatea umană. Aceste noțiuni de drepturi și obligații ne ajută să recunoaștem importanța etică și totodată politică a noțiunii de securitate umană⁷. Putem spune că *ființa umană* ca parte esențială a unei comunități este piesa principală a securității naționale și a securității globale. „*Omul, ca element fundamental al societății, reprezintă sursa și resursa oricărei forme de organizare socială. Omul transcende toate granițele dintre domeniile și nivelurile sistemului social*”⁸

⁶ Dr. Petre DUȚU, *Societatea civilă-actor nonstatal major*, Editura UNAp”Carol I”, București, pp.244-246.

⁷ *Securitatea individului și securitatea statului, o relație ambivalentă*, Marc Crépon- <http://idea.ro/revista/?q=ro/node/40&articol=431>

⁶ Alexandra SARCINSCHI, *Omul – subiectul securității naționale și internaționale*, în volumul *Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI*, București, Ed. UNAp,2005, p. 61.

⁸ *Ibidem*,

2. Migrația ilegală – fenomen demografic complex

Din cele mai vechi timpuri și până în prezent, mișcările populației se multiplică continuu în lume datorită noilor oportunități de viață și muncă diferite existente în diverse părți ale lumii. Teoria lui Maslow, care este una dintre cele mai simple teorii ale motivației umane, ne arată că la baza acțiunilor umane stă motivația care duce la nevoia satisfacerii unor trebuințe biologice bazale. Persoanele care nu au asigurat un minim de resurse și cărora aceste nevoi de bază nu le sunt satisfăcute vor tinde să le obțină inclusiv prin migrarea către acele locuri care pot asigura acel minim considerat confortabil și necesar existenței lor⁹.

Migrația umană reprezintă o deplasare de populație dintr-un loc într-altul, fie dintr-o regiune într-alta în aceeași țară, fie dintr-o țară în alta, prin schimbarea locului de viață/rezidență. Aici, sunt de reținut două aspecte esențiale: mai întâi, emigrația ce constă pentru o persoană în a pleca din țara sa (țara de origine) pentru a merge să se instaleze într-o alta, apoi, imigrația care reprezintă intrarea într-o țară străină (țara de destinație) a persoanei venind de oriunde. Pe lângă problemele economice care determină migrația, regăsim și alți factori precum dezastrele naturale sau de mediu, războaiele civile, practici discriminatorii îndreptate împotriva unui segment al populației, persecuții etc.

Datorită dificultăților economico-sociale și politice din statele slab dezvoltate și în special din statele subdezvoltate, migrația ia de multe ori forma *migrației ilegale*. Acest fenomen poate conduce și la tensiuni și conflicte de ordin etnic, rasial și religios. În prezent, migrația ilegală îmbracă diverse forme de manifestare:

- *migrația ilegală de tranzit* – persoane din țări terțe, care nu fac parte din Europa Centrală și de Est emigrează în aceste țări, inclusiv în și din România, cu scopul de a pleca mai departe în statele occidentale din UE. Principala caracteristică este ilegalitatea și implicarea organizațiilor criminale în trafic de persoane;

- *migrația ilegală a celor din Europa Centrală și de Est* (din România) – persoane de naționalitate română ce pleacă din România pentru a se stabili ilegal în unele țări bogate din UE;

- *migrația circulatorie cu ajutorul rețelelor migratorii* (legală sau ilegală) – este o mișcare pendulară între țara de origine și una sau mai multe țări de destinație.¹⁰

Migrația ilegală este destul de costisitoare pentru cei care pleacă dintr-o țară în alta, astfel că ei apelează la împrumuturi informale de la rude sau de multe ori de la rețeaua ilegală care-i va duce în țara de destinație. Odată ajunși în țara gazdă, acolo vor fi folosiți în meserii care nu necesită un nivel înalt de calificare, oferindu-li-se astfel, salarii mici, fiind utilizați în acele sectoare unde muncitorii naționali refuză să

⁹ Flavia BRISTENA NICOLAE, *Migrația forței de muncă și resursele umane*, Sfera Politicii, nr.137,art.5, www.sferapoliticii.ro/sfera/137/art05-bistena.html

¹⁰ *** Institutul European din România, *Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la UE*, Studiul nr. 5, pp.17-18, www.ier.ro/documente/studiideimpactPaisII_ro/Pais2_studiu_5.ro.pdf

se angajeze, un exemplu fiind construcțiile.¹¹

Principalele coordonate pe care s-a axat fenomenul migrației ilegale sunt: permeabilitatea frontierelor față de trecerile ilegale, criza economică actuală, dezvoltarea economiei subterane, lipsa protecției sociale, corupția și, nu în ultimul rând, traficul de persoane și mijloace de transport care a înregistrat o creștere în ultimul deceniu în România de peste trei ori mai mare și de peste 60 de ori numărul de treceri ilegale peste graniță, de unde rezultă că migrația ilegală s-a transformat într-un adevărat fenomen.¹²

Aflată la intersecția drumurilor care leagă estul de vestul continentului, dar și sudul Asiei și nordul Europei, România este inclusă pe ruta balcanică a migrației ilegale, transformând-o într-o țară de tranzit și facilitând astfel traficul de persoane, droguri etc. Acest fenomen s-a datorat poziționării geografice și învecinării cu alte state membre ale UE, cât și de mult așteptata aderare la spațiul Schengen. În prezent, migrația ilegală se află ca obiectiv principal pe agendele naționale și internaționale. Autorul Huddled B. Ghosh scrie, în cartea sa care se referă la fenomenul migrației ilegale, că „*nu este o definiție clară sau universal acceptată a migrației ilegale. Un motiv important pentru acest lucru este acela că neregularitatea sau inegalitatea mișcărilor migratoare pot fi văzute din diferite unghiuri.*”¹³

Potrivit unui raport „*Necunoscuții de lângă noi*” făcut de Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, se arată că, de la începutul anilor 2000, traficul persoanelor străine în și dinspre România a crescut constant și implicit cel al persoanelor aflate în situații ilegale. Tot potrivit acestui raport, s-a constatat că în România sunt șase regiuni principale prin care se desfășoară migrația ilegală, astfel:

- *regiunea de est* (la granița cu Republica Moldova) – trecută ilegal de cetățenii africani și asiatici (în special din Somalia, India, Irak, Pakistan, Sierra Leone, Sudan, Afganistan etc.); aceștia, odată ajunși în România, cer azil politic;

- *regiunea de sud* (la granița cu Bulgaria) – trecută ilegal de irakieni, afgani, pakistanezi sau kurzi; intrarea ilegală pe această rută, după anul 2000, s-a mai diminuat, datorită înăsprirea controalelor la frontieră;

- *regiunea de nord* (la granița cu Ucraina) – este abordată de cetățenii africani și asiatici;

- *regiunea de vest* (la granița cu Ungaria) – emigranții ilegali africani și asiatici care își doresc să ajungă și să se stabilească în Europa de Vest; și aici, după anul 2000, s-a înregistrat o scădere cu circa 45% a migrației ilegale;

- *regiunea sud-vestică* (granița cu Serbia) – această regiune este folosită în special pentru traficul de persoane (tinere din fostul bloc sovietic, cât și din țara noastră);

- *zona aeroporturilor* – este folosită cel mai des de cetățenii kurzi din Turcia,

¹¹ <http://www.scribd.com/doc/56224176/28614059-Politici-Publice-in-Domeniul-Migratiei-in-Romania>

¹² Emigratia www.scribd.com/doc/16582669

¹³ GHOSH, B. HUDDLED, *Masses and Uncertain Shores, Insights into Irregular Migration*, International Organization for Migration, ed. Martinus Nijhoff, 1998, p. 1

China, Iran și Irak care se folosesc de pașapoarte Schengen și vize false.¹⁴

Deci, trecerea frontierei României de către grupurile de migranți se poate produce pe cale legală prin punctele de control de la vamă, cât și prin folosirea documentelor false de identitate și călătorie sau folosirea unor persoane drept călăuză, atât din statul vecin, cât și din cel național. Numai în perioada post-decembriștă, pe teritoriul statului român au tranzitat aproximativ 100 milioane de cetățeni străini din care unora nu li s-a permis intrarea în țară, alții au fost trimiși în țara de origine luându-se măsuri de interdicere de intrare în România.

O metodă cunoscută a migrației ilegale este *metoda mascată* care presupune intrarea legală în România și pătrunderea în spațiul Schengen prin folosirea de documente falsificate: În acest sens, avem ca exemplu turcii care, după ce pătrund legal în România, falsifică pașapoartele emise de autoritățile din Suedia, Grecia sau Bulgaria, încercând să părăsească teritoriul român cu aceste documente false; cetățenii din Republica Moldova “folosesc” pașapoarte false românești, italiene, poloneze, bulgărești ori slovace prin înlocuirea fotografiei. De această metodă mascată s-au folosit și sârbii care au încercat să intre în țară cu pașapoarte slovene falsificate.¹⁵ Persoanele care acționează ilegal la nivelul frontierelor statului român atât pe sensul de intrare, cât și pe cel de ieșire, provin din state ca India, Irak, China, Somalia, Turcia, Pakistan, Columbia etc.

O altă formă a migrației ilegale este cea a solicitanților de azil din România, aceștia sunt depistați în încercarea de trecere a frontierei române, la granița cu Ungaria și Serbia, și provin din țări ca Somalia, Bangladesh, Nigeria, Liberia și India.

La nivel național, autoritățile române au urmărit o corelare a cadrului legislativ din România cu prevederile acquis-ului comunitar, acest lucru fiind realizat integral până în prezent, și au încercat să găsească aspectele negative ale modului în care unele state din UE își gestionează migrația, astfel încercând să evite apariția de probleme asemănătoare în țara noastră.

Nedocumentată sau iregulară, cum mai este definită migrația ilegală, ea nu este conformă cu normele legale ale statelor implicate în migrație. Definirea migrației iregulare este dată de țările de origine în care cetățenii nu au voie să părăsească statul național sau poate fi dată de țările de destinație care nu permit intrarea cetățenilor altor țări pe teritoriul lor. Ultimul aspect este mai des întâlnit, astfel, forma iregulară a migrației vizează accesul în țară, rezidența și dreptul la muncă sau pot avea accesul legal, dar dreptul la muncă și rezidența să fie interzise sau pot avea accesul și rezidența legale, dar dreptul la muncă interzis. Migrația iregulară se produce atunci când fluxurile migrației legale sunt limitate sau oprite de țările de destinație.¹⁶

Fenomenul migrației, datorită complexității sale, a devenit o provocare pentru

¹⁴ <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1179075-romania-nod-traseelor-migratiei-ilegale.htm>

¹⁵ *Ibidem*

¹⁶ Mihai SOFRONEA, *Migrația-provocare pentru mediul de securitate* - Echilibrul de putere și mediul de securitate, vol. I, Sesiunea de comunicări anuală de comunicări științifice, noiembrie, 2011, Editura UNAp „Carol I”, 2011, p.309

toate statele europene, ele încercând să reglementeze și să gestioneze pe cât posibil acest fenomen, astfel ca fiecare cetățean să se poată bucura de șanse egale precum și de respectarea drepturilor și libertăților sale și bineînțeles de tot ceea ce Uniunea Europeană îi poate oferi.¹⁷

3. Impactul migrației ilegale asupra securității umane

Migrația ilegală are un impact în general negativ atât asupra migranților, asupra țărilor lor de origine, cât și asupra populației statelor de destinație.

Migranții trebuie să suporte consecințele negative ale plecării din țara de origine fără documente legale sau cu unele false, deoarece sunt nevoiți să achite anticipat sume mari de bani unor intermediari despre care nu cunosc în ce condiții îi vor transporta și nu pot avea certitudinea destinației lor finale. Au existat o multitudine de cazuri în care persoane care credeau că vor ajunge la un loc de muncă care să le ofere o existență mai curată și mai bună, sfârșesc în a fi exploatate în rețele de prostituție, fiind victimele înșelăciunii și abuzului. De asemenea, chiar și dacă găsesc un loc de muncă în țara de destinație, acesta nu va fi prea bine plătit datorită lipsei permiselor de ședere acolo, emigranții fiind nevoiți să se angajeze, de obicei ca muncitori necalificați, în domeniile în care cei cu specializare și pregătire atestată prin documente oficiale nu se vor angaja. Un alt impediment major pentru emigranții ilegali îl reprezintă lipsa protecției sociale.

Țările de origine ale migranților vor înregistra efectele negative ale reducerii populației tinere, apte de muncă și cu inițiativă care părăsește teritoriul acestora pentru un trai mai bun. Rezultatul direct este de cele mai multe ori același. În plan social, consecințele indirecte se concretizează în familii destrămate, bătrâni rămași fără sprijin, copii care abandonează școala și, de cele mai multe ori, vor întâri rândurile cerșetorilor, găștilor de cartier, infractorilor de drept comun sau organizațiilor extremiste. În plan economic, diminuarea numărului celor care alcătuiesc forța aptă de muncă va duce la declinul pe ansamblu al activităților economice. De asemenea, emigrația ilegală sporește fenomenul corupției în rândul autorităților vamale ale statului respectiv și încurajează economia subterană, în situația emigrației ilegale circulatorii a unor indivizi care desfășoară trafic de droguri, de persoane, de arme sau de substanțe interzise. Un fenomen mai nou îl reprezintă migrația ilegală circulatorie efectuată în scopul tranzitării ilegale a unor mijloace de transport furate sau cumpărate pentru a le vinde în alte zone cu preț mai mare, aici intervenind și fenomenul de evaziune fiscală prin neplata taxelor aferente.

În țările de destinație, fenomenul migrației ilegale poate avea consecințe negative nefaste, dar și consecințe pozitive. Cu privire la consecințele negative, acestea sunt legate de calitatea umană și personală a indivizilor care se stabilesc

¹⁷ Livia TODIRICĂ, *Uniunea Europeană la răscruce între politica migrației și asigurarea securității individului*, Sfera politicii, nr. 158, art. 7, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/158/art07-Todirica.php>

pe teritoriul altui stat. Persoanele care apelează la formele de emigrație ilegală nu au acte doveditoare care să le ateste probitatea legală sau morală, ei constituind un risc la adresa securității naționale a statului de destinație, deoarece emigranții pot fi teroriști, extremiști, purtători ai unor boli transmisibile și pot fi angrenați foarte ușor în activități ilegale de criminalitate organizată și economie subterană. De asemenea, un număr mare de refugiați într-o anumită regiune pe teritoriul unui stat poate declanșa probleme sociale grave, deoarece aceștia necesită asistența imediată a statului-gazdă în ceea ce privește asigurarea unui loc de muncă, unei locuințe adecvate, a asistenței medicale primare și, ulterior, a condițiilor propice pentru integrarea socio-profesională a acestora în societatea de adopție. Creșterea migrației ilegale într-un stat poate genera în rândul opiniei publice, la nivel de percepție, sentimente de neîncredere, nesiguranță la adresa eficienței, calității și capacității de acțiune a instituțiilor statului.

Consecințele pozitive ale migrației ilegale, mai ales în țările de destinație ale Europei de Vest, se concretizează în revitalizarea demografică a populației autohtone prin infuzia cu persoane tinere, apte de muncă, ce se stabilesc în acea zonă și prestează munci necalificate pe care autohtonii nu și le însușesc.

Este evident că securitatea umană și cea statală se completează reciproc. Întărirea controlului la frontierele naționale sau comunitare pentru diminuarea sau eliminarea fenomenului migrației ilegale constituie un element decisiv în prezervarea securității cetățenilor unui stat, asigurându-le acestora acel cadru de bunăstare și siguranță de care indivizii au nevoie.

În ce privește România, folosirea teritoriului acesteia ca spațiu de manevră pentru migrația ilegală provoacă nu numai efecte negative în climatul social, ordinea publică și situația economică, dar și serioase consecințe negative în planul imaginii pentru interesele României, precum și un potențial factor de amenințare neconvențională la adresa apărării, ordinii publice și siguranței naționale.

Pentru diminuarea consecințelor negative care decurg din migrația ilegală, Guvernul României a luat o serie de măsuri interne, de ordin legislativ, printre care cele mai evidente ar fi încheierea unor acorduri de readmisie a migraților ilegali cu unele din țările de origine sau cu o serie de state terțe, sancționarea trecerilor frauduloase a frontierelor aparținând altor state de către cetățenii români, iar în plan extern obținerea dreptului pentru cetățenii români de a circula fără obligativitatea vizelor în Spațiul Schengen¹⁸.

Pentru stoparea acestui fenomen, Poliția de Frontieră aplică măsuri ferme în zonele sale de competență pentru depistarea și reținerea persoanelor care încearcă să treacă ilegal frontiera de stat a României.

În plan internațional, migrația ilegală reprezintă un risc transnațional. Afirmăm aceasta, pentru că s-a demonstrat că migranții ilegali penetrează mai multe frontiere pe traseul lor către destinația dorită și, de cele mai multe ori, afectează negativ toate

¹⁸ www.academiadepolitie.ro/oprea_adrian_dorin_migratia_si_azilul_factori_de_risc.pdf

statele pe care aceștia le tranzitează.

Potențialul de a găsi un loc de muncă este un factor-cheie care încurajează migrația ilegală internațională, ca și în UE. În acest context, migrația forței de muncă a căpătat dimensiuni foarte mari, contribuind în mare măsură la formarea piețelor forței de muncă, atât pentru țările de emigrare, cât și pentru cele de imigrare. Fluxurile migraționiste, de asemenea, au un impact major asupra distribuției populației pe Terra. Acestea, prin structura lor cantitativă, dar mai ales calitativă, influențează securitatea demografică, socială și economică a statelor lumii. Migrația forței de muncă are, în acest fel, un rol deosebit în funcționalitatea economiei mondiale.

Concluzii

Migrația ilegală reprezintă un fenomen care afectează, direct sau indirect, în mai mare sau mai mică măsură, toate dimensiunile securității umane (politică, economică, alimentară, ecologică, personală, a comunității, a sănătății etc.) a tuturor actorilor implicați.

Migranții care, în dorința de a obține șansa pentru o viață mai bună, apelează la încălcarea legii prin angrenarea în acte de corupție a funcționarilor vamali, în falsificarea de acte oficiale încurajând rețelele de criminalitate organizată care prestează astfel de servicii și penetrarea frontierelor altor state decât cel de baștină, care reprezintă cea mai gravă infracțiune, devin infractori ocazionali sau victime ale intermediarilor, securitatea lor personală fiind afectată grav.

Securitatea națională a statelor de proveniență este afectată în latura sa umană, în special prin efectul demografic asupra populației rămase, în latura sa economică, prin pierderea forței de muncă tinere și calificate, dar și în latura alimentară, deoarece cei rămași, de obicei copiii, bătrâni și bolnavi, nu-și pot asigura necesarul de hrană singuri, de vreme ce societățile de proveniență ale imigranților nu oferă protecția socială necesară, făcând parte din state subdezvoltate sau slab dezvoltate. De asemenea, emigranții ilegali pot fi percepuți de către populația statului-gază drept o amenințare la adresa securității lor personale, siguranței locurilor lor de muncă sau chiar la adresa identității lor naționale.

Emigranții ilegali reprezintă un risc evident pentru securitatea națională a statelor care îi găzduiesc, dar, așa cum am prezentat anterior, există și consecințe pozitive ale infuziei de populație tânără și aptă de a presta munci necalificate.

Considerăm că pentru diminuarea migrației ilegale, pe plan național, introducerea de condiții suplimentare și îngreunarea procedurii de ieșire din țară nu reprezintă soluția cea mai eficientă. De cele mai multe ori, motivația de a merge la muncă este atât de puternică, încât indivizii vor face tot posibilul să găsească soluții de ieșire din țară. Până în prezent, practica a validat pe deplin această ipoteză.

Evident, migrația ilegală trebuie descurajată, prin creșterea costurilor adiacente

acesteia, astfel încât metoda apelării la instituțiile abilitate să fie mai ieftină decât cea a apelării la rețele informale. Această soluție trebuie, însă, combinată cu măsuri pozitive de încurajare a migrației legale, cum ar fi facilitarea procedurii de obținere a unui contract de muncă legal. Dar, mai ales, migrația ilegală (ca și cea legală de altfel), ar trebui diminuată și chiar stopată, prin asigurarea în țară a condițiilor de muncă și de viață de care trebuie să beneficieze orice om care locuiește în România, orice cetățean român.

De asemenea, pentru diminuarea consecințelor negative intervenite asupra populației autohtone la apariția fluxurilor largi de refugiați, este necesară promovarea de politici de integrare a acestora în viața socială și economică a statului adoptiv, prin încurajarea acestora să învețe limba, să acceseze sistemul educațional, să se specializeze profesional, să-și achiziționeze locuințe și să se ralieze la sistemul de asigurări sociale.

Bibliografie:

1. Dr. Marius PETRESCU, Mioara BRABOVEANU, *Securitatea individului ca purtător de informații*, Perspective ale securității și apărării în Europa, vol. IV al Sesiunii de comunicări științifice din 19-20 nov. 2009, UNAp „Carol I”, București, 2009.
2. Dr. Petre DUȚU, *Societatea civilă-actor nonstatal major*, Editura UNAp „Carol I”, București, pp.244-246.
3. Alexandra SARCINSCHI, *Omul – subiectul securității naționale și internaționale*, în volumul *Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI*, București, Ed. UNAp, 2005, p. 61.
4. GHOSH, B. HUDDLED, *Masses and Uncertain Shores, Insights into Irregular Migration*, International Organization for Migration, ed. Martinus Nijhoff, 1998, p. 1
5. Mihai SOFRONEA, *Migrația-provocare pentru mediul de securitate - Echilibrul de putere și mediul de securitate*, vol. I, Sesiunea de comunicări anuală de comunicări științifice, noiembrie, 2011, Editura UNAp „Carol I”, 2011, p.309

Resurse bibliografice pe INTERNET

1. Andrei Voicilă, *Securitatea umană, concept integrativ al securității*, <http://andreivocila.wordpress.com/2010/09/26/securitatea-umana-concept-integrativ-al-securitatii/>
2. Alexandra SARCINSCHI-http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/operatiile_de_stabilitate_si_secunitatea_umana.pdf

3. Securitatea individului și securitatea statului, o relație ambivalentă, Marc Crépon- <http://idea.ro/revista/?q=ro/node/40&articol=431>
4. Flavia BRISTENA NICOLAE, *Migrația forței de muncă și resursele umane*, Sfera Politicii, nr.137,art.5, www.sferapoliticii.ro/sfera/137/art05-bistena.html
5. Institutul European din România, *Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la UE*, Studiul nr. 5, pp.17-18, www.ier.ro/documente/studiideimpactPaisII_ro/Pais2_studiu_5.ro.pdf
6. <http://www.scribd.com/doc/56224176/28614059-Politici-Publice-in-Domeniul-Migratiei-in-Romania>
7. Emigratia-www.scribd.com/doc/16582669
8. <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1179075-romania-nod-traseelor-migratiei-ilegale.htm>
9. Livia Todirică, *Uniunea Europeană la răscruce între politica migrației și asigurarea securității individului*, Sfera politicii, nr. 158, art. 7, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/158/art07-Todirica.php>
10. www.academiadepolitie.ro/oprea_adrian_dorin_migratia_si_azilul_factori_de_risc.pdf

PERICOLE ȘI AMENINȚĂRI POTENȚIALE PENTRU SECURITATEA NAȚIONALĂ. RISCURI ASOCIATE

Doina-Elena MIHAI¹

DANGERS AND POTENTIAL THREATS TO NATIONAL SECURITY. ASSOCIATED RISKS

Abstract

National security as a public tool is submitted to the pressure of many internal and external threats that produce a certain level of risk. Threats and security risks may be conventional and non-conventional. Among the latter ones, the following could be mentioned: international terrorism, bioterrorism, WMD proliferation, regional conflicts, the failed states, the competition for natural resources. Romania has to face similar threats and risks.

Key words: threat, risk, national security, terrorism, proliferation of weapons of mass destruction, regional conflicts

Résumé

La sécurité nationale, en sa qualité d'outil publique, est supposée à la pression d'une ensemble de menaces internes et externes qui produisent un certain niveau de risque. Les menaces et les risques de sécurité peuvent être conventionnels et non-conventionnels. Parmi a ces dernières, on peut situer : le terrorisme international, le bioterrorisme, la prolifération ADM, les conflits régionaux, les Etats échoués, la compétition pour les ressources naturelles. La Roumanie doit faire face aux menaces et risques semblables.

Cuvinte-cheie: amenințare, risc, securitate națională, terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflicte regionale.

1. Delimitări conceptuale

În ultimii ani, pe bătrânul continent, dar și în celelalte părți ale lumii, s-au produs importante schimbări politice, sociale, economice, militare și de

¹ Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

altă natură în mediul politico-strategic în care există și acționează și România. Toate aceste schimbări au condus la o diversificare a factorilor de risc la adresa securității naționale a României.

Evaluările realizate de specialiștii în domeniu referitoare la amenințările îndreptate împotriva securității naționale pun în evidență o tendință accentuată de creștere și diversificare a diferitelor forme de manifestare a acestora, concomitent cu apariția și dezvoltarea unor noi factori de risc neconvenționali.

Fenomenul globalizării este o realitate cotidiană. El rămâne principalul factor de influență a mediului de securitate contemporan: La fel putem vorbi de tehnologia informațiilor, sau, mai concret, de deschiderea granițelor care au un rol important în definirea naturii în continuă schimbare a amenințărilor și riscurilor și a forțelor și actorilor care le generează². Globalizarea manifestată prin liberalizarea de mărfuri, capital, servicii și informații a făcut ca riscurile externe și interne să se poată genera și potența în mod reciproc. Astăzi, devine din ce în ce mai greu să le separi pe unele de celelalte.

În prezent, instabilitatea actualului mediu internațional de securitate este dominată de tot felul de amenințări, cum ar fi, de pildă: terorism, conflicte interetnice și religioase, proliferarea armelor de distrugere în masă, tulburări ale ordinii publice interne, conflicte și crize provocate de forțe destabilizatoare, cataclisme și catastrofe naturale, toate acestea reprezentând riscuri de insecuritate globală/internațională. Acestea generează, atât prin acuitate și frecvența lor, cât și prin funcțiilor lor sinergice, de conexiune și de autoreproducere, noi vulnerabilități și, prin urmare, o creștere semnificativă a nivelului riscului de securitate.

România prin apartenența sa la comunitatea europeană și euroatlantică contribuie activ și substanțial la securitatea internațională și regională, având un profil strategic și distinct în cadrul NATO și UE, dar fluiditatea și intensitatea din ce în ce mai mare și mai greu de gestionat a riscului de securitate fac deosebit de dificilă îndeplinirea acestei funcții.

Definiția dată *securității* de profesorul Arnold Wolfers este aceea că *“Securitatea, în orice sens obiectiv, se referă la absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar în sens subiectiv, la absența temerii că asemenea valori vor fi atacate.”*³

Situația actuală generează mai degrabă insecuritate.

Conceptul de securitate națională definește interesele naționale care sunt fundamentale pentru un stat și care trebuie apărate și promovate, de asemenea și instituțiile, resursele, căile și modalitățile (strategiile) de preservare a intereselor respective împotriva oricăror agresiuni, pericole, amenințări și riscuri de orice fel.⁴

Securitatea națională se poate asigura fie prin diminuarea vulnerabilităților, fie prin prevenirea sau micșorarea amenințărilor. Aceasta face ca orientarea

² <http://www.sri.ro/categorii/25/combaterea-amenintarilor-transfrontaliere-html>

³ Arnold WOLFERS, *Discord and Collaboration*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1962, p.6

⁴ <http://andreivocila.wordpress.com/2010/09/16/strategia-nationala-de-securitate-a-romaniei/>

strategiei de securitate națională să fie concentrată spre interior, încercând să reducă vulnerabilitățile statului, sau spre exterior, alocând forțe și mijloace pentru a acționa în mod direct sau nu asupra surselor de amenințare.⁵

Pornind de la premisa că riscul este cauzat de imposibilitatea de a cunoaște cu certitudine evenimentele viitoare, observăm că acesta reprezintă o stare potențială, care, în anumite condiții, poate deveni efectivă.

Riscul este definit ca o posibilă primejdie (pericol), mai mult sau mai puțin previzibil⁶, deci, riscul reprezintă posibilitatea de evoluție spre o situație primejdioasă⁷ sau o altă definiție este aceea că reprezintă o stare potențială, care, în unele condiții, poate deveni efectivă, ideea de bază este aceea că riscul este cauzat de necunoașterea cu certitudine a evenimentelor viitoare. În actualul context, societatea modernă prin existența sa este generatoare de risc/insecuritate. De aceea riscul este un concept cheie al politicilor de securitate.

Riscurile (R) se găsesc la intersecția dintre vulnerabilități (V) și amenințări (A): $A \cap V = R$. Vulnerabilitatea se definește ca fiind *punctul slab, sensibil al cuiva sau ceva*⁸. Apariția factorilor de risc, a amenințărilor ori stării de pericol se datorează necunoașterii sau gestionării defectuoase a vulnerabilităților.

Conceptului de *risc* îi sunt atribuite anumite trăsături, și anume:

- reprezintă un pericol probabil;
- este un pericol care nu se manifestă, dar poate izbucni oricând atunci când sunt create condiții favorabile;
- este un pericol care se poate produce sau nu;
- este un ansamblu de stări tensionale latente, nu active.⁹

Riscurile sunt cunoscute de regulă ca: *riscuri interne* (riscuri economice, politice, sociale, militare, informaționale, religioase, etnice, psihologice, culturale și ecologice) și *riscuri externe*. Toate acestea pot fi asimetrice și simetrice.¹⁰

Pericolul reprezintă o situație, o întâmplare, un posibil eveniment care pune în primejdie existența, integritatea cuiva sau a ceva.¹¹ El aduce prejudicii valorilor societății, persoanelor sau bunurilor acestora. În interiorul paradigmei factorilor destabilizatori, într-o gradualitate sporită ce succede riscurilor, poate fi abordată noțiunea de pericol. Astfel, pericolul reprezintă dimensiunea sporită de manifestare a riscului.¹² De fapt, riscul este un pericol asumat, o amenințare asumată, în sensul că o situație dificilă devine periculoasă în general – spre exemplu, posibilitatea producerii

⁵ http://cssas.unap.ro/pdf_carti/ssa1.pdf . - Studii de securitate și apărare, vol.1, p.158

⁶ www.dexonline.ro/definitie/risc

⁷ Eugen BĂDĂLAN, Ilie BOTOȘ, Vasile BOGDAN, Gheorghe SAVU, *Tratat de criză teroristă*, Editura Militară, București, 2011, p.25

⁸ Florin MARCU, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000, p. 230

⁹ Petre DUȚU, *Mediul de securitate în contextul globalizării*, Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2007, pp.94-95

¹⁰ *Ibidem*, p.95

¹¹ www.dexonline.ro/definitie/pericol

¹² Eugen BĂDĂLAN, Ilie BOTOȘ, Vasile BOGDAN, Gheorghe SAVU, *Tratat de criză teroristă*, Editura Militară, București, 2011, p.29

unui cutremur de gradul 8 pe scara Richter – pentru cei care se află în raza de acțiune a acestuia și pe care, de regulă, cei mai mulți și-l asumă, fie pentru că sunt nevoiți să o facă, fie pentru că așa doresc.

Amenințarea, în schimb, este un pericol potențial, un pericol orientat care are autor și destinatar, deci scop, obiectiv și țintă. La modul general, se poate considera un risc devenit realitate, adică oricând poate trece din starea latentă de pericol potențial într-o stare activă, transformându-se astfel într-un pericol real specific unui domeniu de activitate umană.¹³ În accepțiune anglofonă, amenințarea reprezintă o¹⁴ *“expresie a intenției de a impune dezavantaje sau atingeri unei persoane prin mijloace de coerciție sau constrângere”*¹⁵. O altă definiție conform dicționarelor germane și care este apropiată celei de mai sus este aceea că amenințarea este *“acțiunea de a pune pe cineva într-o situație periculoasă, sau ceva care să pericliteze situația unei persoane”*¹⁶ Trebuie înțeles că amenințarea, datorită felului său negativ și distructiv, alterează starea de echilibru și normalitate.

La fel ca și riscurile, amenințările se clasifică în amenințări *interne* și *externe* care cuprind în egală măsură amenințări de natură socială, economică, militară, politică, culturală, etnică, religioasă, psihologică, informațională, ecologică. Pentru a determina mai exact natura amenințării (internă sau externă), a sursei și a producerii ei, trebuie ținut cont de faptul că o amenințare poate fi reprezentată de un individ, o organizație sau o națiune.

Amenințările de orice natură le putem caracteriza prin: direcție, sens și intensitate. Principalii factori ce determină intensitatea unei amenințări sunt: specificitatea identității ei; apropierea ei în timp și spațiu; probabilitatea îndeplinirii; gravitatea consecințelor; percepția amenințării este sau nu amplificată de circumstanțe istorice¹⁷. Din punct de vedere militar, analiza amenințării poate avea în vedere procesul continuu de compilare și examinare a tuturor informațiilor disponibile referitoare la, de exemplu, potențiale activități teroriste¹⁸

Amenințările, riscurile și pericolele sunt percepute în mod diferit de statele lumii și aceasta se datorează nivelului de dezvoltare economică, de interesele naționale ale fiecărui stat, de puterea militară, de apartenența lui ca membru sau nu la o alianță militară.

Importanța acestui concept reiese și din definiția dată de autorul Richard H. Ullman, și anume că *“o amenințare a securității naționale este o acțiune sau o secvență de evenimente care: amenință sever sau într-un timp relativ scurt să*

¹³ Petre DUȚU, *op.cit.*, p.102

¹⁴ http://cssas.unap.ro/pdf_carti/ssa1.pdf . - Studii de securitate și apărare, vol.1, p.153

¹⁵ *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, vol. III, Editura Merriane-Webster, 1993, p.2382

¹⁶ *Langenscheidts Grosswörterbuch, Deutsch als Fremdsprache*, Editura Verlag Enzyklopedie, Munchen, 1989, p. 125

¹⁷ Barry, BUZAN, Popoarele, statele și teama, Chișinău, Editura Cartier, 2000, p.142

¹⁸ Nicolae DOLGHIN, Alexandra SARCINSCHI, Mihai-Ștefan DINU, *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă*, www.cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/riscuri_si_amenintari_actualitate_si_perspectiva.pdf, p.6

ducă la degradarea calității vieții locuitorilor statului sau amenință semnificativ să restrângă evantaiul opțiunilor disponibile guvernului unui stat sau ale unor entități private, neguvernamentale (persoane, grupuri, corporații) din interiorul statului.”¹⁹

În funcție de pericolul sau prejudiciul iminent la adresa securității naționale, amenințările sunt identificate în funcție de natură (politică, economică, socială, de mediu și militară), stadiu (latente, posibile, probabile, iminente), formă (atitudini, gesturi, acte, fapte, fenomene, evenimente, acțiuni umane) și după tipul acțiunilor preconizate (mixte, violente și nonviolente, mascate, fățișe).

2. Pericole, riscuri și amenințări interne pentru securitatea națională

Nu putem determina starea de securitate națională și nici globală, fără să cunoaștem mai întâi pericolele și amenințările care o pot influența.

Securitatea națională sau mai bine zis mediul de securitate național poate fi afectat de un singur risc sau chiar de mai multe riscuri simultan, formându-se, astfel, acei *factori de risc* care variază în funcție de aspectul originii, naturii și probabilității lor de producere. Concret, acești factori au acele elemente, condiții și situații interne sau externe, care, prin natura lor, afectează securitatea țării, regiunii sau lumii, ducând la acele efecte contrare sau de atingere a intereselor fundamentale ale țării/regiunii sau lumii. Din punctul de vedere al efectelor, factorii de risc pot fi militari (convenționali) sau non-militari (neconvenționali).

Se poate spune că degradarea economică și consecințele sale sociale împreună cu instabilitatea politică constituie cele mai vulnerabile surse interne de insecuritate care „încurajate” și „favorizate” de influențe și presiuni din exterior pot afecta unitatea, suveranitatea și integritatea teritorială a țării, problematică pe care România o cunoaște foarte bine din propria experiență.

Pericolele și riscurile interne care pot afecta securitatea națională se pot analiza și se pot clasifica în funcție de natura lor și de domeniul în care se manifestă, cum ar fi:

- *economic* – acestea sunt puse pe seama globalizării și neînțelegerii între partenerii regionali; reducerea volumului de resurse externe pentru finanțarea investițiilor publice, situația incertă privind perspectivele economice globale și mai ales în zona euro, au dus la înrăutățirea situației pe piața internă a muncii; rezolvarea datoriilor publice care au dus la rândul lor la implicații economice și geopolitice; absorbția scăzută a fondurilor, menținerea unor creditări limitate, limitarea accesului la noua tehnologie modernă, materii prime, politici economice etc.; diminuarea Produsului Național Brut (PNB), prin scăderea producției duce, de asemenea, la scăderea calității vieții și, implicit, la mărirea ratei șomajului, concomitent cu deprecierea monedei naționale.

La modul general, riscurile de natură economică produc efecte în lanț asupra

¹⁹ Richard H. ULLMAN, *Redefinirea securității*, International Security, 1983, p.12

tuturor subsistemelor sociale, care, în timp, pot genera un haos la nivelul societății, ducând la degradarea funcțiilor statului și, totodată, pot declanșa unele mișcări sociale ce pot dobândi un caracter politic.

- *social* – această categorie de risc se datorează în cea mai mare parte populației; “fragilitatea spiritului civic și a solidarității civice”²⁰; incapacitatea rezolvării tensiunilor și conflictelor dintre diferite grupuri sociale, migrația populației tinere cu grad de calificare superioară; eficiența redusă a asistenței medicale; calitatea sănătății populației; corupția; scăderea demografică produsă, la rândul ei, prin scăderea natalității și migrației interne, creșterea mortalității; urbanizarea rapidă și masivă, nesiguranta socială;

- *politic* – criza de competență, de moralitate și de autoritate a instituțiilor statului; instabilitatea politică; lipsa de claritate în definirea interesului național; neînțelegerea și nesuținerea politicii de securitate²¹. Pentru evitarea unor astfel de riscuri, este necesar ca politica internă a României să fie una stabilă și să existe o mai bună funcționare a instituțiilor statului;

- *militar* – noul context geopolitic și dubla calitate a României de țară membră cu drepturi și obligații depline în Alianța Nord-Atlantică și în Uniunea Europeană fac ca riscurile militare la adresa țării să fie ne semnificative și puțin probabile;

- *cultural* – putem vorbi aici de migrarea creierelor “brain drain”, un sistem educațional slab, criza instituțiilor culturale;

- *etic* – ducerea la extrem a sentimentelor naționaliste, iredentiste, antisemite; accentuarea unor revendicări din partea minorităților naționale, încercarea de dezbinare a comunităților etnice, precum și promovarea tendințelor separatiste și autonome;

- *religios* – intoleranța și fundamentalismul religios; influențe nefaste ale apariției și proliferării sectelor religioase; exacerbarea unor nevoi pe linie confesională; încercări de învrăjbire a comunităților religioase;²²

- *ecologic* – aici putem vorbi de deteriorarea mediului înconjurător, producerea unor calamități și catastrofe naturale, de dezechilibru ecologic, producerea de accidente industriale care afectează mediul înconjurător;

- *psihologic* – indiferența și lipsa de încredere în reușita promovării unor strategii economice adecvate; costuri sociale prea ridicate; manipularea prin mass-media a populației; protecție socială redusă;

- *informațional* – datorate lipsei de informații, exploziei informaționale mondiale și infrastructurii interne puțin dezvoltate, lipsei de interes pentru realizarea unui sistem de informare și transmitere în străinătate a unei imagini adecvate a realității interne.²³

²⁰ www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf, *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007

²¹ Petre DUȚU, *op.cit.*, p.125

²² *Ibidem*, p.126

²³ *Ibidem*, p.96

Amenințările sunt nonmilitare și militare. Ambele categorii, la rândul lor, pot fi interne și externe. O serie de potențiale amenințări interne se fac din ce în ce mai mult simțite la adresa securității naționale, și anume:

- *amenințarea demografică* - avem în vedere două aspecte importante: *scăderea numerică a populației și îmbătrânirea populației*. Acestea produc un impact negativ asupra securității naționale, deoarece conduc la diminuarea numărului persoanelor apte de muncă, respectiv, la neasigurarea resursei umane necesare domeniului militar și la creșterea cheltuielilor cu persoanele de vârstă a treia;

- *amenințarea teroristă* – afilierea diferitelor grupări la organizații teroriste internaționale.

- *criminalitatea transnațională* (traficul de droguri și de ființe umane, traficul de armament, contrabanda, furtul de proprietate intelectuală și corupția) – aceasta poate duce la afectarea democrației, economiei de piață și stopează dezvoltarea societății stabile;

- *amenințarea ecologică* – România se confruntă cu o problemă de natură ecologică, datorată defrișării necontrolate a pădurilor, deversării deșeurilor industriale care duc la poluarea apelor și a solului, alunecările de teren, datorate ploilor torențiale – toate acestea conduc la o deteriorare continuă a mediului înconjurător;

- *caracterul limitat și neregenerabil al resurselor energetice ale planetei*²⁴ – aici putem vorbi de limitarea resurselor energetice și de felul inechitabil de repartizare a lor către state; creșterea prețului țițeiului;

- *amenințarea socială* – aceasta se produce pe fondul nemulțumirilor sociale de orice natură. Nerezolvarea sau tergiversarea soluționării conflictelor de muncă, a conflictelor interetnice sau interconfesionale constituie tot atâtea surse de amenințare la adresa securității naționale.²⁵

3. Pericole, riscuri și amenințări externe pentru securitatea națională

În actualul mediu de securitate, asigurarea securității României reprezintă un proces amplu și foarte complex. Acest proces se extinde asupra unui spectru foarte larg de domenii și relații și are ca obiectiv promovarea intereselor statului român.

Conform *Strategiei de securitate națională a României*, “riscurile și amenințările la adresa securității naționale a României sunt percepute, în primul rând, din perspectiva posturii de țară membră a Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene.”²⁶ Tot în acest document se vorbește despre riscurile și amenințările care privesc securitatea și apărarea frontierelor țării, deoarece ele “constituie o parte

²⁴ Les défis de la sécurité énergétique, în *Révue du département d'Etat des Etats-Unis*, vol.9, nr.2, mai 2004, în <http://usinfo.state.gov/>

²⁵ Grigore ALEXANDRESCU, *Amenințări la adresa securității*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2004, p.15

²⁶ www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf, *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007

importantă a frontierei terestre estice a celor două organizații.”²⁷

Riscul de a se produce confruntări militare majore în momentul de față este foarte scăzut, dar putem spune că există riscuri regionale și locale, nonmilitare foarte greu de prevăzut și care se pot transforma în amenințări. Ele pot fi clasificate în riscuri asimetrice, regionale, transnaționale și în evenimente neprevăzute. Evenimentele neprevăzute sunt generate de evenimente incerte, bazate pe anumiți factori obiectivi și subiectivi. Una dintre aceste suite de evenimente constă în posibilitatea degradării sau schimbării periculoase a relațiilor internaționale pe care le are România în prezent.

Factorii de risc externi pentru securitatea națională a României sunt: crima organizată transnațională; traficul ilegal de persoane, droguri și armament; activitățile extremiste și teroriste; migrația clandestină, instabilitatea politică în afara granițelor; dezechilibrele cantitative și calitative în balanța raporturilor strategice subregionale și regionale; nedeținerea controlului asupra tehnologiilor și materialelor nucleare, chimice, neconvenționale; o participare inegală a statelor în aprofundarea măsurilor de întărire a încrederii și securității; realizarea de alianțe militare fără participarea tuturor statelor interesate; diferențele de ordin politic, economic, social dintre state; accesul limitat la resurse vitale pentru populație și economie; atentatele ecologice, acțiuni de incitare la extremism, separatism sau xenofobie care duc la afectarea statului român în promovarea valorilor democratice.

Există posibilitatea apariției multor aspecte contradictorii, unii factori de risc aflați într-o stare latentă se pot activa într-un timp foarte scurt. De aceea, cunoașterea lor și gestionarea acestor factori ce provin din mediul extern face ca prevenirea, descurajarea și încercarea de rezolvare pe cale pașnică a crizelor și conflictelor apărute să fie mai dificilă, ajungând să afecteze negativ interesele fundamentale ale țării și valorile sale.

Potrivit unui raport făcut de Consiliul European pentru Relații Externe care a fost dat publicității, România se confruntă cu cinci amenințări de securitate deci posibile vulnerabilități în materie de securitate, și anume: oricând poate suferi un atac cu arme de distrugere în masă, poate risca o criză energetică, schimbări climatice care duc la consecințe grave, poate fi afectată de instabilitatea statelor fragile și, ca factor de risc, criza economică. Potrivit acestui document, România nu este vizată de terorism, nu se consideră amenințată de Rusia sau China ori de o imigrație necontrolată.²⁸ Ca amenințări externe de o importanță deosebită la adresa României putem aminti și spionajul însoțit de subversiunea politică, riscul declanșării unui război cibernetic și apariția unor pandemii (cum a fost cazul virusului gripal H1N1).

În ceea ce privește *amenințarea militară externă*, analiștii politici înțeleg că se referă la securitatea pe plan militar, iar locul ei o situează în afara frontierelor naționale, având la bază „*revendicări teritoriale, o ingerință în problemele interne ale unei țări, prezența unor focare de conflict armat, mai ales cele din apropierea*

²⁷ *Ibidem*

²⁸ www.ziare.com/articole/amenințări-romania

frontierelor unui stat sau cele ale aliaților săi sau desfășurarea și amplificarea puterii grupărilor de forțe susceptibile de a bulversa echilibrul de forțe existent în zonă”²⁹.

În perioada Războiului Rece, amenințarea militară a fost înțeleasă ca principalul tip de amenințare datorită bipolarismului. Astăzi, lumea se confruntă și cu alte tipuri de amenințări diferite de cea militară. Dar amenințarea militară nu trebuie neglijată. Arsenalurile s-au dezvoltat și modernizat, puterea militară a statelor a crescut în mod extrem de periculos și nu există nicio garanție că statele nu se vor folosi, în caz de criză, de această putere colosală. Sau, oricum, o astfel de putere militară face parte, în general, din arsenalul puterii unui stat și, atâta vreme cât pericolul de război nu a dispărut, nici un stat nu-și poate permite să renunțe la componenta sa militară sau să o neglijeze.

În prezent, actualul registru al amenințărilor la adresa securității obligă la dezvoltarea capacității operaționale, la cunoașterea, prevenirea și contracararea, de asemenea și adaptarea la cerințele impuse de evoluția previzibilă a factorilor de risc pentru securitatea națională.

Concluzii

Preocuparea majoră, care se acordă, atât în plan național, cât și regional sau subregional, a constituit și constituie în permanență o problemă importantă în materie de securitate. Numai prin elaborarea de studii integrate, care să trateze unitar problematica riscurilor, se poate ajunge la îmbunătățirea proceselor decizionale la nivel de stat, dar și european. România, aflată la răscruce de drumuri și interese, trebuie să determine cu claritate acei factori de risc la adresa securității sale și să-și construiască, plecând de la capacitățile de care beneficiază, sisteme de soluții și garanții, naționale, bazate pe forțe proprii, dar și pe sprijinul politic dat de unele state din spațiul euro-atlantic, pentru protejarea valorilor și intereselor sale fundamentale.

Ca stat membru cu drepturi depline al NATO, România a dobândit garanția securității și stabilității, dar totodată și responsabilități și misiuni care decurg din acest statut. De aceea, se cere o extindere a preocupărilor în domeniul securității, care pornește de la rezolvarea problemelor naționale până la cele de origine regională și universală.

În noul context geopolitic și geostrategic, trebuie să ținem seama că nu putem asigura securitatea, ca stare obligatorie pentru progres și prosperitate, fără cei de lângă noi și în niciun caz împotriva acestora. Depindem tot mai mult unii de alții pentru a combate pericolele și amenințările la adresa viitorului nostru.

Toate aceste schimbări produse la nivel global și, mai ales, în Europa obligă statele și instituțiile la o adaptare la noile condiții care să răspundă nevoilor prezente și viitoare de securitate pe bătrânul continent.

²⁹ *Dictionnaire interarmees...., op cit., p. 147*

Bibliografie

- WOLFERS Arnold, *Discord and Collaboration*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1962
- BĂDĂLAN Eugen, BOTOȘ Ilie, BOGDAN Vasile, SAVU Gheorghe, *Tratat de criză teroristă*, Editura Militară, București, 2011,
- MARCU Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000
- DUȚU Petre, *Mediul de securitate în contextul globalizării*, Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2007
- *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, vol. III, Editura Merriane-Webster, 1993
- *Langenscheidts Grosswörterbuch, Deutch als Fremdspache*, Editura Varlag Enzyklopedie, Munchen, 1989,
- BUZAN Barry, *Popoarele, statele și teama*, Chișinău, Editura Cartier, 2000,
- ULLMAN Richard H., *Redefinirea securității*, International Security, 1983,
- ALEXANDRESCU Grigore, *Amenințări la adresa securității*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2004.

Resurse bibliografice pe INTERNET

- <http://www.sri.ro/categorii/25/combaterea-amenintarilor-transfrontaliere.html>
- <http://andreivocila.wordpress.com/2010/09/16/strategia-nationala-de-securitate-a-romaniei/>
- http://cssas.unap.ro/pdf_carti/ssa1.pdf . - Studii de securitate și apărare, vol.1,
- www.dexonline.ro/definitie/risc
- DOLGHIN Nicolae, SARCINSCHI Alexandra, DINU Mihai-Ștefan, *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă*, www.cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/riscuri_si_amenintari_actualitate_si_perspectiva.pdf,
- www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf, *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007
- Les défis de la sécurité énergétique, în *Révue du departement d'Etat des Etats-Unis*, vol.9, nr.2, mai 2004, în <http://usinfo.state.gov/>
- www.ziare.com/articole/amenințări-romania

PROGRAMUL NUCLEAR IRANIAN – UN PRETEXT PENTRU UN ”RĂZBOI RECE” ÎN ZONA GOLFULUI PERSIC?

Lect.univ.drd. Eugen LUNGU¹

Abstract:

Now, a central issue in international relations is “Iran’s nuclear file”. International community’s effort to find a diplomatic solution to this issue has not ended with a favorable outcome. The democratic states are restless that Iran could produce the first nuclear weapon. The Arab states of the Gulf Cooperation Council, which are Iran’s neighbors, they fear that could be threatened if in the future this state would have a nuclear weapon. The Fear of the Iran’s arming with the nuclear weapons led member states of the Gulf Cooperation Council to begin to develop defense capabilities, supported by USA. This could be a part of the Cold War between the Arab states and Iran.

Key words: Iranian nuclear program, Cold War, nuclear weapons, Gulf nations, security, defense capabilities.

I. Introducere

Dosarul nuclear iranian rămâne, indiscutabil, una dintre temele principale în contextul relațiilor internaționale actuale, când tendința spre un sistem multipolar de putere este tot mai evidentă. Cu certitudine se poate spune că, dacă în 1991, de exemplu, atunci când SUA a rămas unica putere pe arena globală, s-ar fi vehiculat aceleași date despre Iran cu privire la faptul că ”este inevitabilă înarmarea nucleară a acestui stat”, poziția americanilor ar fi fost categoric una fermă în plan acțional, fără să aștepte prea mult rezultatul negocierilor cu partea iraniană. De asemenea, ipotetic, am putea spune că, dacă SUA nu ar fi fost afectate puternic de criza economico-financiară, iar administrația de la Casa Albă ar fi fost tot una republicană, probabil că Washingtonul ar fi adoptat o soluție militară pentru a stopa programul nuclear al Iranului. Acum, însă, datele acestei probleme extrem de

¹ Universitatea Europei de Sud –Est ”LUMINA”

complicate sunt mult schimbate, comparativ cu ”disponibilitatea” de acțiune globală pe care o avea SUA până la debutul crizei economico-financiare mondiale, la care se mai adaugă ascensiunea puternică a unor state precum China sau Federația Rusă, care nu se situează în aceeași tabără cu americanii în dosarul nuclear iranian.

În contextul polarizării principalelor puteri în problema dosarului nuclear al Iranului, Washingtonul desfășoară un amplu proces pe canale diplomatice pentru rezolvarea ”problemei iraniene”, înțelegând foarte bine că înarmarea efectivă a Iranului cu arma nucleară ar arunca în aer echilibrul de putere din regiunea Orientului Mijlociu. Posibila realizare a armei atomice de către iranieni, în situația în care comunitatea internațională nu va acționa eficient și ferm în această problemă, pune în gardă statele democratice, inclusiv statele arabe² din regiunea Golfului Persic, aflate în vecinătatea marelui stat islamic din Orientul Mijlociu. Conform raportului anual SIPRI pentru anul 2011 ”armele nucleare rămân un atribut al puterii la nivel internațional”³ și, din perspectiva acestui lucru, putem afirma, din păcate, că se menține tentația producerii sau deținerii de arme nucleare de către unele regimuri nedemocratice din diferite zone ale lumii în scopul de a-și amplifica puterea și influența în acele arii geopolitice.

Apreciate de unii observatori ai geopoliticii Orientului Mijlociu ca insuficient de eficiente, sancțiunile economice care au fost adoptate la nivelul Consiliului de Securitate al ONU, la nivelul UE, al SUA, dar și al altor state, precum Japonia, Franța, Germania, Olanda, Spania, Italia etc., vor continua și în perioada următoare în speranța că Teheranul va ajunge la punctual de suportabilitate la care va fi dispus să finalizeze negocierile⁴ în formatul 5+1, și se va conforma rezoluțiilor Consiliului de Securitate. Totuși, trebuie să spunem că opinia specialiștilor cu privire la ”stadiul” la care a ajuns Iranul în domeniul dezvoltării programului său nuclear în scopuri militare este, oarecum, diferită. Conform ultimelor date comunicate public de către o serie de analiști independenți, precum și pe baza rapoartelor unor institute de cercetare în domeniul securității Orientului Mijlociu, se apreciază că nu va mai trece mult timp până când Iranul va putea fabrica primele arme nucleare. Dacă israelienii⁵ susțin că regimul de la Teheran poate produce prima armă nucleară în primăvara sau vara anului 2013, un raport⁶ al unui institut american din domeniul securității internaționale, publicat în SUA în octombrie 2012, precizează că Iranul ar putea avea arme nucleare într-un interval de 10-14 luni. De asemenea, de cealaltă parte, oficialitățile regimului de la Teheran neagă acuzele care se aduc Iranului referitor la

² Vom avea în vedere, în cadrul analizei, acele state arabe riverane la Golful Persic, care fac parte din Consiliul de Cooperare al Golfului: Arabia Saudită, Bahrain, Emiratele Arabe Unite, Oman, Kuweit și Qatar;

³ Dan Zavaleanu, *Raport: Pericolul nuclear amenință omenirea*, cotidianul.ro, 14 octombrie 2012, <http://www.cotidianul.ro/raport-pericolul-nuclear-ameninta-omenirea-184920/>

⁴ La negocierile în formatul 5+1, privind dosarul nuclear iranian, participă șapte state: Iranul, SUA, Federația Rusă, China, Marea Britanie, Franța și Germania;

⁵ *Iran's nuclear program*, The New York Times, October 9, 2012, http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/iran/nuclear_program/index.html

⁶ Paul Ciocoiu, *Raport american: Iranul poate produce bomba nucleară într-un an*, evz.ro, 09.10.2012, <http://www.evz.ro/detalii/stiri/Raport-american-Iranul-poate-produce-bomba-nuclear-ntr-un-an-1004850.html>

programul său nuclear în scopuri militare și, pe diverse canale diplomatice, încearcă să convingă comunitatea internațională de faptul că acest stat nu a încălcat legislația internațională, dezvoltând doar un program nuclear civil pentru obținerea energiei electrice. De exemplu, la o recentă dezbatere⁷ pe problematica dosarului nuclear iranian la care a participat și ambasadorul Iranului la București, acesta se întreba retoric cu privire la ”termenele” care vor fi lansate, mereu, din spațiul occidental privind ”inevitabilitatea înarmării Iranului cu arma nucleară”, care niciodată nu se vor adevăra. Acesta sesiza un fapt care, oricât am fi de ”euroatlantici”, nu se poate să nu ne facă să rămânem pe gânduri ținând seama de faptul că presa de la noi, ca și cea din Occident mai puțin a insistat pe acest lucru atunci când s-a abordat dosarul iranian: începând din 1992, când Benjamin Netanyahu, pe atunci parlamentar israelian, a lansat pentru prima dată, ideea înarmării Iranului cu arma nucleară în câțiva ani; au urmat de atunci numeroase declarații ale unor lideri israelieni sau americani care au indicat ”cu precizie” anul când Iranul va avea primele arme nucleare, termene care din fericire nu s-au adevărat.

Chiar dacă sunt multe informații contradictorii referitor la capacitatea Iranului de a produce arma nucleară, trebuie subliniat faptul că prezentarea dosarului iranian de multe ori ca fiind o catastrofă care ar putea afecta Orientul Mijlociu și lumea occidentală, ca și supramediatizarea acestui ”caz” în ultimii ani în întreaga lume, au făcut ca multe state, mai ales cele situate în vecinătatea Iranului, să privească această problemă cu îngrijorare și maximă seriozitate. Astfel, statele membre ale Consiliului de Cooperare al Golfului (CCG), la care vom face referire în cuprinsul acestor rânduri, au perceput faptul că posibila înarmare a Iranului cu mijloace nucleare ar afecta în mod direct propria lor securitate și, din această cauză, sunt necesare adoptarea, din timp, a unor politici de apărare care să răspundă acestui pericol potențial. ”Un adversar echipat cu un număr mare de arme nucleare și de sisteme adecvate de lansare – apreciază Barry Buzan – poate constitui o amenințare prin capacitatea de distrugere rapidă a unei societăți, lucru care nu este valabil pentru un adversar care nu posedă arme de distrugere în masă. În mod similar, mărimea și echipamentele forțelor armate determină tipul de amenințare pe care acestea le prezintă”⁸.

Pornind de la scenariile pesimiste privind schimbarea echilibrului geopolitic în plan regional în situația înarmării Iranului cu mijloace nucleare, grupul de state arabe, membre ale Consiliului de Cooperare al Golfului au început, în mod independent, să-și dezvolte o serie de strategii în domeniul apărării, urmărind să-și întărească sectorul militar al securității pentru a putea contracara un potențial pericol care ar putea apărea din partea Iranului. În condițiile în care negocierile cu Iranul în problema dosarului nuclear sunt încă departe de un rezultat concret, când statele membre ale CCG au început să dezvolte programe ambițioase de cheltuieli militare,

⁷ Dezbaterea s-a intitulat ”Programul nuclear iranian. Strategii de securitate regională”, organizată de Geopolitica Club Cafe și ASGRI, în data de 13.10.2012 la Biblioteca Metropolitană din București;

⁸ Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj Napoca, 2011, p.90;

prevăzute a se finaliza în anii viitori, când relațiile politice dintre aceste state și Iranul vecin nu sunt deloc satisfăcătoare, ne punem întrebarea dacă nu cumva dosarul nuclear iranian a declanșat o cursă tacită a înarmărilor în plan subregional, ca parte a unui ”Război Rece” între Iran și statele membre ale CCG? Și ne mai întrebăm dacă această situație este urmarea firească a unei realități a dezechilibrelor, sau interesele, deopotrivă endogene și exogene, centrate și concentrate pe zona Golfului generează mecanisme de producere și reproducere a acestor dezechilibre care modelează un anume tip de ralitate?

II. Ambițiile nucleare ale Teheranului și efectele posibile în planul securității regionale și globale

Dorița declarată în ultimii ani a Iranului de a continua programul său nuclear, concomitent cu informațiile difuzate de o serie de lideri occidentali privind existența unui program nuclear iranian în scopuri militare, au dat curs la diferite scenarii de securitate, la nivel regional și global, având ca principal ”actor” statul iranian posesor de arme nucleare. Scenariile pe care și le imaginează strategii occidentali, cu un Iran posesor de arme nucleare, devenit stat lider în Orientul Mijlociu, creează neliniște în lumea statelor democratice și în egală măsură în rândul statelor arabe din regiunea Golfului. Dar, așa cum deja se cunoaște ”Iranul spune că programul sau este pașnic, pentru energie și în scopuri de cercetare, însă națiunile occidentale se tem că republica islamică este hotărâtă să dezvolte arme nucleare și care vor remodela fundamental echilibrul de putere în Orientul Mijlociu”⁹.

O serie de analize geopolitice realizate de autori occidentali privind situația actuală din Orientul Mijlociu au ajuns la concluzia că, prin modul în care Iranul a evitat să se conformeze Rezoluțiilor adoptate de ONU cu privire la programul său nuclear, acest stat a demonstrat că intenționează în anii următori să modifice, în favoarea sa, distribuția puterii în regiune. O serie de specialiști în studii de securitate opinează că balanța de putere regională s-ar schimba, categoric, în situația în care puterea de la Teheran ar reuși să ducă la îndeplinire programul său nuclear în scop militar, ceea ce ar însemna o modificare fundamentală a situației generale de securitate din Orientul Mijlociu și din regiunile apropiate, inclusiv pe continentul european.

Profesorul iranian Ezzatollah Ezzati, specialist în geoeconomie, apreciind că țara sa este cea mai puternică din regiune, analizează cu realism poziția de mare putere a SUA în Orientul Mijlociu: ”America nu concepe ca puteri mondiale cum sunt Uniunea Europeană, Rusia sau China să fie prezente și active în regiune. În plus, America nu vrea ca vreo putere independentă să se prezinte pe scena regională și/sau internațională”¹⁰. Dacă avem în vedere evenimentele majore petrecute de mai bine de un an și jumătate în cadrul Primăverii Arabe, în Orientul Mijlociu și Africa de Nord,

⁹ Matthew Daly, *White House prepared to meet one-on-one with Iran*, <http://news.yahoo.com/white-house-prepared-meet-one-one-iran-234043257.html>, accesat la data de 23.10.2012;

¹⁰ Corneliu Vlad, *Iranul la rece*, Editura Top Form, București, 2011, p.163;

trebuie să remarcăm faptul că modificarea situației geopolitice la nivelul acestor două regiuni a determinat ca principalii actori extraregionali – SUA, Federația Rusă, China, cele mai puternice state de pe continentul european, UE - să-și sporească influența, cu scopul ”resetării”, cât mai avantajos cu putință, a relațiilor cu statele arabe care au răsturnat regimurile autocratice și intensificării cooperării cu statele arabe care dețin cele mai importante rezerve de hidrocarburi.

Îngrijorarea privind dezvoltarea de către Iran a unui program nuclear în scopuri militare a fost remarcată în textul declarației finale a Summit-ului NATO de la Chicago: ” Împărtășim serioasa îngrijorare a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite privind programul nuclear al Iranului și facem apel la Iran să respecte pe deplin toate obligațiile internaționale, inclusiv toate rezoluțiile relevante ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite și Consiliului Guvernatorilor Agenției Internaționale pentru Energie Atomică. Facem apel la Iran, în continuare, să coopereze cu comunitatea internațională pentru a promova încrederea în natura exclusiv pașnică a programului său nuclear, în conformitate cu obligațiile sale din tratatele internaționale”¹¹. Este clar faptul că, analizând, din perspectiva realismului politic, problema dosarului nuclear iranian, acesta s-a transformat, în primul rând, într-o dispută între principalii actori extraregionali din Orientul Mijlociu, care au interese divergente cu privire la menținerea actualului echilibru de putere în plan regional, ceea ce echivalează cu poziționarea acestora, din punct de vedere politic, în raport cu cele mai bogate state din regiune din punct de vedere al resurselor de hidrocarburi.

În afara puternicilor actori extraregionali, problema posibilei înarmări a Iranului cu arma nucleară a început să preocupe tot mai mult statele din regiunea Golfului, îngrijorate de posibilitatea modificării balanței de putere în plan regional, ceea ce ar însemna o schimbare fundamentală a situației de securitate în această arie geopolitică. Referindu-se la raționamentul care stă la baza acțiunii unei mari puteri pentru a-și conserva sau amplifica influența într-o arie geopolitică, John J. Mearsheimer afirma: „O mare putere nu va căuta doar să obțină puterea pe seama altor state, ci va încerca și să combată rivalii hotărâți să câștige puterea ei. Astfel, o mare putere va apăra balanța de putere atunci când schimbările ce se întrevăd favorizează un alt stat, și va încerca să submineze această balanță dacă direcția schimbării este în favoarea sa”¹². Acest principiu al realismului politic este aplicat întocmai în cazul Orientului Mijlociu, dosarul nuclear iranian căpătând o miză extrem de importantă pentru principalii actori extraregionali care își ”încrucșează” interesele în această regiune, fiind expresia faptului că lumea actuală a început să se manifeste, tot mai mult, drept una multipolară, în care nu este greu de observat o diminuare a rolului de hegemon global al SUA în sistemul relațiilor internaționale, comparativ cu ultimul deceniu al secolului trecut. Scenariile privind evenimentele

¹¹ *Chicago Summit Declaration*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87593.htm?mode=pressrelease, accesat la data de 17.10.2012

¹² John J. Mearsheimer, *Tragedia politicii de forță*, Editura AntetXX Press, Filipeștii de Târg, 2001, p.8;

care ar urma în cazul în care Teheranul ar reuși să fabrice arma nucleară sunt dintre cele mai pesimiste, atât în ceea ce privește securitatea regională, cât și impactul asupra mediului global de securitate. Iată, cum își imaginează un autor, o parte din consecințele producerii armei atomice de către Iran: ”Ar crește riscul producerii unui război, atât convențional, cât și atomic, în Orientul Mijlociu; mai multe state din regiune și-ar putea dori, de asemenea, să devină puteri nucleare; echilibrul geopolitic din Orientul Mijlociu s-ar altera, iar eforturile de a opri răspândirea armelor nucleare ar fi compromise; apariția unui Iran nuclear – chiar și unul care este mulțumit să aibă doar materialele și infrastructura necesare pentru a asambla o bombă pe termen scurt, mai degrabă decât un arsenal nuclear – ar fi văzute ca o înfrângere diplomatică majoră pentru Statele Unite ale Americii”¹³.

Conform unor surse publice de informare, în scopul întăririi capacității sale de apărare, Arabia Saudită nu exclude, în viitor, posibilitatea achiziționării de arme nucleare și alte arme de distrugere în masă, drept măsură de contracarare a arsenalului nuclear deținut de statul evreu, precum și în scopul întăririi securității sale în situația în care Iranul s-ar dota cu armament nuclear. Acest lucru a fost subliniat în decembrie 2011 de către prințul saudit Turki al-Faysal, un influent membru al familiei regale din Arabia Saudită: ”În cazul în care eforturile noastre și eforturile depuse de comunitatea internațională nu reușesc să lichideze arsenalul nuclear, chimic și biologic israelian și să prevină Iranul de la dobândirea aceluiași arme, atunci de ce nu ar trebui să studiem serios toate opțiunile disponibile, inclusiv achiziționarea de arme de distrugere în masă, astfel încât generațiile viitoare să nu dea vina pe noi pentru că am neglijat cursurile de acțiune, referitoare la proliferarea pericolelor care ne privesc?”¹⁴.

Temerea că programul militar nuclear iranian ar avea succes a determinat o serie de specialiști în studii de securitate să afirme să acest lucru ar putea declanșa o cursă a înarmărilor nucleare în regiune, competiție la care și statele arabe din Golf vor trebui să dezvolte relații de securitate cu actori statali care au dezvoltate capacități în acest domeniu și să găsească soluții pentru întărirea sectorului securității militare. În acest context, al posibilelor evoluțiile nefavorabile în ”problema iraniană”, conform unor declarații venite din zona statelor arabe din Golf, se afirmă că aceste state vor fi nevoite să apeleze la ”umbrela nucleară” a unor actori statali care au dezvoltate capacități nucleare în cadrul structurilor militare, cum ar fi SUA, Pakistan sau chiar și Israel.

Iată cum ne prezintă profesorul iranian Ezzatollah Ezzati modul cum reacționează unele state arabe din zonă atunci când percep că securitatea lor poate fi amenințată: ”Teama de vecinii radicali a făcut ca unele state bogate în petrol să prefere să stabilească relații de securitate cu Occidentul, decât să aibă încredere în

¹³ James M.Lindsay și Ray Takeyh, *After Iran gets the bomb*, Foreign Affairs, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66032/james-m-lindsay-and-ray-takeyh/after-iran-gets-the-bomb>, accesat la data de 08.10.2012

¹⁴ Ezzatollah Ezzati, *Geopolitica în secolul XXI*, Editura Top Form, București, 2010, p.150;

oricare dintre organisme de securitate internaționale arabe”¹⁵. Chiar dacă afirmația aparține unui specialist iranian în geopolitică, considerăm că este corect formulată, reflectând strategia de acțiune pe care au adoptat-o statele arabe din CCG pentru a-și proteja propria securitate împotriva pericolului care ar putea apărea din partea unui actor regional cu o putere superioară.

Relațiile politice și militare pe care SUA le-a dezvoltat în ultimele decenii cu statele arabe din Consiliul de Cooperare al Golfului stau la baza dezvoltării unei noi arhitecturi de securitate în zona Golfului, un obiectiv extrem de important pentru Washington din perspectiva diminuării creșterii influenței iraniene în regiune după retragerea trupelor americane combatante din Irak, la finele anului 2011. Se preconizează că, în următorii ani, în spiritul promovat de Inițiativa de Cooperare de la Istanbul (ICI), demarată în anul 2004, precum și a relațiilor de securitate pe care le promovează, deopotrivă, monarhiile arabe din zona Golfului cu SUA și alte puteri occidentale, urmează a se dezvolta o arhitectură militară de securitate în această subregiune a Orientului Mijlociu care va duce la îmbunătățirea percepției populației privind nivelul de securitate atins împotriva unei posibile amenințări iraniene, sau altui actor puternic din regiune.

Așa cum se cunoaște, Inițiativa de Cooperare de la Istanbul a fost lansată în scopul întăririi cooperării între statele Alianței Nord-Atlantice și cele ale Orientului Mijlociu, interesate să adere la acest cadru instituționalizat de acțiune comună pentru întărirea securității regionale.

Până în prezent au aderat la această inițiativă patru state din zona Golfului Persic – Kuwait, Bahrein, Qatar și Emiratele Arabe Unite –, ceea ce justifică interesul și preocuparea majorității statelor Consiliului de Cooperare al Golfului în problema prezervării securității față de posibilele amenințări care ar putea apărea la nivel regional.

Deși criticată de către adversarii Occidentului pentru faptul că puterile occidentale au făcut un nou ”pas” pentru a-și apăra interesele în regiunea Orientului Mijlociu, sub ”generoasa” umbrelă euroatlantică, privită din perspectiva securității militare a regiunii, această inițiativă NATO are menirea de a descuraja, momentan, dar și de a preîntâmpina un dezechilibru de forțe în regiune în situația în care Iranul s-ar dota cu armament nuclear.

Astfel, Declarația finală a summit-ului NATO de la Chicago, referindu-se la parteneriatele cu statele care au aderat la ICI preciza faptul că NATO ”este gata să ia în considerare furnizarea, la cerere, pentru a sprijini partenerii noștri din regiune în domenii cum ar fi securitatea și dezvoltarea instituțională, modernizarea apărării, dezvoltarea capacităților militare, precum și relațiile civil-militar.

Programele individualizate ne vor permite să ne concentrăm asupra priorităților convenite pentru fiecare țară parteneră.”

¹⁵ *Chicago Summit Declaration*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87593.htm?mode=pressrelease

III. Politica nucleară a Teheranului - cauza principală a unui "Război Rece" în zona Golfului?

Informațiile oficiale care circulă referitor la începutul activităților nucleare în Iran precizează anul 1957 drept anul de debut al primelor programe în acest domeniu de cercetare. Este anul când Iranul semnează un prim tratat cu SUA care prevedea anumite aspecte cu privire la modul în care va fi sprijinit Iranul să dezvolte un program în acest sens. Așadar, se poate spune, cu exactitate, că preocupările Iranului de a-și dezvolta un program nuclear civil sunt mai vechi de jumătate de secol. Conform informațiilor difuzate în mass-media, precum și declarațiilor unor oficiali ai Teheranului, problema dosarului nuclear iranian a fost "lansată" în sfera internațională începând cu anul 1992, când Benjamin Netanyahu, pe atunci membru al parlamentului israelian, atrăgea atenția că, într-un interval de 3-5 ani, Iranul va obține arma nucleară. Ulterior, o serie de personalități politice israeliene și americane au indicat alte termene referitoare la momentul în care se vor materializa intențiile agresive ale Iranului de a fabrica arme nucleare: în 1992 ministrul de externe israelian Shimon Peres a indicat anul 1999, Donald Rumsfeld a afirmat, în anul 1998, că Iranul va putea fabrica arme nucleare începând cu anul 2003 etc. Conform afirmațiilor unor înalte oficialități americane, preluate de mass-media, începând cu 1994, Washingtonul abordează în cadrul relațiilor internaționale posibila înarmare a Iranului cu arma nucleară. Într-un studiu apărut sub egida Air University Press (Alabama), în decembrie 1999, se arată că după primul Război din Golf (1991), "Iranul s-a concentrat și și-a dezvoltat cu atenție capacitățile militare. Grupările masive de infanterie și artilerie, forțele dominante în războiul dintre Iran și Irak, sunt înlocuite de forțe care să se concentreze pe misiuni specifice. Acest stat a dezvoltat o capacitate militară substanțială care amenință transportul maritim prin Strâmtoarea Ormuz și în restul Golfului și a dezvoltat o capacitate de război neconvențional, care se poate proiecta în Golf și de-a lungul regiunii. Au crescut constant rachetele sale, capabilitățile sale de război chimic și biologic și caută să obțină arme nucleare."¹⁶ Așadar, problema unui posibil arsenal nuclear iranian devenise o chestiune care preocupa încă din anii '90 mediul politic, dar și pe cel academic, începând să neliniștească tot mai mult opinia publică americană.

Totuși, trebuie luate în seamă și alte puncte de vedere, atunci când se vorbește de iminenta producere a armei nucleare de către Iran, mai ales că multe dintre semnalele de alarmă pe această temă provin din mediul politic israelian sau american. Un punct de vedere, în acest sens, aparține lui Shannon Kile, șeful de proiect privind armele nucleare al institutului SIPRI, care afirma, nu demult, următoarele: „Eu încă mai cred că putem vorbi mulți ani de acum înainte legat de faptul că ... Iranul ar putea dezvolta o armă nucleară și, desigur, înainte de a putea avea o armă nucleară care

¹⁶ Barry R. Schneider, *Middle East Security Issues. In the shadow of weapons of mass destruction proliferation*, Air University Press, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1999, p.30;

ar putea fi lansată”¹⁷. Este declarația unui specialist care vine să contrazică faptul că Iranul ar avea capacitatea, din punct de vedere tehnic, de a realiza o armă nucleară capabilă să fie lansată spre o anumită țintă. În aceeași direcție se înscrie și afirmația ambadorului Iranului la București, Excelența Sa domnul prof.dr. Bahador Aminian, în data de 13.10.2012, care preciza că ”Iranul nu are scopuri nucleare în domeniul militar”¹⁸.

Dincolo de informațiile care ne parvin din spațiul occidental privind ”stadiul” la care a ajuns programul nuclear iranian în scopuri militare, de măsurile restrictive luate de instituții internaționale împotriva statului Iranian, nu putem să nu ne întrebăm dacă cealaltă ”parte” a acestei dispute – cei care susțin că Iranul nu are un program nuclear care să vizeze construcția armelor atomice – susțin sau nu lucruri adevărate. Dacă ne referim la cazul Irakian, la faptul că acuzațiile Administrației Bush referitoare la deținerea de către Saddam Hussein a armelor de distrugere în masă nu s-au adevărat după invazia Irakului de către forțele americane și engleze în 2003, rezultă două aspecte evidente: comunitatea internațională va fi mult mai atentă la acest gen de acuze, ca în cazul Iranului, iar o acțiune militară împotriva regimului de la Teheran în condițiile în care nu sunt probe concrete despre realizările nucleare iraniene în domeniul militar ar fi lipsită de legitimitate și nu ar beneficia de un sprijin substanțial la nivel internațional.

În încercarea de a contrabalansa puterea foarte mare a Iranului, dacă acest stat s-ar dota în viitorii ani cu arme nucleare, o serie de lideri din statele CCG au propus o serie de proiecte politice subregionale care includ diferite formule de integrare economică, industrială, aerospațială, în domeniul educației, dar și al apărării comune. Astfel, prințul saudit Turki al-Faisal afirma, la finele anului 2011: ”Putem crea un sistem unificat în Peninsula Arabică, un Consiliu ales, o forță armată unificată, cu o industrie de apărare unificată. Putem realiza, de asemenea, un sistem economic cu o monedă unică, am putea înființa o agenție aerospațială unificată, un sistem unificat al industriei IT, o industrie auto, un sistem de învățământ cu o curriculă unitară”¹⁹. Se poate observa, din această declarație, ca și din altele referitoare la problematica apărării comune, dorința evidentă a unor lideri arabi din regiunea Golfului de a găsi soluții viabile în domeniul securității militare care să contracareze un potențial pericol major din partea Iranului sau a unui alt stat puternic din regiune. De asemenea, programele în domeniul apărării care au început să fie dezvoltate de către statele arabe din Golf, cu sprijinul SUA, dovedesc faptul că sectorul militar al securității acestei subregiuni a Orientului Mijlociu are o dinamică destul de accentuată.

Conform informațiilor furnizate de mass-media²⁰, statele din Golf au declanșat

¹⁷ Fredrik Dahl, *Iran may still be years away from any nuclear-armed missile*, Reuters, 02.10.2012, <http://in.mobile.reuters.com/article/worldNews/idINDEE89107S20121002>

¹⁸ Afirmația a fost făcută în cadrul dezbaterii ”Programul nuclear iranian. Strategii de securitate regională”, organizată de Geopolitica Club Cafe și ASGRI;

¹⁹ Katerina Nicolas, *Saudi Prince urges GCC to consider acquiring nuclear weapons*, Digital Journal, December 6, 2011, <http://digitaljournal.com/article/315627>, accesat pe 15.10.2012;

²⁰ Alan Purkiss, *Gulf States Order \$123 Billion of U.S. Weaponry to Counter Iran*, FT Says, <http://www.bloomberg.com>.

unul dintre cele mai ambițioase programe de întărire a capacităților militare, avându-se în vedere cumpărarea de armament din SUA, în următorii ani, în valoare de 123 miliarde de dolari. Contractul de furnizare a unui ”pachet” de arme americane către Arabia Saudită este estimat la 67 miliarde de dolari care va conține 85 de avioane de luptă F 15, iar alte 70 de avioane vor fi modernizate în conformitate cu cerințele operaționale actuale. De asemenea, în cadrul acordului cu SUA, urmează să fie modificate sistemele de radar saudite, sistemele de rachete defensive și modernizată flota Arabiei Saudite. Alte state din Golf, conform Institutului pentru Analiza Militară a Orientului Apropiat și Golfului, au convenit contracte de cumpărare de echipamente militare americane. Emiratele Arabe Unite vor dezvolta contracte de cumpărare a unui sistem de apărare pe baza de rachete de mare altitudine și unul de modernizare a sistemelor defensive pe baza de rachete Patriot, ambele în valoare de 35-40 miliarde de dolari. Kuveitul și Omanul urmează să aloce 7 miliarde de dolari, respectiv 12 miliarde de dolari, până în 2014, pentru noi sisteme de comandă și control, dar și pentru cumpărarea sau modernizarea unor avioane de luptă. De asemenea, planul Washingtonului de a instala un scut antirachetă²¹ în statele din zona Golfului Persic se înscrie pe linia dezvoltării sectorului militar al securității statelor care alcătuiesc complexul subregional de securitate din această zonă și justifică, dacă mai era nevoie, interesul enorm al SUA față de această regiune unde interesele economice ale marilor corporații americane sunt enorme.

IV Concluzii

Statele din zona Golfului, la fel ca întreaga comunitate internațională, au motive serioase de neliniște atât timp cât se va tergiversa clarificarea problemelor privind dosarul nuclear al Teheranului. În acest sens, dosarul iranian ar putea duce la o serie de consecințe deosebit grave în planul securității, atât în cazul în care Iranul ar reuși producerea armelor nucleare, cât și în situația în care s-ar decide desfășurarea unei acțiuni militare preventive împotriva Iranului de către Israel sau SUA. Conform aprecierii lui Ray Takeyh, specialist în problema dosarului atomic iranian, ”Fiecare țară are potențialul de a deveni un stat deținător de arme nucleare. Unele țări - Japonia, de exemplu - ar putea avea un program scurt de dezvoltare a acestui sector militar, datorită avansului deținut în domeniul dezvoltării programului nuclear civil. Alte țări, cum ar fi Arabia Saudită, Egiptul, Brazilia, Australia și Nigeria, nu au aceleași capacități nucleare civile și astfel ar avea un parcurs mai lung, dar acestea ar putea realiza cu siguranță acest lucru în cele din urmă. Iranul se află undeva la mijloc”²².

com/news/2010-09-21/gulf-states-order-123-billion-of-u-s-weaponry-to-counter-iran-ft-says.html, accesat la data de 10.10.2012

²¹ Mohamoud Habboush, *Gulf states struggle to agree on missile shield*, Reuters, <http://www.reuters.com/article/2012/04/30/us-gulf-missile-defence-idUSBRE83T0QB20120430>, accesat pe data de 16.10.2012;

²² Ray Takeyh, *Introduction-What do we know? (Iran: The nuclear challenge)*, <http://www.cfr.org/iran/iran-nuclear-challenge/p28330?excerpt=1>, accesat pe 08.10.2012

Având în vedere reputația și experiența autorului citat, atât în problemele programului nuclear iranian, cât și în și cele privind geopolitica regiunii Golfului, nu putem să nu observăm că sunt indicate două state din Orientul Mijlociu care au capacitatea de a produce arme nucleare, chiar dacă acest lucru nu s-ar realiza într-un timp scurt. Iar Arabia Saudită, unul dintre cele două state, așa cum am arătat în capitolul anterior, este un stat din regiunea Golfului care are temeri serioase privind pericolul pe care l-ar reprezenta un Iran posesor al armei nucleare. Cu siguranță că, așa cum susțin o serie de experți în domeniul studiilor de securitate, înarmarea Iranului cu mijloace de atac nuclear ar declanșa o cursă a înarmărilor în plan regional, iar înscrierea Arabiei Saudite pe lista deținătorilor de arme nucleare ar fi doar o chestiune de câțiva ani, având în vedere capacitățile acestui stat de a se dezvolta și în acest domeniu.

Conform declarației unui oficial saudit, publicată în mass-media la jumătatea anului 2011, acest stat arab urmează să-și dezvolte²³ importante capacități nucleare civile în următoarele două decenii. În acest sens vor fi investiți aproximativ 80 de miliarde de dolari pentru construcția a 16 reactoare nucleare până la sfârșitul anului 2030, investiție care se dorește să acopere circa 20% din necesarul de energie electrică al Arabiei Saudite. Este evident că, în aceste condiții, Arabia Saudită va avea acces la cele mai moderne tehnologii nucleare civile și va putea să-și dezvolte acest sector al economiei în condiții apropiate de nivelul atins în unele economii avansate ale lumii. În același timp, declanșarea acestui program ambițios de dezvoltare a domeniului energiei nucleare de către regatul saudit poate fi considerată un pas important al oficialităților de la Riad în direcția scăderii dependenței energetice față de petrol, dar și o contramăsură în vederea protejării față de potențiala amenințare nucleară din partea unor state din Orientul Mijlociu care dețin sau s-ar putea înarma, în viitor, cu mijloace atomice.

Dosarul nuclear al Iranului rămâne una dintre problemele delicate în domeniul relațiilor internaționale actuale. Complexitatea problemei derivă mai ales din faptul că în jurul acestei subiect se află câteva dintre cele mai puternice state ale planetei, ”grupate” în două tabere divergente. Spre deosebire de Irakul anului 2003, când situația geopolitică regională era diferită, iar SUA era, poate, la apogeul puterii sale, în anul 2012 lucrurile sunt mult schimbate în Orientul Mijlociu. Nu puțini sunt specialiștii în studii de securitate care afirmă că o soluție militară în cazul Iranului, fie că ar fi vorba de o acțiune militară a Israelului sau una condusă de SUA, ar fi de un risc incomparabil mai mare cu cel asumat de forțele anglo-americane care au condus invazia din Irak. De altfel, nu putem să nu fim de acord cu Cris Martenson care afirma, în acest an, că acum ”Iranul are mult mai mulți aliați puternici, și anume Rusia și China, față de izolarea extraordinară a Irakului, la începutul războiului din Irak”²⁴.

²³ Katerina Nicolas, *Clean energy plan for Saudi as it announces 16 nuclear reactors to be built*, <http://news.helium.com/news/13474-clean-energy-plan-for-saudi-as-it-announces-16-nuclear-reactors-to-be-built>, accesat pe 09.10.2012;

²⁴ Cris Martenson, *Iran: Oh, No; Not Again*, <http://lewrockwell.com/martenson/martenson15.1.html>, accesat la data de 13.10.2012;

Este un adevăr pe care Washingtonul nu-l poate ignora, motiv pentru care credem că varianta unei soluții diplomatice va trebui să fie avută în vedere în continuare pentru rezolvarea crizei iraniene.

O altă fațetă a acestui subiect actual, devenit tot mai vizibil în cadrul problematicii securității globale, se referă la onestitatea informațiilor privind existența, cu adevărat, a unui program militar nuclear al Iranului. Experiența războiului din Irak din anul 2003 când s-a invocat faptul că Irakul construiește arme de distrugere în masă, fapt infirmat după îndepărtarea de la putere a lui Saddam Hussein, pune pe gânduri orice om care este animat de ideea de stabilitate și pace în lumea de astăzi. Robert Fisk, cunoscut jurnalist englez specializat pe problemele Orientului Mijlociu, se întreba la începutul acestui an, și probabil muți oameni onești reflectează la acest lucru: ”De fapt, noi nu știm cu adevărat dacă Iranul lucrează la fabricarea unei arme nucleare.”²⁵

Doriința Iranului de a fi cea mai mare putere regională din Orientul Mijlociu, idee susținută și de geopoliticieni iranieni, alimentată de multitudinea informațiilor privind capacitatea acestui stat de a produce arme nucleare în viitorul nu prea îndepărtat, va continua să creeze neliniște în rândul statelor arabe din regiunea Golfului. În raport cu Iranul, principalul stat din Orientul Mijlociu care este perceput drept un pericol potențial la adresa securității lor, statele arabe din Golf ”trăiesc” binecunoscuta dilemă a securității, ceea ce face ca politicile lor militare să fie diferite de alte perioade istorice, fiind catalogate de unii specialiști ca făcând parte dintr-o primă etapă a unei ”noi curse a înarmărilor” în plan regional. Este, desigur, dificil de pronosticat cum va evolua mediul de securitate în regiunea Golfului, dată fiind complexitatea situației din această subregiune a Orientului Mijlociu (prezența bazelor militare ale SUA, existența unor ”filiale” ale rețelei teroriste Al Qaeda, activitățile comune ale unor state arabe cu Alianța Nord-Atlantică pe baza prevederilor Inițiativei de Cooperare de la Istanbul etc.), dar și o serie de diferențe de ordin cultural și religios (statele membre ale CCG sunt arabe, iar Iranul este un stat cu o majoritate šiită). Cu toate acestea, comunitatea internațională are speranțe că, în viitorul nu prea îndepărtat, se vor găsi, poate, soluții diplomatice și pentru clarificarea dosarului nuclear iranian, pentru ca Orientul Mijlociu să nu mai cunoască ororile războiului, ca acum nouă ani, când a fost declanșat războiul împotriva Irakului lui Saddam Hussein.

Actuala campanie prezidențială din SUA, unde se confruntă președintele în exercițiu democratul Barack Obama și republicanul Mitt Romney, a avut o serie de ”episoade” în care cei doi protagoniști au abordat problema dosarului nuclear iranian. Comparativ cu Obama, care mai speră într-o soluție diplomatică, fără a exclude și alte soluții împotriva Iranului, republicanul Romney este adeptul unor măsuri mai dure, afirmând că „Dacă va fi reales Barack Obama, Iranul va avea o armă nucleară. Și, dacă va fi ales Mitt Romney, Iranul nu va avea o armă nucleară”²⁶. Așadar,

²⁵ Robert Fisk, *We've been here before-and it suits Israel that we never forget "Nuclear Iran"*, <http://www.independent.co.uk/voices/commentators/fisk/robert-fisk-weve-been-here-before--and-it-suits-israel-that-we-never-forget-nuclear-iran-6294111.html>, accesat la data de 12.10.2012

²⁶ Jon Perr, *Mitt Romney's Big promises-and Bigger Lies*, <http://crooksandliars.com/jon-perr/mitt-romneys-big->

preocuparea față de dosarul nuclear iranian, și în campania electorală rezidențială a celui mai puternic stat al lumii, demonstrează că se dorește găsirea unei soluții în perioada următoare care să conducă la acceptarea de către Iran a condițiilor stabilite de comunitatea internațională, prin vocea ONU. Închiderea dosarului iranian, prin găsirea unei soluții acceptate de negociatorii ambelor părți, ar fi un pas important și pentru statele arabe din zona Golfului, care, probabil, ar depăși această situație dominată de sentimentul de insecuritate în raport cu Iranul, adică ar face uitat acest Război Rece.

Bibliografie:

1. Buzan Barry, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj Napoca, 2011
2. Ciocoiu Paul, *Raport american: Iranul poate produce bomba nucleară într-un an*, evz.ro, <http://www.evz.ro/detalii/stiri/Raport-american-Iranul-poate-produce-bomba-nuclear-ntr-un-an-1004850.html>
3. Dahl Fredrik, *Iran may still be years away from any nuclear-armed missile*, Reuters, <http://in.mobile.reuters.com/article/worldNews/idINDEE89107S20121002>
4. Ezzati Ezzatollah, *Geopolitica în secolul XXI*, Editura Top Form, București, 2010;
5. Fisk Robert, *We've been here before-and it suit Israel that we never forget "Nuclear Iran"*, <http://www.independent.co.uk/voices/commentators/fisk/robert-fisk-weve-been-here-before--and-it-suits-israel-that-we-never-forget-nuclear-iran-6294111.html>
6. Fisk Robert, *We've been here before-and it suit Israel that we never forget "Nuclear Iran"*, <http://www.independent.co.uk/voices/commentators/fisk/robert-fisk-weve-been-here-before--and-it-suits-israel-that-we-never-forget-nuclear-iran-6294111.html>
7. Habboush Mohamaud, *Gulf states struggle to agree on missile shield*, Reuters, <http://www.reuters.com/article/2012/04/30/us-gulf-missile-defence-idUSBRE83T0QB20120430>
8. Lindsay M James și Ray Takeyh, *After Iran gets the bomb*, Foreign Affairs, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66032/james-m-lindsay-and-ray-takeyh/after-iran-gets-the-bomb>
9. Mearsheimer J. John, *Tragedia politicii de forță*, Editura AntetXX Press, Filipeștii de Târg, 2001;
10. Martenson Cris, *Iran: Oh, No; Not Again*, <http://lewrockwell.com/martenson/martenson15.1.html>
11. Nicolas Katerina, *Saudi Prince urges GCC to consider acquiring nuclear weapons*, Digital Journal, December 6, 2011, <http://digitaljournal.com/article/315627>
12. Purkiss Alan, *Gulf States Order \$123 Billion of U.S. Weaponry to Counter Iran*, FT Says, [http://www.bloomberg.com/news/2010-09-21/gulf-states-order-123-](http://www.bloomberg.com/news/2010-09-21/gulf-states-order-123-promises-and-bigger-lies)

[promises-and-bigger-lies](http://www.bloomberg.com/news/2010-09-21/gulf-states-order-123-promises-and-bigger-lies), accesat la data de 20.10.2012;

billion-of-u-s-weaponry-to-counter-iran-ft-says.html

13. Schneider R. Barry, *Middle East Security Issues. In the shadow of weapons of mass destruction proliferation*, Air University Press, Library of Congress Cataloging-in-Publication

14. Takeyh Ray, *Introduction-What do we know? (Iran: The nuclear challenge)*, <http://www.cfr.org/iran/iran-nuclear-challenge/p28330?excerpt=1>

15. Vlad Corneliu, *Iranul la rece*, Editura Top Form, București, 2011

16. Zavaleanu Dan, *Raport: Pericolul nuclear amenință omenirea*, cotidianul.ro, 14 octombrie 2012, <http://www.cotidianul.ro/raport-pericolul-nuclear-ameninta-omenirea-184920/>

17. *Chicago Summit Declaration*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87593.htm?mode=pressrelease

“TOLERANȚA ZERO” – O METODĂ EFICIENTĂ DE MENȚINERE A ORDINII PUBLICE ÎN STATUL DE DREPT

Marian COVLEA¹

Abstract:

The “Zero-Tolerance” attitude is required when crime state escalates and threatens National Security and Rule of Law. Zero-Tolerance imposes automatic punishment for infractions to a stated rule, with the intention of eliminating undesirable conduct. Zero-Tolerance policies forbid persons in positions of authority to exercising discretion or changing punishments to fit the circumstances subjectively; they are required to impose a pre-determined punishment regardless of individual culpability, extenuating circumstances, or past history. This pre-determined punishment need not be severe, but it is always meted out.

Zero-Tolerance policies are studied by Criminology and by Criminal Law and they are common in formal and informal policing systems around the world. The policies also appear in informal situations where there may be sexual harassment or Internet misuse in educational and workplace environments.

Key Words: broken window syndrome, the personal context, petty crime, holistic approach, consistency

Introducere

Demersul de față încearcă să propună o soluție eclectică, dar pragmatică, actuală și eficientă, la fenomenul crescător al infraționalității în societatea românească, atacându-l de la rădăcină, de la primele și/sau cele mai mici manifestări, având în vedere amenințările aduse de infraționalitate securității naționale, ordinii

¹ Lector universitar doctorand, Facultatea de Relații Economice Internaționale, Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir” București, MA, MS, MSL, marian.covlea@gmail.com

publice, statului de drept și bunăstării cetățenilor. Infracționalitatea în România a crescut foarte mult după 1989, atingând cote alarmante, nemaintâlnite în țara noastră pe timp de pace în perioada contemporană. Din păcate, infracționalitatea a crescut și mai mult după anul 2008, din cauza crizei economico-financiare internaționale, care afectează foarte puternic și România.

România se situează între primele state din Uniunea Europeană în ceea ce privește numărul crimelor comise în perioada 2006-2009, conform unei statistici Eurostat, incidența omorurilor fiind de 2,06 la suta de mii de locuitori.

Incidența crimelor în București, măsurată de Eurostat în aceeași perioadă, a fost sub jumătate din rata la nivel național, respectiv 1,01 la o suta de mii de locuitori.

Aceste cifre situează România pe locul cinci între statele UE, după Lituania și Estonia, cu rate de peste 8 și, respectiv, peste 5 fapte la o sută de mii de locuitori, dar și după Finlanda și Bulgaria, cu cifre apropiate de cele referitoare la statul român.

Studiul Eurostat își asumă anumite inexactități, datorate în principal faptului că fiecare țară are particularități în înregistrarea și raportarea crimelor. Estonia, de exemplu, adună la acest capitol și tentativele de omor.

România se află între cele câteva țări UE a căror infracționalitate la modul general a crescut în perioada studiată. În această categorie mai intră, pe lângă România, și Luxemburg, Danemarca, Suedia, Portugalia, Finlanda, Islanda și Liechtenstein.

În perioada studiată, în România a crescut cel mai mult incidența spargerilor de locuințe. Dacă în UE acest indicator a crescut cu trei procente față de anii anteriori, în România creșterea a fost de peste 20 la sută.²

Pentru a aplica în mod eficient principiul Toleranței Zero există unele premise morale și metodologice: „*Priviți lumea din jur, cu un efort minim la locul și timpul potrivit puteți răsturna totul!*”, ne îndeamnă autorul cărții *Punctul critic...*, Malcolm Gladwell [2].

Punctul critic este acel moment magic în care o idee, o tendință sau un comportament social depășesc un anumit prag, erup și se răspândesc precum un foc devastator. Așa cum un singur om bolnav de gripă poate declanșa o epidemie, o acțiune minoră, dar bine gândită, poate să genereze o tendință în modă, să crească popularitatea unei persoane sau produs sau să producă scăderea ratei actelor de delicvență.

Punctul critic poate ajuta societatea românească să înțeleagă modul cum s-au dezvoltat „epidemiile” devastatoare de genul fenomenelor Caritas, SAFI, FNI, modul cum se lansează vedete, politicieni, diverse personalități sau mode. De asemenea, poate ajuta la a înțelege de ce toleranța dezordinii, la nivel mic, atrage infracțiuni majore, de ce românul este disciplinat și genial în străinătate, dar nu și acasă etc.

Punctul critic și noțiunile aferente referitoare la cei care ne „infectează” cu virusul unei idei sau comportament (Conectori, Experți, Vânzători, după cum îi clasifică Malcolm Gladwell în lucrarea citată), la „aderență” unui mesaj, la forța

„Contextului” etc., au ajuns să schimbe perspectiva oamenilor din lumea întreagă asupra propagării ideilor sau a realizării succesului personal.

“Toleranța Zero” este o atitudine îndreptată mai ales împotriva faptelor antisociale, nu atât împotriva făptașilor: trebuie să fim toleranți cu oamenii, dar intoleranți cu faptele lor ilegale, care deranjează în mod ilegal și ilegitim pe ceilalți oameni. În România, statistici foarte detaliate și actualizate despre infracțiunile tratate în acest material nu sunt făcute publice, dar toată lumea este de acord că atmosfera în societate este foarte viciată, cu consecințe interne și internaționale negative pentru țara noastră. Astfel, inclusiv din punctul de vedere al preceptelor creștine, *Toleranța Zero* nu este nici formă de agresiune, nici formă de lipsă de dragoste (“căci nu dorim moartea păcătosului, ci să se întoarcă să fie viu”³), ci dimpotrivă: dragostea creștină (*agape*), nu exclude, ci presupune exigența (“Căci Dumnezeu pedepsește pe cine-l iubește, și bate cu nuiaua pe orice fiu pe care-l primește”⁴).

Justificarea propunerii

În justificarea politicii penale de *Toleranță-Zero*, doresc să subliniez, în primul rând, importanța rolului contextului (habitațional)⁵ negativ, favorizant al infraționalității și al demoralizării cetățenilor în a i se opune. Astfel, activitatea permanentă, toxică, a infractorilor care rămân nepedepsiți și perpetuarea efectelor negative ale infracțiunilor (prejudicii materiale și morale), rămase nereparate, sunt de natură a crea mari nemulțumiri și frustrări oamenilor corecți, care percep astfel Statul ca pe un ocrotitor al infractorilor și un spoliator al veniturilor lor, percependu-le taxe și impozite tot mai mari, dar nefăcând nimic în schimb pentru a le proteja viața, sănătatea, demnitatea și averea.

În acest fel, cetățenii constată că Statul își încalcă Contractul social prevăzut în Constituție și celelalte legi și reînnoit în fiecare campanie electorală și mai ales la fiecare vot.

Revenind la context, acesta poate fi definit ca proximitatea, zona cea mai apropiată a individului (locuința, familia, vecinii, locul de muncă) și care trebuie păstrat curat și sigur; orice degradare a acestuia are efecte grave și imediate prin încurajarea creșterii infraționalității. Contextul nu trebuie confundat cu mediul, care este un cadru mult mai larg, extinzându-se la nivelul localității, județului etc.

De aceea, contextul trebuie apărat de infraționalitate și, în situația în care aceasta s-a manifestat, contextul trebuie restaurat, repus în situația anterioară comiterii infracțiunii, pentru a nu se încuraja comiterea altor infracțiuni prin pasivitate. Oare nu spune cu îndreptățire poporul român că, dacă este lăsat, *cine fură astăzi un ou,*

³ <http://www.ziare.com/stiri/crima/romania-pe-locul-5-in-ue-la-frecventa-crimelor-1148856> accesat pe 20.11.2012.

⁴ Cartea lui Iezechiel, cap. 18, versetul 32. De altfel, acesta este și principiul după care serviciile de *counter-intelligence* lucrează în scopul “întoarcerii” agenților străini de spionaj de a lucra (și) pentru respectivele servicii, în această activitate de gentlemen în care jocul dublu (sau chiar triplu) este regula.

⁵ Epistola către Evrei (a Sf. Apostol Pavel), cap. 12, versetul 6.

măine va fura un bou? Sentimentalismul, atitudinea blândă față de infraționalitate sunt păguboase în plan social; majoritatea corectă trebuie protejată de presiunea unei minorități infraționale; uneori Statul (ca și Dumnezeu, părinții, profesorii ș.a.) trebuie să fie “rău” = exigent, pentru a fi bun!

Obiectul și conținutul politicii *Toleranță Zero*. Un exemplu de succes

Este necesară combaterea promptă și energică în special a manifestărilor infraționale vizibile, ostentative, cinice, care afectează grav contextul (habitațional), securitatea imediată și deci moralul celorlalți cetățeni; enumerarea de mai jos a acestui tip de infraționi este doar exemplificativă, nu exhaustivă:

- spargerea geamurilor vecinilor;
- agresarea călătorilor în mijloacele de transport public;
- vandalizarea mijloacelor de transport public și a elementelor de mobilier urban;
- furturile și tâlhăriile în mediul rural (din gospodării și de pe câmp);
- tăierea neautorizată a pădurilor, cu tot cortegiul de efecte naturale, economice și sociale negative;
- furtul capacelor de la gurile de canal;
- furtul elementelor de siguranță (glisiere de protecție) și semnalizare de pe autostrăzi;
- furtul gardurilor anti-zăpezi de pe marginea autostrăzilor și drumurilor naționale;
- furtul șinelor de cale ferată, a elementelor de siguranță, macaz, semnalizare și telecomunicații pentru transportul feroviar;
- ridicarea de construcții fără autorizație;
- mângălirea cu graffiti a mijloacelor de transport public, a pereților exteriori și a gardurilor;
- accesul în mijloacele de transport subteran (metrou) fără achitarea taxelor corespunzătoare;
- degradarea monumentelor istorice și artistice;
- scuipatul, urinatul și chiar defecatul în public;
- ascultarea de muzică cu volumul la maxim în spațiile publice;
- petreceri neautorizate și aruncarea de gunoaipe pe spațiile publice (inclusiv de la balcon);
- circulația cu căruțe nesemnalizate noaptea pe drumurile naționale;
- încălcarea gravă și repetată a normelor de trafic etc.

Acesta este sindromul *ferestrei sparte*: o fereastră spartă lăsată astfel, neremediată o lungă perioadă de timp, încurajează și alte infraționi similare și distruge moralul celor din vecinătatea apropiată.

Un exemplu clasic de aplicare cu succes a politicii *Toleranță-Zero* este orașul

New York pe perioada mandatelor de primar ale lui Rudolph William Louis Giuliani III, în perioada 1994-2002. În activitatea sa anterioară de Procuror General al SUA, a reușit să obțină succese importante în lupta împotriva crimei organizate (Mafia) și a infracționalității financiare (a “gulerelor albe”, de cel mai înalt intelectual) de pe Wall Street (cazul Ivan Boesky din 1985 fiind unul emblematic). În timpul celor două mandate de primar al New York-ului, a atacat cu mult succes infracționalitatea stradală pentru îmbunătățirea climatului vieții cetățenilor, în special din cartierele rău famate ale New York-ului (Bronx, Brooklyn, Harlem), conform principiului că o infracțiune minoră rămasă nepedepsită escaladează, se dezvoltă și capătă forță ca un bulgăre de zăpadă prăvălit la vale. Astfel, a aplicat cu multă fermitate și consecvență sancțiunile prevăzute de lege (amenzi, arestări), suplimentând efectivele poliției, înființând secții de poliție mobile (în autobuze special amenajate) pentru identificarea și cercetarea infractorilor, precum și pentru întocmirea documentațiilor de trimitere în judecată în regim de urgență. În același timp, a înființat o brigadă anti-graffiti și a dispus instalarea de camere de supraveghere pentru descoperirea celor care, chiar la adăpostul nopții, mângălesc clădiri, garduri și mijloace de transport public, a dispus întărirea pazei în depourile de metrou și îndepărtarea urgentă a efectelor picturilor tip graffiti, pentru demoralizarea autorilor (știind că o asemenea “operă” le ia autorilor în medie trei zile). Efectele acestei politici au fost spectaculoase: dacă, la începutul anilor '90, cetățenii New York-ului nu se simțeau în siguranță pe stradă, în mijloacele de transport public și chiar în locuințe, deja, în anul 2000, lucrurile se schimbaseră radical, în toate cartierele orașului instaurându-se curățenia, ordinea, liniștea, civilitatea. În Figura nr. 1 de mai jos, se vede evoluția descendentă a infracționalității în orașul New York, în perioada mandatului de primar al lui Rudolph Giuliani, 1994-2002, comparativ cu orașele Los Angeles și Newark și comparativ cu nivelul național în SUA (infracțiuni la 100.000 locuitori):

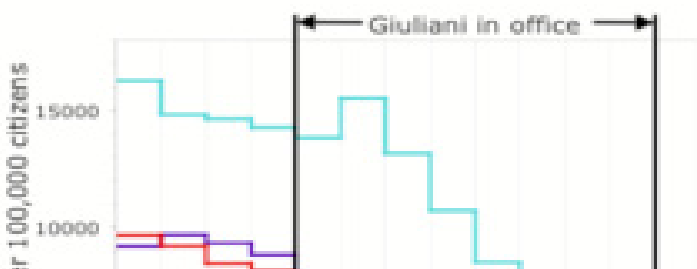

Figura nr. 1

Situația comparativă a infracționalității în SUA (național) și în orașele New York, Los Angeles și Newark (1990-2002), (sursa: http://en.wikipedia.org/wiki/Rudy_Giuliani)

Măsuri complementare

Politica penală a “toleranței zero” nu este un scop în sine și nu trebuie să fie aplicată singură și fără discernământ. Ea trebuie să fie aplicată progresiv, dar ferm, coerent și consecvent într-un mix diversificat de tip triadă (educațional, preventiv-represiv și curativ), implicând, în mod profesionist și pragmatic, toate metodele, procedeele și instrumentele Criminologiei (etiologice, ale reacției sociale, dinamice și restaurative), ale Științei Penale, în general, deoarece nici una dintre ele, singură, nu explică toate cauzele și nu propune toate soluțiile problemelor puse de tipul de infracționalitate vizată. “Toleranța Zero” este un ideal, însă idealurile sunt ca stelele: nu vom ajunge niciodată la ele, dar ne luminează drumul.

Consider că această politică trebuie precedată de următoarele acțiuni:

- o intensă mediatizare în vederea informării și creșterii nivelului de educație și cultură juridică al întregii populații pentru respectarea prevederilor legale și asupra a aplicării acestei noi metode de apărare a ordinii legale în societate; creșterea nivelului de educație ar putea conduce la reducerea egocentrismului (urmărirea doar a intereselor proprii, desconsiderarea intereselor altora), labilității (incapacitatea de a rezista viciilor/tentațiilor: sex, alcool, droguri, lene, furt, jocuri de noroc, etc.), agresivității (folosirea mijloacelor violente pentru atingerea propriilor scopuri) și indiferenței afective față de suferințele altora.

- modificarea legislației, în sensul sancționării faptelor antisociale încă de la primele și/sau de la cele mai mici manifestări, și împuternicirea reprezentanților organelor de ordine publică în acest sens.

- efectuarea unor experimente de testare pe zone teritoriale și/sau infracționale pentru perfecționarea acestei metode (cazul orașului New York pe timpul mandatelor de primar ale lui Rudolph Giuliani poate fi considerat și ca un mare experiment reușit din punct de vedere juridic, social și de administrație publică locală).

- introducerea unor elemente de educație juridică, în special penală, încă din programele școlare de studiu ale clasei I.

- încurajarea investițiilor pentru crearea de noi locuri de muncă, pentru reducerea șomajului, a gradului de sărăcie a populației vulnerabile și prin acesta reducerea anomiei (frustrării) acestora.

- conștientizarea și responsabilizarea membrilor familiilor, în special în cazul delinvenților juvenili, prin accentuarea răspunderii civile (inclusiv pecuniare) a părinților pentru faptele copiilor infractori, mergând până la executări silite.

- mobilizarea societății civile, implicarea mass-media, a organizațiilor non-guvernamentale și a cultelor religioase etc. pentru implementarea unor programe și proiecte (cu finanțare locală, națională și europeană) în acest domeniu.

- creșterea numărului și calității forțelor de impunere a legii (polițiști, jandarmi) și îmbunătățirea dotării acestora.

- O mai hotărâtă și atentă acțiune de documentare a stării de infraționalitate din partea serviciilor de informații în vederea sprijinirii organelor de ordine publică și justiție.

- Mărirea numărului de locuri în penitenciare, oricum insuficient și în prezent (2012).

Apoi, în paralel cu aplicarea acestei metode, consider că trebuie intensificate și diversificate acțiunile educative din penitenciare, în special prin implicarea deținuților în acțiuni sportive, de învățământ, de calificare și reconversie profesională, activități productive remunerate etc. și chiar unele activități neconvenționale, cum ar fi primirea în grijă a unor animale (cai, câini, vite), activități care și-au arătat pe deplin eficiența educativă în cadrul unor experimente din penitenciarele americane.

Aceste măsuri educaționale au scopul de a împiedica deținuții să repete comiterea de infracțiuni și să devină astfel recidiviști.

Concluzii

Trebuie revalorizat în mod hotărât dreptul cetățenilor cinstiți, plătitori de taxe și impozite, de a fi protejați de faptele infraționale, în condițiile clamării “drepturilor omului” (interpretate în mod bizar doar ca *ale infractorilor*, ca și cum oamenii cinstiți n-ar fi și ei oameni și n-ar avea aceleași drepturi de a fi protejați măcar ca și infractorii, care trebuie protejați de abuzurile organelor de ordine și ale Justiției).

Toleranța-Zero este o concepție, o politică și o metodă de mare eficiență în combaterea infraționalității, dar ea trebuie luată în calcul și exersată atât pentru că situația socială reală o impune deja, cât și pentru prevenirea unor situații mai grave care ar putea apărea, în baza principiului prudenței. Această concepție trebuie definită și aplicată în mod holistic, atotcuprinzător și consecvent, cu *feed-before* (Forward Thinking) și *feed-back*.[□]

Toleranța-Zero este începutul și sfârșitul perpetuu al politicii anti-infraționale. Ca început al acesteia, reprezintă o filosofie, o decizie politică de a se respecta *Contractul social*, o strategie, o modificare legislativă, o alocare bugetară, o instruire a personalului de ordine publică și justiție, o atitudine civică și o promovare prin mass-media. Încă o dată, *toleranța-zero* nu este un scop în sine, ci un mijloc de instaurare a legalității, siguranței și civismului în viața socială.

În faza sa intermediară, *toleranța-zero* reprezintă o aplicare consecventă a legii, a strategiilor adoptate, o continuare a promovării și un control social permanent.

Ca fază finală și ca bază pentru un nou început, *toleranța-zero* înseamnă o experiență valoroasă acumulată, o jurisdicție de referință, o ameliorare a stării de legalitate și siguranță în societate, o atitudine civică și o masă socială critică în stare să prevină faptele antisociale, să se autoprotejeze de ele și să reducă numărul manifestărilor ilegale de acest tip, precum și o activitate de permanentă perfecționare a legislației și practicii și de promovare a rezultatelor pozitive.

Propuneri de teme pentru viitoare cercetări și aplicații ale metodei *Toleranță-Zero*

În ultima perioadă au căpătat o pondere foarte mare infracțiunile de tipul violenței domestice, violenței la locul de muncă și în școli, hărțuiei sexuale și infracțiunilor informatice, din categoria infracțiunilor fiscale (frauda fiscală, inclusiv prin vânzarea de firme cu mari datorii la stat către cetățeni străini și alte persoane care nu pot fi găsite), care ar merita o atenție sporită din partea autorităților și implicit aplicarea metodei *toleranță zero*.

Bibliografie

1. Richard Alexander GAMMONS, *Zero-Tolerance: A Investigation on Bullying In the "Toxic" Workplace*, lucrare prezentată în cadrul programului de MBA la Portsmouth Business School (International), 2006.
2. Malcolm GLADWELL, *Punctul critic. Cum lucruri mici pot provoca schimbări de proporții*, Editura Andreco Educațional, București, 2004.
3. Hans GROSS, J.U.D., *Criminal Psychology*, manybooks.net, Project Gutenberg, May 1998.
4. Rodica Mihaela STĂNOIU, *Criminologie*, Editura Oscar Print, București, 2011.
5. http://en.wikipedia.org/wiki/Rudy_Giuliani accesat pe 19 martie 2012.
6. <http://www.crestinortodox.ro/carti-ortodoxe/invatatura-credinta-ortodoxa/despre-nadejdea-crestina-80556.html> accesat pe 4 aprilie 2012.
7. <http://www.gotquestions.org/romana/Dumnezeu-diferit.html> accesat pe 4 aprilie 2012.
8. <http://www.ziare.com/stiri/crima/romania-pe-locul-5-in-ue-la-frecventa-crimelor-1148856> accesat pe 20 noiembrie 2012.

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA FILOSOFIA GLOBALIZĂRII

Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU¹

ON THE PHILOSOPHY OF GLOBALIZATION

Col(ret) Prof. Eng. Eugen SITEANU

Abstract

Let us return to Hegel! Thousands of people have been saying it during the past centuries. And here I am saying it myself, thinking of the reflections of the great philosopher of the German school in a very important period for Europe. This period is similar to our present time, vital for our continent and for the entire world. To the globalization! Forward March!

Key words: philosophy, Hegel, spirit, logic, method, globalization

Résumé

Retourner à Hegel ! Milliers de gens ont disant ça aux longs des dernières siècles. Et, voilà, moi aussi, le dis, en pensant aux pansés du grand philosophe de l'école Allemagne d'une époque vitale pour l'Europe, qui se ressemble toujours avec cette nouvelle époque de nos jours, vitale aussi pour notre continent et pour le monde entière. On y va vers mondialisation. En avant !

Cuvinte-cheie : filosofie, Hegel, spirit, logică, metodă, globalizare, gândire

Ab initio recunoaștem că în vederea prezentării bazelor filosofiei globalizării am pornit de la premisele hegeliene, conținute în principalele sale opere: **Fenomenologia spiritului, Știința logicii, Bazele filosofiei dreptului, Prelegerile de filosofia istoriei și Prelegerile de istoria filosofiei.**

Totodată, vom lua în considerare și conceptele elaborate de Kant, cum ar fi, de pildă, „securitatea prin cooperare” în vederea unei păci perpetue.² Deși acest concept

¹ Academia Oamenilor de Știință din România

² Immanuel Kant, *Perpetual Peace* (1795), Ediția engleză M. Campbell Smith, George Allen and Unwin, London, 1917.

a fost inițial considerat idealist, el a fost adoptat după cea de a doua conflagrație mondială ca o modalitate de a ieși din capcanele jocului de sumă zero caracteristică Războiului Rece. Conceptul a dat posibilitatea foștilor inamici ai NATO să participe la o reconciliere/negociere printr-o metodă de cooperare, cum ar fi „Parteneriatul pentru pace”. Dialectica marelui filosof german G.W.F. Hegel (1770-1831) reprezintă un răspuns la problemele complexe ale crizei istorice a omenirii de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, adică a epocii în care a trăit și scris acesta. Vom încerca o analiză a crizei multidimensionale a epocii globalizării prin prisma idealismului obiectiv hegelian (a sistemului filosofic elaborat de Hegel) pentru simplul motiv că genialul Hegel a pus Ideea în desfășurare (dezvoltare) la însăși baza existenței. Totodată vom face uz de categoriile fundamentale hegeliene (Spiritul universal, realizarea libertății etc.) pentru a prezenta un punct de vedere despre filosofia globalizării, deoarece acestea stau la baza fenomenelor și proceselor globalizării, ale gândirii și în general ale societății informaționale în care au loc aceste procese și fenomene.

Totuși, categoria hegeliană a spiritului o considerăm nu suficient de satisfăcătoare pentru vremurile noastre, deoarece aceasta conține și neputința transformării realității sociale a epocii lui Hegel. Dimpotrivă, noi apreciem că tocmai spiritul este acela care va sta la baza transformării nu numai a realităților sociale ale globalizării, ci și a tuturor celorlalte realități ale epocii în care ne găsim. Desigur, această afirmație cu privire la imensa contribuție hegeliană la filosofia spiritului (însuși omul, în esența lui, este gând, este spirit) trebuie luată cu rezervele de rigoare. Afirm acest lucru, negând, într-un fel, ce am afirmat mai sus, întrucât vremurile pe care le trăim noi azi par evadate din spiritualitatea lumii și întoarse la un primitivism înfiorător.

Societatea umană a generat întotdeauna discrepanțe enorme, inegalități uriașe, polarizare (bogați și săraci) și mai ales insecuritate, ca stare normală a societății. Clasa politică a lumii e „partea cea mai conflictuală, cea mai coruptă și cea mai coruptibilă a omenirii, cea mai interesată în partajarea puterii și cea mai mare profitoare a puterii. Între clasa politică și restul lumii, s-a creat o prăpastie uriașă, greu de acoperit ...”³.

Dialectica lui Hegel se poate aplica **ad litteram** în dialectica globalizării, în dialectica filosofiei istoriei globalizării, a culturii globalizării și a filosofiei globalizării, întrucât aceeași metodă a dialecticii hegeliene, care are la bază ideile contradicției și devenirii, nu poate fi percepută corect în lipsa unei angajări ferme a filosofilor în scopul transformărilor (prefacerilor) sociale și spirituale. Revoluția franceză din 1789 i-a dezvăluit lui Hegel contradicțiile sociale și spirituale ale epocii, cele dintre burghezia în ascensiune și feudalismul cramponat în repere desuete, dintre aspirațiile individului și statul absolutist. Acum, în epoca globalizării, există contradicția dintre aspirațiile individului și statul liberal, neoliberal, absolutist, terorist și de alte și alte

³ Institutul de Studii de Securitate din Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, *Univers Strategic*, Nr. 2(10), iunie 2012. Revista Universitară română de studii de securitate, București, 2012, p. 13. (Editorialul)

tipuri, întrucât, se pare, că fiecare stat este altfel decât celelalte, urmărindu-și propriile interese, dar se ascunde abil și stratagemic în conceptele ieșirii din statalitatea suverană.

Alternativa la aceste tipuri de state ar fi capitalismul de stat, conform opiniei unor autori.⁴

Întrucât nici o filozofie nu mai poate fi acceptată integral, nici filosofia lui Hegel nu poate fi acceptată total pentru edificarea/elaborarea filosofiei globalizării deoarece și aceea (Hegeliană) conține o parte care este istoric condiționată, căci izvorăște din aspirațiile epocii lui Hegel, iar epoca actuală este complet diferită de cea în care a trăit marele filosof. De aceea, filosofia globalizării va cuprinde o parte care afirmă filosofia hegeliană și o alta care infirmă (neagă) concepția lui Hegel despre societatea apusă (de acum 200 de ani).

Deoarece există o analogie evidentă dintre epoca lui Hegel și cea a globalizării considerăm că problematica filosofiei hegeliene este, totuși, de foarte mare actualitate, ca orice operă genială a acestei lumi. De ce? Pentru că, acum, ca și atunci, există frământări sociale din ce în ce mai ample, problemele sociale devin tot mai complexe și se complică în toate domeniile, ceea ce provoacă o mutație generală economică, tehnologică, politică, morală și, mai presus de toate, spirituală. Astăzi nu este discutată doar o idee, un concept, un proiect, într-un singur domeniu, ci în toate domeniile și chiar este pusă în discuție însăși existența societății actuale, prin transformări fundamentale sau prin negarea oricărei transformări esențiale. Noi trăim azi intens criza istorică a trecerii de la lumea celui de-al doilea val la civilizația celui de-al treilea val. Așadar, trăim într-o epocă de criză profundă asemănătoare (dar nu identică) cu cea în care a trăit Hegel. Astăzi, ca și atunci, omul se confruntă cu probleme spirituale dramatice, ale „conștiinței nefericite”⁵, ale dezumanizării și chiar alienării. Și atunci, ca și acum, se pune în discuție libertatea persoanei și demnitatea umană.

Oamenii au crezut mereu în propria lor devenire, în speranța că vor reuși să ajungă acolo unde și-au propus în acest sistem mărginit în care își duc viața, în lumea lor mărginită, deși gândurile lor poate ajung la infinit. Ei obțin, fie că merită sau nu, mai mult decât pot oferi ei, în schimb, umanității, ca urmare a „uriașului efect sinergic al cunoașterii. Condiția noastră este aceea a determinării nedeterminării determinate”⁶, ceea ce ne aduce într-o antinomie acceptată, ca o axiomă, nu în totalitate, ci în acele părți care ne convin. Acest proces foarte complex este întotdeauna contradictoriu și conflictual, iar omul rămâne cantonat într-un continuu conflict inclusiv cu el însuși.

Experiența actualei crize multidimensionale, care nu e doar o criză economico-financiară, ci și una politică, socială, spirituală, morală etc., confirmă faptul că

⁴ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian, *Lumea 2011, Enciclopedie politică și militară, [Studii strategice și de securitate]*, București, 2011, p. 12.

⁵ C.I. Gulian, *Hegel. Tânărul Nietzsche. Mircea Eliade*, Editura Academiei Române, București, 1992, p. 13.

⁶ “Institutul de Studii de Securitate din Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir”, *Univers Strategic*, Nr. 2(10), iunie 2012. *Revistă Universitară română de studii de securitate*, București, 2012, p. 7.

nefericirea omului „este nefericirea propriei sale naturi și că separarea și dezbinarea îi sunt constitutive”⁷.

Noul război declanșat în era globalizării (a cunoașterii) nu mai este doar de competența țărilor (statelor) și a națiunilor, ci și a actorilor nonstatali care utilizează arme mult mai subtile și mai eficiente cum sunt cele financiare. Cei care conduc anumite bănci pot „distruge” cele mai puternice țări din lume, cu atât mai mult o țară de mărime medie și forță economică modestă, cum este România. Aceasta a fost atacată după ce și-a achitat datoria externă (înainte de 1990) și a decis să nu se mai împrumute cu dobânzi exorbitante la niciuna dintre acele bănci care, între timp, au devenit cămătarii oficiali ai unei lumi din ce în ce mai străine. Pentru că, în momentul de față, „finanțele gestionează lumea, nu lumea finanțele”⁸.

Astăzi, munca nu e prețuită la adevărata ei valoare, ci proprietatea, iar băncile, firmele, afaceriștii și chiar instituțiile statului, mai bine zis unele dintre ele, „îl jecmănesc pe bietul om, îl transformă în sclav, dându-i iluzia că dacă muncește de la 08.00 la 17.00, cu o oră pauză ..., este un om foarte fericit. „Dar societatea” nu dă doi bani pe el, în calitatea lui de nou sclav al societății de consum”⁹.

Omul se disimulează (dedublează) în două lumi: una externă și alta internă, adică două în cele două lumi ce se contrazic și, în această contradicție, se chinuie și conștiința care nu se poate împăca cu egoul/etosul omului. De aici și necesitatea obiectivă de rezolvare a acestei contradicții, la care trebuie să participe și filosoful, care, prin metoda sa de gândire, trebuie să suprimă opozițiile și să dea soluții omenirii care traversează capcanele globalizării.

Deci filosoful globalizării este chemat să găsească soluții la suprimarea alienării și la dezvoltarea armonioasă a personalității indivizilor, depășind limitele lui Hegel care a renunțat la luptă și a admis că filozoful trebuie să rămână captiv în sfera teoretică și să dezvăluie contradicțiile și atât. Aceasta a fost una dintre limitele filosofiei lui Hegel, adică faptul că filosoful nu se implică în rezolvarea crizei istorice. Prin urmare, credem noi, astăzi, filozoful trebuie să se implice în calitate de cetățean și să dea soluții la problemele complexe ale globalizării. Adică avem nevoie de un nou Hegel, dar care să nu se oprească la sistemul lui închis, ci care să creeze un nou sistem de gândire și de acțiune proiectat spre mâine.

Epoca de criză din timpul vieții lui Hegel are trăsături și chiar probleme asemănătoare sau comune cu epoca de criză profundă de astăzi, adică cu epoca globalizării, deși deosebirile esențiale ale celor două epoci, situate la un ecart de câteva războaie, dintre care trei mondiale, rămân și vor rămâne mereu măcănitul fără ecou a două rațe care nu mai au suficientă baltă.

În secolul al XX-lea, statele au ieșit un pic peste frontiere și, certate prin război, s-au hotărât să nu se mai certe, creându-și câțiva arbitri interstatali sau interfețe

⁷ C.I: Gulian, *op. cit.*, p. 13.

⁸ “Institutul de Studii de Securitate din Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir”, *Univers Strategic*, Nr. 2(10), iunie 2012. *Revistă Universitară română de studii de securitate*, București, 2012, p. 8.

⁹ *Ibidem*, p. 12.

interstatale, la care să se plângă ca la un fel de Înaltă Poartă creată de ele însele pentru autoprotecția lor mediată. Soluția a fost apariția și dezvoltarea unor organizații internaționale interguvernamentale, cum ar fi de pildă Organizația Națiunilor Unite (ONU), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Mondială (BM) și Uniunea Europeană (UE).

Ultima face parte din categoria organizațiilor internaționale de integrare (organizații supranaționale), deși acest concept se pare că este valabil doar pentru unele dintre state, nu pentru toate. Cu alte cuvinte, cel puțin după ultimele evenimente, se pare că Uniunea Europeană este foarte supranațională pentru unii și extrem de naționalistă pentru alții. Unii se supun ei, alții o folosesc cu rigoare și nelimită în interes propriu. În epoca cunoașterii sau în era informațională, există tehnologii de vârf, ca de exemplu tehnologia informației (IT), infrastructuri regionale, continentale și globale (infrastructuri integrate), spațiul cosmic și cel virtual (pe lângă spațiul fizic), rețele de calculatoare, lucrul în rețea, fluxuri continue de informații, mass-media audio-vizuală, armate de securitate sau de ce or mai fi, amenințări și pericole care se dezvoltă o dată cu progresele în știință și tehnologie, arme de distrugere în masă (ADM, ANM), terorism global, regional și, mai ales, național, boli de stres, SIDA; poluarea mediului, distrugere a ionosferei, nanotehnologii, producere artificială a unor fenomene geofizice etc. etc. Mai nou, a apărut integrarea ca regulă a globalizării. Integrarea agresează statele, iar globalizarea proliferază rețelele, ca instrumente ale creării condițiilor pentru impunerea integrării. Procesele integraționiste sunt multidimensionale: economice, politice, culturale, militare etc. Dar globalizarea s-a impus și prin dezintegrare sau destructurare statală (URSS, Iugoslavia, Cehoslovacia, Kosovo s-a desprins de Serbia, dar mai există și alte state în pericol de dezintegrare ca Belgia, Spania, România etc.). Asupra statelor naționale se exercită presiuni uriașe (proasta guvernare, corupția, crima organizată transfrontalieră, sabotare autohtonă și străină, enclavizare etnică, impuneri din partea UE, FMI, BM și chiar a unora dintre paradisurile fiscale). FMI și BM sunt denumite „asasinii economici ai popoarelor”¹⁰.

De fapt, toate epocile de criză au deosebiri istorice, ceea ce l-au „determinat pe Hegel să afirme obligativitatea filosofului de a evita actualizarea forțată” a gândirii filosofice în diverse epoci, din cauza deosebirilor istorice ale acelor epoci (de criză);¹¹ ele au, deci, probleme și soluții diferite pentru că se fundamentează pe soluții istorice diferite (dar obiective).

În epoca globalizării, de exemplu, a apărut conceptul de „acquis”, care a evoluat rapid de la „acquis comunitar” la „acquis-ul occidental în securitate națională” – un set comun de standarde și proceduri de securitate națională și internațională, apoi alte concepte: „identitate”, „brand” („marcă înregistrată”) etc. O altă diferență notabilă este că, în viitor, crizele internaționale vor fi produse și de actori non-statali, dificil

¹⁰ Eugen Siteanu, *Integrare și dezintegrare – paradoxuri ale globalizării*, Revista de Științe Militare nr. 2/2011, p. 84.

¹¹ C.I. Gulian, *op. cit.*, p. 14.

de identificat sau de definit, dar care împânzesc deja lumea.

Revenind la analogiile dintre epocile de criză, subliniem, din nou, faptul că, indubitabil, filosofia lui Hegel poate constitui un îndreptar științific în multe domenii/probleme ale epocii globalizării. De aceea, considerăm că, în fața crizei globalizării, acțiunea hotărâtă a sutelor de popoare, de națiuni, de state și a miliardelor de oameni este cel mai potrivit, cel mai clar, cel mai simplu și cel mai unitar răspuns. Desigur că din punct de vedere filosofic/teoretic, gândirea are alte perspective/orizonturi și nu se poate reduce la ce vor unii sau alții. Gândirea omenirii reprezintă orizontul ideal al omenirii, spiritualitatea și forța ei demiurgică. Omul trăiește în gând și în virtual, chiar dacă, de multe ori, este nevoit să rabde de foame sau să înoate prin noroaiele lumii fizice.

Filosofia, în calitatea ei de concepție despre viață, nu numai că poate, dar este și obligată să traducă în idei, teorii, paradigme subtile și viabile ceea ce conștiința consideră ca necesar. Ea e menită să explice dacă este sau nu, axiologic, sistem de valori umane, dorință de afirmare a omului și stare de securitate (siguranță) prin demonstrații raționale. Filosofia, ca raționalitate deschisă spre nemărginit, poate și chiar trebuie să demonstreze că valorile propuse sunt într-adevăr necesare și să justifice această necesitate intrinsecă a accesului omului la ceea ce el însuși a creat. Ea trebuie, de asemenea, să risipească neîncrederea omului în țelurile/scopurile etosului și în mijloacele avute la dispoziție de acesta. Deoarece, filosofia și, implicit, filosoful au obligația perpetuă/peremptorie de a opera o sinteză între realitatea (ca prezent și trecut, ca fapt și ca istoric), și teorie (ca filozofie, ca mod de gândire a vieții și a gândirii), cu scopul realizării și extinderii cunoașterii realității obiective.¹² În acest mod, filosofia ar putea realiza și un echilibru între necesitățile (cerințele) realității (vieții) și cele ale teoriei (cunoașterii).

În epoca globalizării, este necesară o nouă concepție despre lume. Evident că filosofia globalizării va fi una „istorică”, însă ea nu trebuie să fie subiectivistă și exclusivistă, ci creatoare de paradigme în spațiul realității și în cel al cunoașterii acesteia. De aceea filosoful trebuie să se străduiască să proiecteze, în spațiul cunoașterii, sinteza obiectiv-subiectiv, ceea ce îi va asigura o valabilitate integrată în ansamblul cunoașterii omenirii, adică în „Adevărul absolut”.¹³ Altfel spus, „Adevărul” descoperit de filosofi despre globalizare și epoca globalizării va accede în categoria valorilor perene numai în măsura în care ne va dezvălui, în mod obiectiv și chiar printr-o subiectivitate obiectivă, noile fațete ale realității/vieții, aceasta reprezentând „un răspuns esențial istoric”¹⁴.

Filosofia globalizării trebuie să asigure/să fie astfel încât existența sau realitatea globalizării să devină conștiință, ceea ce ar însemna capacitatea și capabilitatea ei de a defini prin noi concepte nenumăratele probleme și idei generate de situația concretă a globalizării (care este o necesitate istorică) în spiritul omenirii.

¹² C.I. Gulian, *op. cit.*, p. 15.

¹³ *Ibidem*, p. 15.

¹⁴ *Ibidem*.

Simțind o profundă dezamăgire provocată de deosebirea contrastantă dintre idealurile miliardelor de oameni și realitățile agresive și, adesea, vulgare ale globalizării, fiecare spirit cinstit consideră că această insatisfacție generală ar putea fi surmontată esențialmente, prin spiritualitate (gândire/rațiune), care ar putea birui contradicțiile globalizării, dar și prin acțiune, prin lupta vieții, prin truda și eforturile miliardelor de oameni ai acestei epoci, ceea ce se ridică într-un fel deasupra filosofiei (concepției) hegeliene, spiritul devenind nu doar conservativ și ideatic, ci și revoluționar. Totuși, Hegel a preluat ideea genială a lui Heraclit care consideră că lupta (contradicția) și devenirea se contopesc într-un tot inseparabil, adică viața; dar Hegel, în filosofia sa, nu a mai prevăzut/intuit consecințele care decurg din spiritul dialectic, respectiv gândirea radicală, necesitatea protestului pe baza curajului civic cerut oamenilor epocii globalizării. Dar aceasta nu înseamnă nicidecum că filosofia hegeliană nu e actuală. Ca dovadă, e suficient să amintim aici logica nouă hegeliană, adică dialectica.

În epoca noastră, e necesar, probabil, să ne întoarcem la izvoare, adică la Heraclit, și să aducem în actualitate concepția lui despre contradicție (luptă) pe care filosoful antic o considera „părintele tuturor lucrurilor”. Parafrazându-l pe marele filosof, putem spune că lupta (contradicția) reprezintă părintele tuturor proceselor și realizărilor globalizării. De unde rezultă cumva faptul că globalizarea nu este un marș triumfal spre entropie zero, ci o zbatere cumplită pentru a nu ieși din entropie, pentru a ne menține în spațiul nedeterminării determinării, ca demiurgie a condiției umane pe planeta Pământ și în spațiul Universului spiritual al vieții.

Problema dialecticii fenomenului globalizării nu are soluții lineare totalmente previzibile, ci doar posibile soluții, cele mai multe dintre ele, cu desfășurări și finaluri greu previzibile sau chiar imprevizibile.

Studierea sau integrarea globalizării, în cadrul filosofiei globalizării, nu se poate face decât prin noua metodă a dialecticii care ne vine, în esența ei, de la Platon și de la Hegel, sau a „Rațiunii dialectice” a filosofiei crizei, prin îmbinarea rațiunii teoretice cu cea așa-zisa rațiune practică într-un tot unitar în care să se realizeze un echilibru ideal dintre cerințele vieții reale și nevoia de cunoaștere a vieții și, deopotrivă, a cunoașterii, adică a „rațiunii pure”.

Pentru o viziune cât de cât obiectivă asupra lumii globalizării, s-ar impune, probabil, utilizarea categoriilor lumii reale (cantitatea, calitatea, masa, măsura, posibilitatea, esența, forma, finitul, infinitul, conceptul etc.), din ontologia hegeliană, ca și cele din gnoseologia hegeliană, care, credem noi, sunt vitale pentru un gând potrivit cu ceea ce am putea numi filozofie a globalizării, care izvorăște din necesitatea spirituală a totalității/întregului (a principiului totalității), în sensul gândirii realiste a acestui proces obiectiv al evoluției omenirii.

Prin urmare, filosofia globalizării trebuie să se ridice deasupra logicii tradiționale negate de Hegel și să îmbrățișeze „logica” nouă, dialectică, creată de marele filosof, căci adevărata teorie a existenței, a cunoașterii și a gândirii, trece prin

inseparabilitatea lor. Transformările/schimbările ce se produc în realitatea globalizării, în trăirile epocii globalizării (în noua viață pe care o trăim azi) sunt, deopotrivă, *modus vivendi* și *modus cognoscendi*. În acest scop, e necesar ca cerințele epocii globalizării să fie descifrate cu ajutorul tuturor disciplinelor filosofice cunoscute azi, dar și cu ajutorul altor discipline noi generate de subiecții globalizării, printr-un efort enorm de a sintetiza și concretiza într-o concepție nouă principiul totalității și cel al interpătrunderii problemelor globalizării într-un spirit enciclopedic.

În consecință, omul globalizării, filosoful globalizării, demiurg al acestui fenomen care poate să însemne distrugere sau înălțare, ar trebui să se ridice la înălțimea genialității lui Hegel și să se manifeste cam în același fel în care marele filosof și și-a creat sistemul, adică într-o manieră holistică, integratoare concomitent prin „spirit, suflet și simțire”, adică în întregul său.¹⁵ Pentru că marele filosof german îi cerea filosofului să nu se reducă numai la intelect, ci să se ridice la nivelul de exprimare prin totalitatea atitudinilor omenești față de viață, de realitatea ontologică.

În epoca globalizării, asistăm la același fenomen al exploatării și asupririi de care vorbea Hegel, care a reușit să înțeleagă și să explice dialectic relația complicată dintre cele trei fenomene: ale muncii, exploatării și dezumanizării – acestea devin însă din ce în ce mai complexe în secolul al XXI-lea, tocmai datorită procesului de globalizare a tot ce există și merită să existe sau să piară. Procesul „devenirii moralității” în epoca noastră este la fel de complicat și contradictoriu ca cel descris de Hegel pentru realizarea, de către individ, a „obiectivării etice”.

Dar analiza noastră trebuie să fie actuală, să depășească premisele democratice ale subordonării etosului individual celui colectiv/comunitar și să surprindă fenomenul obiectivării înțeles ca o problemă esențială a problematicii spirituale hegeliene. Obiectivarea etică, la începutul mileniului III ar trebui percepută ca fiind o nouă etapă de dezvoltare spirituală – specifică globalizării –, a redescoperirii „conștiinței de sine raționale”. Spiritul devine superior rațiunii în momentul în care devine conștiință de sine deoarece, așa cum observa Hegel, „spiritul individual se contopește cu obiectul său, cu lumea spiritului, cu ansamblul de norme și valori ale colectivității”¹⁶.

Fiecare individ are o realitate „neesențială” întrucât esențialul este definit de armonia dintre persoană/individ și comunitatea din care face parte acesta (aceasta). Hegel explică și definește voința de dreptate socială (a tuturor cetățenilor) ca pe o adevărată „forță” dialectică, justificând astfel revolta cetățenilor împotriva bogăției nelegitime.¹⁷ Din păcate, bogăția nelegitimă este astăzi, la noi, cauza esențială, a sărăciei legitimitată de jefuirea națiunii de către cea mai abjectă dintre ticăloșii lumii, cei cu gândire non-dialectică criminală și perversă.

¹⁵ Ibidem, p. 17.

¹⁶ G.W.F. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, București, Editura Academiei, 1965, pp. 230-250.

¹⁷ Ibidem, pp. 283-300.

CONCLUZII

Societatea umană a generat mereu, atunci, ca și acum, discrepanțe și inegalități imense, polarizare și multă insecuritate, pentru că starea normală a ei este insecuritatea, amenințarea, pericolul. Oamenii politici nu sunt atât de responsabili pe cât ar trebui, și mulți, poate prea mulți dintre ei, sunt corupți și foarte interesați de putere și mai ales profitorii ai puterii. Între aceștia și restul lumii, a fost mereu și va fi mereu o falie enormă, o prăpastie; nu e de mirare că lumea solicită din ce în ce mai insistent îmbunătățirea/reformarea clasei politice pentru ca o astfel de tagmă să nu mai reprezinte un pericol prin calitatea de decident unic în problemele economice și sociale, în cele ale securității, păcii și războiului. Într-o viziune hegeliană, esența spiritului presupune luarea realităților globalizării, a vieții existente în această eră, „ca obiect și într-o tendință infinită”, dar și ca mijloc și acțiune pentru modificarea acestei vieți, acestei realități. Așadar, miliardele de oameni ai Planetei Albastre, prin unirea eforturilor individuale și colective, pot să transforme realitățile globalizării astfel încât procesul globalizării să se desfășoare în concordanță cu dorința lor, dacă și numai dacă gândirea lor produce rațiune și nu somn al rațiunii.

BIBLIOGRAFIE

1. Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir, *Lumea 2011, Enciclopedie politică și militară*, [Studii strategice și de securitate], București, 2011.
2. Gulian C.I., *Hegel. Tânăruț Nietzsche. Mircea Eliade*, Editura Academiei Române, București, 1992.
3. Hegel G.W.F., *Fenomenologia spiritului*, București, Editura Academiei, 1965.
4. Institutul de Studii de Securitate din Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, *Univers Strategic*, Nr. 2(10), iunie 2012. *Revista Universitară română de studii de securitate*, București, 2012. (Editorialul)
5. Kant Immanuel, *Perpetual Peace* (1795), Ediția engleză M. Campbell Smith, George Allen and Unwin, London, 1917.
6. Siteanu Eugen, *Integrare și dezintegrare – paradoxuri ale globalizării*, *Revista de Științe Militare* nr. 2/2011.

REGII STATELOR GETO-DACE ȘI RĂZBOAIELE ACESTORA

Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU¹

Abstract:

This paper presents briefly the kings of geto/dacian states and their wars with powerful empires and why did those states lose the wars with Roman Empire in the Carpathian/Danubian/Pontic area. Eventually Geto/Dacians finally defeated Roman Empire at the Battle of Rome in 410 A.D.

Cuvinte-cheie: geto-daci, traci, războaie, Istru.

R eferindu-se la geto-daci, Dio Cassius făcea următoarea observație: „Eu îi numesc daci ..., măcar că știu prea bine că unii dintre greci îi numesc geți ... Geții locuiesc dincolo de Haemus (de munții Balcani – n.n.), de-a lungul Istrului (Dunării – n.n.)”².

Istoricul antic Strabon scria: „Geții sunt cei care se întind spre Pont (Marea Neagră, n.n.) și spre răsărit, iar dacii cei care locuiesc în partea opusă, spre Germania și spre Izvoarele Istrului”³.

Un alt istoric, grecul Appian, vorbea de: „... geții de dincolo de Istru, pe care îi numesc daci”⁴. Indiferent că era vorba de geți sau de daci, aceștia erau însă de aceeași etnie (traci).

Din scrierile istoricilor antici rezultă că geto-dacii locuiau pe un teritoriu vast, care, în linii generale, se întindea pe Valea Dunării începând de la Carpații Păduroși, la vest, izvoarele și cursul superior al Nistrului, la nord, Bugul și Litoralul Pontului Euxin, la est și la sud Dunărea, până la Munții Haemus (Balcani) care erau, de asemenea, locuiți de geți, ceea ce înseamnă o suprafață de aproximativ 600.000 km² (figura nr. 1). Rezultă că, în granițele statului geto-dac al lui Burebista, erau cuprinse toate teritoriile ce aparținuseră geto-dacilor din secolele V-I î.Hr. În acest spațiu,

¹ Academia Oamenilor de Știință din România

² Dio Cassius, *Historia Romana*, LXVII, 6.

³ Strabon, *Geografia*, VII, 3, 12.

⁴ Appian, *Historia Romana*, 4, 15.

traco-geto-dacii și-au construit cetăți și fortificații pentru a se apăra de agresiunile unor populații care veneau cu gânduri dușmănoase pe teritoriile lor. Cetățile geto-dacilor erau ridicate în munți sau pe dealuri, așadar pe înălțimi.

Figura nr. 1. Harta Daciei în anul 44 î. Hr.

Sursa: http://articole.netul.ro/burebista-primul-rege-al-dacilor_11.html

Istoricul antic Tucidide a scris despre geți că aceștia „sunt vecini cu sciții, au aceleași arme și sunt toți arcași călări”⁵.

Începând cu jumătatea secolului VI î. Hr., geto-dacii au fost nevoiți să respingă, secole la rând, atacurilor armatelor grecilor, sciților, perșilor, macedonenilor, celților, romanilor și altor popoare. Geto-dacii au luptat eroic, ei fiind considerați „cei mai viteji și cei mai dreپți dintre traci”⁶.

În anul 514 î. Hr., o armată de sute de mii de luptători (Herodot, părintele istoriei, scria de aproximativ 700.000 de luptători și 600 de corăbii), comandată de regele Darius I, a invadat Dobrogea și a provocat distrugerea Histriei, fapt ce ne face să credem că acolo se pusese bazele unuia dintre primele state geto-dacice, cu capitala la Histria, care, mai târziu (pe la 350 î. Hr.), era condus de către un „histrionorum rex”, adică de către un rege histrian, cum afirma Troguș Pompeius în lucrarea sa intitulată „Histriae Philippicae”.

După moartea lui Alexandru cel Mare, adică după 323 î. Hr., imperiul său

⁵ Tucidide, Istorie, II, 96.

⁶ Herodot, Istorie, IV, 93.

s-a dezintegrat și au apărut mai multe state în care urmașii împăratului Alexandru s-au proclamat regi. Înainte de acea perioadă, prin unirea triburilor tracice, inclusiv a celor dacice (pe care grecii îi numeau geți) s-au format state, în care conducătorii acestora s-au proclamat și ei regi. Astfel, după unele scrieri istorice, Zamolxe⁷, care era socotit a fi „zeul suprem în religia geto-dacilor”, revine în Dacia după o călătorie de 8 ani, în anul 512 î. Hr., devenind succesiv „legislator” (Diodor din Sicilia), mare preot (Herodot, Iordanes, Strabon), vicerege și apoi chiar regele unui stat dac de pe teritoriul viitoarei Dacii Mari (Herodot, Iordanes, Platon).

După anul 331 î. Hr., Zopyrion, guvernatorul Pontului, numit de Alexandru cel Mare, a trecut Dunărea și a asediat cetatea Olbia de la gurile Bugului. Când s-a înapoiat, pe același itinerar, a fost atacat de geto-daci (probabil la vadul Isaccea), care i-au nimicit oastea.

CHARNABON a trăit și a domnit în secolul al V-lea î.Hr. Singura informație certă despre el provine dintr-o relatare a poetului grec Sofocle (497-405 î. Hr.). care a scris că acesta „a domnit peste geți”.

În localitatea Peretu din județul Teleorman, la confluența a două râuri (Vedea și Teleorman), în anul 1970, s-a descoperit mormântul unui rege traco-geto-dac din secolul IV î. Hr. și anume al regelui BOROISTA⁸. Osemintele regelui erau într-un mormânt de lemn asemănător cu altele descoperite atât la nordul Dunării cât și la sudul acestui fluviu. Astfel, la 90 km sud de Peretu, în Bulgaria, în apropiere de Kazanlâk, arheologul bulgar Georgi Kitov a descoperit mormântul regelui Seuthes al III-lea, care era din dinastia Cotanilor din Carpați⁹, ceea ce dovedește că tracii erau strămoșii comuni ai popoarelor noastre, români și bulgari, care locuiesc azi la nord și la sud de Dunăre.

Printre regii geto-daci din secolul al III-lea î. Hr. strălucește marele rege dac Dromichaites¹⁰ care a reușit să-l învingă pe regele Lysimach în războaiele declanșate de macedoneni împotriva statului dac, în anii 299 și 292 î. Hr.

DROMICHAITES s-a aflat în fruntea statului geto-dac spre sfârșitul sec. al IV-lea și începutul sec. al III-lea î.Hr. Statul condus de el se întindea în Câmpia Munteniei și pe malul drept dobrogean al Dunării, teritoriu pe care Lysimach, regele Traciei, îl ocupase. Începând cu anul 300 î. Hr., geto-dacii sub conducerea lui Dromichaites sunt nevoiți să ducă un război de apărare împotriva lui Lysimach (urmașul lui Alexandru Macedon). Într-o primă etapă, regele geto-dac simulează o retragere și apoi declanșează o contraofensivă și îl ia prizonier pe Agatocle, fiul lui Lysimach, dar îl eliberează în 292 î.Hr., cu scopul de a încheia pacea cu regele Lysimach și a recâștiga teritoriile ocupate de acesta. Dar Lysimach conduce o nouă

⁷ Zalmoxis, the Vanishing God. Comparative Studies in the Religions and Folklore of Dacia and Eastern Europe, Chicago, University of Chicago Press, 1972.

⁸ Dumitru Rădoi, Enigme descifrate din istoria comună a traco-geto-dac, nord și sud Dunăreni, în Dacia magazin, nr. 78-79, iunie-iulie 2012, pp. 58-59.

⁹ *Ibidem*, p. 59.

¹⁰ Diodor din Sicilia, XXI, 12; Plutarh, Basileon apofthegmata Kai Strategon: Lysimachos.

ofensivă împotriva regelui geto-dac, care, în fața puternicei armate, și-a retras trupele și a pustiit totul în calea invadatorilor care au suferit de foame și de sete. Întreaga oaste a lui Lysimach, în frunte cu el, a fost încercuită și capturată de către armata geto-dacă a regelui Dromichaites. După obținerea acestei victorii, geto-dacii au cerut regelui lor ca Lysimach să fie pedepsit cu moartea. Însă Dromichaites s-a împotrivit, explicându-le că dacă îl va omorî, alți regi îl vor înlocui și vor fi poate un pericol mai mare decât Lysimach care, drept recunoștință față de ei, le va restitui teritoriul cotropit (la sudul Dunării). Conform relatărilor istoricului Diodor din Sicilia, Dromichaites îi dă o lecție plină de învățăminte lui Lysimach. Regele get a oferit prizonierului său, o masă regească servită în vase de aur, iar el și comesenii geți, mâncau din vase de lemn. După ospăț, regele geto-dac l-a întrebat pe Lysimach ce masă este mai demnă de un rege. Acesta îi răspunde că cea la care se află macedonenii. Atunci, Dromichaites a continuat să-l chestioneze cu o altă întrebare: ce l-a determinat (pe Lysimach) să lepede un trai atât de îmbelșugat spre a porni împotriva celor care duc o viață atât de modestă. Prin răspunsul său, Lysimach și-ar fi recunoscut vina, fapt ce l-a convins astfel pe regele geto-dacilor să-l elibereze. În cele din urmă, fostul prizonier Lysimach și-a căsătorit fiica cu regele geto-dac și ia restituit teritoriile de la sudul Dunării.

Istoricii români au emis o serie de păreri. Printre alții, Vasile Pârvan afirmă că regele geto-dac, Dromichaites, își exercita stăpânirea și peste Dunăre, până la Haemus, dar și pe cetăți de pe malul dobrogean al Dunării. La rândul său, istoricul Dumitru Berciu consideră că statul lui Dromichaites avea teritorii pe ambele maluri ale Dunării și de aceea Dromichaites era rege al traco-geților, continuator al anonimului „rex Histrianorum” (339 î.Hr.), care era tot get și el. O dovadă că regii geto-daci se războiau între ei vom prezenta în continuare.

În Muzeul Militar Național din București există un bust al regelui geto-dac Dromichaites. Pe pedestalul monumentului este scris: „Dromichaites, rege al geto-dacilor (sec. IV-III î.e.n.). A purtat lupte cu regele elenistic al Traciei, Lysimach, pe care l-a înfrânt și l-a luat prizonier, punându-i întrebarea „de ce te-ai silit împotriva frii, să aduci ostașii (tăi) pe niște meleaguri în care orice oaste străină nu poate afla scăparea sub cerul liber?” Diodor din Sicilia.

Regele geto-dac **ZALMODEGIKOS** a domnit în sec III î. Hr., fapt consemnat de către un decret histrian. Stăpânirea sa cuprindea ținutul Munteniei și poate și sudul Moldovei. Statul său, la un moment dat, a ținut ostatici 60 de histrieni și a blocat veniturile cetății, fapt pentru care, la curtea sa, a fost trimis din partea cetății o solie cu rolul de a-l convinge să restituie cetății veniturile, respectiv exploatarea teritoriului rural al cetății, să-i aprobe pescuitul la gurile Istrului, și să-i restituie cei peste 60 de ostateci.

La sfârșitul secolului III î. Hr. și începutul secolului II î. Hr. urmașul regelui Zalmodegikos era regele get **Rhemaxos**. În anul 200 î. Hr., un decret histrian dat în cinstea lui Agatocle, se referă la relațiile politice dintre cetatea Histria și populațiile

din nordul Dunării. Din textul documentului rezultă că situația orașelor-cetăți pontice și în primul rând a Histriei, era precară, deoarece sciții conduși de Zoltes năvăleau și prădau orașele grecești supuse și protejate de Rhemaxos. Se pune în mod firesc întrebarea: unde se afla statul lui Rhemaxos și care era originea acestui rege? Istoricul D. M. Pippidi îl consideră pe Rhemaxos get. Deci regele get Rhemaxos stăpâna teritoriul de pe malul stâng al Dunării, dar își întindea autoritatea și asupra Dobrogei și cetăților pontice care îi plăteau tribut, apărându-le de scitul Zoltes cu 100 de călăreți, iar apoi după intervenția fiului regelui Rhemaxos, Phradmon, cu 600 de călăreți.

Regele geto-dac CARANABON a domnit la sfârșitul secolului al III-lea î. Hr. Nu s-au descoperit încă informații istoriografice românești și străine privitoare la biografia și la stăpânirea sa teritorială. Dar numele său este amintit în tragedia lui Sofocle intitulată „Triptomos”.

Regele traco-get **MOSKON**, în secolul III î. Hr., era în fruntea unui stat din Câmpia Dunării și din partea de nord a Dobrogei. Numele său apare pe monede descoperite în regatul său. Singurele izvoare istorice care atestă existența lui sunt câteva monede de argint descoperite în părțile Tulcei. Toate aceste emisiuni redau pe avers chipul său, iar pe revers un călăreț și inscripția „**BASILEUS MOSKONOS**” scrisă cu caractere grecești.

Regele geto-dac **ZALMODEGIKOS** a domnit la mijlocul secolului al III-lea î. Hr. Aria geografică în care el își exercita autoritatea se întindea pe malurile Dunării, inclusiv pe cele dobrogene. Istoricii români și străini care vorbesc despre el, apreciază că regele Zalmodegikos controla, din punct de vedere militar, polisurile grecești ce se aflau pe litoralul vestic al Pontului Euxin (Marea Neagră), acordându-le acestora, la cerere, sprijin militar pentru apărarea cetăților stăpânite de greci.

RUBOBOSTES, rege geto-dac, și-a exercitat autoritatea statală pe o întinsă zonă din interiorul arcului carpatic, pe Târnave și Țara Bârsei¹¹, în jurul anului 200 î. Hr. În timpul domniei lui Rubobostes, se constată o creștere semnificativă a puterii economice și militare a geto-dacilor. Istoricul roman Trogius Pompeius atribuia acestui rege calități și însușiri deosebite de ordin militar și administrativ.

OROLES a fost un rege geto-dac care a domnit, după cum se atestă în unele lucrări de istorie, în partea de mijloc a secolului IV î. Hr. El și-a exercitat autoritatea în spațiul geto-dacic carpatic ce se întindea la estul regatului lui Rubobostes, până la Siret¹².

Luptătorii geto-daci de sub conducerea lui Oroles, așa cum ne informează istoricul roman Trogius Pompeius, au luptat pentru stăvilirea unor invazii ale bastarnilor în interiorul arcului carpatic. Referindu-se la acest rege geto-dac, istoricul roman Iustinus semnaleză faptul că Oroles era foarte exigent cu luptătorii săi, care nu se comportau vitejește.

¹¹ Domnița Rațiu, Sistemul de Apărare al dacilor din sud-estul Ardealului, în *Dacia Magazin*, nr. 78-79, iunie-iulie 2012, p. 57.

¹² *Ibidem*.

Regele dac **COTISO** stăpâna teritoriile de la vestul Oltului, de ambele părți ale munților și în anul 29 î. Hr. a trecut Dunărea și a atacat legiunile lui Marcus Licinius Crassus însă acesta din urmă i-a nimicit oastea așa după cum a scris Horațiu („armata dacului Cotiso a pierit”¹³). Regele dac **RHOLES** (din sudul Dobrogei) a cerut ajutorul lui Crassus împotriva regelui dac **DAPYX** (vecinul său de la nord). În anul 28 î. Hr. Crassus l-a înfrânt și i-a nimicit armata, însuși regele dac și-a găsit sfârșitul, iar fratele său a fost luat prizonier.¹⁴

ZYRAXES, rege geto-dac în secolul I î. Hr., a domnit într-un stat aflat în partea de nord a Dobrogei, dar și în teritoriile de la nordul Dunării. Se apreciază că el își exercita domnia, cu autoritate, din cetatea de scaun zisă Genucla. Potrivit informațiilor de care dispunem oștile regelui Zyraxes au dus lupte împotriva armatelor conduse de generalul roman Crassus, care trăise între anii 111-23 î. Hr. și a fost membru al primului triumvirat, alături de Caesar și de Pompei, care a condus Imperiul Roman. Nu dispunem de informații în privința locului de desfășurare a acestor acțiuni militare și a forțelor care s-au aflat în conflict, dar cunoscând faptul că pe vremea aceea Crassus era deja general și că avea în subordine cel puțin trei legiuni, ne dăm seama și putem aprecia mărimea forțelor pe care le comanda regele Zyraxes.

Regele geto-dac **BUREBISTA** este socotit că a fost întemeietorul primului stat centralizat al geto-dacilor. Din cele relatate mai înainte, rezultă, fără nici un echivoc, că pe teritoriul străvechii Dacii au existat, în perioada cuprinsă între secolele V și I î. Hr., mai multe state geto-dacice care erau conduse de regi iscusiți, pricepuți atât în treburile administrative și organizatorice, cât și militare. Din păcate, unii dintre acei regi se războiau, de multe ori, și între ei. Teritoriile în care acești regi își exercitau autoritatea erau adesea supuse unor frecvente și puternice invazii străine de jaf și de cuceriri care le puneau în pericol atât teritoriul, bogățiile lui, cât și exercitarea domniei în pace și în liniște în statele respective. Potrivit aprecierilor unor specialiști în istoria antică a Daciei, pe teritoriul ei, doar câteva state geto-dacice erau mai mari, mai puternice și, deci, puteau face față, cu mai mult succes invaziilor și amenințărilor străine. Acestea se aflau astfel dispuse teritorial:

- La vest de Olt, între Dunăre și Munții Carpați;
- În Dobrogea și partea de est a Munteniei (la est de Olt);
- La sudul Dunării până în munții Haemus;
- În partea de nord a Carpaților Meridionali;
- În Moldova, cuprinsă între Carpați și Nistru.

Pentru a face față cu cât mai mult și mai evident succes invaziilor și cuceririlor străine pe pământul Daciei, se impunea, cu necesitate, unirea acelor mici state, într-un stat mare și puternic, condus de un singur rege, care să aibă în jurul său colaboratori pricepuți și iscusiți. Înfăptuirea acestui înalt deziderat a revenit

¹³ Cassius Dio, L1, 24, Horațiu, Ode, III, 8.

¹⁴ Cassius Dio, L1, 24.

regelui geto-dac Burebista, care a domnit între anii 82-44 î. Hr. „Ajunghând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese – ne informează istoricul și geograful grec Strabon -, Burebista bărbat get, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, cumpătare și ascultare față de porunci ..., încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic. Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe Deceneu.” Deceneu era un mare preot, dar nu oarecare, ci unul care era considerat de conaționalii săi că ar fi avut puteri supraomenești specifice zeilor. În realitate, acesta a fost un sfetnic și un ajutor fără egal pentru regele Burebista și pentru acțiunile și înfăptuirile sale. Referindu-se la el, Strabon scria următoarele: „Spre a ține în ascultare poporul”, regele Burebista „și-a luat ajutor pe Deceneu, un vrăjitor care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de proorocie, mulțumită cărora susținea că tălmăcește voința zeilor. Ba, încă de la un timp fusese socotit zeu ...” La rândul său, istoricul roman Iordanes ne scrie că: „În timpul domniei la goți (la geți – n.n.) a lui Burebista, a venit în Gothia (în Geția sau în Dacia – n.n.), Deceneu. Primindu-l pe Deceneu, Burebista i-a dat o putere aproape regală ...”

Datorită calităților și însușirilor sale, ca și a acțiunilor sale, Deceneu era considerat în unele studii istorice, nu doar un preot, ci și un autentic rege al Daciei.

Astfel, pentru unificarea statală a tuturor teritoriilor care aparținuseră geto-dacilor, în anul 60 î. Hr. regele Burebista și oștile sale întreprind o ofensivă rapidă împotriva celților, care ocupaseră o mare parte din teritoriile occidentale ale geto-dacilor, adică de la Bratislava până la Tisa. În urma unor acțiuni îndrăznețe și rapide, printr-o altă luptă, armata regelui Burebista îi alungă pe taurisci și pe boii dincolo de Bratislava. După această ofensivă, marele rege dac a eliberat teritoriile geto-dacilor până la Dunărea mijlocie și Morava și le-a inclus într-un stat geto-dac centralizat. Apoi Burebista a pornit cu armata sa eliberatoare spre răsărit, unde erau coloniile grecești de pe litoralul Mării Negre.

În anul 55 î. Hr., regele geto-dac unificator al Daciei începe să elibereze litoralul pontic. Întâi pune stăpânire pe cetatea Olbia de lângă Bug și apoi pe toate cetățile grecești de la sud: Tyras (Cetatea Albă), Histria, Tomis, Odessos (Varna), Apollonia și Dionysopolis (Balcic). Așadar, între anii 60 și 48 î.Hr., Burebista a reușit să unifice întregul popor geto-dac și toate teritoriile pe care locuia acesta.

Ca urmare, statul său geto-dac se întindea spre apus și spre nord-vest până la Dunărea Mijlocie și Morava, spre nord până la Carpații Păduroși, spre est ajungea până la Olbia și cuprindea Dobrogea în întregime, iar spre miazăzi ajungea până la Haemus (Munții Balcani) și până în Apolonia. În epoca dată, puține popoare ale lumii trăiau într-un stat atât de mare și de puternic, cum era Dacia lui Burebista. În acea epocă, multe alte popoare, precum erau francezii, germanii, elvețienii și alții, nu se bucurau de astfel de organizații statale. Burebista a avut legături diplomatice cu pompeii, om politic și general roman, din primul triumvirat al Imperiului Roman.

În amintirea regelui Daciei, Burebista, în secolul trecut, pe teritoriul României s-au înălțat două monumente; unul în incinta Muzeului Militar Național din București,

sub formă de bust, pe postamentul căruia este scrisă o inscripție explicativă și evocativă: „Burebista. Rege al geto-dacilor (82-44 î.e.n.). Întemeietorul statului dac centralizat și independent. «Cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei și stăpânind teritoriul de dincolo de fluviu (Danubiu – n.n.) și de dincoace». Din decretul în cinstea lui Acornion”; Cel de-al doilea monument, unic ca realizare artistică, se înalță maiestuos în cadrul complexului sculptural în aer liber din Tabăra de sculptură de la Măgura Buzăului. Este o realizare plastică în piatră de o frumusețe și de o măreție cu totul aparte, care merită să fie văzută și apreciată de către toți românii doritori să cunoască istoria străvechii noastre Dacii.

Urmașul cel mai strălucit al lui Burebista pe tronul Daciei a fost Decebal, care a domnit în secolul I d. Hr. Referindu-se la el și în special la calitățile sale de conducător militar, istoricul grec Cassius Dio scria următoarele: „Era foarte priceput în planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani”.

Nu trebuie confundată Dacia cu Provincia romană Dacia, care reprezenta mai puțin de 33% din teritoriile Daciei (Banatul, Crișana, Oltenia și Ardealul).

Atât geto-dacii din provincia romană, cât și geții liberi aflați în afara acestei provincii au luptat neconținut pentru a-i alunga pe romani de pe pământul geto-dac. Geții liberi i-au ajutat permanent pe dacii care se răsculau și se aliau cu alte popoare pentru ca loviturile lor să fie mai puternice și să aibă sorți de izbândă.

În anul 271 geto-dacii și-au intensificat atacurile, astfel încât împăratul Aurelian a fost nevoit să-și retragă legiunile romane din Provincia Dacia la sudul Dunării. După eliberarea Daciei de sub stăpânirea romană, regele acesteia, Ermanarich cel Mare, a domnit, până la venerabila vârstă de 100 de ani, peste vechile teritorii ale statului geto-dac din vremea marelui rege Burebista.¹⁵

Peste 125 de ani, armatele geților de răsărit (și ostrogoților) sub comanda regelui Alaric au trecut la o ofensivă puternică și în anul 410 au cucerit Roma¹⁶. Mai întâi, regele Alaric a atacat și distrus armata romană în anul 378 d. Hr. în bătălia de la Adrianopolis, după care l-a capturat pe împăratul Valens pe care l-a decapitat.¹⁷ Totuși, Roma și-a încheiat definitiv supremația, în anul 476 d. Hr., când regele get Onoacru distruge din nou capitala imperiului roman.¹⁸

Între secolele al V-lea și al XII-lea are loc procesul de transformare al geto-dacilor în actualul popor român, proces amplu și complex asupra căruia nu ne vom opri, ci asupra războaielor care le-au purtat, cu aceeași vitejie și dispreț față de moarte

¹⁵ Marin Mihail Giurescu, 271-2011-1940 de ani de la eliberarea Daciei, în Dacia magazin nr. 78-79, iunie-iulie 2012, p. 81.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Nicolae Nicolae, Fresca de la Salmorus sau horoscopul getic al martirizării lui Epictet și Astion la anul 290 DCHR, în Dacia magazin, nr. 65, mai 2011, p. 31.

¹⁸ *Ibidem*.

care i-au caracterizat din cele mai vechi timpuri pe geto-daci.

Românii din sudul Dunării au participat, în anul 1166, la războiul împotriva Ungariei, care n-a încetat să încerce subjugarea românilor, atât în nordul, cât și în sudul acestui fluviu.

Mișcarea de independență a Țării românilor din Balcanii Orientali și Vlahia Mare Tesaliană (din Munții Pind) este specifică și altor popoare (ca de exemplu bulgarii) din Peninsula Balcanică, care se ridicau la luptă împotriva Imperiului Bizantin și a Ungariei. Românii se răscoală sub conducerea fraților Petru și Asan împotriva politicii fiscale a Imperiului Bizantin. Ridicarea generală a românilor a început în iarna lui 1185 spre 1186.

Cei doi frați s-au aliat cu românii și cumanii de la nordul Dunării și în 1187 au obținut și sprijinul militar al bulgarilor, iar în 1188, în urma succesarilor obținute în luptele cu oastea bizantină, frații Asănești au întemeiat statul româno-bulgar cu capitala la Tîrnovo.

În anul 1190, împăratul bizantin Isaac Anghelos trece din nou la agresiune, fiind respins și silit să se retragă prin munți, dar armata sa a fost atacată prin surprindere într-un defileu și a avut pierderi mari.

Apoi românii și bulgarii au declanșat ofensiva împreună cu armata sârbă și au eliberat noi teritorii alipite imediat statului româno-bulgar. În această situație, Bizanțul s-a aliat cu regatul ungar și totuși trupele bizantine au fost înfrânte și nimicite în anii 1193 și 1194, fapt pentru care împăratul a pregătit o nouă companie în 1195 și 1196, dar a suferit noi înfrângeri.

Împăratul bizantin organizează un complot și îi asasinează pe cei doi frați, însă cel de-al treilea frate, Ioniță, ia conducerea statului româno-bulgar și împreună cu românii din Vlahia Mare, din Pind, înfrânge din nou armata bizantină. Urmează succesele militare ale lui Ioniță în anii 1201-1204. Prin procesul de unificare a țărilor române și bulgare în jurul Țării Românilor din Balcani, condusă de Ioniță, s-a format Imperiul Româno-Bulgar, al cărui împărat a fost Ioniță Caloianu.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Crișan I.H., „Statul geto-dac”, București, 1977;
2. Cristache Gheorghe, Tucă Florian, „Voievozi, Domnitori, Principi, Regi, președinți și alți șefi de stat din spațiul românesc”, Dicționar, Ediția a II-a, București, 2006;
3. Daicoviciu Hadrian, „Portrete dacice”, București, 1984;
4. Giurescu C. Constantin, Giurescu Dinu, „Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până azi”, București, 1971;
5. Mușat M., Ardeleanu I., „De la statul geto-dac la statul român unitar”, București, 1983;
6. Pippidi D.M., „Contribuții la Istoria veche a României”, ediția a II-a,

PUNCTE DE VEDERE

- București, 1967;
7. Pârvan V., „*Dacia Civilizațiile antice din țările carpto-danubiene*”, ediția a IV-a, București, 1967;
 8. Preda Constantin, „*Monedele geto-dacilor*”, București, 1998;
 9. Tucă Florian, Sbârnă Gheorghe, Dobre Cezar, „*Milenii de statalitate, creștinism și cultură în spațiul românesc*”, vol. 1-3, București, 2003;
 10. Tudor Gheorghe, „*Armata geto-dacă*”, București, 1986;
 11. Xenopol A.D., „*Istoria românilor din Dacia Traiană*”, ediția a IV-a, București, 1986.

FABRICILE DE TERORISM

Dr. Riad AWWAD

Începând cu anii '70, în perioada Războiului Rece, se atestă un regres în mișcarea națională socialistă prezentă în țările islamice, paralel cu dezvoltarea și extinderea mișcării religioase extremiste și apariția unor ramuri militare ale acestor organizații religioase, cum ar fi FATAH (PLO) și mișcarea wahabistă în Arabia Saudită.

În prezent, avem în față un stat bine dezvoltat financiar, care sprijină dezvoltarea mișcării extremiste islamice și mișcarea de eliberare a Palestinei.

Aici vorbim despre alianța dintre religie și puterea politică, mai ales în Arabia Saudită, unde mișcărilor extremiste ating cotele cele mai înalte până în prezent, inclusiv Al-Qaeda.

În perioada de după '70, războiul din Afganistan, care începuse, a servit drept motiv pentru islamiști spre a face propagandă și exerciții de practică militară. În toate moscheile, extremiștii islamici chemau masele să se alătore Jihad-ului, această propagandă realizându-se bineînțeles și prin intermediul presei.

Toată propaganda se adresa oamenilor de rând, extremiștii promițând tinerilor că, dacă se vor implica în Jihad și vor lupta alături de ei, vor avea parte de tinere fecioare în Paradis.

La rândul lor, americanii au jucat un rol foarte mare în practica militară și sprijin logistic(armament).

În acea perioadă, orice extremist islamic ce se adresa la o ambasadă din Occident era ajutat să emigreze din țară însoțit de familie și beneficia de ajutor financiar.

Americanii au inițiat o alianță cu familia lui Bin Laden, cea mai puternică și mai bogată familie din Arabia Saudită din ținut, apelând la aceasta pentru a se duce în Afganistan să facă război împotriva comuniștilor ruși.

Lupii persani au reușit să-i convingă pe americani și pe cei din Occident că una dintre cele mai puternice mișcări islamiste existente este mișcarea sunnită și că ideal ar fi să fie susținută și o mișcare șiiită.

Astfel s-a înfăptuit revoluția islamică în Iran în 1979, iar Ayatollahul Kumeyni, se reîntoarce în Iran și declară Republica Islamică Iraniană (șiiită), fiind pentru prima dată în istorie când există două puteri islamice : șiiită și sunnită, urmărindu-se

dezbinarea acestor două puteri și crearea unui conflict non-stop, din 1980 până în 1988, prin războiul dintre Iran și Irak; în acest război, americanii l-au sprijinit pe Saddam Hussein.

Victoria revoluției islamice în Iran a deschis ochii tuturor țărilor islamice, fiecare dorind să urmeze exemplul iranian, creând organizații extremiste secrete cu ajutorul Americii și al Occidentului, continuând așa până la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90, când Iranul a creat celule Hezbollah în 36 de țări din Europa, America Latină, Africa și țările asiatice, precum și, în mod evident, Hezbollah-ul din Liban și mișcarea Hamas în fâșia Gaza, ambele înființate cu sprijinul Siriei.

Prăbușirea socialismului a constituit imboldul și a oferit ocazia optimă pentru ca organizațiile islamice extremiste să devină mai puternice, mai energice, mai active.

Primul război din Golf din '90 și intervenția americanilor în Irak pentru eliberarea statului Kuweit au alimentat și au consolidat organizațiile islamice extremiste. După atacurile de la 11 septembrie 2001 și atacurile din Afganistan și Irak, au apărut mișcări extremiste care au fost autoarele unor atentate în Madrid și Londra și, ulterior, autoare ale unui atac nereușit în Suedia.

În acest moment, s-au ridicat multe voci extremiste occidentale împotriva islamului și a organizațiilor extremiste islamice.

Această situație i-a făcut mai extremiști pe islamici. După atacurile americane, mulți tineri din țări islamice au alcătuit o grupare teroristă pentru a lupta în Irak, sub denumirea de Al-Qaeda, bineînțeles că în situația actuală în Irak și Afganistan s-au unit extremiștii șiiți cu extremiștii sunniți. Încă odată, situația de față a dat naștere la multe organizații teroriste care existau încă din anii 80 (Hamas în Israel și Hezbollah în Liban, plus încă alte 36 de organizații ale Hezbollah sprijinite financiar și logistic din Iran.

În viața socială din țările islamice și arabe, ideologiile islamice extremiste au devenit cultură și practică uzuală pretutindeni.

Vreau să menționez că efectele acestei promovări a ideologiilor islamice extremiste sunt prezente și în România, în majoritatea țărilor europene și chiar în toate țările lumii. Această propagandă islamică a creat și creează școli islamice. În prezent, există școli islamice și în România și în Occident.

În manualele din școlile islamice, se învață Jihadul; bineînțeles că omul are libertatea de a-și alege religia și a înființa școli religioase, însă, când este vorba de școli care fac propagandă pentru Jihad, ne confruntăm cu o problemă globală, pe care trebuie să o rezolvăm cu orice preț, în toată lumea.

Se observă cu ușurință cum, în aceste școli, se predau ideologii islamice, iar fetele sunt obligate să poarte hijab pe cap.

Școlile islamice devin astfel o **fabrică de teroriști**. Produsul lor, adică absolvenții acestor școli, care deși în prezent nu se manifestă vizibil și cu caracter pronunțat, se prezintă ca un vulcan ce poate erupe oricând.

FACTORIES OF TERRORISM

Since the '70s, in the Cold War period, shall be shown a decline in the national socialist movement present in Islamic countries, parallel with the development and expansion of religious extremist movement and appearance of the military branches of these religious organizations such as Fatah (PLO) and wahabist movement in the Saudi Arabia.

We currently face a well-developed financial state supports the development of Islamic extremist movement and the Palestine liberation movement.

We're talking about an alliance between religion and political power, especially in Saudi Arabia where extremist movements reach the highest rates so far, including Al-Qaeda.

In the period following 70, the war in Afghanistan which had started, served as the reason for Islamists to make propaganda and military practice exercises. Islamic extremists in all mosques were calling the masses to join the Jihad; this propaganda is accomplished also through the media.

All the propaganda was addressed to ordinary people, young extremists promising to young people that if they will engage in Jihad and fight alongside them, will obtain young virgins in Paradise.

In turn, Americans have played a large role in the practice of military and logistical support (arms).

At that time, any Islamic extremist who went to a Western embassy was helped to emigrate from the country accompanied by family and received financial aid. The Americans have launched an alliance with Bin Laden's family, the strongest and richest of the region, calling on it to go to Afghanistan to make war against the Russian communists.

Persian Wolves succeeded to convince the Americans and those from the West, that one of the most powerful existing Islamic movements, is Sunni movement, and that would be ideally if Shiite movement were supported.

Therefore was accomplished Islamic revolution in Iran in 1979 and Ayatollah Khomeini, returns to Iran and declares the Islamic Republic of Iran (Shiite), is the first time in history when there are two Islam powers: Shiite and Sunni, following the split of these two powers and the creation of a non-stop conflict from 1980 to 1988, the Iran-Iraq war, Americans supporting Saddam Hussein.

Victory of the Islamic revolution in Iran, opened the eyes of all Islamic countries, each wanting to follow the example of Iran, creating extremist secret organizations with help from America and West, continuing so until the late '80s and early '90s, when Iran created Hezbollah cells in 36 countries in Europe, Latin America, Africa and Asia, of course Hezbollah in Lebanon and Hamas in Gaza both

established with the support of Syria.

The collapse of socialism was the impulse and offered optimal opportunity for Islamic extremist organizations become stronger, more energetic, more active.

90 Gulf War and U.S. intervention in Iraq to release Kuwait fed and strengthened extremist Islamic organizations.

After the attacks of 11 September 2001 and attacks in Afghanistan and Iraq, have emerged extremist movements which have been the authors of the Madrid and London bombings, and a few weeks ago, the authors failed attack in Sweden.

At this time there were many voices raised against extremist Islam and the Western Islamic extremist organizations.

This situation has made Islamists more extremists. After the U.S. attacks, many young Muslim countries have made a terrorist group to fight in Iraq, known as Al-Qaeda, of course the current situation in Iraq and Afghanistan Shiite extremists have been joined by Sunni extremists. Again, the present situation has given rise to many terrorist organizations that still existed in the 80s (Hamas in Israel and Hezbollah in Lebanon, plus 36 other organizations financially and logistically supported Hezbollah in Iran.

Again, the present situation has given rise to many terrorist organizations that still existed in the 80s (Hamas in Israel and Hezbollah in Lebanon, plus 36 other organizations financially and logistically supported Hezbollah in Iran.

In the social life of Islamic and Arab countries, Islamic extremist ideologies have become culture, and common practice everywhere.

I want to mention that the effects of the promotion of extremist Islamic ideologies are present in Romania, in most European countries and even in all countries. The Islamic propaganda created and creates Islamic schools; there are Islamic schools in Romania and in the West.

In the textbooks of Islamic schools Jihad is taught, of course that human is free to choose their religion and to establish religious schools, but when it comes to schools for Jihad propaganda we are facing a global problem that must be solved at all costs worldwide.

Can easily observe how these schools offer Islamic ideology, and girls are forced to wear hijab on her head.

Islamic schools have become a factory for terrorists, who, though currently not visible and manifest pronounced, can erupt anytime.

INSTITUTUL NATIONAL DE CERCETARE – DEZVOLTARE PENTRU FIZICA PĂMÂNTULUI

Conf.univ.dr.Gabriel I. NĂSTASE¹

**THE NATIONAL INSTITUTE OF RESEARCH AND DEVELOPMENT
FOR EARTH PHYSICS**

Reader Gabriel I. NĂSTASE , Ph. D.

Abstract

In February 1977, the Centre for Earth Physics (CEP) was founded, as a result of the union between the Seismology Department of the Romanian Institute of Geology and Geophysics and the Geodynamics laboratory within The Romanian Academy).

Following the Decision no. 48/12.02.1994 regarding the organization of the research activity in the field of the Earth Physics, CEP became the National Institute for Earth Physics (NIEP).

According to Decision no. 1313/25.11.1996, it became the National Institute of Research and Development for Earth Physics (NIRDEP). At present NIRDEP activity is coordinated by the National Authority for Scientific Research within the Ministry of Education, according to its current name.

Key words : institute, national, Earth Physics

Activitatea INCDFP se desfășoară în cadrul următoarelor domenii principale de cercetare:

I. Cercetări fundamentale și aplicative despre:

1. fizica sursei seismice;
2. seismotectonică;
3. monitorizarea seismică și evaluarea hazardului seismic;

¹ Universitatea Creștină „DIMITRIE CANTEMIR”, Facultatea de Finanțe, Bănci și Contabilitate * Director al Centrului de Cercetări, Studii și Aplicații Financiar Bancare *Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România (AOȘR) * Membru titular al Comitetului Român pentru Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii a Academiei Române (CRIFST)

4. predicția cutremurelor bazată pe precursorii geofizici și geodezici;
5. seismologie inginerescă;
6. microzonarea seismică a zonelor dens populate;
7. structura internă a Pământului;
8. tomografia seismică.

II. Elaborarea de standarde în următoarele domenii:

1. zonare seismică (realizarea hărții de hazard seismic pentru teritoriul României);
2. microzonare seismică (evaluarea hazardului seismic local) a zonelor dens populate.

III. Alte activități legate de cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică:

1. studii de amplasament pentru centralele nucleare și alte obiective de importanță națională (baraje, obiective militare, poduri, spitale, școli etc.);
2. realizarea unui sistem de avertizare în timp real pentru obiective industriale și alte unități de interes național, în cazul unui seism major;
3. tomografie seismică pentru baraje;
4. realizarea hărților de distribuție a mișcării solului în cazul cutremurelor puternice (Shake/Quake Map);
5. evaluarea hazardului seismic de pe teritoriul României în concordanță cu normele europene – EC8.

IV. Participarea României la sistemul global de verificare prin mijloace seismologice a respectării Tratatului de Interzicere Totală a Experiențelor Nucleare (CTBT), prin intermediul:

1. stației seismice Cheia – Muntele Roșu AS081-MLR;
2. Centrului Național de Date al României NDC142-ROM_NDC, organizat în cadrul INCDFP.

V. Participarea în cadrul proiectelor de cercetare, dezvoltare și inovare, naționale și internaționale

VI. În cadrul INCDFP s-a realizat Sistemul de Avertizare Seismică

În Timp Real (SASTR), a fost inaugurat în 2005, la Ploștina, în apropiere de Observatorul seismologic de la Vrâncioaia, județul Vrancea. Acest sistem nu numai

că permite avertizarea populației, dar poate bloca funcționarea unor obiective cum sunt rețelele de alimentare cu gaze sau de furnizare a energiei electrice, care, atunci când sunt avariate de cutremur, pot provoca, la rândul lor, pierderi importante de vieți omenești.

ACTE NORMATIVE CE REGLEMENTEAZĂ ACTIVITATEA ÎN DOMENIUL FIZICII PĂMÂNTULUI

HOTĂRÂRE privind organizarea activității de cercetare în domeniul fizicii Pământului (HG 48 din 12 Februarie 1994)

HOTĂRÂRE privind înființarea Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizica Pământului - INCDFP București (HG 1313/1996, HG 702/2001)

HOTĂRÂRE privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizica Pământului - INCDFP București (H.G.nr. 1947 din 10 Noiembrie 2004)

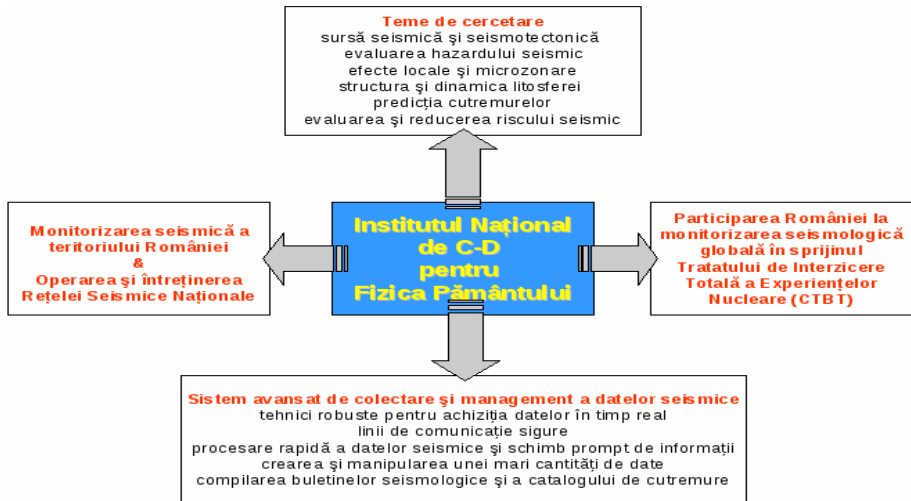
LEGE pentru ratificarea Acordului dintre Guvernul României și Comisia Pregătitoare a Organizației Tratatului de interzicere totală a experiențelor nucleare privind desfășurarea activităților referitoare la instalațiile de monitorizare internațională în aplicarea Tratatului de interzicere totală a experiențelor nucleare, inclusiv a activităților ulterioare certificării, semnat la Viena, la 13 iunie 2003 (*Legea 372 din 24 Septembrie 2004*).

ORDIN privind comunicarea principalelor caracteristici ale cutremurelor produse pe teritoriul României (Ministerul Administrației și Internelor Nr. 708 din 20 iunie 2005, Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului Nr. 923 din 9 iunie 2005)

HOTĂRÂRE pentru aprobarea Programului Național de Management al Riscului Seismic (HG nr 372 din 31.03.2004)

MISIUNE

I. Cercetări fundamentale și aplicative privind:

1. Monitorizarea cutremurelor
2. Fizica sursei seismice și seismotectonica
3. Structura și dinamica litosferei
4. Evaluarea hazardului seismic și predicția cutremurelor
5. Seismologie inginerească

Activități specifice acestor direcții se referă la:

- achiziția, procesarea și schimbul de date seismice;
- monitorizarea exploziilor și a seismicității induse;
- parametri de sursă și scalare;
- modelarea deformărilor crustale;
- tomografia seismică;
- zonarea seismică a României;
- microzonarea seismică a zonelor dens populate;
- reducerea riscului seismic.

II. Elaborarea de standarde în următoarele domenii:

1. Zonarea seismică (realizarea hărții de hazard seismic pentru teritoriul

României)

2. Microzonarea seismică (hazardul seismic local) a zonelor dens populate.

III. Alte activități legate de cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică:

1. Studii de amplasare pentru centrale nucleare și alte obiective de importanță națională (baraje, obiective militare, poduri, spitale, școli etc.);

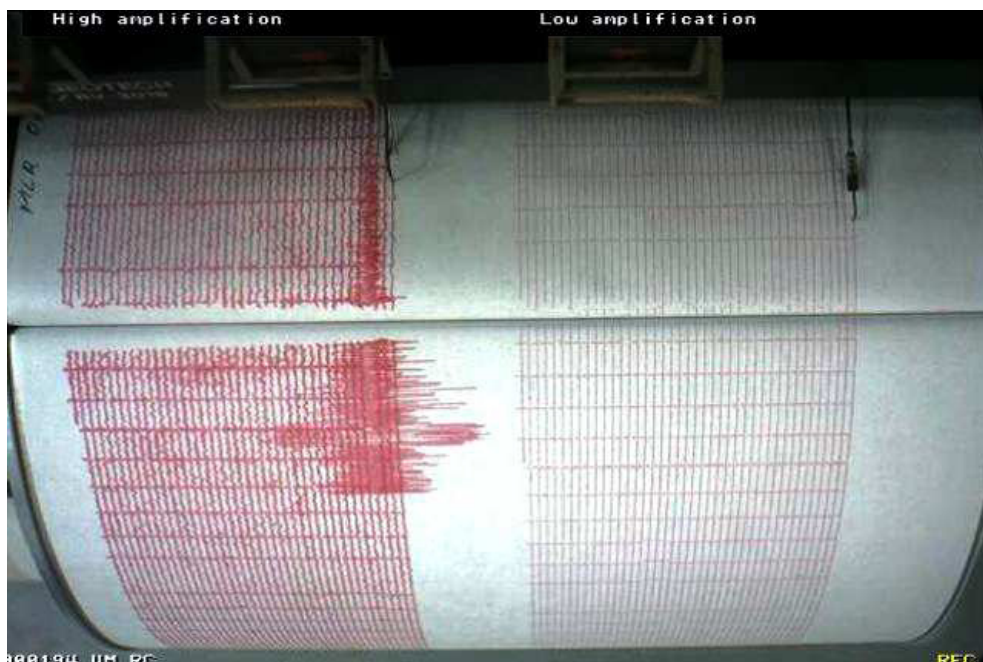
2. Sisteme de avertizare în timp real pentru obiective industriale și alte unități de interes național, în cazul unui seism major;

3. Evaluarea hazardului seismic în cazul amenajărilor hidroenergetice;

4. Hărți de distribuție a mișcării solului în cazul cutremurelor puternice (Shake/Quake Map);

5. Integrarea normelor europene (EC8) în vederea evaluării hazardului seismic de pe teritoriul României.

Imaginea unui cutremur înregistrată pe seismograful de la Muntele Roșu

IV. Schimb de date și activități desfășurate la scară europeană și mondială:

1. Buletine seismice și schimbul de date în timp real cu Centrele Seismologice naționale și internaționale;
2. Integrarea rețelei seismice naționale în rețeaua seismică europeană;
3. Participarea României la activitățile desfășurate în sprijinul Tratatului de Interzicere Totală a Experiențelor Nucleare (CTBT).

Activitățile de cercetare ale Institutului Național de Cercetare - Dezvoltare pentru Fizica Pământului sunt finanțate prin:

- participarea la competiții interne (Nucleu, PNII etc) și internaționale (FP7, Proiecte Structurale etc.);
- contracte directe cu parteneri din țară și din străinătate.

Pentru întreținerea infrastructurii de cercetare și dezvoltare, Rețeaua Seismică Națională cât și Centrul Național de Date sunt finanțate conform OG 57/2002 și HG 1428/2004.

ECHILIBRUL DE PUTERE ȘI MEDIUL DE SECURITATE

În perioada 22-23 noiembrie 2012, a avut loc, la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, conferința internațională STRATEGII XXI, care s-a bucurat, ca de obicei, de o participare numeroasă și substanțială. Comunicările prezentate cu acest prilej au fost grupate în două volume distincte, sun titlul *Complexitatea și dinamismul mediului de securitate*¹, în coordonarea dr. Cristian Băhnăreanu și dr. Mirela Atanasiu, însumând peste 800 de pagini, în limba română și în limba engleză. Volumele au fost tipărite în Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, dar se găsesc, și în format pdf, pe site-ul acestei instituții de studii strategice în domeniul

securității și apărării, la adresa <http://cssas.unap.ro/ro/carti.htm> .

Impresionează, deopotrivă, uriașul volum de muncă pentru realizarea acestor volume, conținutul lor extrem de diversificat și calitatea materialelor acceptate, selecționate și publicate. Deși tema este unitară, punctele de vedere exprimate în cadrul secțiunilor și adunate în cele două volume sunt diversificate și foarte bine argumentate și documentate. Volumele – care se adaugă bibliotecii deja impresionante a acestui centru de studii strategice – reprezintă rodul unui efort consistent, în primul rând al autorilor, de documentare, de căutare, analiză, investigare și elaborare a unor studii cu impact important asupra gândirii strategice a unui mediu de securitate, complex, complicat, nesigur, tensionat și, de aceea, foarte vulnerabil. Semnături din toate mediile științifice și academice, din structurile de securitate și apărare națională, dar și din alte compartimente. Profesori universitari, cercetători științifici, ofițeri din Statul Major General și din alte structuri ale Ministerului Apărării Naționale și ale altor instituții din sistem și din afara lui. Dincolo de semnalările conținute în fiecare text elaborat, se află însă, într-o formă sau alta, și un avertisment asupra pachetelor dinamice și complexe de provocări, pericole și amenințări la adresa tuturor componentelor domeniului securității (economice, politice, informaționale, militare etc. ale mediului de securitate, asupra vulnerabilităților inerente și, evident, asupra riscurilor asociate.

1 *** *Complexitatea și dinamismul mediului de securitate*, Vol I, II, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2012

NOTE DE LECTURĂ

Aceste volume pot fi lecturate da capo al fine (de către cei interesați de întreaga problematică a mediului de securitate) sau doar pe părți, în funcție de cerințele și nevoile concrete de informare și documentare. În același timp, volumele se constituie într-o importantă sursă bibliografică „endogenă”, adică autohtonă, foarte importantă pentru cunoașterea și înțelegerea gândirii noastre în acest domeniu, destinată profesorilor și cercetătorilor români și străini.

Sunt volume foarte utile, atât pentru cei care fac parte din mediul academic, pentru profesori, cercetători, masteranzi și studenți, cât și pentru publicul larg.
(Redacția)

Bogdan PĂPĂDIE, Gabriel I. NĂSTASE

ARMAGEDON ROMÂNIA

Cuvânt înainte

În Editura OBIECTIV, Craiova, a apărut volumul Armagedon România semnat de Bogdan PĂPĂDIE și Gabriel I. NĂSTASE, prefațat de colonelul (r) Florian GÂRZ, unul dintre cei mai documentați și mai realiști analiști politico-militari, cu o experiență deosebită în acest domeniu. Prezentăm acest CUVÂNT ÎNAINTE (Redacția)

Colonel (r) Florian GÂRZ

Istoria Europei și a lumii din **ultimii 300 de ani** a fost caracterizată de **stări alternative de beligerantă și de pace**, generate de echilibrul existent în raportul de forțe dintre principalele state sau coaliții de state, precum și de ruperea acestui echilibru în plan economic și militar pe fondul dezvoltării inegale a statelor.

Epoca Războiului Rece, care a durat timp de 45 ani, **dominată de cele două superputeri - SUA și URSS - și de cele două blocuri militare - NATO și Tratatul de la Varșovia** - a intrat în istoria universală ca o **epocă a echilibrului de forțe** în contextul căreia pericolul unei conflagrații mondiale a fost foarte redus.

Totuși, **pe plan local**, în această epocă s-au derulat **144 de conflicte militare deschise**, soldate cu peste **25 milioane de morți**.

În anii **1989-1991**, în Europa și în lume, s-au produs **transformări** de proporții mari și **cu efecte globale care au schimbat cursul istoriei**. Lumea socialismului de stat din Europa de Est s-a prăbușit, URSS, ca superputere și factor de echilibru, s-a dezmembrat, Tratatul de la Varșovia s-a dizolvat, s-a produs unificarea Germaniei, a dispărut „Cortina de Fier”, iar divizarea artificială a Europei a încetat.

În urma acestor transformări, Omenirea ar fi trebuit să intre pe făgașul normalității, al dezarmării generale, al reducerii la plafoane minime a forțelor armate, al cooperării și păcii. Acest lucru nu s-a întâmplat.

Dimpotrivă, Omenirea a intrat într-o epocă a instabilității și incertitudinii, a unor puternice dezechilibre în planul raportului de forțe economice și militare, într-o epocă **în care utilizarea forței a trecut pe primul plan**, iar dreptul internațional și instituțiile cu vocație în domeniul securității și păcii internaționale, au fost ignorate.

În locul unei epoci a păcii dorită de comunitatea internațională, sătulă și

obosită de aberanta epocă a războiului rece, **Omenirea a fost împinsă spre o epocă a haosului și violenței.**

Momentul istoric favorabil de intrare a Omenirii pe coordonatele normalității, deschis de memorabilul an 1989, intrat în istorie ca an al „revoluției europene”, a fost pierdut.

Politologii și analiștii de marcă ai lumii, în primul rând cei americani, din mediile academice de mare prestigiu, **pun această deturnare a istoriei** ultimului deceniu al secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, în cea mai mare parte, **pe seama politicii Washingtonului**, a faptului că această politică a fost și este **exercitată de către cercurile ultraconservatoare, strâns legate de interesele Complexului Militar industrial al SUA.**

Din 1990, fără nici o întrerupere, SUA au continuat cursa înarmărilor, fapt ce a condus la apariția unui **imens dezechilibru în plan militar între SUA și restul lumii.**

Mentalitatea de „învingători în Războiul rece” i-a determinat pe președinții G. Bush (fost director general al CIA), W. Clinton și G.W. Bush (fiul) să-și piardă orice simț al măsurii și al controlului.

De la „lumea bipolară” dominată de SUA și fosta URSS, care s-a prăbușit prin surprindere în intervalul de timp 1989-2001, **forțele politice ultraconservatoare americane**, indiferent de partid, **au considerat că Omenirea trebuie să treacă la o „lume monopolară” dominată de SUA**, cel puțin pentru o perioadă de 20-30 ani.

În cartea sa „*American Empire - The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*”, apărută la Editura Harvard University Press (2002), analistul american Andrew J. Bacevich, profesor universitar doctor, director al Centrului pentru Studii Internaționale al Universității din Boston, demonstrează, cu date și argumente imbatabile, că, **în ultimul deceniu al secolului XX, politica externă a SUA s-a militarizat total**, culminând cu intervenția militară a SUA/ NATO în Balcani, din primăvara anului 1999, sub genericul „Forța Aliată”.

Același autor, pornind de la o analiză a unei comisii a Congresului american, arată că, **între 1989 și 2002** - deci în epoca post-Război Rece -, SUA au fost **implicate în 48 de intervenții militare** (în 14 ani), **față de numai 14 în cei 45 ani ai Războiului Rece.**

A. Bacevich constată și demonstrează, cu date concrete, că **întreaga istorie a SUA din 1775 și până în prezent a fost o agresiune continuă.** Se poate vorbi cu certitudine despre existența unui **militarism american** ? Cu siguranță că da !

De altfel, pe purtătorii de cuvânt ai Pentagonului condus de Donald Rumsfeld, unul dintre cei mai fanatici protagoniști ai Războiului rece, fost consilier personal al lui Saddam Hussein pe timpul războiului dintre Irak și Iran (1980- 1988), nu-i rmai satisfăceau titlul de „superputere militară” pentru SUA, introducându-l pe cel de „**hiperputere militară**”,

La 16 septembrie 2002, președintele G.W. Bush a promulgat cea mai

agresivă „Strategie Națională de Securitate a SUA” din anul 1947 încoace, în baza căreia a fost declanșată agresiunea împotriva Irakului.

Conform acestei noi strategii, guvernării de la **Washington își arogă arbitrar dreptul** - în mod unilateral, sfidând orice norme ale dreptului internațional, Carta ONU și prerogativele Consiliului de Securitate – să **declanșeze „războaie preventive” în orice parte a lumii** de unde ar emana pericole la adresa securității SUA.

Mai periculoasă decât această prevedere este cea în virtutea căreia SUA vor folosi forța împotriva oricărui stat sau grup de state care și-ar propune să pună în pericol supremația militară americană asupra lumii.

Referindu-se la această prevedere, analistul american David P. Calleo, profesor la Facultatea de Înalte Studii Internaționale a Universității John Hopkins, în studiul intitulat „Puterea, bogăția și înțelepciunea : Statele Unite și Europa după Irak”, publicat în „The National Interest” (iunie 2003), la Washington, ajunge la înspăimântătoarea concluzie potrivit căreia **dacă Statele Unite vor urma această linie, atunci războaie cu China, cu Rusia și, în final, cu Uniunea Europeană vor deveni inevitabile.**

Ocuparea Irakului de către SUA, secondate, din cele 188 de state ale lumii, doar de către Marea Britanie și Australia, printr-o agresiune flagrantă, constituie cea mai mare criză prin care trece comunitatea internațională de la cel de-al Doilea Război Mondial încoace.

Criza irakiană a spulberat orice idee de ordine politică mondială, a compromis iremediabil Carta ONU și Consiliul de Securitate, a divizat Europa și lumea întreagă, **a transformat NATO într-o alianță golită de conținut**, paralizată și nefuncțională.

Încercarea SUA de a transforma NATO într-un instrument al politicii americane în războiul împotriva terorismului, la reuniunea din 21-22 noiembrie 2002 de la Praga, a eșuat în mod lamentabil.

Analiștii politici americani din mediile academice îl acuză pe președintele G.W. Bush de distrugerea NATO.

La scară globală există serioase temeri că, **în martie 2003**, prin invadarea și ocuparea Irakului, **Administrația G.W. Bush a redeschis epoca războaielor de tip colonial**, cu mijloace ultramoderne, **constând în cucerirea de teritorii și subjugarea de popoare, în numele „valorilor democrației și drepturilor omului”.**

La 4 iulie 2003, cu prilejul Zilei Naționale a SUA, președintele G.W. Bush a declarat că „*soldații sunt cei mai buni ambasadori ai SUA*”, iar în februarie 2004 s-a prezentat în fața întregii lumi drept „*un președinte de război, care va conduce lumea spre pace și libertate*”.

În discursul politic american adresat lumii exterioare, atât oamenii politici republicani, cât și cei democrați și-a făcut loc o suită de **sinagme de natură să provoace stupefacție și îngrijorare**, precum: folosirea războiului ca instrument de

menținere a păcii (probabil cea mai mare ineptie din istorie); dreptul exclusiv al SUA de a declanșa războaie preventive, primul fiind cel împotriva Irakului; cruciada împotriva terorismului percepută în toate statele musulmane drept o „cruciadă împotriva Islamului”; cine nu este cu noi este împotriva noastră; ultima destinație a istoriei lumii este societatea americană; SUA, națiunea indispensabilă lumii.

Mai alarmantă decât toate este pretenția Washingtonului că America, „unica superputere”, este în măsură, prin puterea sa militară fără egal în istorie, să croiască, cu de la sine putere, o nouă ordine politică mondială. Cu alte cuvinte, hegemonia SUA asupra Iurnii este inevitabilă, indispensabilă și obligatorie.

Imensa majoritate a politologilor și analiștilor responsabili și neaserviți politic, cărora mă alătur, sunt de părere că **Omenirea se îndreaptă, nu spre o „lume monopolară” americanizată, ci spre o „lume multipolară”.**

Acest din urmă proces va fi însă îndelungat și dureros.

Procesul de „globalizare” este interpretat diametral opus de pe cele două maluri ale Oceanului Atlantic. **Uniunea Europeană se conturează tot mai mult ca o superputere diferită de Statele Unite.** Începând cu anul 2004, pentru prima dată în istoria sa, Uniunea Europeană a adoptat o strategie de securitate proprie, care are foarte puține puncte comune cu strategia de securitate a SUA și cu cea a NATO, care de altfel nu mai funcționează de ani de zile.

Tot mai multă lume este convinsă că **Washingtonul se folosește de „războiul împotriva terorismului” ca de un paravan pentru cucerirea militară a celor mai bogate zone strategice ale lumii în petrol și alte resurse naturale de mare valoare.** Într-o expresie concentrată, cercurile politice conducătoare ultraconservatoare de la Washington **vor să transforme supremația militară americană în avantaje economice pe scară globală.**

Acesta este contextul general al lumii contemporane, în plan geopolitic și geostrategic, în care își va face apariția pe piață cartea semnată de domnii Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase. Fără nici un fel de exagerare, **ne găsim în fața unei cărți EVENIMENT !**

Universul spionajului real nu este accesibil multor scriitori, iar literatura română, în acest domeniu, este extrem de săracă. Cu o judecată rece, în afara oricăror patimi politice și interese de partid, analiștii **Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase** pun în lumină, spre judecata marelui public, **adevăruri cutremurătoare.**

Prefațând această carte, mi-am propus să fac câteva sublinieri în legătură cu cele mai importante probleme tratate de autori, în ordinea importanței lor. Așa cum era și de așteptat, autorii apreciază că **problema fundamentală de care se leagă întregul edificiu al securității noastre naționale și însăși existența României ca stat este de natură economică.**

Fără un fundament economic puternic, cel puțin la nivelul minim existent în perimetrul geoeconomic al Uniunii Europene, securitatea și viitorul României vor fi precare. Toate celelalte probleme ale societății românești sunt subsidiare acestui

domeniu vital.

Clasa politică românească avea datoria construirii acestui fundament economic imediat după încheierea Primului Război Mondial, adică **după 1 decembrie 1918, când a fost creată**, din punct de vedere politic, **România Mare**. Acest lucru nu s-a făcut, iar datorită slăbiciunilor sale în plan economic, incapabilă să susțină un efort de război credibil, în anul **1940** România a fost **dezmembrată**.

În cei 45 ani ai socialismului de stat, cu o strategie economică de împrumut sau mai degrabă impusă, România a realizat pași spre calea industrializării, urbanizării și educației de masă, căutând să se încadreze în cele trei condiții fundamentale cerute de modernitate, de epoca industrială.

Din nefericire, **în 1989, România era încă departe de standardele minime cerute de o societate industrială. In urma Revoluției** din decembrie 1989, a înlăturării totalitarismului și adoptării democrației liberale și regulilor economiei de piață, întreaga națiune română și-a pus speranțele în mai bine.

Speranțele s-au dovedit deșarte, deoarece, din motive pe care spațiul nu-mi permite să le detaliez, sub **paravanul așa-ziselor reforme, România a fost supusă unui program sistematic de dezindustrializare, dezurbanizare, deculturalizare și dezinformare**.

După aprecierile unor experți economiști occidentali, mai ales din Uniunea Europeană, **reforme economice din spațiul fostei lumi socialiste est-europene** s-au derulat **după metodele și criteriile crimei organizate**.

Într-un amplu studiu intitulat „*Crima organizată transnațională – amenințare împotriva democrației*”, care a circulat în întreaga Europă în cursul anului 2003, se atrage atenția că **Federația Rusă ar putea deveni o „superputere a crimei organizate”**. **Foștii sateliți ai Moscovei nu s-au îndepărtat prea mult de acest calificativ**.

Așa se explică faptul că Fabrica de Mașini Grele din București (care și-a făcut un renume pe întreg mapamondul sub sigla **IMGB**), **una dintre cele mai moderne din Europa de Sud-Est**, a fost **vândută pentru** ridicola sumă de **500.000 dolari**, în timp ce **ultimul strung cumpărat** de către această fabrică a costat **800.000 dolari**.

Acesta este doar un exemplu din alte sute de acest fel care s-au consumat în spațiul economic al României în ultimii 23 ani.

Analiștii occidentali au ajuns la concluzia că **noua clasă a „capitaliștilor roșii”**, rezultată din „metamorfoza” vechii nomenclaturi comuniste, **și-a însușit avuția națională** din țările respective **la prețuri derizorii, generând sărăcie pe întregul ansamblu al societății**.

În lumea dezvoltată a adevăratei economii de piață, orice politică economică generatoare de sărăcie, de diminuare a avuției naționale **este considerată drept criminală**, iar purtătorii acesteia sunt înlăturați fără nici un fel de menajamente.

La începutul secolului XXI, **România**, cu un Produs Intern Brut în jur de 1.650 dolari/locuitor, adică de două ori mai mic decât al Republicii Dominicane (3.600

dolari/locuitor) și cu o populație activă în mediul rural de 48%, se înscrie **printre statele falimentare ale lumii**. Cel mai probabil că acestea sunt motivele de bază pentru care, în februarie 2004, s-a pus problema blocării negocierilor cu România de către Parlamentul și Comisia Uniunii Europene.

Un alt motiv l-a constituit **politica pro-americană** a guvernului de la București, ilustrată și de concesionarea către o companie americană a autostrăzii strategice Brașov - Borș.¹

Uniunea Europeană nu va tolera ca resursele sale financiare să fie risipite în avantajul unor societăți americane. „Războiul economic” declanșat între Uniunea Europeană și SUA la 1 martie 2004 este ilustrativ în acest sens.

Prin politica de „salturi la trapez” între UE și SUA/NATO, practică de guvernării de la București, **România ar putea fi strivită între cele două centre de putere**. Din punctul de vedere al situației sale economice, România poate fi asemănată cu o **corabie împotmolită**, care nici nu se scufundă, nici nu navighează, ci doar putrezește.

Autorii acordă o atenție deosebită locului și rolului serviciilor secrete ale României în contextul intern și internațional deosebit de complex. **Viziunea analiștilor Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase**, sobră și pătrunzătoare, cu privire la serviciile secrete de spionaj și contraspionaj, **este una modernă**, în deplină consonanță cu imperativele epocii pe care o trăim.

Serviciul Român de Informații (SRI), destinat securității interne, și Serviciul de Informații Externe (SIE), la care se cere adăugată și Direcția Generală de Informații a Apărării (DGIA), specializată în cercetarea strategică militară externă, **sunt organe de importanță vitală pentru existența României ca stat**.

Din păcate, acestea sunt încă departe de standardele minime de profesionalism și performanțe.

În afara efectelor grave generate de actele de **trădare**, culminând cu cazul „generalului Mihai Pacepa”, unul dintre cele mai mari din istoria României, de **epurarea masivă a specialiștilor** sub paravanul „demascării securității ca poliție politică”, de penetrare a acestor servicii de către **consilieri** proveniți **din serviciile de spionaj ale unor puteri occidentale**, prioritar americane, **serviciile secrete ale României sunt paralizate și împiedicate să-și îndeplinească atribuțiile funcționale și de prezență în fruntea acestora a unor oameni politici**, a unor „activiști de partid”, **total incompetenți** în aceste domenii cu totul speciale.

În statele dezvoltate și civilizate ale lumii, serviciile de spionaj și contraspionaj (de securitate) sunt **conduse de ași**, de adevărați maestri ai meseriei, crescuți în cadrul acestor servicii și promovați în funcții de directori generali după 20-25 ani

¹ N. edit: E vorba de Bechtel, firmă iudaică înființată special pentru a realiza Baza Subterană Dulce pentru extraterestri, o firmă arondată CIA.

Contractul a fost semnat în aprilie 2004, pentru 415 km, la 2,2 md. euro. în 7 ani, Bechtel a dat în folosință 52,5 km (C. Turzii - Cluj Vest) la un preț de... 20 mii. euro/km, un record pe plan mondial! După august 2011, a mai finalizat cei 64 km aflați în lucru (Suplacu de Barcău - Borș) la 6,9 mii. euro/km, apoi contractul a fost reziliat.

de activitate practică, trecuți prin toate compartimentele și care au obținut cele mai bune rezultate.

Cei care au deținut funcțiile de directori ai SRI și SIE în ultimii 23 ani, respectiv Virgil Măgureanu, Costin Georgescu, Radu Timofte, Ioan Talpeș, Cătălin Harnagea, Gheorghe Fulga etc. au fost orice, **numai specialiști în spionaj și contraspionaj nu.**

Datorită unei slabe culturi în domeniile serviciilor secrete, spionajului și contraspionajului, atât la nivelul de mase, cât mai ales la cel al clasei politice, **există pericolul ca România să piardă controlul asupra serviciilor sale secrete**, atât sub euforia admitterii în NATO, cât și sub influența „parteneriatului strategic cu SUA”.

O asemenea situație ar avea **consecințe dezastruoase pentru societatea românească și întregul ei viitor.**

De la cel mai simplu cetățean la șeful statului, trebuie cunoscut adevărul ce dăinuie de secole și milenii potrivit căruia **controlul asupra serviciilor secrete este un atribut sacru exclusiv al statului, condiție esențială a supraviețuirii acestuia, și nu se împarte absolut cu nimeni.**

Serviciile de spionaj ale unui stat independent și suveran pot avea contacte și schimburi de informații cu serviciile similare ale altor state chiar și atunci când este vorba de un stat cu care se află în stare de război.

În materie de spionaj și contraspionaj, nu există „standarde NATO”, iar serviciile secrete membre nu se subordonează nici unei structuri a Comandamentului Suprem NATO de la Bruxelles și nu sunt nici pe departe „inoperabile”.

În noile condiții din Europa și din lume, numai serviciile de informații ale statului sunt total insuficiente pentru satisfacerea enormelor nevoi de informații ale societății românești, aflată la periferia civilizației Europenei.

Vor trebui create structuri de informații private, începând chiar cu întreprinderile mici și mijlocii, până la ceea ce a mai rămas din „giganții industriali”.

Dacă nu se va proceda așa, în contextul acerbei concurențe generate de procesul de „globalizare”, toate companiile românești care vor încerca să se manifeste pe piața Uniunii Europene și pe cea mondială vor fi zdrobite.

Un alt adevăr universal pe care ar trebui să-l cunoască toți românii este acela că **serviciile de spionaj și contraspionaj din toate statele lumii se află într-o continuă confruntare unele cu altele, indiferent dacă este vorba de țări aliante sau „adversare.**

Învinuirea adusă serviciilor de informații ale României socialiste că „*au spionat împotriva NATO*” este nu numai ridicolă, ci de-a dreptul hilară. **Toate serviciile din lume erau focalizate pe spațiul NATO și pe cel al fostei URSS.**

România nu putea face excepție de la această situație, mai ales că în spionaj nu există nici aliați și nici dușmani. Toți sunt tratați la fel, știindu-se din lecțiile istoriei că „aliații de astăzi ar putea ajunge inamicii de mâine”, așa cum s-a întâmplat

după 1989. În secolul XXI, ca toate celelalte state ale lumii, **România va trebui să pună accentul principal pe culegerea de informații economice**, care, în proporție de 95% pot fi obținute **din surse deschise, legale**. Chiar dacă reprezintă numai 5%, **obținerea unor informații secrete este de importanță vitală**.

Spionajul începe din momentul în care pentru intrarea în posesia unei informații de mare valoare este nevoie să se încalce legea. **Serviciile de informații ale României nu vor putea renunța la acest lucru dacă dorim să supraviețuim ca entitate statală**.

În legătură cu această dimensiune a activității serviciilor de informații, adică de spionaj, nu se pun întrebări și nu se dau răspunsuri. **Serviciile de spionaj ale unui stat care se respectă nu semnează absolut cu nimeni nici un acord și nici o înțelegere de natură să le limiteze libertatea absolută de acțiune**.

Se pare că pe timpul directoratului domnului Ioan Talpeș, SIE a fost constrâns să semneze o astfel de înțelegere. Din motive evidente, **spionajul economic al României nu se poate orienta decât tot pe spațiul euro-atlantic**.

Israelul, Japonia, Franța, Germania, China și Rusia spionează, mai ales din punct de vedere economic, în spațiul SUA, ceea ce este cel mai firesc lucru din lume. **Din SUA, și în general din spațiul ultradezvoltat euro-atlantic ai și ce culege**.

Cred că nimeni nu se așteaptă să căutăm informații în pustiul Saharei, ca să nu supărăm pe cineva...

Printre problemele majore tratate, **autorii acordă atenția cuvenită obiectivului național de aderare a României la Alianța NATO**, considerând acest demers ca fiind de natură să ofere țării noastre garanții solide de securitate, să ne alinieze la valorile democrației occidentale, să ne faciliteze condiții optime de refacere economică.

Domnii **Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase pornesc de la ipoteza că**, și în secolul XXI, NATO va constitui **principala structură de securitate a Europei**. Într-o asemenea ipoteză, modul cum autorii *realizează* integrarea Strategiei Naționale de Securitate a României și sarcinile serviciilor secrete în standardele și obligațiile ce decurg din apartenența la această alianță sunt logice și convingătoare.

Această ipoteză este **viziunea optimistă cu privire la viitorul NATO**, viziune reprezentând „partea plină a paharului”. Aceasta este și viziunea Washingtonului, **însușită fără comentarii de către întreaga clasă politică românească**, lucru demonstrat și de votul „în unanimitate” al Parlamentului României în favoarea aderării la NATO din 26 februarie 2004.

Cu sau fără voia Washingtonului, în legătură cu viitorul NATO **există și a doua ipoteză**. Este cea a „paharului jumătate gol”, **care pune la îndoială faptul că NATO va mai supraviețui ca „principală structură militară de securitate” în Europa**.

Se pare că, după evoluția relațiilor interatlantice din ultimii ani, mai ales după instalarea la Casa Albă a președintelui G.W. Bush, **cea de-a doua ipoteză câștigă**

teren. Dat fiind faptul că, în ultimii 55 ani, NATO a constituit cel mai strălucitor giuvaier din coroana politicii externe a Statelor Unite și faptul că **această alianță militară a garantat hegemonia SUA asupra Europei Occidentale**, conform unei concepții a guvernanților de la Washington, potrivit căreia „*cine stăpânește Europa stăpânește Lumea*”², interesul pentru menținerea și lărgirea acestei alianțe este absolut înțeles.

Analizii politico-militari de o parte și de alta a Atlanticului au înțeles că **tocmai aceasta a fost rațiunea de bază a creării NATO, și nu apărarea împotriva „expansiunii comuniste”**, așa cum s-a pretins timp de 45 ani de Război Rece.

Dacă rolul NATO s-ar fi rezumat la apărarea împotriva „pericolului comunist”, Alianța ar fi trebuit să se dizolve după dispariția Tratatului de la Varșovia, colapsul „lumii comuniste” și dezmembrarea fostei URSS, dar acest lucru nu s-a produs, datorită opoziției înverșunate a Washingtonului.

Sub privirile întregii lumi, **Uniunea Europeană se conturează tot mai mult ca o superputere, prin excelență în plan economic, ca un centru de putere a unei „lumi multipolare” în devenire, cu o viziune și interese diferite față de cele ale SUA.**

Cine mai crede că lărgirea NATO și lărgirea Uniunii Europene sunt două acțiuni „complementare” riscă să aibă mari surprize și dezamăgiri în viitor.

NATO „lărgit” la 25 de state membre în 2004, din voința politică și eforturile Washingtonului, este **o alianță militară nefuncțională**, încorporând „Vechea Europă”, reprezentată cu precădere de Franța și Germania, pe care SUA nu mai pot conta, și „Noua Europă”, cuprinzând fostele state „inamice”, membre ale defunctului Tratat de la Varșovia³, în care americanii își pun speranțele pentru a se mai putea menține în Europa.

Odată cu aprobarea Constituției Uniunii Europene, proces dificil și de lungă durată, **s-a creat baza legală pentru construirea sistemului de securitate al UE în afara NATO.** Acesta este (și) motivul pentru care **Washingtonul a făcut tot ce-i sta în putință pentru a împiedica adoptarea Constituției UE**, acționând prin agenții săi de influență din Spania și Polonia.

Cu siguranță că **în acest joc politic periculos a fost antrenată și România.** Pe de altă parte, **toate statele din fosta lume comunistă care s-au integrat sau se vor integra în UE vor fi obligate să se încadreze, fără rezerve, în politica externă și de securitate a acestei organizații.** Acest lucru este obligatoriu și pentru România după anul 2007, așa cum se declară în fiecare zi.

Cu alte cuvinte, nu credem că greșesc cei care constată că **extinderea spre Est**

² N.edit.: Celebrul istoric Mackinder scria: „*Sus, în Maramureș, există un loc marcat drept centrul Bătrânului Continent (Europa de la Atlantic la Urali). Oricine conduce Europa de Est conduce inima Europei; cine conduce inima Europei conduce Insula Lumii; și cine conduce Insula Lumii conduce Lumea.*”

³ N.edit.: în sens istoric, Estul Europei este Vechea Europă, în Vest viața fiind posibilă câteva milenii mai târziu. Occidentalii sunt urmașii esticilor migrați în vest în mileniu! IV î.Hr...

Inversarea adevărului istoric îi aparține evreului Donald Rumsfeld, secretar a! Apărării SUA, într-un răspuns iritat către Franța și Germania, care criticau ocuparea Irakului (2003).

a NATO și a Uniunii Europene constituie expresia unei acerbe lupte subterane pentru sfere de influență în această parte a continentului, la care ia parte, mai mult sau mai puțin vizibil, și Federația Rusă.

Gândind logic, putem afirma la final că **Uniunea Europeană lărgită**, cu o Constituție proprie, **nu-și va lăsa securitatea pe mâna unei puteri extra-europene**, chiar dacă aceasta se numește SUA.

Pentru perioada cât va mai exista, NATO nu va mai fi o alianță menită să apere zona euro-atlantică împotriva unei agresiuni externe, pentru că un asemenea pericol nu există, încercările Washingtonului de a angaja NATO în războaie în afara zonei sale de responsabilitate stabilită prin Tratatul de la Washington din 4 aprilie 1949 au eșuat și nu vor avea nici o șansă de succes nici în viitor.

Tot ce va putea face NATO este să împiedice izbucnirea unor războaie între propriii săi membri. Putem lua în calcul un conflict între Spania și Marea Britanie în problema Gibraltarului, dar și mai probabil între Grecia și Turcia, care constituie „călcaiul lui Ahile” al NATO.

La acestea se va adăuga seria de probleme conflictuale dintre noii membri admiși, cum este și disputa fără sfârșit dintre România și Ungaria în **problema Transilvaniei**.

Un adevăr fundamental scăpat din vedere de către clasa politică din România este acela că **NATO nu a oferit și nu oferă garanții ferme de securitate statelor membre**.

Acest lucru rezultă din conținutul Articolului 5 al Tratatului de la Washington, care a fost **negociat** timp de **un an** de zile cu statele Europei Occidentale, care nu l-au acceptat în această formă, dar care le-a fost impus de către **Washington** prin presiuni și **amenințări** că nu se vor bucura de „binefacerile” **Pianului Marshall** dacă nu îl vor accepta.

Iată cum suna acest articol:

*„Părțile (adică statele semnatare) sunt de acord că **un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele în Europa sau în America de Nord va fi considerat ca un atac îndreptat împotriva tuturor Părților.***

*Ca atare, ele convin că, **dacă un asemenea atac se va produce, fiecare dintre ele exercitând dreptul de legitimă apărare, individuală sau colectivă, recunoscut de articolul din Carta Națiunilor Unite, va ajuta partea sau părțile astfel atacate, luând imediat, individual și de acord cu celelalte părți, MĂSURA PE CARE O VA SOCOTI NECESARĂ, inclusiv folosirea forței armate pentru a restabili și asigura securitatea regiunii Atlanticului de Nord.***

***Orice atac armat în acest fel și orice măsură** luată ca urmare a acestuia **vor fi imediat aduse la cunoștința Consiliului de Securitate.** Aceste măsuri vor lua sfârșit atunci când Consiliul de Securitate va fi luat măsurile necesare pentru a restabili și menține pacea și securitatea internațională.”*

Nu trebuie să fii expert în drept internațional pentru a-ți putea da seama că

sintagma „...măsura pe care o va socoti necesară” elimină orice idee de „garanții ferme de securitate” din acest articol. „Măsura pe care o va socoti necesară” partea semnatară poate fi și aceea de a nu lua nici o măsură...

Pentru prima dată în istoria NATO, **Articolul 5** a fost **invocat** în legătură cu teribilele atacuri teroriste împotriva SUA din **11.09.2001**, dar a rămas **fără urmări**.

România, țara cu cele mai contestate frontiere din Europa, ar fi bine să nu se considere în deplină siguranță ca membră a NATO. Să ne reamintim lecțiile de istorie : am fost aliați cu Ungaria în „Axa de Fier” 1940-1944 și am pierdut partea de nord-vest a Transilvaniei. Ne-am regăsit ca aliați ai Ungariei în Tratatul de la Varșovia și ne-am ales cu „Regiunea Autonomă Maghiară”. Oare, prezența alături de Ungaria în NATO ce surpriză ne va aduce?

Să nu se uite, de asemenea, că, în **ianuarie 1999**, generalul american **Wesley Clark**, în calitate de **comandant suprem al NATO**, a declarat public, în auzul întregii Europe, că „*Tratatul de la Trianon este învechit.*” România ar trebui să ducă o politică deosebit de echilibrată și să-și caute sprijinitori în Europa, nu peste Atlantic.

Dacă s-ar pune vreodată problema revizuirii frontierei dintre România și Ungaria, **SUA vor fi de partea Ungariei**, indiferent de serviciile pe care Bucureștiul le prestează în favoarea Washingtonului.

Autorii tratează cu profesionalism și mult curaj fenomenul terorismului contemporan, atât la scară internațională, cât și pe plan regional, adică în Balcani, acest „etern butoi de pulbere al Europei”.

Pe baza unor informații deosebite, domnii **Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase demonstrează prezența în România a unor elemente și structuri teroriste, aparținând celor mai cunoscute organizații teroriste din lume.**

Esențial este însă faptul că, atât în epoca Războiului rece, cât și după aceea, România nu a făcut niciodată obiectul unor atacuri teroriste.

Autorii acordă o deosebită atenție atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001, încheiate cu distrugerea totală a World Trade Center și parțială a Pentagonului, precum și efectelor produse de acestea la scară mondială.

Nu încapă îndoială că prăbușirea celor doi giganți gemeni de la World Trade Center, simbolul puterii economice americane, va intra în istoria universală alături de asemenea evenimente epocale, precum căderea Constantinopolului la 29 mai 1453, căderea Bastiliei la 14 iulie 1789, căderea Palatului de Iarnă la 7 noiembrie 1917.

Data de 11 septembrie 2001 marchează trecerea de la terorismul modern al secolului XX la super-terorismul secolului XXI, capabil să producă efecte strategice.

Autorii prevăd că, în anii ce urmează, fenomenul terorist se va amplifica, având argumente solide în acest sens.

La cele spuse de autori s-ar putea adăuga aprecierea că, pe măsură ce se angajează alături de SUA în „războiul împotriva terorismului” și pentru că România

NOTE DE LECTURĂ

și-a pus teritoriul la dispoziția SUA pentru înființarea de baze militare, așa cum era prevăzut în Memorandumul din 3 martie 2004 semnat între cele două state, **teritoriul românesc ar putea deveni ținta unor lovituri devastatoare.**

Cartea domnilor **Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase** atrage, nu numai prin volumul și valoarea informațiilor, profunzimea și acuratețea concluziilor și aprecierilor, ci și prin stilul direct și convingător.

REPORT OF THE INDEPENDENT INTERNATIONAL COMMISSION OF INQUIRY ON THE SYRIAN ARAB REPUBLIC

United Nations
General Assembly

A/HRC/21/50
Distr.: General
16 August 2012
Original: English

Human Rights Council
Twenty-first session
Agenda item 4
Human rights situations that require the Council's attention
**Report of the independent international commission of inquiry on the
Syrian Arab Republic***

I. Introduction

1. The present report is submitted pursuant to Human Rights Council resolution 19/22 of 23 March 2012, in which the Council extended the mandate of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic established by the Council in its resolution S-17/1 of 22 August 2011.

2. In the present report, the commission¹ sets out its findings based on investigations conducted up until 20 July 2012. The report builds upon the commission's periodic updates released on 16 April and 24 May 2012, as well as the oral update presented by the commission to the Human Rights Council on 27 June 2012 (A/HRC/20/CRP.¹). It also updates the findings of the commission's special inquiry into the events in Al-Houla, mandated by the Council in its resolution S-19/1

¹ The Commissioners are Paulo Sergio Pinheiro (Chairperson) and Karen Koning AbuZayd.

of 1 June 2012.

3. The present report should be read in conjunction with the commission's previous reports (A/HRC/S-17/2/Add.1 and A/HRC/19/69) with regard to the interpretation of its mandate and working methods, as well as its factual and legal findings concerning the events in the Syrian Arab Republic between March 2011 and 15 February 2012.

A. Challenges

4. The commission faced a number of challenges. It was given a broad mandate — geographically, temporally and materially — to investigate all allegations of human rights violations committed in the country since March 2011. This meant conducting investigations in the context of a rapidly changing situation, which evolved into armed conflict.

5. Lack of physical access to the country also significantly hampered the commission's ability to fulfil its mandate. In particular, its access to Government officials and to members of the armed and security forces was negligible. Importantly, victims and witnesses inside the country, especially those allegedly abused by anti-Government armed groups, could not be interviewed in person.

6. The commission filed repeated requests to visit the country, including through notes verbales and letters dated 2 and 16 April, 1, 10 and 29 May, and 22 June 2012 (annex I), and meetings with the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic in Geneva on 26 and 30 April and 18 and 21 June 2012. These efforts enabled the Chairperson to visit Damascus from 23 to 25 June to discuss with the authorities the commission's work, including the Al-Houla investigation. Details of the visit were reported by the commission in its oral update (A/HRC/20/CRP.1). The Government has yet to allow for in situ investigation by the commission.

7. During the commission's mandate, the Government shared a number of documents, including reports of investigations conducted by national authorities, as well as lists of casualties. Such information is reflected in the present report, where relevant.

B. Methodology

8. The commission sought to adapt its methodology in view of the above challenges. While continuing efforts to reflect violations and abuses of human rights, irrespective of the alleged perpetrator, the commission focused on the most serious allegations. It was mindful of the protection of victims and witnesses, concerns that lie at the heart of the methodology of human rights investigations.

9. Owing to the lack of access to the Syrian Arab Republic, the commission continued to deploy to the region to collect first-hand accounts from those who had

left the country. Starting on 15 February, the commission conducted 693 interviews in the field and from Geneva, including by Skype and telephone with victims and witnesses inside the country. This brought the total number of interviews conducted by the commission to 1,062 since its establishment in September 2011.

10. The commission also examined photographs, video recordings, satellite imagery and additional material, such as forensic and medical records. It continued to review reports from Government and non-governmental (both international and Syrian opposition) sources, academic analyses, media accounts (including Syrian news outlets), as well as United Nations reports, including from human rights bodies and mechanisms.

11. The commission applied the standard of proof used in previous reports, namely —reasonable grounds to believe. The commission relied mainly on first-hand accounts to corroborate incidents.

12. In its previous reports, the commission did not apply international humanitarian law. During the present reporting period, the commission determined that the intensity and duration of the conflict, combined with the increased organizational capabilities of anti-Government armed groups, had met the legal threshold for a non-international armed conflict. With this determination, the commission applied international humanitarian law in its assessment of the actions of the parties during hostilities (see also annex II).

13. The commission continued its engagement with representatives of Member States, United Nations bodies and other international and regional organizations. The commission is grateful to all those who cooperated with it in the fulfilment of its mandate, first and foremost the victims of and witnesses to human rights violations and abuses.

II. Context

A. Political background

14. Efforts to find a solution to the crisis in the Syrian Arab Republic continued throughout the reporting period. The Government launched several political and governance reforms, while the United Nations and the League of Arab States appointed a joint special envoy, Kofi Annan, on 23 February 2012. These efforts brought little progress, given the escalating violence and the significant deterioration in the situation on the ground.

15. The reform initiatives included a referendum on a new Constitution, held on 26 February 2012, parliamentary elections, held on 7 May, and the appointment of a new Government, on 23 June. These events were opportunities for introducing political pluralism and a democratic political process. They were not, however, viewed as inclusive enough to satisfy the growing dissident movement within the

country or the exiled opposition.

16. President Bashar Al Assad did not succeed in engaging the opposition in a meaningful dialogue. The elections were boycotted by the opposition, and their outcome preserved the supremacy of the Baath party in Parliament as well as in the new Government, thus failing to bring emerging political forces into governance institutions. This development further antagonized segments of the population and opposition groups.

17. The efforts of the international community channelled through the joint special envoy resulted in the presentation of a six-point plan on 10 March 2012. The plan outlined steps to bring about a cessation of violence by all parties and a commitment to a political process. The ceasefire came into effect on 12 April, followed by the deployment by the Security Council of the United Nations Supervision Mission in the Syrian Arab Republic (UNSMIS) on 21 April for an initial period of 90 days to monitor the plan's implementation. The arrival of UNSMIS observers had an initial positive impact on the ground, and levels of violence decreased in April. Thereafter, however, military operations intensified to such a level that, by 15 June, UNSMIS had to suspend its activities temporarily. On 20 July, the mandate of UNSMIS was extended for a final period of 30 days. Further renewal was conditional on the cessation of the use of heavy weapons and a reduction in violence by all sides.

18. Opposition groups represented in the Syrian National Council refused to engage with President Assad, calling for him to leave power. Both the Syrian National Council and the Free Syrian Army (FSA) accepted the six-point plan, including the ceasefire. In March, an agreement was signed by the Council and the FSA to cooperate on channelling funds to the FSA via a liaison office within the Council; it was not implemented, however, and each group continued to operate independently.

19. Positions varied in the international community on how to deal with the conflict. Some States demanded the immediate departure of the President; others focused on preventing any form of outside intervention. Others continued to provide military supplies to the Government. Still others called for funding, and provided communication and material support to anti-Government armed groups. The alleged presence of foreign advisers was also a point of contention among States, as was the use of sanctions. The uncertain international context undermined the efforts of the joint special envoy to achieve a political solution to the conflict.

20. On 30 June 2012, the joint special envoy convened a meeting of an action group consisting of the United Nations, the League of Arab States and the European Union, as well as countries with an influence over the parties to the conflict, including the five Permanent Members of the Security Council. In a communiqué, the Action Group renewed a commitment to the six-point plan and set out principles and guidelines for a Syrian-led political transition. Opposition groups criticized the proposed transition for leaving the door open for President Assad to be part of a

transitional Government. In a meeting held in Cairo on 2 and 3 July under the auspices of the League of Arab States, the Syrian opposition issued a common vision of a political transition and a national pact establishing justice, democracy and pluralism as the constitutional foundations of the future Syria. However, they were unable to agree on the election of a body that would represent them at the international level.

B. Military situation²

21. During the reporting period, the security situation deteriorated significantly, with armed violence increasing in intensity and spreading to new areas. Active hostilities increased between Government forces (and pro-Government militia) and anti-Government armed groups. Sporadic clashes between the armed actors evolved into continuous combat, involving more brutal tactics and new military capabilities on both sides. Levels of armed violence varied throughout the country.

22. The Government increasingly deployed its troops and heavy equipment in operations against areas perceived to be supporting opposition groups. All army divisions and security services engaged in military operations. Typically, such operations began with the cordoning off of a targeted area with checkpoints, then shelling as a prelude to incursions by ground forces to dislodge insurgents and their supporters. Shelling was also used in the context of direct clashes and in operations to quell demonstrations. Air assets also fired on fighters and unarmed demonstrators in localities under the influence of armed groups.

23. Government forces directed their main efforts towards the control of major cities such as Damascus, Aleppo, Homs and Hama. Attacks on areas allegedly infiltrated by anti-Government armed groups had the unintended effect of increasing the support of local populations for those groups. During many operations, large numbers of fighters and civilians were killed.

24. Pro-Government militia, including *Shabbiha*, reportedly acted alongside Government forces in security and military operations. Their precise nature, strength and relationship with the Government remains unclear.

25. The army faced increased attrition in personnel and equipment owing to combat operations, defections and casualties. Defections affected the troops psychologically, fuelling a crisis of confidence within the ranks and encouraging further defections. The Government also had difficulties in drafting new recruits, as many of those called up for mandatory military service refused to report.

26. Anti-Government armed groups expanded their activities throughout the country, clashing with Government forces on multiple fronts simultaneously. At the time of writing, they were involved in sustained armed confrontations inside the capital, while establishing sanctuaries throughout the rest of the country. Accounts indicated that there were foreign fighters in the ranks of some armed groups.

² See also annex III.

27. The FSA took measures to address the apparent deficiencies in its overall effective command structure. In some governorates, the FSA created local military councils that claimed leadership over groups fighting in those areas. Many groups claimed affiliation with the FSA, while other groups are emerging without a pronounced affiliation with it.

28. Anti-Government armed groups engaged with the Government forces through direct clashes, ambushes and raids. While investigations did not confirm the use of more sophisticated weaponry by anti-Government armed groups, their access to and capacity to effectively use available weapons improved. They appeared to have access to increased funding and logistical support.

29. The commission noted the increased and effective use of improvised explosive devices against the convoys, patrols and facilities of Government forces. They were also used to target members of military and security forces and Government officials.

30. Several radical Islamic armed groups have emerged in the country. The most important is the Al-Nusrah Front for the People of the Levant, a group allegedly linked with Al-Qaida, which claimed responsibility for several attacks, including suicide bombings against Government forces and senior officials.

31. There are also self-defence groups in several localities. Some of these groups emerged in villages populated by allegedly pro-Government minorities.

C. Socioeconomic and humanitarian situation

32. The crisis precipitated a rapid decline in the State's economy. It has exacerbated pre-existing levels of poverty and unemployment driven by a decade-long drought in rural agricultural areas, which led to the displacement of farmers to cities, and growing resentment against those who were, or appeared to be, enjoying the economic benefits distributed by the Government. According to the International Monetary Fund, the economy of the Syrian Arab Republic will contract significantly in 2012, primarily because of sanctions. The sharp drop in economic growth has been accompanied by alarming indicators, such as the devaluation of the Syrian pound, which has lost 30 per cent of its value since the onset of events, and inflation that soared to over 50 per cent.³

33. The militarization of the conflict deepened the humanitarian crisis. Thousands of Syrians have been internally displaced or have fled to neighboring countries. At the time of writing, the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) estimated that 1.5 million people had been internally displaced. The Syrian population is increasingly turning to the Syrian Arab Red Crescent, the World Food Programme and other organizations for help.⁴ By July, there were 114,208 Syrians

³ Matthew Epstein and Ahmed Saeed, —'Smart' sanctions take toll on Syria, *Financial Times*, 18 July 2012.

⁴ UNCHR, —UNHCR gravely concerned about dramatic escalation of Syria exodus, 20 July 2012, available from www.unhcr.org/50094bdcb.htm.

registered as refugees, receiving assistance in four neighbouring countries (42,682 in Turkey, 34,050 in Jordan, 29,986 in Lebanon and 7,490 in Iraq).⁵ Refugees inside the Syrian Arab Republic, including some 500,000 Palestinians and more than 103,000 registered Iraqi refugees⁶, are also affected by the situation. UNCHR reported that more than 13,000 Iraqi refugees left the Syrian Arab Republic in the first half of 2012, most returning to Iraq.⁷

34. On 16 July, the commission received information from the Government of the Syrian Arab Republic stating that it had been subjected —to more than 60 packages of illegal unilateral coercive sanctions by the United States of America, the European Union, the League of Arab States, Turkey, Switzerland, Canada, Australia, Japan and others. In the Government's view, these sanctions, which target economic, financial and agricultural life in the country, amount to collective punishment against the Syrian people. The Government particularly deplored the sanctions imposed on the import of oil products, including domestic gas and fuel oil, which severely affected the livelihood of ordinary Syrians. The negative consequences of sanctions, including those on public and private banking systems, oil exports and the import of medical supplies, were also denounced.

35. Accounts from interviewees demonstrated that entire communities are suffering from a lack of food, fuel, water, electricity and medical supplies. Shortages are especially acute in areas such as Homs, Idlib, Dar'a and Hama. People forced by the hostilities to leave their homes are in urgent need of shelter. According to the Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, the number of people in urgent need of assistance has risen sharply, from an estimated 1 to 1.5 million people,⁸ and continues to rise steadily.

36. The fourth meeting of the Syrian Humanitarian Forum, held on 16 July 2012, concluded that the deteriorating humanitarian situation was a matter of grave concern to the international community. The security situation has hindered the capacity of aid workers to assist the population in need. The two humanitarian assistance appeals for refugees in neighboring countries and the internally displaced persons and others in need inside the Syrian Arab Republic are only funded to 20 per cent.⁹

III. Findings

37. While the commission focused on most serious violations of human rights, it wishes to note the overall deteriorating human rights situation. In addition to the

⁵ See UNHCR, Syria Regional Refugee Response, data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php.

⁶ The Government of the Syrian Arab Republic estimates that the number of Iraqi refugees in the country stands at more than 1 million.

⁷ OCHA, Humanitarian Bulletin, Syria, No. 3, 5 July 2012.

⁸ OCHA, Humanitarian Bulletin, Middle East and North Africa, No. 2, May–June 2012.

⁹ Critical funding shortage threatens humanitarian response for Syria – UN official, UN News Centre, 16 July 2012.

right to life and the right to liberty and personal security, other fundamental human rights continue to be violated. Increased violence has further restricted the freedoms of expression, association and peaceful assembly, which had initially sparked the March 2011 uprising. The Syrian population is generally deprived of basic economic, social and cultural rights. As it noted in previous reports, the commission remains gravely concerned at the prevailing climate of impunity for violations of human rights law.

A. Casualties

38. Information provided by the Government indicates that, as at 9 July 2012, 7,928 people, including Government forces and civilians, had been killed as a result of the unrest.

39. Other entities, in particular Syrian non-governmental organizations and opposition groups, including local coordinating committees, the Centre for Documentation of Violations in Syria, the Syrian Network for Human Rights and the Syrian Observatory for Human Rights, are also counting casualties by employing a variety of methods. The numbers they report range from 17,000 to 22,000. The commission was unable to confirm these figures.

40. The commission recorded numerous casualties resulting from incidents across the country. It reports the deaths only of those persons about which it has first-hand information through interviews conducted by its investigators. In the commission's figures, no distinction is made between civilians and fighters. Injured persons are not included. The commission, through interviews of victims and witnesses of events from 15 February to 20 July, confirmed 840 deaths.

B. Special inquiry into Al-Houla

41. The commission delivered its preliminary findings (A/HRC/20/CRP.1) to the Human Rights Council on 27 June 2012, based on evidence gathered up until 22 June. In its report, the commission concluded that the Government was responsible for the deaths of civilians as a result of shelling the Al-Houla area and, particularly, Taldou village. It also found that the Government's investigation fell short of international human rights standards. With regard to the deliberate killing of civilians, the commission was unable to determine the identity of the perpetrators. Nevertheless, it considered that forces loyal to the Government were likely to have been responsible for many of the deaths.

42. Access to the country was not granted despite specific requests addressed to the Government in a note verbale dated 4 June 2012 (annex I) and in person by the chairperson during his visit to Damascus on 24 and 25 June. The Government has not delivered a final report on its own inquiry, nor has it indicated when the report

might be forthcoming.

43. The commission conducted eight additional interviews, including with six witnesses from the Taldou area, two of whom were survivors. It examined other materials, including video recordings and satellite imagery. It also reviewed analyses from other sources.

44. Forty-seven interviews from various sources were considered by the commission. Interviews were consistent in their depiction of events and their description of the perpetrators as Government forces and *Shabbiha*. Apart from the two witnesses in the Government report, no other account supported the Government's version of events. The commission carefully reviewed the two witnesses' testimony as set out in that report, and judged their accounts as unreliable owing to a number of inconsistencies (see also annex IV). Accounts of other witnesses interviewed by different investigators remained consistent, including those collected from children, despite the fact that they were conducted over an extended period of time.

45. In its oral update to the Human Rights Council, the commission determined that anti-Government armed groups, Government forces and *Shabbiha* could have had access to the two crime scenes: the first, the seven Abdulrazzak family homes on Saad Road (Tariq Al-Sad) and the second, the two Al-Sayed family homes on Main Street (Al-Shar'i Al-Raisi), across from the National Hospital.¹⁰ The commission has since determined that the checkpoint at Al-Qaws, which is closest to the Al-Sayed house on Main Street, remained in Government control on the day of the incident. The front line between the opposition and Government forces was north of the checkpoint. The commission, therefore, concluded that it was highly unlikely that an anti-Government armed group would have had access to the Al-Sayed family house on the day of the killings.

46. Regarding the Abdulrazzak site, where more than 60 people were killed, the commission considered that a large number of perpetrators would have been required to carry out the crime. The commission found, through satellite imagery and corroborated accounts, that the movement of vehicles or weapons, as well as the size of the group, would have been easily detectable by Government forces stationed at the Water Authority position. The commission therefore believes that access to the scene was not possible for any sizeable anti-Government armed group.

47. The National Hospital had been occupied by the army for several months when the incidents took place. Although it was accessible by foot from both crime scenes, no one — whether injured or fleeing the crime scenes — sought refuge there for treatment or protection. As far as the commission could determine, all the injured and their relatives, as well as people from nearby houses, fled to opposition-controlled areas. None of the injured sought medical attention in the National Hospital. The Government report depicted the loyalties of the Al-Sayed family as pro-Government, but surviving family members fled to opposition-controlled areas

¹⁰ See A/HRC/20/CRP.1, para. 44 and annex.

of Taldou, choosing not to seek assistance from nearby Government forces.

48. The commission remains of the view that the Government has failed in its legal obligation to investigate the murders in Al-Houla of 25 May 2012.

49. On the basis of available evidence, the commission concluded that the elements of the war crime of murder have been met. The killing of multiple civilians, including women and children, was deliberate and connected to the ongoing armed conflict. There are reasonable grounds to believe that the perpetrators of the crime, at both the Abdulrazzak and Al-Sayed family locations, were Government forces and *Shabbiha* members.

50. There are also reasonable grounds to believe that these acts were part of a series of attacks directed against civilians, and as such, formed part of the conclusion (see section C below) that crimes against humanity were perpetrated by the Government and *Shabbiha*.

C. Unlawful killing¹¹

51. Cases of attacks on civilians, murder and extrajudicial executions rose sharply during the reporting period. The commission conducted some 300 interviews as it investigated incidents alleging the unlawful killing of civilians and *hors de combat* fighters. The incidents that occurred in the contexts described below were corroborated by multiple accounts.¹² While both parties to the conflict perpetrated unlawful killings, the gravity, frequency and scale of the violations committed by Government forces and *Shabbiha* was, according to information available, well in excess of those committed by anti-Government armed groups.

1. Government forces and *Shabbiha*

52. Most unlawful killings occurred in the context of attacks against the strongholds of anti-Government armed groups. According to the most prominent pattern, attacks began with a blockade of the area and shelling,¹³ followed by an assault by ground forces, including special forces and *Shabbiha*. Snipers were used extensively.¹⁴ On securing the area, Government forces undertook house-to-house searches. Defectors, activists and fighting-age men were systematically sought out during these operations. Wounded or captured anti-Government fighters were executed. In some cases, family members of fighters, defectors and activists, as well as others who appeared to have been randomly selected, were also executed.

¹¹ See also annex II, paras. 30–42.

¹² For a full account of the unlawful killings investigated by the commission, see annex V.

¹³ For more information on shelling, see annex VI.

¹⁴ Snipers regularly accompanied forces during ground assaults and were responsible for a significant number of civilian deaths. The commission recorded 35 instances of civilians shot by snipers. Dozens of interviewees described the detrimental psychological and social effects of the presence of snipers in their neighborhood. People feared leaving their houses and, when shelling started, feared staying at home.

53. This pattern was recorded in, inter alia, Tremseh, Al Qubeir, Al-Houla, Kili, Tal Rifat, Taftanaz, Sarmin, Ain Larouz, Atarib, Abdita, Homs and Al Qusayr.

54. Excessive force continued to be used against demonstrators exercising their right to peaceful protest in Al Qamishli in March, and in Damascus, Aleppo and Jabal Al Zawiya in April.

55. The commission finds that the cases of unlawful killing described in the present report provide reasonable grounds to believe that the Government forces and *Shabbiha* violated provisions of international human rights law protecting the right to life. Furthermore, many of the same killings met the elements of the war crime of murder under international criminal law.¹⁵

56. Attacks were frequently directed against civilians and civilian objects. Although the Government's stated aim was to attack —terrorists[, the attacks were directed at neighbourhoods, towns and regions with civilian populations (see annex VI). The commission therefore concludes that there are reasonable grounds to believe that the war crime of attacking civilians was perpetrated in many instances.

57. There are also reasonable grounds to believe that the documented incidents constituted the crime against humanity of murder. In towns and villages where there was a pattern of blockade, shelling, ground assault and house-to-house searches, the conditions for a widespread or systematic attack against a predominately civilian population were met. The scale of the attacks, their repetitive nature, the level of excessive force consistently used, the indiscriminate nature of the shelling and the coordinated nature of the attacks led the commission to conclude that they had been conducted pursuant to State policy

2. Anti-Government armed groups

58. Despite its limited access to victims of anti-Government armed groups, the commission was able to document cases of killing by anti-Government fighters of captured Government soldiers, *Shabbiha* and informers who admitted taking part in military attacks (see annex V). While the human rights legal regime differs with regard to such non-State actors as anti-Government armed groups, international humanitarian law applies equally to all parties to a conflict.

59. The commission considered corroborated evidence of killing *hors de combat* soldiers and *Shabbiha*. In Al Qusayr, Bab Amr, Qaldiya and elsewhere, the commission noted that persons captured by anti-Government armed groups on occasion faced a quasi-judicial process prior to their execution. A consistent account of the trial process has not been forthcoming, nor has information on the extent of adherence to fair trial standards. Executing a prisoner without affording fundamental judicial guarantees is a war crime.

60. The commission concluded that information on executions perpetrated

¹⁵ Rome statute, art. 8 (2) (c) (i) – 1. See also annex II, paras. 30–42.

by anti-Government armed groups — with or without a —triall — constituted reasonable grounds to believe that the war crimes of murder or of sentencing or execution without due process had been committed on several occasions. The commission was not able to corroborate alleged attacks directed against individual civilians not participating in hostilities or against a civilian population.

3. Unknown perpetrators

61. The commission found that scores of civilians had been killed in nine explosions between March and July by unknown perpetrators.¹⁶ The explosions appeared to have been caused by suicide bombers or by improvised explosive devices, including vehicle-borne ones.

62. While the above-mentioned acts may be linked to non-international armed conflict and thus assessed under international humanitarian law, lack of access to the crime scenes combined with an absence of information on the perpetrators hampered the commission's ability to make such an assessment. These are nevertheless domestic crimes prosecutable under the Syrian criminal code. The Government is obliged to ensure that an investigation is conducted impartially, promptly, effectively and independently, in accordance with its international human rights obligations.

D. Arbitrary detention and enforced disappearance¹⁷

63. The commission interviewed 25 people who alleged to have been arbitrarily arrested and unlawfully detained. A further five interviews were conducted with defectors claiming to have observed arbitrary arrests and detentions while in active service.

64. According to the Government, more than 10,000 people have been released since February 2011, pursuant to 4 amnesties, including 275 people released on 10 July 2012. In his report on the implementation of Security Council resolution 2043 (2012) (S/2012/523), the Secretary-General noted that UNSMIS had observed the release of 468 detainees in Dar'a, Damascus, Hama, Idlib and Deir el-Zour on 31 May and 14 June 2012.

65. Official statistics on the number of detainees and detention centres have yet to be provided by the Government. As at 25 June, UNSMIS had received and cross-checked information on 2,185 detainees and 97 places of detention across the country. Syrian non-governmental organizations put the number of those currently detained as high as 26,000. The commission was unable to confirm the number of those arrested and detained.

66. Most arrests were made in four situations: those believed to be planning to

¹⁶ See annex V, para. 55.

¹⁷ See also annex VII

defect or who had refused to follow orders (usually to open fire on civilians); during house searches; at checkpoints; and protesters, either at or subsequent to protests. In a few cases, people were arrested randomly in areas where there were no active hostilities. Four of those so reported were women. Two were children, a boy of 14 and a girl of 9.

67. No interviewee was offered or received legal counsel. With one exception, no interviewee received a family visit. Only two interviewees, arrested on suspicion of planning to defect, were formally charged with an offence.

68. Many claimed that, prior to release, they were made to sign or thumbprint a document, the contents of which were unknown to them. Three detainees were brought before a judge and then released. In one unverified incident, the interviewee stated that, although the judge had ordered his release, he had remained in detention for another 3 months. Also interviewed was a former judge who stated that security agents prohibited questioning unless they were present and, on one occasion, held the judge at gunpoint.

69. The duration of detention of interviewees ranged from a few hours to 5 months. Most of those interviewed were held for 60 days or fewer.

70. The commission considers that domestic legislation in the Syrian Arab Republic (see annex II) fails to meet its obligations under article 9 of the International Covenant on Civil and Political Rights to ensure that those arrested and detained on criminal charges appear —promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power¹⁸.

71. There are reasonable grounds to believe that Government forces arbitrarily arrested and detained individuals. Of particular concern are the detention of individuals without charge, the failure to provide detainees with legal counsel or family visits and the absence in most cases of any form of judicial review.

72. Regarding enforced disappearance, families of those arrested were not informed at the time of arrest or at any point thereafter of the place of detention of their relatives. In most cases, families were unaware of their relatives' place of detention.

73. Where the Government refuses to acknowledge the arrest and detention or to disclose the fate of the person concerned, the crime of enforced disappearance has been committed.

E. Torture and other forms of ill-treatment¹⁸

1. Government forces and *Shabbiha*

74. Starting on 15 February 2012, the commission interviewed 81 people regarding allegations of torture and other forms of cruel, inhuman or degrading

¹⁸ See also annex VIII.

treatment. Fifty-nine interviews concerned events within the reporting period. The commission was unable to visit detention centres to interview detainees or to observe detention conditions.

75. Thirty of the above-mentioned 59 stated that they had been arrested and/or detained by Government forces or *Shabbiha*. All but one reported suffering physical violence during detention. Nineteen other interviewees reported witnessing detainees being tortured or ill-treated; this included 10 individuals who had worked in detention centres or at checkpoints before defecting. Where possible, the commission observed the wounds or scars of alleged victims.

76. While most had been held in official detention centres, six stated that they had been detained in unofficial facilities, such as civilian houses, prior to being transferred to an official centre. In unofficial centres, interviewees reported abuse by soldiers and *Shabbiha*. A further nine interviewees stated that they had been beaten or assaulted during house searches or at checkpoints, or had witnessed the assault of others. None of the nine was subsequently detained.

77. Reported methods of torture were consistent across the country. Interviewees described being severely beaten about the head and body with electric cables, whips, metal and wooden sticks and rifle butts, burned with cigarettes, kicked, or subjected to electric shocks applied to sensitive parts of the body, including the genitals. Six interviewees reported having lost consciousness during interrogation.

78. Multiple reports were received about detainees being beaten on the soles of the feet (*falaqa*). Common practices included keeping detainees in prolonged stress positions, including hanging from walls or ceilings by their wrists (*shabeh*) or hanging by their wrists tied behind their backs. Other methods comprised forcing detainees to bend over and put their head, neck and legs through a tyre while beatings were administered (*dulab*); and tying detainees to a board with their head unsupported and either stretching them or folding the board in half. Some detainees were subjected to rape and other forms of sexual violence. 19 On many interviewees, scars and wounds consistent with their accounts were visible.

79. Several forms of torture and ill-treatment meted out did not result in physical evidence. Detainees were forcibly shaved, made to imitate dogs and declare that —there is no God but Bashar|. Other interviewees stated that they were forced to undress and remain naked for prolonged periods. Three interviewees stated that they were threatened with execution. One reported being present when another detainee was threatened with sexual assault; another stated that interrogators threatened to arrest and rape female relatives.

80. Six interviewees were moved to multiple detention facilities, among different intelligence agencies. One interviewee reported having been moved to 10 different centres across four governorates in five months. Another interviewee was transferred to four different locations in Dar'a and Damascus, again during five months. Where there were multiple transfers, interviewees suffered physical

violence in each location.

81. The majority of detainees described being held in small, overcrowded cells. Two interviewees reported that cells were so overcrowded that it was impossible to sit or lie down. All but one reported that food and water were inadequate. One interviewee stated that, having been without water for a week, he had to drink his own urine. Several interviewees stated that their cells had no toilet. Four interviewees described cells infested with insects and lice. The commission was unable to corroborate reports of the denial of medication and medical treatment.

82. The commission recorded accounts that, if verified, would amount to a breach of the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (see annex II).

83. The commission confirms its previous finding that torture and other forms of cruel, inhuman or degrading treatment were committed by Government forces and *Shabbiha*, in violation of the State's obligations under international humanitarian law and international human rights law.

84. The commission determined that severe pain was inflicted upon persons in official and unofficial detention centres, during house searches and at checkpoints. It also found that torture was inflicted to punish, to humiliate or to extract information. Much of the physical violence described by interviewees has been found to constitute torture by various international tribunals (see annex II).

85. The commission found reasonable grounds to believe that torture was perpetrated as part of a widespread attack directed against civilians by Government forces and *Shabbiha* who had knowledge of the attack. It concludes that torture as a crime against humanity and as a war crime was committed by Government forces and *Shabbiha* members. Members of security forces, in particular military and air force intelligence, appear to be primarily responsible for torture and ill-treatment. The commission noted the involvement of *Shabbiha* members in acts of torture in unofficial detention centres in Homs in February and March.

86. The commission found that conduct such as forcibly shaving detainees and forcing them to imitate dogs constitutes cruel, inhuman or degrading treatment. Similarly, the conditions of detention as described in interviews constitute cruel, inhuman or degrading treatment of detainees.

2. Anti-Government armed groups

87. Fifteen interviews were conducted about the treatment of members of Government forces and *Shabbiha* members by anti-Government armed groups. All interviewees claimed to be members of these armed groups and detailed the capture, interrogation and either release or execution of those detained. Three interviewees stated that captured Government fighters and *Shabbiha* members were tortured during interrogation prior to execution.

88. The commission found reasonable grounds to believe that torture and

other forms of ill-treatment were committed by anti-Government armed groups during interrogation of captured members of Government forces and the *Shabbiha*. It determines that severe pain was inflicted to punish, to humiliate or to extract information.

89. The commission determines, however, that the acts of torture were not committed as part of either a widespread or systematic attack on a civilian population; therefore, they do not constitute crimes against humanity, but may be prosecutable as war crimes.

F. Indiscriminate attacks

90. To comply with international humanitarian law, those ordering and carrying out attacks must ensure that they distinguish between civilian and military targets.¹⁹ Accounts indicated that Government forces on occasion directed shelling to target small opposition strongholds. In many attacks, however, those firing projectiles did not distinguish between civilian and military targets. In most of the cases investigated, shelling preceded an assault by ground forces; it was also used against demonstrations. In some cases, it was used against anti-Government armed groups where the military was unwilling to risk equipment and troops.

91. Most deaths in Bab Amr during the military operation that began in February 2012 were caused by extensive and indiscriminate shelling by Government forces of primarily civilian infrastructure and residential areas. The city of Al Qusayr suffered indiscriminate attacks between February and May; one credible source told the commission, —I witnessed what people call indiscriminate shelling – the Syrian army just spreads mortar fire across an entire neighbourhood.¶ On 5 June, Government forces began an assault on Al Haffe by cordoning off the town and then shelling with tanks, mortars and helicopter gunships.

92. Additional corroborated accounts of indiscriminate shelling were recorded in Atarib, on 14 February; Ain Larouz, on 5 March; Sermin, on 22 March; Taftanaz, on 4 April; Kili, on 6 April; Al-Houla, on 25 May, and 12 and 13 June; Akko, on 9 June; Salma, on 11 June; and Jobar, on various dates in late June.

93. The commission took note of video evidence from Hama governorate in July indicating the use of cluster munitions. The material could not be corroborated. Although the Syrian Arab Republic is not a party to the Convention on Cluster Munitions, the commission notes that such weapons are inherently indiscriminate when employed in residential areas or areas frequented by civilians.

94. On the basis of its findings, the commission determined that the legal threshold for an indiscriminate attack as a violation of customary international humanitarian law was reached. Government forces fired shells into areas inhabited by civilians while failing to direct them at a specific military objective.

¹⁹ See annex II, paras. 30–42.

95. Moreover, the attacks, especially shelling, caused incidental loss of civilian life and injury to civilians, as well as damage to civilian objects. There are reasonable grounds to believe that the damage was excessive when compared to the anticipated military advantage.

G. Sexual violence

96. Forty-three interviews were conducted on incidents of sexual violence, against men, women and children, committed by Government forces and the *Shabbiha* since February 2012. Interviewees included two female and three male victims of rape. Also interviewed were five eyewitnesses of rape, three of whom were also victims. Seven interviewees were defectors who stated that rape and sexual assault had been committed by soldiers and the *Shabbiha*.

97. There were difficulties in collecting evidence of sexual violence owing to cultural, social and religious beliefs surrounding marriage and sexuality.

98. Accounts indicated that rape and other forms of sexual violence had been committed in two circumstances. The first was during house searches and at checkpoints by Government forces and *Shabbiha*; the second, in detention. In addition, in Homs, between late February and April, there were several reports of abduction and rape of women, and corroborated accounts of women forced to walk naked in the streets of Karm-Al Zeitoun in February.

99. Fifteen interviewees described incidents of sexual violence committed during house searches and at checkpoints during military operations in Homs between February and May, and in Al Haffe in June. Five interviewees detailed incidents of sexual violence in Zabadani in late February and in various locations in Hama governorate in April. The attacks were reportedly perpetrated by soldiers and *Shabbiha*.

100. The commission continued to receive reports of rape and sexual assault in detention centres, committed usually as part of torture and/or ill-treatment. Multiple reports were received of male detainees receiving electric shocks to their genitals during interrogations.

101. The commission finds reasonable grounds to believe rape and sexual assault were perpetrated against men, women and children by Government forces and *Shabbiha* members. Rape and sexual assault were also part of torture in official and unofficial detention centres.

102. Having previously determined that military operations such as those in Homs in February and March and in Al Haffe in June were part of a widespread or systematic attack against a civilian population, the commission finds that the rapes committed during these attacks, made with knowledge of the attacks, could be prosecuted as crimes against humanity.

H. Violations of children's rights²⁰

103. The commission conducted 168 interviews concerning alleged violations of children's rights. Of these, 30 interviewees were under the age of 18. In interviews, the adverse psychological and social impact of the violence on children was evident.

1. Government forces and *Shabbiha*

104. The commission recorded the killing of 125 children, mainly boys, after 15 February 2012.

105. Children were killed and injured during the shelling of towns and villages. During a visit to a hospital in Turkey, the commission saw a 2-year-old girl, severely injured in the June shelling of Azaz. There were also multiple reports of children killed and wounded by snipers.

106. Children were also killed during attacks on protests, such as the attack in Menaq village on 15 March, and in attacks on villages believed to be harbouring defectors or anti-Government armed groups. There were multiple accounts of children killed during military ground operations and house searches (see annex V). Forty-one children were among those killed in Al-Houla on 25 May. Some were killed during shelling, but most appeared to have been shot at close range.

107. There were reports of the arbitrary arrest and detention of children. Children described having been beaten, whipped with electrical cables, burned with cigarettes and subjected to electrical shocks to the genitals. There were multiple reports of detained minors held in the same cells as adults.

108. The commission received reports of the rape and sexual assault of girls under the age of 18 (see annex VII).

109. No evidence of Government forces formally conscripting or enlisting children under the age of 18 was received. However, three incidents were documented in which Government forces used children as hostages or as human shields.

110. Schools in various locations across the Syrian Arab Republic were looted, vandalized and burned in response to student protests. Various accounts described their use by Government forces and *Shabbiha* members as military staging grounds, temporary bases and sniper posts (see paragraphs 116–125 below).

111. Reports also indicated that injured people, including children, feared to seek medical treatment at public hospitals. Many children were brought to field clinics that could treat only minor injuries.

112. Evidence gathered indicated that children's rights continue to be violated by Government forces and the *Shabbiha*. The legal conclusions reached in annexes IV, V, VII, VIII and IX apply.

113. The detention of adults and children together is in breach of the

²⁰ See also annex X.

Government's obligations under the Convention on the Rights of the Child, unless a separation breaches the right of families to be housed together.

2. Anti-Government armed groups

114. Eleven interviewees, including four minors, discussed the use of children by anti-Government armed groups. All stated that anti-Government armed groups, including the FSA, used children in support roles, such as assisting medical evacuations or as couriers. Five interviewees stated that the anti-Government armed groups used children under the age of 18 — and in one account, under 15 — as fighters.

115. The commission considers that there is currently insufficient information to find that anti-Government armed groups used children under the age of 15 to participate actively in hostilities. It notes with concern, however, the reports that children under 18 are fighting and performing auxiliary roles for anti-Government armed groups.

I. Attacks on protected persons and objects

116. The conflict in the Syrian Arab Republic has generated thousands of casualties. Hospitals and clinics have been caught up in hostilities. Field clinics have been deliberately targeted. Civilian objects, such as schools, municipal buildings and hospitals, are routinely occupied by Government forces seeking to establish a presence. Underground field clinics are poorly equipped, unsterile and lack basic tools, medical supplies and blood. The Syrian Arab Red Crescent is also active in providing for the medical and humanitarian needs of the conflict-affected.

117. International humanitarian law not only prohibits attacks on civilians and civilian objects but also requires their protection.²¹ The commission collected video materials and conducted 12 interviews about attacks on protected persons or objects, in particular schools and medical facilities.

118. The commission recorded multiple incidents of attacks on field hospitals. During an intense shelling period, the Bab Amr field hospital was hit and partially destroyed. In Al Qusayr, in late February, a field clinic was attacked by a helicopter. One witness stated that, in February, the Yousef al-Atmeh school building in Jisr Al Shughour, used as a field clinic by local residents, was bombed by security forces.

119. Members of the Syrian Arab Red Crescent were victims of attacks. Five staff members have been killed since the beginning of the crisis, the latest on 10 July in Deir el-Zour. In May, while evacuating two injured persons in A'zaz, a Red Crescent ambulance was shot at by military snipers and two medics were injured; all

²¹ This protection remains in place unless the protected persons or objects take part in hostile acts. See annex II, paras. 30–42

of them were wearing Red Crescent uniforms. On the same day, the Red Crescent office in A'zaz was shelled and burned. The director was arrested and held for 20 days.

120. On 24 April, in Duma, five ambulances belonging to the Syrian Arab Red Crescent were caught in crossfire. One doctor was killed and four Red Crescent staff members were injured.

121. Government forces continued to occupy public hospitals in several localities. In May, the military placed tanks, armed vehicles and troops inside the compound and snipers on the roof of the national hospital in A'zaz and Al Qusayr. The same occurred in Al Haffe in June.

122. Government forces occupied schools and other civilian buildings, transforming them into military staging grounds, temporary bases and sniper posts. For instance, in March, a girl from Atarib described the use of two schools as barracks for Government forces, with tanks at the school gates and snipers posted on the rooftops. The school in Al Qusayr was similarly occupied in May. One interviewee stated that, on 11 March, he was shot at by a sniper from the rooftop of the local school in Jondia.

123. The commission finds reasonable grounds to believe that Government forces acted in violation of international humanitarian law by targeting members of the Syrian Arab Red Crescent. These acts may also be prosecutable as a war crime. Furthermore, by positioning its military assets, which are legitimate targets of enemy forces, inside civilian objects, Government forces are violating the international humanitarian law principle of distinction. Government forces have also violated international humanitarian law by deliberately shelling field clinics.

124. The Government's occupation of hospitals and schools infringes the rights to education and health.

125. The commission was unable to corroborate allegations of anti-Government groups targeting civilians or civilian objects.

J. Pillaging and destruction of property²²

1. Government forces and *Shabbiha*

126. The commission received corroborated reports of the pillaging, destruction and burning of property by Government forces and *Shabbiha* members during its military operations. Where such acts occurred during house searches, the commission documented dozens of cases of looting of property, including of money, vehicles, jewellery and electrical goods.

127. Those interviewed indicated that searches, and thus the pillaging, burning and destruction of property, targeted groups and individuals who appeared to be

²² See also annex XI

defectors, members of anti-Government armed groups, demonstrators, and family members of the aforementioned. In particular, family members of defectors described how their homes, farms and shops were burned. In some instances, the looting, burning and destruction of property appeared to be directed at entire communities rather than at specific individuals.

128. According to soldiers who later defected, the looting and burning of property of opposition activists and defectors was intended to, inter alia, impose financial constraints on them and their activities. Government soldiers and *Shabbiha* also benefited from these acts financially, conducting them with complete impunity.

129. There are reasonable grounds to believe that Government forces and *Shabbiha* members committed the war crime of pillage. The commission also determined that Government forces and *Shabbiha* members engaged in the destruction and burning of property during house searches.

2. Anti-Government armed groups

130. The commission received no reports of the pillaging or destruction of property by anti-Government armed groups, but lack of access to Syrian Arab Republic hampered investigations. The Government provided information relating to crimes allegedly perpetrated by anti-Government armed groups, including looting and vehicle theft, which the commission was unable to corroborate. Consequently, the commission was unable to reach any findings regarding the alleged pillaging, burning and destruction of property by anti-Government armed groups.

IV. Responsibility

131. The commission finds reasonable grounds to believe that crimes against humanity, breaches of international humanitarian law and gross human rights violations have been committed in the Syrian Arab Republic. The commission endeavoured, where possible, to identify individuals in leadership positions who may be responsible. In March, the commission handed over to the United Nations High Commissioner for Human Rights confidential lists of suspected individuals and units.²³ Further lists will be provided at the close of its current mandate, in September 2012.

A. State responsibility

132. The evidence collected confirmed the commission's previous finding that violations had been committed pursuant to State policy. Large-scale operations conducted in different governorates, their similar modus operandi, their complexity

²³ A/HRC/19/69, para. 87

and integrated military/security apparatus indicate involvement at the highest levels of the armed and security forces and the Government.

133. Eyewitnesses consistently identified the *Shabbiha* as perpetrators of many of the crimes described in the present report. Although the nature, composition, hierarchy and structure of this group remains opaque, credible information led to the conclusion that *Shabbiha* members acted with the acquiescence of, in concert with or at the behest of Government forces. International human rights law recognizes the responsibility of States that commit violations through proxies.

B. Responsibility of anti-Government armed groups

134. Although not a State party to the Geneva Conventions, organized armed groups must nevertheless abide by the principles of international humanitarian law.²⁴ During non-international armed conflicts, serious violations of international humanitarian law committed by members of such groups are prosecutable as war crimes. Non-State actors may also bear responsibility for gross abuses of human rights, in particular those that amount to international crimes.²⁵ The commission identified such violations, including murder, extrajudicial execution and torture, perpetrated by members of anti-Government groups.

C. Individual responsibility

135. Whether members of Government forces or anti-Government groups, those who intentionally commit the crimes identified in the present report bear responsibility. In addition, those who order these crimes to be committed (or plan, instigate, incite, aid or abet) are also liable. The commission received consistent evidence that mid- and high-ranking members of Government forces were directly involved in illegal acts. Defectors stated that commanders ordered their subordinates to shoot civilians and *hors de combat* fighters, and to torture and mistreat detainees. Orders were often enforced at gunpoint, and anyone hesitating to comply risked arrest or summary execution. Evidence showed that widespread looting and destruction of property occurred with the acquiescence of commanders.

136. Leadership within anti-Government armed groups was also implicated in the war crimes and human rights abuses detailed in the present report. Local commanders either ordered the execution of captured members of Government forces and the *Shabbiha* or killed them themselves.

²⁴ See annex II, paras. 11–13.

²⁵ See annex II, paras. 8–10.

D. Command responsibility

137. Military commanders and civilian superiors bear responsibility for crimes against humanity and war crimes if they fail to take reasonable measures within their power to prevent or repress the commission of these crimes or to submit the matter to the competent authorities. These measures must be implemented with respect to subordinates over whom they exercise effective command and control.

138. Extensive coverage of events, including the likely occurrence of violations and crimes, led the commission to conclude that military commanders and civilian superiors at the highest levels of Government must have known about such events.

139. The same applied to abuses and crimes committed by anti-Government armed groups. Local-level commanders acknowledged some of the acts described in interviews.

140. The commission is unaware of efforts that meet international standards made by either the Government or anti-Government armed groups to prevent or punish crimes documented in the present report.

141. The Government's National Independent Legal Commission has reportedly been investigating some allegations of violations.²⁸ The Government also set up a special inquiry into the events of Al-Houla. The investigation reports received on Tremseh, Al Qubeir and Al-Houla were considered by the commission. The commission was unable to identify any case of successful prosecution of any military or security force commanders or civilian superiors who bore responsibility for crimes against humanity, war crimes or gross human rights violations committed since March 2011.

28 On 25 June, the commission chairperson met the head of the National Independent Legal Commission in Damascus. The Commission is represented in the capital and governorates. It reportedly received 6,500 complaints, most of which refer to deaths and missing persons, levelled against the army, police and anti-Government armed groups.

142. No credible information has been received about anti-Government armed groups investigating, prosecuting and punishing members of their groups alleged to have committed crimes and abuses identified.

V. Conclusions and recommendations

143. The human rights crisis has escalated significantly in the context of unrestrained hostilities, which have evolved into a non-international armed conflict. The civilian population across all communities bears the brunt of this conflict, thousands having lost their lives in the spiral of violence.

144. The socioeconomic and humanitarian situation has further deteriorated, leaving the majority of the population in a state of disarray. The commission maintains

that sanctions result in a denial of the most basic human rights of the Syrian people.

145. The commission concludes that there are reasonable grounds to believe that Government forces and the *Shabbiha* committed crimes against humanity, war crimes and violations of international human rights law and international humanitarian law. There are also reasonable grounds to believe that anti-Government armed groups committed war crimes and abuses of international human rights law and international humanitarian law. Both parties violated the rights of children.

146. Human rights violations and abuses must be thoroughly investigated. Evidence of violations and abuses, including international crimes, must be systematically collected to facilitate the process of holding perpetrators accountable. Access must be accorded to the commission so that it may investigate such violations impartially and in situ.

147. The commission believes that the large-scale operations during which the most serious violations were committed were conducted with the knowledge, or at the behest, of the highest levels of Government. Responsibility therefore rests with those who either ordered or planned the acts or, in the case of those in effective command and control, those who failed to prevent or punish the perpetrators. The consistent identification of the *Shabbiha* as perpetrators of many of the crimes does not relieve the Government of its responsibility, as international law recognizes the responsibility of States that commit violations through proxies.

148. The commission identified violations of international humanitarian law and international human rights law committed by members of anti-Government groups. Those who either ordered or planned the acts, or in the case of those in effective command and control, failed to prevent or punish perpetrators, bear responsibility.

149. The increased militarization of the conflict is disastrous for the Syrian people and could provoke tragic consequences for the entire region. A sustained cessation of hostilities by all parties remains of paramount importance to end the violence and gross human rights violations and abuses.

150. The commission reiterates that the best solution continues to be a negotiated settlement involving an inclusive and meaningful dialogue among all parties, leading to a political transition that reflects the legitimate aspirations of all segments of Syrian society, including ethnic and religious minorities.

151. Considering the catastrophic threats to the Syrian polity and people, as well as to the stability of the region, the commission renews the recommendations made in its previous reports, and emphasizes those that follow.

152. With regard to the international community:

(a) Countries with influence over the parties to the Syrian conflict, in particular the permanent members of the Security Council, should work in concert to put pressure on the parties to end the violence and to initiate all-inclusive negotiations for a sustainable political transition process in the country;

(b) The continued presence of the United Nations in the country is essential for the effective implementation of the ceasefire and to support the Syrian people in initiating broad, inclusive and credible consultations to achieve reconciliation, accountability and reparation within the framework of international law.

153. The commission recommends that the Government of the Syrian Arab Republic:

(a) Investigate all violations of international human rights law and international humanitarian law as set out in the present report to ensure that those responsible are held to account, in accordance with due process, and that victims are afforded access to justice and reparation;

(b) Release immediately all persons arbitrarily detained, publish a list of all detention facilities and ensure that conditions of detention comply with applicable law;

(c) Abide by the rules of armed conflict and distribute the rules of engagement guiding army and security forces operations;

(d) Grant the international community immediate access to the affected areas to provide humanitarian assistance to all those in need.

154. The commission recommends that anti-Government armed groups:

(a) Adopt, publicly announce and abide by rules of conduct that are in line with international human rights law and international humanitarian law standards, and hold perpetrators of abuses to account;

(b) Provide relevant humanitarian and human rights institutions with information on the fate of persons captured, and to give access to detainees.

155. The commission recommends that the Office of the High Commissioner consolidate a presence in the region to strengthen efforts to promote and protect human rights in the Syrian Arab Republic.

156. The commission recommends that the Human Rights Council transmit the present report to the Secretary-General for the attention of the Security Council so that appropriate action may be taken in view of the gravity of the violations, abuses and crimes perpetrated by Government forces and the *Shabbiha*, and by anti-Government groups, documented herein.

AGENDA ISS-CD

Institutul de Studii de Securitate din cadrul Universității Creștione „Dimitrie Cantemir” (ISS-DC) funcționează de la 1 ianuarie 2010.

ISS-DC elaborează studii din domeniile securității, analize și evaluări periodice ale mediului de securitate în zonele de interes pentru România, îndeosebi pentru sud-estul european și pentru zona extinsă a Mării Negre. ISS-DC editează revista trimestrială „Univers Strategic”, în format tipărit, DVD-ROM și on-line. În continuare, au loc următoarele activități importante:

- Elaborarea și finalizarea unor studii conform Planului de Cercetare;
- Participarea la conferințe naționale și internaționale pe teme de securitate și apărare;
- Actualizarea site-ului <http://iss.ucdc.ro>;
- Pregătirea numerelor următoare ale revistei Univers Strategic.

Vă așteptăm cu articole pe tematica revistei.

*Articolele pot fi trimise pe adresa revistei sau pe cea a redactorului șef:
vaduvageorge@yahoo.fr*

REDACTARE ȘI TEHNOREDACTARE

Gheorghe VĂDUVA

RESPONSABIL DE NUMĂR

Gheorghe VĂDUVA

ADRESA

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

Institutul de Studii de Securitate

Splaiul Unirii nr. 176, Sectorul 5, București

Telefoane: (021)330.70.00; 330.79.11; 330.79.17. Fax: 021.330.87.74

Email: iss@ucdc.ro sau office@ucdc.ro